

Perpetuae Mariae Virginis, ac Joseph Sponsi ejus virginitatis, Catholica defensio.

<https://hdl.handle.net/1874/455446>

PERPETVAE

MARIAE VIRGINIS,

AC IOSEPH SPONSI

eius virginitatis, Catho-
lica defensio.

AD ILLUSTRISSIMUM

*ac Reuerendiss. D.D. Cardinalem de Pelue
Archiepisc. Senonensem.*

REVERENDISSIMO P. F.

CHRISTOPHORO DE CAPITE

fontium Fratrum Minorum de Ob-
seruantia Generali mini-
stro Authore.

LVGDVNI,

APVD MICHAELEM IOVIVM, ET

IOANNEM PILLEHOTTE,

SVB SIGNO IESV.

M. D. LXXVIII.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

PERPETVA
MARIAE VIRGINIS

Qvod à Regia maiestate priuilegiū
habemus, quo cautum est, ne quis
ad sexennium compositos à no-
bis libros imprimere absque no-
stra facultate possit, quod ad librum de per-
petua beatę Marię & Iosephi virginitate spe-
ctat, in spectabilium virorum Michaëlis Iouij
& Ioannis Pillehotte personas transferimus,
vt nostro iure in eos agere possint, qui dictū
librum absque ipsorū permissione, imprime-
re, aut vendere hoc in regno ausi fuerint. In
cuius rei fidem presentibus subscripsimus die
8. Martij 1578.

*F. C. De Capite-fontium Generalis Minister
de Observantia fratrum Minorum.*

LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF CHICAGO
300 SOUTH EAST ASIAN
LIBRARY
UNIVERSITY OF CHICAGO
540 EAST ASIAN
LIBRARY
UNIVERSITY OF CHICAGO
540 EAST ASIAN
LIBRARY

ILLVSTRISSIMO

AC REVERENDISSIMO

D. D. CARDINALI DE

Pelue Archiepiscopo
Senonensi,

F. CHRISTOPHORVS DE

CAPITE-FONTIVM F. MINORVM

De Obseruantia, Generalis
minister S. D.

INTE R omnia serpentum genera Illustrissime, Domine, nullum maioris crudelitatis infamia laborare, quam viperarum genimina existimo. Non enim hanc eduntur in lucem, nisi prius matris exesvis visceribus, eam nascentes occidant, quae eorum patrem dum conciperentur, ab scisso dentibus illius capite, crudeliter extinxerant. Quod ideo à natura fieri Plinius ait, ne tam pestiferum semen nimis multiplicetur. Immanis prorsus est, & horribilis, ista nascentium in matrem

EPISTOLA

*suam filiorum crudelitas. At si cum geniminū viperarum, quæ infelix nimium nostra tulit ætas, eam crudelitate contuleris, nulla quasi illius comparatione videbitur. Hæreticos dictos volo, serpentis illius antiqui, primi diaboli ministri, primi hominum homicidæ, pestiferum semen, qui nunquam sese effundunt in orbem, nisi prius serpentinis morsibus, exesis Ecclesiæ matris suæ visceribus, eam crudeliter occidere, & extinguere conentur. Effundunt sese dico, quia non propriè nasci dicerentur, qui in hanc lucem violenter semetipsos ingerunt, intrudunt, impellunt, non expectantes ut consueto more, & naturali filiorū Ecclesiæ nascendi ordine, gignantur, producantur, vocentur, mittantur. Ipsi enim seipsos gignunt, seipsos pariunt, à seipsis nascuntur, vocantur, mittuntur, ut violentum illud viperarum nascendi exemplum prorsus referant atque imitentur. Quis enim quanta cum mortalium strage, quanta cum Ecclesiæ matris suæ ruina, quanta cum omnium ordinū perturbatione & confusione, in Christianum sese effuderunt orbem, vel narrare suffecerit? Quis quàm crudeliter in Ecclesiæ nobiliora membra, imo in omnes eius filios desæviant, & grassentur fando, temperet à lachrymis? Parum hoc est, nisi & in Dei matrem in cælo cum Christo filio suo regnantem, eorum se rabies extenderet & furor, dum impio suo ore
 blasphemè*

DEDICATORIA.

blasphemiarum in eam plaustrū effundunt, atque illius honorem caninis lacerare latratibus audent. Quam nephanda fantur, dum illius gloriam impugnant, noster fari animus abhorret. Et quidem à prima mundi origine hoc futurū, cum primum illum diaboli ministrum serpentem antiquū in terrestri alloqueretur paradiso, ipse mundi prædixerat architectator. Inimicitias, inquiebat, ponam inter te & mulierem, semen tuum, & semen mulieris, & ipsa conteret caput tuū. Quæ mulier hæc alia esse potest, quàm illa, cui Christus serpentis in cruce conterens caput, olim dixit, Mulier, ecce (dilectum discipulum ostendens) filius tuus? Et quod mulieris huius semen dixeris, nisi Christum, & quotquot in sponsa sua Ecclesia Catholica progenuit filios. Qui autem serpentis illius semen, nisi hæreticorum ministri, quos velut zizania inter triticum, inimicus homo, & inimicus hominum diabolus, in dominico, dormientibus hominibus, agro disseminauit? Inter utrunque semen, perpetuum futurum bellum prædictum est. Serpentis inimicitias, diutius aduersus mulierem perseueraturas, ipse Deus prædixit, & vaticinatus est. Contra eam ergo, omnes filiorum diaboli pro ea omnes filiorum Dei generationes pugnatura sunt. Quod futurum prophetico spiritu, ipsamet præuidens, quondam Dcū magnificans cecinit, Exultauit spiritus messis

ATREPISTOLA

in Deo salutari meo. Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Beatam aliquem dicere, ipsum laudare est laudum suarum omnes filios Dei, omnes filiorum Dei generationes præcones futuros, & encomiastas, istis prædicebat verbis, Sciebat qui dem omnes hæreticos, Iudeos, Paganos, Epicureos, & ceteros quosque serpentis antiqui diaboli filios laudum suarum, honoris sui inimicos fore. At ab istis laudari cõvitiũ est, ab istis vituperari laus est. Mariæ spiritus, dum ab omnibus filiorum Dei generationibus laudandam se sensit, exultavit in Deo salutari suo, in Deo salvatore suo, in filio suo, in semine suo Christo benedicto, per quem ad tantam exaltanda gloriã erat. Ita atque spiritus Sanctus prædixit, se res habet. Omnes semper catholici Mariæ laudum fuere devoti, omnes semper in eam fremuerunt hæretici, semper eam contempserunt, semper eius laudibus inviderunt. Et hoc signo filij Dei, à filiis discernuntur diaboli. Quotquot sunt ex parte Dei, aut fuerunt unquam, Mariam amarunt, coluerunt, venerati sunt. Quotquot verò ex parte sunt diaboli, nulla in eam animi devotione feruntur. Et ideo qui se sentit huius laudibus affici, magnum profecto in se filiationis Dei testimonium, & signum habet. Qui se nulla in eam animi propensione inclinari sentit, certo se ex filiis esse

DEDICATORIA.

esse diaboli sciat. Omnis, qui ei nõ afficitur, aut hereticus est, aut peruersus Christianus. Hæc vniuersalis propositio verissima est. Statim atque quempiam Maria laudes abhorrere videro, suspectus mihi de hæresi erit. Non poterant Lutheranorum atque Calvinistarum, & reliqua viperarum nostri temporis genimina, manifestiori signo se ministros esse diaboli, & filios ostendere, quàm dum encomium angelicum, aut potius diuinum (nam Dei iussu missus ab eo Angelus Dei verbis sic Mariam salutauit) è suis expunxere Catechismis & deluere. Sunt enim ex eis, qui mori inquiunt, malent, quàm illa boni Angeli verba, in huius laudem recitasse. Quod manifestius, aut clarius testimonium, non à Deo, sed à diabolo, non ab angelo bono, sed à malo missos eos & afflatos, aut potius deceptos & incantatos esse, desiderari, quàm hoc posset? Non aliis vllis egemus testibus, argumentis aut signis. Proculdubio ex patre sunt diabolo, quotquot idololatriam esse aiunt, Angelicis Mariam laudare verbis. Idololatrane, ô boni viri, Gabriel vobis Archangelus erit, qui missus è cælis, primus eam tali cum encomio salutauit? Imo verò, idololatrane Deus pater, ex cuius iussu ita ab Angelo salutabatur? Proh superi, quantum hæretica pectora cæca noctis habent. Obstupesco, rapior, extra me sum, dum quorsum eos cæcus rapuerit hæresis fu-

ror, mecum reputo. Sed epistola modum excedo. In
 hos inuehi alias dabitur. Nunc autem quorsum hæc
 à me dicta sint, tempus est vt exponam. Cum per
 Christi Iesu misericordiam & gratiam, vnus ex
 iis sim, qui matris eius laudibus afficiuntur, atque
 honoris eius zelo comeduntur, & Christiani per-
 agrando orbem in aliquot inciderim eius aduersa-
 rios, qui Heluidy de perpetua eius virginitate
 heresim ex orco in orbem reuocare conarentur, per-
 petuam illius virginitatem nullo expresso Dei ver-
 bo probari posse pernicaciter asserentes, & præterea
 de eius sponso sancto Ioseph, indigna multa dicen-
 tes: operæpretium facturum me existimaui, si de
 perpetua vtriusque virginitate librum conscribe-
 rem, in quo, qua ratione ex manifesto, claro, & ex-
 presso Dei verbo, perpetuam Mariæ virginitatem
 probare quisque posset, & deinde quid de Ioseph
 virginitate consequenter sentiendum esset, indica-
 rem, exponerem, docerem. Succisuius itaque (inter
 tanti oneris, quod indignus gero, negotiorum tu-
 multus) horis, integrum librum scripsi, in quo ex
 claro Dei verbo, virginitatis perpetuæ votum, bea-
 tam Mariam emisisse priusquam ab Angelo salu-
 taretur, euidentissimè demonstro, ob quod impossi-
 bile semper deinceps illi fuit, cognoscere virum.
 Impossibile inquam, quia non licebat, quia iure
 post factum votum, cognoscere virum non poterat.

Hoc

DEDICATORIA.

Hoc autem posito, & probato, in necessaria deinde consequentia sequi ostendo, beatum quoque Ioseph simili se Deo obstrinxisse voto. Neque enim quisquam sana mentis, prudentem existimauerit virginem, quæ virginitatis votum perpetuò seruare certum habens, viro cohabitare sola cum solo consentiret, contrariam habenti suo voto propositum, & à quo antea, quantamaxima inter homines reperiri potest, cautionem non exegisset, tuto se cum eo citra vllam violandi pudoris periculum habitare posse. Nulla autem maior inter homines reperiri cautio potest, quàm si vir simili cum ea voto, Deo se quoque perpetuo virginem futurum, promiserit & receperit. Si viduus, si fornicator, si vllum vquam aliud incontinentiæ, & fragilitatis suæ signum dedisset, imprudentia summa fuisset illi coniungi matrimonio, aut cum illo habitare consensisse. Quid autem de Deo dicemus, matris filij sui virginitatem, eternum seruatam volente? Ab eiusne expectandum sapientia est, vt viri illam custodia concredat contrariū votum habenti? Vt enim castissimam filio suo matrem delegit, ita & de patre fecisse eum dicendum est. Ioseph enim pater dicendus erat Christi. Summa verò castitatis virtus est, virginem ex perpetuo voto esse. Dissplicuit mihi mirum in modum, quod vir quidam doctus publicis conclusionibus, me presente, dum

EPISTOLA

Antuerpiæ anno Domini 1574. effem, sustineret Ioseph, cum intentione cognoscendi eam, in coniugem Mariam accepisse, quam intentionem, & propositum illum non dimisisse aiebat, usquequo ab Angelo, in somnis admonitus fuit ex Spiritu sancto grauidam eam esse. Ego tum errorem illum validissimis demonstrationibus publicè refutavi, & occasionem præbuit, ut citius librum hunc de Maria & Ioseph virginitate conscriberem. In hoc libro, Illustrissime Domine, nonnulla sunt, quæ aliquorum calumnia patere possent: eam ob rem, & dialogum illi adiunxi Hyperaspisten, id est propugnatores dictum, in quo cur in certis exponendis scripturæ locis à cõmuni rescefferim opinione, rationem reddo. Inter alia, verba ista propheta & patriarchæ Iacob, Non auferetur sceptrum de Iuda & dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est, tã me valde torserunt, ut nihil supra. Nã cum in tali ea sensu allegari communiter contra Iudeos conspicerem, quàm ea nullo pacto habere ostendere facillimum est, permirabar quò factum esset, ut tot docti id viri non animaduernerint. Ita enim communiter allegantur acsi propheta dixisset, Quando ablatum fuerit sceptrum, id est regna dignitas, à gente Iudeorum, sic ut ad alienigenas eorum regnum deuoluatur, tum infra paucos annos Christus venturus est. At Propheta particulariter

DEDICATORIA.

particulariter de sceptri ex tribu tantum Iuda
 ablatione loquitur, & non dicit non venturum
 Christum, usquequo ablatum ex Iuda sceptrum sit,
 sed totum contrarium. Nempe non auferendum
 sceptrum priusquam Christus veniret, seu usque
 postquam Christus venisset. Vox enim, donec, in
 communiore sua significatione hic accipitur, quæ
 est, secundum Nicolaum de Lyra in primum cap.
 Matthæi, significare tempus determinatum, quo
 transacto fit aliquid. Sicut dicitur, Iste non comedit,
 donec esset hora sexta. Hoc est intelligendum quod
 completa hora sexta comedit, & non antea. Cum
 itaque dicat propheta, Non auferendum sceptrum
 de Iuda, donec veniret Christus, idem est ac si di-
 xisset, ante Christi aduentum, antequam veneris
 in mundum, non auferetur dignitas regia à tribu
 Iuda. Communis opinio in multis à propheta verbis
 manifestè recedit. Primò in hoc, quod dicta ad so-
 lam unã tribum verba, velut ad omnes in genere
 tribus dicta essent, allegat. Secundo, in eo, quod
 terminum per vocem, donec, designatum & deter-
 minatum relinquit, & id, quod nõ faciendum esse
 usque ad dictũ terminũ dicebatur, pro termino po-
 nit. Id quod nõ faciendum dicitur usque ad Christi
 aduentũ, est ablatio dignitatis regie ex tribu Iu-
 da. Inuerso prophetie sensu hanc ablationem pro
 termino, per donec, significato collocat, ac si dictũ
 esset

EPISTOLA

esset donec dicta fiat ablatio, non veniet Christus. Et propheta dixit non fiendam istam ablationem, donec Christus venisset. Et ad ostendendum dictam ablationem factam, quod aliquis ex aliqua quapiam Iudaorum tribu super eos regnasset, demonstrasse sufficit. Et ideo, regnantibus Machabais, non est dubium quin ex tribu Iuda ablatum regnum esset. Tertio in hoc à propheta verbis communis opinio recedit, quod cum copulatiuè dixerit regē & ducem, vsque ad terminū per donec significatū, auferendos ex Iuda non esse, ea tamē sic accipit, ac si disiunctiuè dictū esset, rex vel dux, & tamen sceptrū & dux, à propheta copulatiuè dictum est. Vnde non solum dignitatē regiam, sed etiam ducalem ablatā à Iuda, ad sensus prophetia, in quo eam exponit, veritatē probandam ostēdere tenetur. Quarto, cum secundum historiae fidem certo certius constet per triginta ad minus annos ante Christum natum Herodem regnasse, & cōmunis opinio tunc tantū ablatum à Iuda regnum arbitretur cum regnare Herodes cœpit, & propheta tamē exerte dicere videatur, non prius auferendum sceptrum quàm Christus veniret, adhuc ante incœptum Herodis regnum cum venisse asserere teneretur. Nec hic iuuare eam potest si dicat, Quod parum est, pro nihilo reputatur: quia propheta certum terminum in singulari, & indiuiduo designat, & determinat,

DEDICATORIA.

determinat, ante quem non auferendum de Iuda
 sceptrum ait. Et ideo si vel per unum tantum
 annum aut diem ante dictum terminum, ablatum
 sceptrum de Iuda fuisset, iste propheta sensus fal-
 sitatis conuinceretur. Nam ne vel leuissimum qui-
 dem mendacium in scriptura sacra, August. teste
 admittendum est. Si quis enim dicat, donec vene-
 rit dies Dominicus non comedam carnes, si die
 Veneris, vel Sabbathi comederet carnes, menda-
 cium dixisse probaretur, eo quod donec, non confu-
 sum aliquid, sed determinatum in singulari
 numero terminum, denotat, atque significat. His
 ergo rationibus, cum satisfacere nullo pacto possem,
 neque quenquam inuenire, qui eas solueret, & ex
 insufficientibus nascentes solutionibus, controuer-
 sias ac scrupulos è medio tolleret, coactus & inui-
 tus, ad aliam inueniendam dictorum verborum
 expositionem incubui, quam inuentam hoc in li-
 bro positam volui, vt super ea doctiorum quo-
 rumcumque iudicium audire possem. Nam certè
 magno me sibi ere demereretur, qui rationem do-
 ceret, qua communis sustineri opinio posset. A com-
 muni autem recedere opinione, in iis, qua non sunt
 fidei, aut morum, secundum iura tum licet, quando
 textus est in oppositum, vel ratio, cui satisfieri à
 communi opinione nequit. Quibus scripturis &
 rationibus motus, communi hoc in textu exponen-
 do

EPISTOLA

do opinione recesserim, in dicto Hyperaspiste fusissimè à nobis explicatū est. Quod sacerdotum cœlibatum à Christo institutum & præscriptum esse, per ista eius Luc. 14. verba, Si quis venit ad me, & non odit uxorem, non potest meus esse discipulus, dico & sustineo, in causa nostrates heretici fuere, qui furiosissimè in Ecclesiam Romanam Apostolicam, & Catholicam, propter dictum ab ea, sine vllō Dei verbo (ut aiunt) introductum cœlibatum, debacchari, & insanire solent. Cum iis dum disputandum mihi, pro Ecclesia sustinenda tam sancta consuetudine fere quotidie foret: neque vllum ipsi Concilium, vel Ecclesia doctorem vel summi pontificis quantumcumque sancti decretum, allegari à me permetterent, sed nisi expressum Dei verbum pro cœlibatu approbando afferrem, pro victo me, per totam nostram traducturi patriam essent, post attentam dictorū verborū Christi considerationē & eorum cum similibus Christi, & Apostolorū vobis collationē, visum mihi fuit, tuto me dicta pro cœlibatu asserendo adducere verba posse. Quod cum sæpius à me factum esset, vltorius heretici Ecclesiam apud nos Romanam, quasi sine expresso Dei verbo, tam graue sacerdotibus suis iugum imposuerit, traducere vltorius non potuerit. Licet enim ubi legibus in ordinem cogi heretici & eorum coerceri vesania potest, cum ipsis disputandum

non

DEDICATORIA.

non esse existimem, tamen ubi omnia, uti apud nos confusa inra iacēt, summāque est quiduis agēdi, & credendi, & per quācunque quis viam velit ad infernum & interitum ambulandi libertas, & licentia, mixtīque sunt passim sine ullo discrimine cum catholicis heretici: fieri non potest, ut non aliquoties catholicum doctorem cum ipsis disputare oporteat, tum ut eorum insipientia omnibus nota fiat, tum ut in sua catholica fide contineantur catholici & confirmētur. Diebus iis, quibus in literali supra dictorum Christi verborum sensu cōlibatum contineri, Deo (ut credo) inspirante, mihi in mentem & cogitationem venit, prepotens quidam Dominus, sed hereticus, dum ad quandam suam urbem, cum falsa & noua suae religionis nouo ministro accessisset, Catholicum ad disputandum cum suo ministro concionatorem coegit, praescripta sua auctoritate lege, ut non nisi ex claro, & expresso Dei verbo, argumenta quisque sua desumeret. Quo facto, de sanctorum inuocatione disputari ceptum est, quam rationibus quibusdam iisque sophisticis Calvinista minister oppugnabat, dicens Deū misericordiae esse, & absque sanctis iuuare nos posse, & intercessore apud eū, uti apud homines, opus non esse, & similia huiusmodi quae dictus concionator egregiē refutabat. Tum dictus Dominus cōcionatorem Catholicum urgere cepit,

ut ex

EPISTOLA

ut ex scriptura Deum docuisse Sanctos inuocare, &
 eos intercessores quarere ostenderet. Hic cum dicto
 cōcionatori scripturae textus non occurreret, ex quo
 Deum Sanctorum inuocationem homines docuisse
 demonstraret, succubiisse visus fuit, atque de eo,
 ut victo, victoriam haeretici summo cum Catholi-
 corum dolore cecinere. Ne tale quid mihi eueniret
 omni studio sacrae scripturae ad inuestigandum, qua
 ratione, tria praecipue dogmata quae minus clarè in
 scriptura diuina contineri, etiam aliquorum ca-
 tholicorum confessione videntur, ex claro, & ex-
 presso Dei verbo desumpta esse probari posset, in-
 cumbere caepi. Ea sunt, quae de Sactorum inuocatio-
 ne, sacerdotum caelibatu, & indulgentiarum virtute
 Apostolica Ecclesia docet. Apostolicam autem Roma-
 nam dico, ita ut in symbolo Nicano, dum Credo
 vnā sanctā & apostolicā Ecclesiam dicitur, idem
 esse existimē, ac si sancti patres Credo vnā san-
 ctam Romanā Ecclesiam dixissent. Hac enim per
 Antonomasiā Apostolica dicta semper fuit, &
 Apostolica sedes, & Papa antiquitus, Apostolicus
 Dominus vocabatur. Sed ut ad propositum re-
 deam. Placuit tandem Domino, ita nostra studia
 prosperare, ut ex satis claro, & expresso Dei verbo,
 omnia, quae Ecclesia de dictis tribus docet probare
 euidenter de cetero posse me putem. De Sactorum
 inuocatione, in scripto à nobis hac de re libello,
 quod

DEDICATORIA.

quod Deo docente, iubente, consulente, in usu apud homines esse cœperit, ex manifestis scriptura testimoniis evidentissimè euinco. De cœlibatu iam dixi. De indulgentiis, in scripto etiam à nobis de iis volumine, id clarissimè demonstratur. Qui manus cum nostri temporis hæreticis comminus nunquam conseruere, sufficere putant, si ex Conciliis, & antiquorum patrum testimoniis, dicta dogmata probentur, & asserantur, quod certe cuilibet pio, & catholico sufficere debet. At certa didici experiëntia, in nostra Gallia, nec hæreticos ab errore reduci, nec vacillantes in fide catholicos retineri, & in officio contineri posse, nisi cum patrum & Conciliorum sententiis, etiam clarum aliquod ex scriptura, pro dogmatis, de quo controuertitur, probatione, testimonium adduxerimus. Quæ propter morosos aliquos $\mu\epsilon\mu\tau\iota\mu\omega\iota\varsigma$ & criticos, qui nunquam in acie cum fidei inimicis dimicauere, & tamen pugnantibus hinc suo sanguine tinctis, inde puluerulento sudore coopertis ietus ex muro dictare solent aliorum labores temerè calumniando, non ea, qua superati, & debellati aduersarij sunt, sed alia cum eis ratione pugnandum fuisse vociferantes, dicta à nobis sint. Neque enim inuenta ex Dei verbo, ad tam obstinatum vincendum hæreticū arma, facile abiicienda, aut deponenda fuerint, quandoquidem quæuis alia floccipendit, nihili facit, contemnit, ri-

† †

AL EPISTOLA

det. In ipso pugna ardore, strenuus miles obuia
 queque, quibus aduersarium ledere queat, auden-
 ter tela corripit. Idem cum hæreticis per tot retro
 annos, perennè certanti faciendum mihi fuit. Hæc
 Illustriss. Domino meo hic exponenda existimaui,
 ut quandoquidem in laborum meorum protecto-
 rem eum elegerim, quo consilio cuncta scribam, in-
 telligat, & optima me intentione, & quadam ve-
 lut necessitatis vi, non vlla nouitatis præsumptio-
 ne, ad sic scribendum motum esse, certo sciat. Quod
 contra naturam Deum partum virgini concessisse
 dixerim, ab aliquibus quoque impugnatum iri,
 prauideo. Nam etiam cum Romæ essem, quidam à
 Diuo Augustino reprobatum modum istum di-
 cendi, constanter assererat, & dicendum tamen
 esse præter, vel supra naturam id factum esse. Risi in
 stomacho tam ineptam, neque sibi constantem argu-
 tiam. Siquidem neque ab Augustino modus iste lo-
 quendi reprobatus est, neque ista sibi verba constant,
 Deus nihil facit contra naturam, sed bene supra vel
 præter naturam, sed se mutuo strangulant. Nam ea-
 dem, qua nihil Deum contra naturam facere, ratio-
 ne, docet, neque præter, vel supra naturam facere
 quippiam eum posse dicendum prorsus, & asseren-
 dum est. Ideo enim contra naturam nihil Deum
 facere dicebat, quod contra voluntatem suam nihil
 facere queat, atqui neque supra, neque præter vo-
 luntatem

DEDICATORIA.

luntatem suam, facere quoque quidquam potest. In Apologetico predicto, hunc errorem amplissimè refuto. Quod sub instrumenti nomine Sacram cita-uerim scripturam, aliquibus quoque displiciturum subdubito. Nam etiam Romæ, quidam me magister, velut Erasmianum & prophanarum eius nouitatū sectatorem, apud pios aliquot Ecclesie principes, eo quòd in nostro de libero arbitrio libro, scripturam instrumentum appellauerim, traduxit. Cum autem Erasmi scita, & prophanas uocum, quas introduxit nouitates, si quis alius, cane peius oderim, & angue, nihil displicere magis mihi, quàm Erasmianum me dici potuerat. Eam ob rem, licet in hoc libro semel ea usus uoce essem, ut me ab isto purgandi conuitio occasionem haberem, deletam eam nolui. Siquidem in dicto hyperaspiste, à patribus, non ab Erasmo eam me didicisse, innumeris demonstro testimoniis. Et certè cum uox ista, in sermone de transfiguratione Domini in Breuiario Romano legatur, item & in primo Bibliorum prologo, & in eius glossa, quæ cum ordinaria simul impressa habetur, & in primo quoque noui Testamèti prologo: & præterea apud Tertullianum, Augustinū, Hieronymum, Leonem Papam, Rupertum, & alios plerosque, tum antiquos, tum modernos Doctores, frequens eius usus reperiatur, miror quì uocem hanc, ut prophanam, ut nouam, ut Erasmianam, ausus

EPISTOLA

dictus Magister reuicere fuerit. Etenim tam frequēs eius est apud D. Hieronymum vsus, vt vna atque altera hora in eo legendo, plusquā vigesies ea mihi, etiam aliud agenti occurrerit. Ego non studio aliorum dicta oppugnandi, sed animo Erasmiāni nomen à me reuiciendi, ad quam sit vetustus illius vocis in catholica Ecclesia vsus, declarandum accessi. Nam tantam iniuriam tacendo dissimulasse, fateri eam esset, & admittere. Nonnulli itidem quòd energia pro efficacia vsus in libro de libero arbitrio fuerim, & semel Deum seruatore[m] vocarim Erasmiare me quoque dixere, cum tamen vocem energia, à Diuo Hieronymo in prologo Bibliae, imò à Diuo Paulo in 2. ad Thessalo. epistola gracè scripta, & seruatore[m] Deum appellare à Salome prouerb. 24. didicerim: volebant autē vt pro energia efficacia dicerem, tamen Erasmus, vbi gracè Paulus energiā habet, pro quo Hieronymus vertit operationem, efficaciam dixit, non energiam, adeò vt si efficacia, pro energia dixissem, iustiores habuissent Erasmiānum me vocandi causam. Tantam aliquorum pronitatem, ne temeritatem dicam, Erasmiāni nota falso alios aspergendi non potui profecto non grauitè tulisse. Quae dixerim, vt si forsā Illustrissima Domin. sua Erasmiānum me appellantē quemquam eorū audierit, quā[m] vlla absque causa id faciat, ex his palam videat,

DEDICATORIA.

videat, neque nihil tale merentē, à tam atroci iniuria defendat. Sunt enim nonnulli, in scholasticorū tantum doctorū lectione versati, qui si elegantiori aliqua voce, ex D. Hieronymo, Lactantio, Cypriano, vel aliis antiquioribus Ecclesie patribus desumpta, uti quempiam viderint, statim Erasmi Zaire id esse vociferantur, ac si solum Erasmus latine, & eleganter loquutum existimarent. Ego humiliori, & simpliciore, quàm potui, stilo, hoc in libro usus sum; contentus congruè, sine barbarismo, & solæscismo, quæ tracto, exposuisse. Eum qualis qualis est, in mea erga eam obseruantia testimonium, illustriſſimæ dominationi suæ humiliter offero, obnixè rogans placido illum vultu, ut cætera nostra solet, excipiat. Spes namque est, ita, vel maximè candido lectori probatum iri vigilias nostras, si tu quidem eas, quæ fronte soles, acceperis. Hic quidem amplissimus mihi D. S. illustriſſimam verè & citra fucum laudandi campus aperitur, si generis, & familie de Pelue claritatem, nobilitatem, antiquitatem, si eruditionem, si rerum experientiam, qua pollet, si iudiciū, si religionem, & pietatem, si morum integritatē, si in consiliis dandis prudentiam, fidem, sinceritatem, constantiam, si quanta, & quàm graua illius fidei, Christianissimi Francorū reges negotia comiserint, si quantis eam honoribus cumularint, si quàm grata summis sacrorū Ecclesia

EPIST. DEDICAT.

Christi principibus, qui nostra memoria regnauere, & nunc apud sanctiss. D. N. Gregorium xij. Pontificem maximū, quanta in estimatione sua sit virtus & pietas, explicare oratione voluero. Verū, quia sicut generis claritatem eruditione, eruditionē verò, miro animi candore decorasti, & his omnibus omnium pulcherrimum apicem, admirabilem animi modestiam addidisti, sic nihil minus pati potes, quàm laudes vel modestissimas. Eam ob rem huic epistolæ finem imponam, precans Deum Optimum Maximum D. S. Illustrissimam incolumem in multos annos seruare dignetur. Ex Lugduno Kalendas Martij 1578.

Illustriss. & Reuerendiss. D. S.

Seruus humilis

Frater Christophorus de Capite-fontium,
fratrum Minorum de Obseruantia Ge-
neralis minister indignus.

AD LECTOREM.

Beatam Mariam Dei matrem virginem
concepisse ac peperisse, sumptis ex utroque
novo scilicet, & veteri instrumento testi-
monii, probare facile est, at, etiam post
partum, virginem eam perpetuo mansisse, nulla effica-
ciori demonstrari ratione potest, quam si votum il-
lam perpetue emisisset virginitatis, ex claro quis Dei
verbo euicerit. Hac enim sola via, Euangelico testimo-
nio Heluidy confutaueris errorem. Hanc hoc in libro
sequuti viam sumus, ostendendo, cui ante filij Dei con-
ceptionem vota Deo virginitatis rationem, virum co-
gnoscere impossibile erat, id semper illi impossibile, imo
post talem habitum filium, multo magis quam unquam
antea impossibile fuisse. Quod ad beatum Ioseph spe-
ctat, per locum à consequentibus, ex voto virginis, illius
etiam votum, in necessaria non consequentia, eliciuisse ar-
bitramur. Quibus persuasi demonstrationibus hoc asseri-
mus & credimus, te quoque persuasum iri, in Domino
confidimus. Super omnia autem quantum Deo patri
filij sui mater cura esset, tecum serio reputes oportet.
Hoc vel ex eo videre facile est, quòd nihil sponsum eius
Ioseph ne cogitare quidem permisit, quòd ullam illi tri-
stitiam, vel detrimentum afferre posset. Simul enim at-
que Ioseph, vel solum apud se, eam dimittere cogitavit,
missus è caelis nuntio, huic Deus periculo statim occurrit.
Missus est quippe ad eum angelus, qui hanc illi cogita-
tionem eximeret, qui secretorum Dei participem & bea-

tum credendo faceret, qui eam ne dimitteret, qui ma-
neret cum ea, persuaderet. Videre enim mihi videor, si-
mul atque in caelis scitum est, Ioseph occultam à grūda
virgine meditari fugam, Deum sic suū alloquentē nun-
tium audire, Periculum, inquit, magnum (ò Gabriel)
filij mei matri imminet, eius sponsus de illa occulte di-
mittenda cogitat. Matura, quam citius poteris ad eum
peruenias, huic enim indormit etiamnum cogitationi,
neque expectes expergiscatur, atque ex seipso euigilet
& excitetur à somno, sed subito, etiam in somnis, fac
qua nostra sit voluntas, quod nostrum super generis hu-
mani reparatione consilium, quòdque decretum, quam
primum intelligat, verbisque meis, ne eam dimittat,
praecipias. Apparuit ergo Iosepho in somnis angelus,
néne ulterius cum Maria coniuge sua manere timeat,
Dei nomine iubet. Ex hoc vno Dei erga eam opere ca-
tera discas. Huiusmodi siquidem, si animum tuū medi-
tationibus preparaueris, in nostras te facile rationes
insinuabis, mecumque Ioseph perpetuò virginem fuis-
se, firmiter deinceps credes. In huius libri laudem, &
quam sit huius ætatis refutandis erroribus utilis, di-
cturus nihil sum. Ad illius te lectionem remitto. In
quo si quod tuum offendat animum quippiam occur-
rerit, ad Hyperaspisten illi adiunctum recurras oportet.
Ne te autem ab illius longiori proœmio
lectione retardem, valere te iubeo, Deum
saluatorem, ac nostrarum serua-
torem animarum precatu, te
in æternum saluet
& seruet.
Amen.

DE VIRGINIS GLO-
RIOSAE, EIVSQUE

*sponsi Ioseph virginitate
perpetua.*

BEATAE VIRGINIS MA-
RIAE perpetuam virgini-
tatem, tria hominum gene-
ra oppugnant, Iudæi scili-
cet, Pagani philosophi, &
hæretici Heluidiani. Aduer-
sus Iudæos veteris testamenti testimoniis,
aduersus Philosophos ratione, contra hære-
ticos, vtriusque testamenti agendum est te-
stimonio.

Iudæi facile conuincuntur ex illo Esa. 8.
Ecce Virgo cōcipiet, & pariet filium. Quod
quidem testimonium licet aliò detorquere
eorum conentur Talmudistæ & Rabini, ta-
men omni exceptione maius est argumen-
tum, quod sumitur ex istis Prophetæ verbis
dātis hoc pro signo, id est miraculo, & pro-
digio domui Dauid. Non esset autem signū
seu miraculum vllum, si Virgo adolescētula
conceptum ex marito filium pareret. Virgi-

nem ergo concepturam esse, & parituram filium in vanū daretur pro miraculo ab ipso Propheta, nisi in sensu composito intelligerentur eius verba, de virgine existente simul grauida & viri nescia, simul matre & virgine. Sed nostrum non est nunc propositum, plura in obstinatos istos, duræque ceruicis homines dicere.

Philosophi demōstratione ad id credendum cogi quomodo possint, doceamus. Duo ponunt demōstrandi genera, quorum vnum vocant à priori, alterum à posteriori. Vnum ab effectis ad causam, alterum à causa ad effectus. Annitar vtroque modo non deprauati iudicij philosophis, perpetuam matris Dei virginitatem asserere. & primum demōstratione ab effectis ad causam vtemur, quæ quoad nos prior esse solet. Prius enim cognoscuntur vt plurimum effectus à nobis quàm causa. Prius cognita fuit eclipsis lunæ, quàm quæ esset illius causa sciretur: sed postquam multum quærendo inuētum, tandem est, interpositionem terræ inter solem & lunā illius causam esse: possunt nunc Astrologi hinc ad mille annos, quoties interpositura se est terra inter solem & lunam obseruando & numerando, certa prædicere scientia, quot eclipses sint futuræ lunæ, à
causa

causa ad effectus infallibili demonstratione argumentando. Sic hac in materia facturi sumus.

Primò considerabimus effectum, deinde inquiremus & inuestigabimus illius causam: demum cognita causa certam de virginitate perpetua beatæ Mariæ habituri, qua ratione scientiam sumus exponemus. Effectus considerandus, est persuasio virginitatis matris Dei, quam inuito reluctantiq̃e mundo, cunctisq̃e suis iunctis viribus resistenti factam esse videmus, eoque tempore, quo eruditior, sapientiæq̃e abundantia superbior, atque ferocior erat. Victi quippe tandem fuere veritatis huius vi, potentissimi quondam imperatores Romani, & reges quiq̃e, cum per trecentos & eo amplius annos, huius veritatis professores gladio & igni, exquisitissimisq̃e persecuti essent tormentis, atque suppliciis. Porrexere victrici manus, Philosophi quique, oratores, & poëtæ, quâtcunq̃e reluctarentur, & contraniterentur. Infinita hominum millia adheferunt per tot sæcula, adhærentque etiamnùm in hodiernum vsque diem huic veritati, idq̃e adeo firmiter & cõstanter, vt malint millies mori, quàm ab ea vel latum vnguem recedere, aut illam quoquo modo abnegare. Huic pro-

prio sanguine subscribere innumera martyrum millia non dubitauerunt, inter quos numerantur plures, qui illam antea omnibus eloquentiæ viribus oppugnabant, & euertere conabantur. De effectu dubitari nequit. Res ante omnium oculos posita est, ab omnibus conspicitur, tot habet assertores, & propugnatores per totum terrarum orbem: nihil ut magis desiderari possit. Restat ergo ut de causa persuasionis illius differamus, eamque diligentius peruestigemus. Omnino dicendum est, hanc vel diuinam habuisse sui esse causam, vel humanam. Nam à diabolo capitali illius, totiusque honestatis & castitatis inimico, originem habere, nulla ratione potuit. Humanam non suffecisse ullam ad tale quid persuadendum causam, ostendere facile fuerit. Quæ enim philosophia, quæ eloquentia hominibus persuadere aliquando potuisset, aliquam simul esse virginem & matrem? An non effusissimè ridebant philosophi quique, & oratores, & sapientes mundi huius, cum primùm hæc eorum auribus veritas ingerebatur atque prædicabatur? An non facta velut coniuratione, quicquid in rebus erat humanis potentiæ aut roboris in unum conuenerat, ad resistendum, vique impediendum, ne quis huic veritati fidem adhiberet?

hiberet? Vide quid poterant humanitas contra imperium Romanum pauci piscatores, quoad sapientiam, literasque spectat humanas, indocti, simplices, & illiterati, pauperes, inermes, ineloquentes. Omni humano auxilio destituti veritatē hanc inferebant mundo. Neminē vi cogebant, aut armis, ad eam credendam, cum ē contra ad non credendum illis cogere omnium rerum publicarum iudices & magistratus. Nemini honores mundi huius pollicebantur, diuitias, aut delicias, quarum rerū cupiditas multos mendacio adherere sapissimē fecit facitq; prohi dolor, etiānum, cum contrā, credituris proponerentur pro diuitiis paupertas, bonorumque proscriptione, pro honoribus cōtemptus, infamia, contumeliā: pro delitiis carceres, cathenæ, vincula, tormēta, ignes, mors denique ipsa. Quis homo hominibus adeo cum ipsa natura euidenter repugnantē propositionem, quæ nulla probari ratione quibat, ex cuius persuasione nihil vtilitatis presentis: sed omnium quæ in vita hac amantur bonorum iactura prouētura certo erat, persuadere vnquam potuisset? Persuasata tamen est, neque hoc negari potest. A sufficienti ergo diuisione argumentum ducitur, ad cognitionem causæ persuasionis huius. Nam

omnino fatēdum est eam, aut diuinitus, aut humanitus factam fuisse. Probatum autem est, quòd viribus humanis nullis fieri id poterat. Diabolus inimicis suis, qui eius regnū euertere missi erant, nulla ratione auxilium ferre consensisset. Deus ergo prima principalisque causa est persuasionis huius, qua credimus Christi redemptoris nostri matrē, virginem fuisse simul atque matrem, qui cooperabatur prædicatoribus huius veritatis, eorūque sermonem sequentibus confirmabat signis, Spiritūque sancto suo auditorum disponebat mentes, ad tam pium atque sanctū suscipiendum semen. Ab effectis itaque deuenimus ad cognitionem causæ. Impossibile erat talem, & tam nobilem effectū produci ab humana aut creata vlla causa. Nō poterat res potestatem omnē superans humanam, ab homine vlllo, nisi diuinitus adiuto effici, perficive. Quo persuasum difficilius erat, eo clarius & euidentius originē habere illam cœlestem perspici datur: & quo plures pertinaciores, & potentiores habuit contradictores atque aduersarios, eo purior & nitidior euasit ex certamine, magisque suspitione caret omni. O quàm præclare nobiscum factum est, cum vt sapiētum mundi huius, qui in sapientia Deū cognoscere noluerunt,

luerunt, sapientiã confunderet, dogmata nobis Deus dedit, sapientiã omnem superantia humanam, adeóque creditu difficilia, vt non nisi ab eo persuaderi possent, ea tamen per viles secundum mundum, abiectósque homines, inuitis, & repugnantibus persuasa voluit. Sic enim suauiter prouidit, vt de fidei nostræ veritate scientiam haberemus, non solùm fidem opinionémve ex coniectura aliqua natam. Volo dicere veritatem fidei nostræ, rem esse creatam, & de ea intellectu non deprauatum, scientiam certissimam habere posse, siquidem scire est rem per causam cognoscere. Nam cum facillimum sit cognoscere persuasionis fidei nostræ, quæ est de incredibilibus secundum naturam, causam esse Deum, idque ex qualitatibus & circumstantiis huius effectus, ex quibus in consequentia necessaria infertur, quæ sit illius causa (tales enim qualitates habet & circumstantias, quæ cum non nisi à Deo produci potuisse euidentissimè demonstrant) ducimus deinde demonstrationem à causa ad effectum, ad probandum infallibilitatem fidei nostræ sic argumentando. Impossibile est Deum Opt. Max. mentiri, aut falsitatis alicuius esse authorem vel causam. Sed ipse persuasionis huius fidei nostræ, quam de virginis Mariæ

perpetua virginitate habemus, causa est, ergo vera infallibilisque est. Hæc demonstratio omni philosopho credenti Deum esse Opt. Max. euidentissimè fidei nostræ veritatē probat, & quo difficilius est creditu dogma aliquod fidei nostræ, eo euidentior ex eo ad totius fidei nostræ probationē elicitur demonstratio. Quo difficilius est creditu, aut persuasum articulus trinitatis, aut articulus præsentie realis corporis Christi in sacramento altaris, aut is qui est de virginitatis & maternitatis Mariæ vnione, eo solidiora inde educuntur argumenta, tum ad fidei vniuscuiusque particularis articuli, tum in genere ad totius fidei nostræ probationem, & veritatem ostendendam. Ego enim, tantum abest vt ex incompræhensibilitate dogmatum fidei nostræ, vlllo pacto scandalizer, vt nulla alia ex consideratione vehementius de illius veritate persuadeam, in eaque confirmer. Nam vt ingenuè fatear, nulla scire ratione fidem nostram diuinam esse potuissem, atque ab ipso processisse Deo, nisi haberemus talia fidei dogmata, quæ dum conspiciamus nulla humana vi, aut potentia persuaderi contradictoribus potuisse, facilè à Deo ea esse intelligeremus: vnde robur postea nostræ accederet fidei, tam firmū & solidū, vt nihil magis suspiciosa

vir & sponsus matrimonio alligatus erat, difficilius persuasum futurum, te matrem virginemque simul fuisse. Scio te ausuram nunquam fuisse, tale quid de te prædicare: sed scio etiam certo expectasse te, suo id à Deo tempore persuasum atque probatum iri, ut non minus suam in hoc potentiam ostenderet opere & diuinitatē, quàm antea fecerat, dum te matrem simul & virginem esse voluit imò ibi plus futurum erat difficultatis, quare & magis in eo diuina se ostensura virtus erat. Quando Virgo seruata es in conceptione filij, te sola teste & conscia, te non reluctante, sed humiliter consentiente factū id est. At in hoc persuadendo mundo tanta se obtulit difficultas, tot aduersarij, tot contradictores, tot repugnantes, tot resistentes: tam pauci consentientes, tantum est tot testium tuorū effusum sanguinis, ut nihil magis arguat facti difficultatem, nihil magis ostendat Deo teste probatum, te matrem virginemque simul fuisse, persuasionemque hanc diuinam non humanam esse, verissimā quoque, & sanctissimam consequenter eam esse. Congratulamur autem Virgo & mater huic tuæ gloriæ & fœlicitati, & te meritò beatam inter omnes mulieres, imò supra omnes mulieres nunquam prædicare cessabimus. Valeat

suspicioſa hominum mens ad veritatis confirmationem deſiderare poſſit. Si tantum ea quæ naturali facilè probari ratione poſſent, aut experientia, credenda proponerentur, nihil diuinum, ſed humana omnia fidem habere noſtram arbitraremur. Vt ergo nullam de diuinitate veritatèque fidei noſtræ, dubitandi haberemus occaſionem, ſingulari occultoque ſapientiæ ſuæ cõſilio, incredibilia ſecundum naturam dogmata nobis propoſita Deus voluit, vt dum in illis perſuadendis diuina ſe exerit potentia, à cognitione tam ſanctæ cauſæ fidei noſtræ ſanctitatem, puritatem, veritatem, firmitatẽ, ſoliditatẽque, ſcire quoque poſſemus, & quò tam ſancta, veraque fides vocat & ducit, tota propenderemus ſpe, toto mentis pòdere ferremur: eſſemus autem inexcufabiles, ſi vnquam ab illius auelleremur ſoliditate. Vides ergo, ô philoſophe, & modicæ fidei Chriſtiane, quàm ſolida demõſtratione fidei noſtræ veritatem in genere primùm demonſtramus, & quomodo deinde generalem hanc demõſtrationem theſeos, ad hypotheſim, quæ de virginitate Marię eſt, probandam accomodamus. Scio, ſcio, beata Virgo, te ſolam ex hominibus quondã, conſciam teſtẽmque virginitatis tuæ fuiſſe. Scio ex eo quod tibi

leat blasphemus Iudæus, valeat cum suis sophismatis & naturalibus impossibilitatibus, philosophus, & infidelis quisque. Nihil verius quàm quòd tu Virgo materque simul fuisti. Nihil efficacius persuasum, nihil evidentius probatum, aut demonstratum unquam fuit. A prima & ineffabili veritate, quàm mentiri aut fallere impossibile est, probatum est virginitatem tuam cum ipsa maternitate mirabili concordia iunctam fuisse, quare & tam certæ fidei, tot hominum sapientium millia proprio subscribere sanguine non dubitauerunt. Dum consideramus ergo quid de tua virginitate, & quàm admiranda, à quibus & qualibus viris persuasa sunt, emicat demonstratio omni mathematica efficacior, ad probandam tuam virginitatem. Quis vni Dionysio Arcopagite prius inimico & reluctanti, vni Cypriano inimico & resistenti, & multis id genus hominibus doctissimis, & eloquentissimis philosophis & oratoribus, talia persuadere potuisset nisi Deus? Persuadere inquam, sic firmiter, vt postea mori pro talis fidei confessione non dubitarent. Quis vni Augustino prius inimico? Quis tam doctis hominibus quales erant Origenes, Iustinus, Cirillus, Chrysostomus, Hieronymus, Ambrosius, Basilus, Gregorij, imponere, vel quibus

bus artibus humanis, ad tam stupenda de matre Dei credenda inducere potuisset? Deus solus necesse est fuerit huius fidei author & persuasor: quare & verissimam eam esse consequens quoque est. Atque hæc vna quidem ratio & demonstratio sufficere posset aduersus omnes Iudæos, Philosophos, Eluidios, & cæteros Antidicomaritas. Verum propter obstinatos hæreticos, qui nihil credere volunt, nisi quod ex scripturæ sacræ testimonio probari potest, conabimur quoque ex claro Dei verbo perpetuam Mariæ virginitatem comprobare. Id autem paucis facturi sumus, ostendendo illam votum emisisse perpetuæ virginitatis, ex quo sequitur cum sanctissima fuerit, neque ausa fuerit vnquam votorum violare iura, perpetuò eam mansisse virginem.

*Quòd perpetuæ votum virginitatis beata
Maria virgo fecerit.*

PRimum admonitos velim omnes, nihil esse de Dei genitrice, neque cogitandum, neque dicendum, neque de iis, quæ circa eam à Deo facta sunt, quod non vsquequaque sanctitatis eius respondeat excellentiæ, nec non & mysteriorum incarnationis filij Dei magnitudini, cuius rei gratia inter omnes à Domino electa fuit, quotquot vnquam tult
orbi

orbis mulieres. Quare rara, præclara, singularia, magna, admirabilia sint oportet, quæcunque de ea Christianus, quisq; dixerit, aut cogitauerit: Digna scilicet tantæ matris, tantique filij maiestate & præstantia. Qui ergo de virginitatis eius pronuntiaturus es virtute, nullius vnquã virginis castitatem, cum castitatis huius comparandam esse perfectione, intelligas velim. In summo enim integritatis gradu, virginalis eius castitas collocanda venit: sic vt credas nullam vnquã Deo gratiorem aut acceptiorem, vel fuisse, vel futuram esse aliquando, & quia virginitas perpetua melior est non perpetua, virginitas ex voto, & firmo perennitatis proposito, multò perfectior ea, quæ ex tali voto non est, vt hac in parte, sicut & in cæteris omnibus, cunctas iuperet & præcellat mulieres, eam virginitatis perfectissimæ & perpetuæ emisisse votum credamus oportet. Aliàs virginitatis virtute ei antecelluissent, quæ in Ecclesia Christi sine numero florêre ex voto virgines, quod asseruisse, verbis contradicit Spiritus sancti, qui super omnes mulieres benedictam eam esse, per os prophetissæ testatus est. Cogita si inuita ad diuinos raperetur vsus, quam parum eius Deo grata castitas fuisset. Non enim illi inuita placet hominum seruitia. Hilarum

larem siquidem diligit datorē. Si inuita nolensque ad hoc assumeretur munus, certē nō Dei fuisset gratia plena. quo enim gratiora Deo obsequia quis fecerit, eo magis Deo gratus, eiūsque gratia dignus efficitur. Huic plenitudini gratiæ in Maria, plenitudo respondebat virtutū, cuius virginitas si hac destituta gratiositate fuisset, vt sine illius voluntario voto & proposito, & cum eam viro concedendi deliberatione inquinaretur, vt ita dicam, & extenuaretur, vacua ex parte dicenda, non gratia plena fuisset. Inuita enim seruitia nullam apud Deum inueniunt, neque apud homines gratiā. Inuitū fuit eius seruitium virginitatis, si coacta à Deo, nō sponte sua virginem perpetuò elegisset esse, & si propositum aliquādo habuit votūque cognoscendi virum. Vis argumenti in hoc consistit, quòd coacta gratiā virginitas non habeat: quare & de virginitate seruanda non est datum à Deo præceptum, sed consilium, vt sponte suscepta gratiam habeat, quam vi extorta habere nullam potest. Est autem virginitatis virtus principaliter in mente, & sine voluntario mentis consensu, nullo modo virtutis rationē habet: tum quippe tantū incepit integritas, seu virginitas corporalis Mariæ virtus esse, cum eam mēte vouit, nullam

nullamque ex virginitate carnis gratiã apud Deũ inuenire potuit, donec eam virginitas sanctificaret mentis. Est autẽ virginitas mentis, votum de carnis integritate, castitatẽque seruanda. Quẽ autem pro certo tantũ tempore, seruanda vouetur, non eam habet gratiã, aut meritũ, quod habet perpetuitatis decorata circumstantia. Hęc enim sola vera est virginitas, illa namque votum includit sibi contrarium, votũ scilicet cognoscẽdi virum, & propositum habet violandæ non seruandæ integritatis. Si Maria votum perpetuæ non emiserat virginitatis, deerat illi gratia, quam tale votum facientes & seruãtes, apud Deum inuenire virgines solent, qua gratia, si dum ab angelo gratia prædicatur plena, vacua fuisset, profectò non rectè gratia plena diceretur. Desuisset enim illi ad plenitudinem virginitatis perpetuæ voto correspondens gratia. Concludamus in propositiones superius positas rationes, ad hunc modum,

De matre Dei maxima & perfectiora quaque dicenda, sentiendaque sunt: virginitas cum proposito cognoscendi aliquando virum, indigna erat tanta matre, matre inquam Dei.

Maior est virginitas cum firmo nunquam cognoscendi virum proposito, quàm qualibet alia.

Maria

Maria in omni virtutum genere omnes superavit mulieres.

Quæ diuisim ceteræ habent virtutum ornamenta, hæc simul habuit coniuncta.

Verba Spiritus sancti, Benedicta tu in mulieribus, omnes eam superasse mulieres, non solum in donis Dei, sed & in virtutum perfectione docent.

Laudanda magis est virgo, quæ firmum habet nunquam cognoscendi virum, votum, quàm quælibet alia.

Inuitorum seruitia gratiam apud Deum non inueniunt.

Virginitatis virtus in mente principaliter consistit.

Non est virtus carnis integritas, sine virginitate mentis.

Certam & singularem gratiam apud Deum, vota Deo perpetua virginitas habet.

Hanc non habuisset virgo Maria gratiam sine perpetua virginitatis voto.

Non verè fuisset gratia plena, si virginitatis perpetua fuisset destituta gratia.

Ex his propositionibus sani & non infecti & deprauati iudicij Christianus, beatam Mariam votum emisisse perpetua virginitatis, in consequentia necessaria concludet.

*Si de tempore in quo tale emisit votum
agitur*

agitur, non dicam ego parum antequam de-
 spōsaretur illud eam fecisse, sed statim atque
 ad annos peruenit, in quibus ratione & e-
 lectione vti potuit, in quibus virtutis ca-
 pax esse cepit. Hoc ex iisdē rationibus, qui-
 bus & votum demonstrauius eam emis-
 se, probari potest. Maius enim est, & laudabi-
 lius, & maioris gratiæ apud Deum, statim ab
 ineunte ætate se Deo consecrasse, atque de-
 dicasse totam, quàm in multos annos tantæ
 distulisse electionem virtutis, quàm per mul-
 tos annos tam grata Deo caruisse virtute.
 Hoc plenitudini laudis defuisset Mariæ.
 Hoc plenitudini subduxisset gratiæ, qua ple-
 nam eam asseruit, è coelis missus Angelus.
 Hoc eam à multis superari fecisset mulieri-
 bus. Quare cum eorum venia dixerim, qui
 aliter sensere, ego firmissime teneo, statim
 ab ineunte ætate simulatque virtutis cœpit
 esse capax, virginitatis virtute decoratã eam
 fuisse, eaque perfectissima, & omni ex parte
 sua integra. Credidero quoq; veras esse eo-
 rum sententias, qui votã eam Deo à parenti-
 bus fuisse ex maiorum referunt traditione.
 Quod parentũ votum simulatque rationis
 capax esse cœpit, simili confirmauit voto, se
 totam non diuisam, diuinis dedicans obse-
 quiis optimã etiam tũ eligens sibi partem.

Plena enim Dei spiritu adolescentula, sciuit ab initio eligere bonum, & reprobare malum, eligere quod Deo gratius erat, & deserre quod minus gratum. Hæc asserere & docere tot rationibus cogor. Cedunt quippe magis ad filij Dei honorē hominisq; vtilitatē quam eorū opposita, imò hæc illius nimium extenuarent honorem. Gloria nāque filij est, habuisse integerrimā sanctissimā, castissimā, prudentissimā, sapientissimamque matrem. Quæ Deo assistere in throno suo aliquando debebat, vestitu antea debuerat ornate aurato, virtutumque omnium circumamicti varietate. Aliās quomodo digna fuisset, quæ in eodem cum Dei filio, perpetuò sederet throno? Quomodo digna, quæ Dei mater esset? Tantus honor maxima exigit ornamenta virtutum.

Hæc quisquis pio apud se corde reuoluerit, penitusque dispexerit, facilè intellecturus est quàm validum erit, quod ex Mariæ ad Angelum adducturi nunc sumus pro assertione probāda nostra, testimonium qua votum eam perpetuæ emississe virginitatis, antequam ab Angelo salutaretur, asseueramus, & firmissimè credimus. Sed fere præterieram eam rationē, quam ex Dei iustitia, æquitate atque bonitate ad id persuadendum

dum adducere possumus. Deus enim homines nō despotico sed politico regit imperio: à tyrannide autē prorsus alienus est. Quare nullam hominibus inferre vim aut iniuriam vellet. Non ergo diuinam decuisset maiestatem, virginem alio proclinantem, & aliud idque contrarium propositum habentem, nolentem, & inuitam, ad suos rapere vsus, ne vim illi intulisse diceretur. Quod ne eueniret virginem sponte sua virginitatē vouisse perpetuam, qui perfectissimus est in virginitatē cōsensus, & perfectissima sui ad diuinos tantum vsus dedicatio, dicendum est. Cū itaque electa à Deo fuit vt esset filij eius mater, iam multò antea totam se Deo absque sui partitione aut diuisione vlla, voto consecrauerat perpetuę virginitatis. Quare cū eam ad suos elegit vsus diuina maiestas, iure suo vta est, quod spontaneo voto in suum corpus & animam, iam illi deuotissima concesserat castissimāque virgo, cum firmissimo & cōstantissimo nullum vnquam cognoscendi virum proposito. Quod ita esse ex eius verbis clarissimè constat, quibus angelo filij conceptū annūciantī sic respōdit, Quomodo fiet istud quoniam virū nō cognosco? Per quæ verba Virgo pudicissima, & rubeo verecundię flore pulcherrima, non de modo quem in cogno-

scendo virum seruare deberet, institui petebat. Quę enim puella non præfrictę frontis iudicanda fuerit, si non dico ab Angelo, sed vel ab homine aliquo probo, tale quid peteret: sed impossibilitatē allegabat cognoscendi virum. Est autem omnino duplex impossibilitas, vna facti seu naturę, altera iuris. De hac dicit Iurisconsultus, Hoc possum, quod iure possum. Maria naturę seu facti impossibilitatem allegare nulla ratione poterat, quando quidem erat desponsata viro. Vnde consueto ordine naturę facilè vti & cęterę virgines concipere, pareręque filium poterat. In Elisabeth erat impossibilitas secundum naturam: quia scilicet & iam vetula erat, & natura sterilis: duplex certè impedimentum: qualia impedimēta Maria allegare non poterat, cum & iuuenis esset, & necdum cognita viro. Relinquitur ergo quam allegabat impossibilitatem, iuris nō facti, aut naturę fuisse. Impossibile namque est homini probo leges transgredi diuinas, qui citius tormenta quęque mortemque denique ipsam patiēter tulerit, quàm ius deserat, aut equum. Dicebat ergo beata virgo Maria, impossibile sibi esse cognoscere virum, quia id sibi non licebat: non autem quia id fieri de facto non posset. Sed iam inquirendum est, ex quo iure illa cognoscendi

gnoscenti virum procedebat impossibilitas. Nam cum liceret virginibus nubere maxime in lege veteri, imo ad nuptias nobiles ob maledictionem in eas latam, quæ semen non reliquissent in Israel, virgerentur adolescentulæ: non potest ius vllum allegari, ob quod Mariæ non liceret cognoscere virum, nisi votorum seruandorū diuinū mandatum. Quæ quidem vota, licet antequàm fiant, liberum sit ea facere vel nō facere quæ per illa vouentur, tamen vbi fides Deo data est per votum & certam liberamque promissionem, damnationem sibi acquirunt votorum transgressores, eò, vt verbis vtar Apostoli, quòd primam fidem irritam faciunt. Quare & sapiens ait displicere Deo stultam & instabilem promissionem. Quæ votorum iura, cum optimè Virgo Maria nosset, impossibile sibi dicebat id facere, ob quod Deo displiceret, ob quod damnationem sibi acquireret. Impossibile transgredi votum, per quod se nunquam virum esse cognituram, firmo proposito receperat. Quare nunquam consensuram se iudicabat per hæc verba in filij conceptionem, nisi saluo id votorum iure, salua Deo data fide, salua virginitalis Deo dicatę integritate, fieri posset. Quam ob rem donec ab angelo instructa fuit, quod

salua virginitate, per spiritus sancti operationem esset filium conceptura, nunquam in verba cōsensit Archangeli. Tantę firmitatis, & constantiæ eius erat, de seruanda perpetua virginitate propositum. Tantum est, & indissolubile votorum ius & vinculum.

Vides vt beata virgo noluit, ne Archangelo quidem, etiam à Deo misso, consensum vllum in præiudiciũ præbere voti virginitatis. Vides, vt Deus maluerit seruata præter naturam matris integritate, ex virgine nasci, quàm contra votorum ius fieri quicquam permetteret. Maluit naturę violari, quàm sacra votorum iura. Noluit in ecclesia vllum relinquere violati voti exemplum, ne quod sibi inde patrocinium, votorum transgressores arripere possent. Beata virgo gratia & Spiritu sancto plena, intelligit impossibile esse contra votum castitatis virum cognoscere. Quo spiritu ergo aguntur, qui nostro tempore votorum violant iura, virginibúsq; sacris sacrilega vt ineant coniugia, authores sunt, & incentores. Paulus vt esset Deo & hominibus fidelis, consilium dat virginibus, se totas Dei seruitio dedicent. Lutherus iis, quæ Diui Pauli sequutæ consiliũ se Deo dedicarant, cōsultat, fidem Deo fallant, tam sanctum deserant propositum, atque contẽpto cœlibatu.

cœlibatu ad matrimonia sacrilega aspirent.
 Quo ergo spiritu nisi cōtrario illi & aduer-
 sario, quo Paulus loquebatur actus, ipse ta-
 lia docet & cōsultat? Si Paulus fidelis qui cōfi-
 liū tā salutare dat virginibus, nōne infide-
 lis Deo & virginibus, qui cōtraria cōsilia ea-
 rum ingerunt auribus? Non eiusdem sunt
 fidei Paulus & Lutherus, nō eiusdem mater
 Dei & Lutherus. Hęc non licere transgredi
 vota constantissimè credidit. Hęc impossi-
 bile esse ea soluere exertè affirmat. Lutherus
 totum oppositum docet. An non ergo dia-
 boli minister est? An non spiritu pessimo a-
 ctus talia docet? Sed abeat in malam rem cū
 incestuosis sacrilegisq; suis connubiis. Nōs
 virgini plus credamus, quàm illi. Nam etiam
 si Angelus de cœlo euāgelizasset ei, quòd de-
 beret transgredi votum de nō cognoscendo
 vnquam virū factum, non erat illi creditura,
 imò eum erat pro anathemate habitura. Idem
 omnes virgines sacræ exemplum sequantur.
 Nam etiam si Angelus esset e cœlo missus, &
 euangelizaret idem quod Lutherus cōtra vo-
 torū iura docet, vt anathema esset habēdus.
 Impossibile enim est virgini cognoscere vi-
 rū, post factū de nunquā cognoscēdo virum
 votum. Impossibile inquam, quia non licet,
 quia displicet Deo: quia damnationem sibi

acquirat quæ id facit. Jam itaque satis superque ex clarissimo verbi Dei sensu constat, virginem perpetuæ virginitatis emisisse votum, nunquã autem illud trãsgressam eam fuisse, itidem verũ est: quia non solum ante conceptum Dei filiũ & partũ, sed etiã postea semper impossibile illi fuit cognoscere virum. Imò, vt ita dicã, impossibilius post conceptũ Dei filium, quã vnquam antea. Quomodo enim audebit templum Dei, in quo realiter & corporaliter per tot menses Deus habitare dignatus est, homini mortali pollendum, violandũque permittere? Quomodo post visam sibi seruata per miraculum virginitatem, cãmque Dei semel vsibus consecrata, audebit tam singulare pignus prophandum alteri concedere? Quomodo prudens virgo, vel quo animo tãto se miraculo præseruata contra naturæ leges virginitatis, tantõque priuilegio aliquando priuatam videre posset? Qua ratione, quæ ne Angelo quidem è cœlo misso, si de cognoscẽdo viro egisset, præbitura vnquã consensum erat vni Iosepho ex terra nato, post genitũ ex se Dei filium, post experientia certa cognitum præseruationis suæ miraculum assensum violandæ præbitura esset virginitatis? & quomodo Iosephus qui antequã sciret eam ex Spiritu

sancto

sancto grauidam, timuit accipere eam in con-
iugem, post visa & cognita tanta miracula &
mysteria, vxoris loco eam habere audebit,
ex eaq; liberos postea suscipere? Quàm mihi
desipere videntur, quàm sensu carere com-
muni, qui talia cogitare aut dicere audent?
scilicet, Deus cui tanta fuit de seruanda ma-
tris suæ integritate cura, postea vsibus eam
permissurus est hominis mortalis: quasi verò
in Ioseph tantum gratiam fieret, in præser-
uanda eius virginitate miraculum, & non vt
perpetuò æternúmque virgo esset. Causa mi-
raculi semper durabat, quare & miraculum
perpetuum esse perennéque oportuit. Bilem
híc mihi modicitas fidei eiusmodi hominũ
mouet, qui cum hanc audiãt Dei matrẽ esse,
adeò tamen exiliter de ea sentiunt, & ita irre-
uerẽter loquũtur, ac si vilis alicuius hominis
mater, non verbi, non filij Dei fuisset. Erige
altius mentem, & cogita cuius mater sit hæc
virgo, & causam perquire præcipuam, ob
quam inuitis naturæ legibus seruata est illi
cum maternitate virginitas. Nónne prima
tanti miraculi causa fuit, quòd vt filij Dei
mater esset, designata à Deo erat? Quæ quia
perpetuò Dei mater futura erat, nõnne con-
gruum quoque est perpetuò virgo sit? Ideo
sicut antequam Dei conciperet filium, virgo

femper fuit, nullumque antea genuerat filium, ita post tantæ maiestatis filium ex ea genitum, indignum est cogitemus aliquem postea habuisse eam filium. Sacrum istud pignus corporis Christi deitati realiter vnitum, sicut in sepulchro positum fuit nouo, in quo nemo vnquam antea sepultus fuerat, sed neque postea sepultus fuit: ita in vtero conceptum fuit, in quo nullus vnquam antea cõceptus, sed neque postea concipiendus erat. Vterus enim ille deiferus, porta illa sanctuarij clausa erat, quam Propheta in spiritu vidit, de qua *Ezec. 44* dixit ad eum Dominus. Porta hæc clausa erit, & non aperietur, & vir non transibit per eam: quoniã Dominus Deus Israel ingressus est per eam: eritque clausa principis. Princeps ipse sedebit in ea, vt comedat panes coram Domino. Principis vsui, ob reuerentiam & honorem illi debitum aliqua reseruantur, quæ non sunt aliis communia, & quibus vti aliis non licet. Quis dignus in eodem cum Dei filio concipi vtero? Quis dignus per illam mundum hunc ingredi portam, per quam Dominus Deus Israel ingressus est? Quis in illo throno sedere & comedere panem, in quo per nouem ad minus menses, princeps ipse Dei filius sedit, panemque comedit coram Domino? Panem enim

enim comedere, quocunque sustentari nutritique cibo significat. In hac porta sedit, & nutritus fuit Dei filius. In Virginis gremio sæpius panem coram Domino comedit, & audebit quisquã dicere, alium postea quempiam in eadem sedisse, aut comedisse panem porra? Quotoscunque sensus mysticos his Prophetæ dederis verbis, profectò literalis sensu de Christo & Maria intelligenda sunt. Sanctuariũ Dei Ecclesia est, porta per quam Deus Israel ingressus est Ecclesiã, Maria est, quæ ideo clausa semper esse debebat, id est, perpetuò virgo: & vir non debebat ingredi per eam ob reuerentiã Dei Israel. Certè quomodocunque tandem verba hæc cõtentiosius exponere voluerit hereticus, ratio quam Deus Prophetæ affert, cur porta quam vidit clausa semper esse deberet, eadem est cum ratione, quam ad probandum perpetuam Mariæ virginitatem adduxi. Nullus enim vir ingredi in hunc mundũ per eam debuit, quandoquidem Dominus Deus Israel per eam ingredi dignatus est. Illi soli seruabatur clausa ante eius in mundum aduentum, & post eius egressum, & in ingressu clausa quoque semper fuit. Horret animus, vel solũ cogitare quempiam in illo sedisse vnquam vtero, in quo conceptus, ex quo natus est Rex ille regum,

regū, & dominus dominantū, cuius est orbis terrarū & omnia quæ in eo sunt, cœlum, & omnia quæ in eo sunt. Næ impudens inuere cundūsq; fuerit, qui talia dicere aufit. Sed eò redeat oratio vnde digressi sumus. Dicebamus enim præcipuā fuisse causam, cur perpetuò virginē Mariā seruātā Deus voluit, quod ipsa electa ab eo erat, vt filij sui mater esset. Hæc prærogatiua matri Dei iure debebatur, ne vt cōmunis hominis mater contemptui à quoquā haberetur. Eligebatur vt sanctissimū & pretiosissimū Christi corpus virginalibus contrectaret manibus, vt Deū ferret in vlnis, in gremio foueret. An nō singularis ergo in ea puritas, rarāque requirebatur sanctitas? Si terra in qua apparuit Mosi Dominus ex rubo, tam sancta ob Dei præsentiam erat, vt iuberetur Moses auferre calciamenta e pedibus, antequàm propius ad locum accederet vbi rubus ardebat & non cōburebatur: quanta exigenda erat in Maria sanctitas & puritas, quæ Deum ipsum manibus contrectatura toties erat? Terram enim illam sanctam esse oportuit, ex qua caro illa formanda erat, quæ Deo in vnitae coniungeretur suppositi. Terra namque hæc rubum illum tulit, genuit, & aluit, ex quo Deus hominibus postea loqui dignatus est. Sed quid? In im-

mensum

mentum creturus liber esset, si omnes huc afferre vellem rationes, quas ad probandum Mariæ virginitatem colligere ex scripturis, sanctisque doctoribus possem. Sed aliò proferanti hic orationis huius succidendum filium fuerit. Nihil enim aliud propositum habebamus, quàm ex claris ostendere Dei verbis, beatam Mariam perpetuæ virginitatis ab ineunte ætate, & antequàm desponsaretur emisisse votum. Per quod votum impossibilitata (liceat mihi sic loqui) perpetuò ad cognoscendum virum erat. Quo sic efficaciter euidentèrque probato, corruant necesse est quæcunque in contrarium afferre conati Eluidiani fuerint, quorum confutationem amplissimam apud Diuum reperire est Hieronymum, in eo quem contra Eluidiũ scripsit libro, post quem eadem de re loqui actum agere esset, & homines à tam eleganti opere legendo per nãnias auertisse nostras. Hic tamen si videbitur amicis cõfutationes inseri poterunt ineptiarum Eluidij, verbis ipsius Hieronymi in eorum gratiam, qui librorum eius copiam non habent, qui adeò eleganter copioseque contraria quæque euertit, vt nihil magis desiderari hinc possit. Quod hinc præstitimus Diui Hieronymi tractatui deesse videtur, qui cum totus esset in reiiciendo & refutando,

refutando, quæ contra perpetuam Mariæ virginitatem ab aduersario adducebantur, hanc causæ prætermisit partem, qua ex claro Dei verbo asserenda erat perpetua illa virginitas, sufficere arbitratus ad eam asserendam contraria reiecisse quæque. Nos è contrario toti in hoc fuimus, vt ex claro Dei verbo Mariæ votum emisisse perpetuæ virginitatis ostenderemus. Nam hoc probato, euidentissimè atque in consequentia sequitur necessaria virginitatis illius perpetuitas. Sequitur quocunque fictitia esse, meraque sophismata, quæcunque matris Dei aduersarij afferre in contrarium possent, in falsòque sensu adduci ab eis sententias illas scripturarum, quibus veritatis annituntur apparentiam errori conciliare suo. Corruunt enim omnia eorum machinamenta ipsa veritatis manifestissimè, vt superfluum videatur esse labor, què in illis absumeremus euertendis. Vnum hic factum cupiebamus, ipsam Mariæ virginitatis perpetuitatem ex puro Dei verbo in claram educere lucem, etiam vel à lippis & tonsoribus conspiciendam. Quod potentissimè efficacissimèque præstitisse nos arbitramur. Solidissima autem iecimus fundamenta, quibus beati quoque Ioseph sponsi Mariæ virginitatem superstruere perpetuam possimus, quæ
ex

ex eodem verbi Dei fonte in consequentia elicitori sumus necessaria. Hoc enim ostēso, quòd perpetuæ voto virginitatis seipsam Deo Maria consecrarat, euiturum me quoque spero simili se voto astrinxisse Deo, & eius sponsum Iosephum. Verùm non abs re fuerit, si antequàm hanc aggrediamur disputationem, antiquorum aliquot patrum de voto virginitatis Marię testimonia, in medium adduxerimus, quo quæ diximus firmiora, gratioraque pio reddantur lectori.

Beda exponens ista Mariæ ad Angelum verba, Quomodo fiet istud, quoniam virum nõ cognosco? votum illam emisisse virginitatis, satis apertè docet, cum ait, Propositum suæ mentis reuerenter exposuit, vitam scilicet virginalē se ducere decreuisse. Quæ quia prima sceminarum tantæ se virtuti mancipare curavit, iure singulari præ ceteris beatitate meruit excellere. Quomodo inquit, fiet istud? Non ait, Vnde hoc sciã, sed quomodo fiet inquit: quoniam virum non cognosco. Ordinem videlicet obsequij cui subdatur inquirens, non autem signum, cui credat flagitans. Neque enim decebat electam generando Deo virginem dubiam diffidentia, sed prudentia cautam existere, quia nec facilè poterat homo nosse mysterium, quod in Deo manebat

manebat à sæculis absconditum. Quia ergo legerat, Ecce Virgo in vtero habebit, & pariet filium, sed quomodo id fieri posset non legerat, meritò iis credula quæ legerat, sciscitatur ab Angelo quod in Propheta non inuenit. Et in ii. cap. eiusdem, exponēs illa verba, Beatus venter qui te portauit, Mariam semper virginem vocat. Diuus August. lib. de sancta Virginitate, cap. 4. eam virginitatis fecisse votum multis declarat verbis, vbi sic ait, de eius virginitate loquens, Ipsa quoque inquit, Virginitas eius gratior & acceptior: quia non eam cōceptus Christus violaturo, quam conseruaret ipse præripuit, sed priusquam conciperetur, iam Deo dicatā de qua nasceretur elegit. Hoc indicant verba, quæ sibi fœtum annuncianti Angelo Maria reddidit. Quomodo, inquit, fiet istud, quoniam virum non cognosco? Quod profectò non diceret, nisi Deo virginem se antè vouisset, sed quia hoc Israelitarum mores adhuc recusaturo, sed potius contra violentes custodituro, quod illa iam vouerat. Quāquam etiam si hoc solùm dixisset, Quomodo fiet istud, nec addidisset: quoniam virum non cognosco, non quæsisset vtique promissum sibi filiū, quomodo fœmina paritura esset, si concubitura

cubitura nupsisset. Poterat & iuberi virgo permanere, in qua Dei filius formā serui congruenti miraculo acciperet, sed exemplo sanctis futura virginibus, ne putaretur sola virgo esse debere, quæ prolem sine concubitu etiam concipere meruisset, virginitatem Deo dicauit, cum adhuc quid esset cōceptura nesciret, & in terreno mortaliq̄ corpore, celestis vitæ imitatio voto fieret non præcepto amore eligendi, non necessitate seruiendū ita Christus nascendo de Virgine, quæ antequā sciret quis de illa fuerat nasciturus, virgo stauerat permanere, virginitatem sanctam approbare maluit, quàm imperare. Ac sic etiā in ipsa femina, in qua formam serui accepit, virginitatem esse liberam voluit.

Sermone 2. de Virginis natiuitate introducit Mariam sic Angelo loquentem, Procedat iam ad oculos hominum speciosus forma præ filiis hominum, procedat velut sponsus de thalamo suo, quia secura facta sum de proposito meo. Et in eodem sermone introducit Mariam respondentem quærenti quomodo ad hoc peruenerat, vt mater esset Dei, in hæc verba, Quæris à me quod obtulerim munus, vt mei mater efficerer creatoris. Oblatio mea est virginitatis promissio, non à me mihi data, sed ab ipso mihi authore bō-

norum omnium concessa.

In Enchiridio cap. 36. Christus ait, sicut vnicus patris, ita vnicus matris est filius. & in eodem lib. Sunt qui dicunt quòd sancta Maria habuit filios ex Ioseph, post partum Domini, quod nephas est credere, quia ipsa est porta quam vidit Propheta in domo Domini clausam, de qua dicitur, quòd Dominus Israel ingressus est per eam, & semper esset clausa. Vbi euidenter ostendit nobis, quòd sancta Maria semper virgo fuerit, virgo permanserit, virgo antè partum, virgo in partu, virgo post partum. Conceptit & virgo est, lactat & virgo est.

Diuus quoque Bernardus homil. 4. super Missus est, exponens hæc verba, Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco. ostendit beatam Mariam votū emisisse perpetuæ virginitatis, dicēs, Primò quidem prudenter tacuit, cum adhuc dubia cogitabat, qualis est ista salutatio, malens nimirum humiliter non respondere, quàm temere loqui quod nesciret. Iam verò confortata & bene præmeditata Angelo quidem foris loquēte, sed Deo intus persuadente, erat enim Dominus cum illa, dicente Angelo, Dominus tecum: ita ergo confirmata, fide scilicet depellente timorem, lætitia verecundiam, dixit ad Angelum,

Angelum, Quomodo fiet istud, quoniã virum non cognosco? Non dubitat de facto, sed modum requirit & ordinem. Nec enim querit an fiet istud, sed quomodo. Quasi dicat, Cum sciat Dominus meus testis cõscientiæ meæ, votum esse ancillæ suæ non cognoscere virum, qua lege, quo ordine placebit ei, vt fiat istud? Si oportuerit me frangere votum, vt pariam talem filium, & gaudeo de filio, & doleo de proposito, fiat tamen voluntas eius. Sin vero virgo concipiam, virgo & pariam, quod vtiquè si placuerit ei, impossibile non erit, tunc scio verè: quia respexit humilitatem ancillæ suæ. Hęc Bernardus.

Amphilocius Iconij Episcopus, vir admirandæ sanctitatis, ad quem suos de Spiritu sancto libros Diuus scripsit Basilius, homil. in purificationem Dei genitricis Mariæ, de natura eius virginea loquēs, sic ait, Animaduerte & prudenter intellige, quicunque de virginea illa natura verba facis, quòd scilicet nullo modo virginalis illa porta patefacta sit, eius prouidentia & voluntate, qui ante à in ipsa conceptus est. Hoc enim futurum prædixit spiritus sanctus, cum per prophetam dixit, Hęc porta clausa erit, & non aperietur, & vir non transibit per eam. Quoniam Dominus Deus Israel ingredietur &

egredietur per eam, & porta ipsa erit clausa. Quantum igitur pertinet ad virginalem naturam, virginis claustra nullo modo aperta sunt, quod vero pertinet ad potētiam geniti Domini, nihil clausum, omnia aperta, nihil quod impedimentum afferre potuerit, cum omnia Domino ipsi sint reserata.

Gregorius quoque Nissenius sermone de sancta Christi natiuitate, exponens illa verba Mariæ ad Angelum, Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco, sic ait, Quid igitur Mariæ? Audi puræ virginis vocem. Quomodo fiet mihi hoc, quoniam virum non cognosco? Angelus partum denunciat, & illa virginitatem amplectitur, castitatem angelicæ præferens apparitioni: ac neque rationem expeditam habet, cur Angelo non credat, neque ab instituto discedit: interdicta mihi, ait, est viri consuetudo, quo pacto hoc mihi cōtinget, quandoquidē virum non cognosco? Hæc Mariæ vox demonstrat esse vera, quæ per occultam illam historiam traduntur. Nam si nuptiarum causa assumpta erat à Iosepho, quomodo Angelum de partu prædicentem, quasi re noua atque insolita obstupefacta, auersata esset? quum prorsus speraret, se quoque ipsam aliquando iuxta legem naturæ matrem esse futuram

turam? Sed quoniam Deo dicatam, & consecratam carnem veluti sanctū quoddam donarium intactam seruari oportebat: propterea etiam si angelus sis, inquit, ac de cælo veneris, etiam si supra hominem sis id, quod apparet, attamen vt virum cognoscam, fieri non potest. quī ergo mater ero absque viro? Iosephum enim spōsum quidem noui, virū autem non cognosco. Quid igitur sponsæ conciliator ac separator Gabriel? Quænam vela puris & impollutis nuptiis, adhibet & obtendit? Spiritus sanctus, inquit, superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. O beatum illum ventrem, qui propter excellentiam puritatis, animæ bona ad se attraxit. Nam in cæteris quidem omnibus vix anima pura Spiritus sancti præsentiam capit: hæc verò caro receptaculum spiritus fit.

Quod sæpius diximus virginitatem non esse virtutem, neq; gratiam apud Deum inuenire, nisi sit ex voto & proposito mentis, neque præferendam esse nuptiis earum virginitatem, quæ nuptias habent in voto & desiderio, ex Augustino quoque probatur qui li. de sancta virginitate. cap. ii. sic scribit, Nec nos inquit, hoc in virginibus prædicamus, quòd virgines sunt, sed quòd Deo dicatæ pia continentia virgines. Nam quod

non temere dixerim, fœlicior mihi videtur nupta mulier, quàm virgo nuptura. Habet enim illa iã quod adhuc hæc cupit, præfertim si nondũ vel sponsa cuiusquam sit. Illa studet vni placere, cui data est, hæc multis, incerta cui danda. Hoc vno pudicitiam cogitationis defendit à turba, quòd non adulterum, sed maritum quærit in turba. Et tandem concludit eam solam, quæ vouit virginem coniugatæ merito præponi. Et in lib. de bono coniugali, Continentia, inquit, non corporis sed animi virtus est. Virtutes enim aliquando in opere manifestantur, aliquando in habitu latent. Et capit. 8. de sancta Virginitate, Nulla carnis fœcunditas sanctæ Virginitati, etiam carnis comparanda est. Neq; enim & ipsa quia virginitas est: sed quia Deo dicata est honoratur, quæ licet in carne seruetur, spiritus tamen religione ac deuotione seruetur. Ac per hoc spiritalis est etiam virginitas corporis, quam vouet & seruat continentia pietatis. Hæc Augustin.

Hęc dicta sint, vt intelligamus beatam virginem Mariam si non fuisset Virgo ex voto, sed tantum virgo nuptura, neque meritum, neque virtutem habituram fuisse virginitatis: neque gratiam etiam tantæ virtuti respondentem. Quod bene cõsideratum oportuit,

ad intelligendum quomodo ex verbis Angeli Mariam gratia plenam asserentis, optimè probetur virginitatis eius votum.

Secundò, Ex verbo, Dominus tecum, ad idem probandum sumitur argumētum, dum reputamus non decuisse vterum illum, per quem in orbem terrarum primogenitū suum introducebat Deus alteri cuiquam aperiri, vel templum illud sacratius, in quo sancta sanctorum per nouem mensium seruanda spatiū erant, alteri dedicari vsui. Vterū in quo Deus corporaliter habitare cum omni diuinitatis plenitudine dignatus est, à mortali prophanari homine non licet. Hæc ratio, prophetæ quoque fulcitur verbis superius allegatis de porta Sanctuarij semper clausa, ob id quòd solus dominus per eam ingressurus esset.

Tertiò, Rursum eam in omnibus virtutibus cæteras antecelluisse, quotquot vnquam habuit mundus, aut habebit virgines, credendum est, vt qualiter ex verbis Angeli dicentis, benedictam eam esse inter omnes mulieres eius probetur Virginitas, clarius cognoscamus. Licet enim gratia non cadat sub meritum, eius tamen augmentum sæpius ex merito pendet: est autem benedictio augmentum boni. Certè maiores ad gratiam dispositiones & præparationes eam habuisse asseren-

dum est, quàm vlla alia habuerit vnquam fœmina. Datur enim gratia maior aut minor secundum maiorem aut minorem cordis humani dispositionē. Loquor de gratia gratum faciente. Implet namque hominem secundū totam mentis capacitatem. Profluens, inquit Cyprianus ad Donatum epistola prima, largiter spiritus, nullis finibus premitur, neque eoercentibus claustris, intra certa metarū spatia refrenatur. Manat iugiter, exuberat affluenter. Nostrum tantūm litiat pectus & pateat, quantū illuc fidei capacis afferimus, tantum inde gratiæ inundantis haurimus. Hæc ille. Vnde concludimus quanto capacius fide, & pietate cordis sui vas Maria effecerat, tanto etiam plus inundantis hausit spiritus Sancti gratiæ, ob quod, & maiorem meretur super omnes mulieres laudem. Hæc si Virginitatis virtute omnes non superaret virgines, non esset dicenda super omnes mulieres benedicta.

Quartò, Ex verbo, Benedictus fructus ventris tui, argumentum ducitur ad probandam Virginitatis eius & puritatis præstantiam, cuius fructus ea est dignitas, quòd non nisi ex tali matre nasci eum conueniebat. Singularitas fructus, singularem habeat oportet arborem. Arbor bona bonum, melior meliorem:

opti

optimum autem fructum, non nisi optima
ferre potest. Fructus vitæ, ex arbore nasca-
tur vitæ, cui mors nūquam dominata fuerit.
Benedictus fructus, ex arbore non nascitur
aliquando maledicta. Vt fructus arbori, sic
fructui respondeat arbor. Non potest arbor
mala bonos facere fructus. Non potest arbor
mortalis, fructum edere vitæ. Maledicta nō po-
test arbor benedictum proferre fructum. Ex
bonis bona, ex optimis optima producuntur.
Christus ergo optimus vitæ fructus ex su-
perbenedicta nascitur matre exque optima
& sanctissima arbore.

Quintò, Ex verbis Euangelistæ dicentis
Mariam, in sermone turbatam angeli fuisse
argumentum ducitur votæ Deo Virginitatis.
Si enim virum agnitura nupserat, si spe pro-
lis habendæ despōsata viro erat: an non gau-
dere potius, quàm turbari debuerat ad vocem
Angeli filium promittentis? Quod lætius nu-
ptæ nuncium afferri posset? Quid iucundius
audiri poterat, ab illis maxime mulieribus,
quæ maledictioni infamiæque subiacebant, si
gentem suam edita aliqua prole non multi-
plicassent, & quibus sterilitas magna pœna
erat? Non turbata ergo, sed lætata ad tam
iucundum nuntium virgo fuisset, si votum
non obstitisset Virginitatis, cuius seruandæ

stata erat cura & sollicitudo Marię, vt ad quolibet paueret affatus, ex quibus præiudicium aliquod afferri virginitati vel leui coniici suspitione posset.

Sextò, Ex verbo illo Marię, Quomodo fiet istud, etiam si nihil aliud adiecisset, simili quoque ratione voti virginitatis Marię colligitur constantia. Neque enim si cum spe & proposito cognoscendi virum nupsisset, petere illi ab angelo licuisset, quomodo esset concubitura viro. Etenim inuerecundum nimis id fuisset.

Septimò, Ex verbo, quoniam virum non cognosco, manifesto manifestius eius quoque perpetuę Virginitatis astruitur votum, vt ex superioribus satis superque patet. Nihilominus quam superiori anno 1576. mense Octobri Aquilam proficiscens, dum inter altissimos Sannitum montes iter haberemus, in ista Marię verba velitationem meditabamur, & cum ad diuersoriũ peruenissemus, interim dum cœna parabatur, scripsimus: hęc inferre clarius libet, velut in qua prædicta verba exposuisse me, quàm in præcedentibus existimo.

SUBTILISSIMA IN VERBA

*Maria ad Angelum & Angeli ad ipsam ve-
litation, per quam quomodo virginittatis perpe-
tua votum eam emisisse, clarissimè ex puro
Dei verbo probetur, palam ostenditur.*

Vòd perpetuæ votum virginittatis
Maria emisit, ex Angeli ad eam
verbis, quibus ipsius, Quomodo
fiet istud, respondit, evidentissimè
probatur, si causa cur, & ad quem finem talia
verba Angelus dixerit, pressius cõsideremus.
Non enim dubium est, quin Angelus opti-
mè quid beata virgo, per suum Quomodo,
dictum vellet, intellexerit, & quin Mariæ ver-
ba, causa illi sic loquendi fuerint. Intellexit
quippe quid eam, ne in sua consensum ver-
ba præberet, remoraretur, quidue difficulta-
tis obiiceret. Et ideo nemini dubium esse de-
bet, quin in quem collimaret finis, & scopus
fuerit, quam Maria proponebat difficultatem,
è medio tollere. Si quorsum ergo Angeli ver-
ba tendant rectè perpenderimus, quis fuerit
verborum Mariæ sensus, quibus Angelo re-
spondit, dicens, Quomodo fiet istud, quo-
niam virũ non cognosco? facillimè clarissi-
mèque intelligemus. Etenim quin Angelus
per sua posteriora verba totus in hoc esset,

vt

vt Mariæ, salua ipsam virginitate cōcepturam
 parituramque esse, atque hoc factu deo facil-
 limum esse, deumq; , vel ipsis naturæ legibus
 inuitis, id facturū esse, persuaderet. Vnde vir-
 ginem euincitur totam super virginitatis vo-
 tum difficultatem, per ista sua verba reiecisse,
 quæ profecto nulla futura erat, si virginem se
 tantum sine voto esse allegasset. Neque enim
 opus fuisset, imo vanum omnino fuisset, hu-
 iuscemodi verba, Spiritus sanctus superueniet
 in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi: quod
 enim nascetur ex te sanctum, vocabitur filius
 Dei. Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipsa
 cōcepit filium in senectute sua. Et hic mensis
 est sextus illi, quæ vocatur sterilis, quia nō erit
 impossibile apud Deum omne verbum, Ma-
 riæ verbis opponere. Vnico nempe verbo
 omnem tunc è medio difficultatē sustulisset,
 sic illi dicendo: Etsi hactenus virgo virum
 non nosti, eum tamen cognoscas deinceps
 oportet, ex quo cum iuuenula sis, & viro
 nupta, aliarum more puellarum concipies,
 materque efficiaris. Non vnum Maria dice-
 bat, & aliud Angelus intelligebat, neque aliò
 Angeli verba tendebant, quàm vt pertinen-
 ter ad id, quod virgo allegabat, responderet,
 & quod eius remorabatur consensum, è me-
 dio tolleret, quo optatum sua legatio asseque-
 retur

retur finitum. Si enim super eo tātū necteret moras, quòd nōdum à viro cognita esset, vel quia quomodo virum cognoscere deberet, ignoraret, si aliquid, quod secundum naturam impossibile factu esset, allegare nō intendisset, vt quid Angelus ad Spiritus sancti superuentionem, virtutis altissimi obumbrationem, miraculosam sterilis conceptionem, atque immensam Dei omnipotentiā alleganda, recursū habuisset. Si de qua agebatur, filij conceptio secundum naturæ leges fienda erat, neque aliud quicquam præterea dictum Maria vellet frustra, & sine causa Spiritus sanctum, altissimi virtutem, Dei omnipotentiā, in hac se conceptione exerturos esse dixisset. Frustra sterilis, contra naturam conceptum in exemplum attulisset, si de nulla præter & contra naturam fienda re, inter eos ageretur, vt quid nihil impossibile Deo esse allegaret, si non ex verbis concepisset Mariæ dicere eam voluisse, sibi non licere cognoscere virum, & ideo alio modo quàm naturali, filij, de quo agebatur, conceptionem fieri debere, siquidem in eam velit cōsentiat? Ex finalium notitia causarum, certa rerum scientia paratur. Bene perpendisse, ad quem finem Angelus ista verba protulerit, certam verborū Mariæ, quibus per ea respondetur, intelligētiam parit.

parit. Allegat Angelus Spiritum sanctum superuenturum in eam, virtutem altissimi, cui nihil est impossibile, conceptionem hanc operaturam esse, neque mirum videri debere Marię, si hoc in opere singulari, Spiritus sancti superuentione, atque altissimi virtutis obumbratione opus sit, quando quidem id exigant nascituri ex ea filij sanctitas & maiestas. Adducit in mediũ factum à Deo circa vetulam sterilem miraculum, Deo nullam rem impossibilem esse considerandum proponit. Vt quid? Ad quem finem? An quia nõdum se cognitam à viro esse, vel quomodo virum cognoscere debeat, ignorare se Maria dixerat? Nihil minus. Tam humilis quæstio, tam altum responsum non meretur. Ad cognoscendum virum, vel ad docendum quomodo cognosci debeat, non opus est singulari aliqua Spiritus sancti superuentione, non virtutis altissimi obumbratione, non opus est, Dei se omnipotentia in tam facili secundum naturã exequendo opere, exercent & exerat. Aliò sanè Marię verba tendunt. Et quorsum? Dicitur certè voluit tale esse ex parte sua ne concipiat obstaculum, vt ordine naturæ, diuino seruato iure, impossibile sit illi filium concipere. Necessarium scilicet esse, ne diuinum
viole

violetur ius, miraculum hîc contra naturæ
leges fiat & totus in hoc Angelus est, vt &
fiendum, & quomodo, quâve virtute, &
cuius gratia, fiendum sit miraculum doceat.
Vt pertinenter ad eum sensum, in quo Ma-
riæ verba intellexerat, responderet, docet
hanc conceptionem miraculosam præter o-
mnem naturæ ordinem futuram, Dei in ea
se mirabiliter, & singulariter exerente vir-
tute, idque ideo Deum factum velle, quòd
id, quod ex ea nasciturum erat, sanctum esset,
& Dei filius. Nec mirum sanè, si Deus cu-
piens filium suum in hoc mundo nasci, natu-
ræ totius Dominû, alio quàm naturali mo-
do conceptum & natum voluerit. Per hæc
ergo, Quomodo fiet istud, quoniam virum
non cognosco nihil aliud dictum Maria vo-
lebat, quàm non licere sibi cognoscere virû,
& ideo alia ratione, quàm per viri cognitio-
nem, conceptionem, de qua agebatur fieri
oportere. Oportere, inquam, quia rem illi-
citam, quod erat cognoscere virum, facere
impossibile illi erat, quæ id solùm posse se
norat, quod iure poterat. Et certè si perpe-
tuae virginitatis voto se Deo non obstrinxe-
rat virum, cui nupta erat, cognoscere impos-
sibile, aut illicitum illi non erat. Volebat
ergo dictum Angelus, vt ad intentionem &
proposi

& ad propositū directe responderet: Maria, ipsam absque eo, quod rem illicitam faceret, absque eo, quod virum cognosceret, absque eo, quod votorum transgrederetur leges, Spiritus sancti operatione, virtutis altissimi obūbratione, concepturam filiū esse. Et quia huc Angeli verba tendunt, optimè ex eis, & eorū finali causa, quis sit verus, & genuinus verborum Mariæ sensus intelligi datur, eam scilicet ab Angelo exegisse miraculum, ne vota solueret, ne votorum iura violaret. Exegisse, inquam, vt absque eo quod à viro cognosceretur filiū conciperet, quod factu facile Deo esse norat, quem omnipotentem semper crediderat. & certè miror, quomodo hic vllam difficultatem, ne credant quin hic verus sit istorum eius verborum sensus, aliqui faciant, maximè cum phrasi versa sit loquendi, quam communis vsus habet, cum rem nos quampiam facere non posse dictum cupimus. Si enim abstemium aliquem ad bibendum vinum inuitaueris, respondebit, Quomodo fiet istud, quoniam vinum non bibo? Quod idem est, ac si diceret, bibere non possum, id mea aborrente natura. Si ad comedendum carnes Carthusianum quempiā sollicitaueris, respondebit tibi, Quomodo fiet istud, quoniam non comedo carnes? pro eo quod est,

Non

Non licet mihi edere carnes, vel nõ possum edere carnes, quia id solùm probus homo potest, quod iure potest. Minus autem est, dicere nõ comedam carnes, cum quis ad eas inuitatur edendas, quàm non comedo carnes. Cum enim per præsentis temporis verbum loquutus es, impossibilitatem indicasti iuris vel naturæ comedendi carnes. Si dixeris non comedo carnes in quadragesima, idem est, ac si dixisses, id tibi non licere in quadragesima facere. Si autem absolute dicas, non comedo carnes, tunc simpliciter & absolute asseris te carnes edere non posse, aut quia id naturaliter exhorres, aut quia id iure aliquo particulari tibi non licet. Sic ergo Maria dum dixit, Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco. idem erat, ac si dixisset, non posse se cognoscere virum. Quod non posse, cum à natura in puella nubili, & matura viro, non proueniret: à iure, & lege aliqua id prohibente, prouenisse relinquitur. Quod aliud nullũ esse poterat, præter sacro sanctum illud, & inuiolabile votorum Deo factorum ius, quo cauetur, ne quis sub dånationis æternæ pœna, datam Deo fidem fallat, aut irritam faciat, ob quod vere virum cognoscere non poterat. Aliàs licuisset illi, potuissetque vti & cæteræ nubile adolescentulæ, virum cui nu-

pferat cognoscere. Istud ergo Quoniam virum non cognosco, idem omnino est, atque si dixisset, virum cognoscere non possum, impossibileque mihi est, quia neque licet.

Aliam, quaeso, reddat hic, si potest, subtilis, & phanaticus haereticus causam, cur non posset, cur ei non liceret cognoscere virum, si quam allegamus obstinato reiicere animo pergat. Et certe etiam si per mille annos in hoc omni studio incumberet, ut aliquam aliam praeter hanc, assignaret, nihil aliud quam oleum atque operam luderet. Sed vnde digressi sumus nostra redeat oratio. Siue itaque phrasim obserues loquendi, qua Maria vsa est, siue finem consideres, ob quem Angelus tot verbis vsus est & sententiis, dum quam Maria allegabat difficultatem sublatam e medio cupit, concludendum necessario tibi erit per ista sua verba, Quoniam virum non cognosco, impossibilitatem cognoscendi virum ex voto virginittatis proueniẽtem indicare eam aperte voluisse. Notabis autem, quod Maria non dixit ut increduli, Quomodo potest istud fieri, sed solum, Quomodo fiet istud. Per quem loquendi modum ostendit se credidisse futurum, quod Angelus denuntiabat, sed quia sciebat modo id fieri naturali non posse, propter votum virginittatis, quod

quod nulla ratione Deum velle vt soluere-
 tur, optimè norat, petebat quo alio modo
 fieri deberet, sollicita nimirum de seruando
 voto, & prudenter conscientia suæ consu-
 lens: inquirens nimirum quomodo tuta con-
 sciëntia, & citra virginitatis voti violationem,
 effici mater debeat. Sciebat & credebat fu-
 turum, quod Angelus prædicebat, modum
 quo fieret ignorabat, quod ignorare nun-
 quam præ se tulisset, si ordiue seruato natu-
 ræ se concepturam existimasset aut credidisset.
 Vnde argumentum iterum adducitur ef-
 ficax ad probandum quòd citra virginitatis
 voti transgressionem, id futurum statim ab
 initio cogitarit & crediderit. Nam aliàs non
 quæsisset, Quomodo fiet istud? Simpliciter
 enim credidisset se vti & aliæ mulieres solènt,
 ex viri futuro consortio cõcepturam. Quod
 quærit ergo de modo, quo fieri deberet,
 quod Angelus prædicebat, argumentum est
 eam, de virginitate nunquam violanda secu-
 ram fuisse, & statim ab initio intellexisse, abs-
 que virili conceptionem hanc, fiendam esse
 opere: at qua alia ratione fieri id deberet,
 ignorasse, & id esse, quod prudenter ab An-
 gelo inuestigabat, & humiliter. Idem enim
 est, ac si dixisset, Angele Dei, nõ dubito quin
 fiet quod dicis. Non dubito etiã quin Deus

virginitatem meam integram seruabit, sed quæro quomodo fiet, vt virginitate salua concipiam filium? Quæro quem modum seruaturus Deus est, in faciendo vt concipiã & virgo maneam. Non fuit incredula verbis Angeli, quare & beatam, quæ credidisset, eam sancta dixit Elizabeth, sed modum scire voluit ab Angelo, qui in eiusmodi conceptione seruandus esset, quandoquidem naturalis, ob votum virginitatis seruari non poterat. Prudenter Angelus primò modum indicat, quia Spiritus sancti operatione id fiet, inquit. Ideo autem Spiritus sanctus specialiter hîc operabitur, quia quod ex te nascetur, inquit ad Mariam, sanctum, filius altissimi vocabitur, erit filius Dei, & sedebit super sedem Dauid patris sui, & regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius nõ erit finis. Non mirum igitur, si ad tam præstantis viri, ad filij, inquam, Dei generationem, Spiritus sancti accedat cooperatio, & non hominis. Secundò nutrit & auget fidem Mariæ exemplo, & verbo. Primò exemplo Elizabeth, sterilis & vetulæ, iam à sex mensibus grauidæ, quam per naturam impossibile erat cõcipere. Deinde verbo, dum nihil apud Deum impossibile esse asserit. Quid opus erat allegare Mariæ, Nihil apud Deum esse impossibile

bile, si ordine seruato naturæ concipere se potuiffet, id est, sibi licuiffet, credidiffet? Quid opus adduxiffet exemplum anis & vetulæ sterilis, cum innumeræ passim adolescentulæ, omnibus seculis, & ætatibus, sine miraculo conceperint, & pepererint filios, quarû exemplum ad erigendam spem Mariæ adduxiffet oportuerat, & decētius fuerat, si de cōcipiēdo eo modo, quo & ille, Maria loquuta fuiffet? Sine dubio igitur, per illud, Virum non cognosco, virum cognoscere se non posse dictum volebat, & alio quàm naturali modo concipere se debere, vt quod Angelus prædicebat, executioni daretur. Sed quale, & quomodo miraculum circa se fieret, prudens virgo scire voluit, non curiosa in serutandis diuinitatis cōsiliis, sed de seruanda virginitate sollicita. Quomodo, inquit, fiet istud, quoniam virum non cognosco? Ac si diceret, Non dubito Angele dei, quin id fiat quod dicis. De modo, quo fiat, tantum instrui velim. Nam de naturali concipiendi filium modo, nulla fieri mentio potest, quoniam virum cognoscere non possum. Hoc pro certo, & determinato habeto, me non posse cognoscere virum, quia id non licet, & scio voluntatem Dei esse, vt vota mea seruem. Age ergo ediffere, quo miracu-

lo, quo supernaturali modo fiet, vt ego filium concipiam? Quod bene intelligēs Angelus, ne gry quidem de cognoscendo virū loquutus est Mariæ, nullam de habenda Dei dispensatione, super votorum lege mentionem fecit, totus erat in ostendendo supernaturalem, quo id fieri debebat, modum, quia etiam hoc solum virginem, cum qua agebat, exigere videbat. Non terit tempus in ius, de quibus virginem ne loqui quidem audire posse sciebat. Cauet ne vlla viri facta mentione castissimas illius aures offendat. Norat quàm firmo virginitatē suam proposito, domino consecratur. Reiiicitur ex hoc colloquio omnis de viro cognoscendo disputatio. Hoc primum exegit ab Angelo Maria, Quomodo, inquit, fiet istud, quoniam virū non cognosco? id est, cognoscere nequeo. Ideo hoc extra disputationem nostram statim ab initio fiat. Hac te lege auditorus sum, modò nihil mecum de cognoscendo viro agas. De reliquis concipiendi filios modis differito, de hoc autem, nullum prorsus verbum fiat. Seruat propositas colloquij leges Angelus, & tantum de supernaturali & miraculoso agit, à diuina potentia constituto sibi concipiendi modo, atque in hunc consentit castissima virgo, dicens, Ecce ancilla Domini,

ni, fiat mihi secundum verbum tuum. Id est, Quandoquidem citra virginitatis violationem, Spiritus sancti operatione cōcepturam me dicis, parata sum diuinis parere iussis, & in tua cōsentio verba, fiat mihi iuxta verbum tuum. Efficiar, licet indigna, Dei & Domini mei mater, vt illi seruiam, vt illius ancilla humilis, suis me dedico obsequiis. En quàm palàm, & manifestè tum ex Mariæ, tum ex Archangeli verbis, virginitatis perpetuæ Mariam, votum emisisse elicitur, atque concluditur. Quod si qui in istis verbis, id non perspexerint comprehendi, eorum culpa fuerit, qui non satis apud se diligenter singulas verborum vtriusque Mariæ scilicet, & Angeli, causas circumstantiâsque dispiciunt & obseruant. Nam hæc attentius considerata maximam afferunt, eamque clarissimam ad intelligendum eorum verba lucem, per quam velut in meridie, præclarissimum istud virginitatis Mariæ votum videre, contuerique licet. Ego certè nihil in sacra scriptura clarius, manifestiùsque contineri existimarim, crediderimve, omnèsque qui hæc mecum attentius ac maturius considerarint, idem sensuros confido. Certè hæc super verbis Angeli velitatio, non parū toti huic disputationi lucis attulerit. Equidem satis superq; ex claro Dei

verbo, imò ex multis claris Dei verbis, probasse me existimò virginittatis perpetuæ constantissimum votum, antequam ab Angelo filij Dei illi conceptio denunciaretur Mariam emisisse.

Octauò, Ex verbo Euangelistæ asserentis Christum subditum fuisse Mariæ, idem elici potest. Incongruum enim indignumque foret, eam quæ cœli terræque Domino imperatura aliquando erat, sub mortalis viri potestate constitueretur. In iudicium incurrisset incredulæ, & superbæ primæ matris, quæ in transgressionis suæ pœnam, sub viri cõstituta potestate fuit. Quomodo hæc, quæ supra choros exaltanda erat angelorum in cœlestibus regnis, supraque omnes sanctos & sanctas, sub alicuius viri fuisset aliquando potestate? Nunquam in cœlis virum præcedere aufa fuisset, si in eam dominiũ per copulam acquisisset carnalem. Quæ futura olim erat cœli regina, hocque nomine ab vniuersali celebranda Ecclesia, non conueniebat carnalis viri fieret aliquando mancipium aut serua.

Vide quæso quot ex tam paucis verbis, perpetuæ virginittatis Mariæ educuntur argumenta, quæ modicæ fidei homines per transennam tantùm legentes, & mysteria, quibus prægnantia fœcundâque sunt, nõ attendentes

tes arbitrati sunt voti virginittatis Marię clara
 nō extare in sacra scriptura testimonia, cum
 vix quicquam sit, quod euidentiſſus & mani-
 feſtiſſus ex claro purōq; Dei verbo elici pro-
 barive queat. Sed rectē Lactantius lib. 2. Diu.
 Inſtit. O quā difficultis, inquit, eſt ignorantibus
 veritas, & quā facilis ſcientibus! Qui
 omne verbū poſſibile eſſe Deo credit exem-
 plo Marię, facilē intellecturus eſt, quā vali-
 da ſint & efficacia, quę pro virginittatis eius
 aſſerendo voto attulimus argumenta, quibus
 ſi ſatiſfecero mihi ſufficit. Quid enim
 ad nos de iis qui foris ſunt? Quid mihi &
 infidelibus hęreticis? Relinquamus eos grac-
 culos eſſe, aquilarū explorantes volatus, nos
 autem in altiora verę fidei ſubuecti alis, pro-
 fundiora redemptionis noſtrę myſteria con-
 templantes, terrenos, & carnales omnes ab-
 dicemus ſenſus, in cęleſtes ſpiritualęſque
 cōuerſi, vt diiudicare omnia rectē poſſimus.
 Hęc de Marię virginittate dicta ſufficiāt. Eo-
 rum quę in contrarium adducuntur refuta-
 tio, vt dixi, ex Diuo Hieronymo petatur. Ex
 quatuor capitibus cōſtabat Eluidij aduerſus
 hanc veritatem impugnationis. Allegabat pri-
 mū illud Euangeliftę, Antequām cōueni-
 rent, inuenta eſt habens in vtero de Spiritu
 ſancto. Secundō illud, Peperit primogeni-

tum suum, & pannis eum inuoluit &c. Tertium, & nō cognouit eam donec peperit filium suum primogenitum. Quartum, quod fratrum Christi in Euangelio frequens fiat mentio. Omnia eius argumenta ex malè intellectis vocibus istis, Antequam, Donec, Primogenitus, Fratres, & earū non satis diligenter obseruato vsu procedunt, id est ex ignorantia: sed quæ cū malitia iūctā erat & incredulitate. Præpositio Antequam, non semper exigit, vt id quod per verbū præcedens significatur fiat, propositio vt vera sit in qua ponitur: nam etiam si nunquam fieret, nihilominus vera propositio esset. Exempli gratia, Si quis dixerit de Virgine aliqua maturo viro, antequam desponsaretur mortua est, vel antequam nuberet, non oportet ad veritatē huius propositionis, quod post mortē desponsaretur aut nubat. Item si quis dixerit de Diuo Paulo, Antequam iret in Hispanias mortuus est, non sequitur quod à morte statim iturus in Hispanias esset. Item si dicas, Imperator antequam coronaretur, antequam castrā moueret, mortuus est, consequiturne quod à morte coronandus post mortem castra cōtra hostes moturus sit? In huiusmodi locutionibus exclusiuè tantum, vox prædicta sumitur. Neque enim qui sic loquitur, intendit aliud, quàm

quàm excludere actionem illam, quæ per verbum significatur: nec sua refert fiat postea, necne. Idem enim tunc significat, ac si diceres: absque eo quod tale quid fieret. Ideo illud, mortua puella est antequàm nuberet, sic interpretandum est, ac si dixissem: absque eo quod nuberet mortua est. Ita quoque illa superiora interpreteris oportet. Mortuum scilicet Imperatorem esse absque eo quod coronaretur, absque eo quod moueret castra in hostes. Paulum absque eo quod iret in Hispanias defunctum esse. Sic quoque capienda sunt Euangelistæ verba, vt illud, Antequàm conuenirent: idem sit, ac si dixisset, absque eo quod conuenirent. Sic respondebo Eluidio, si obstinato pergat animo sustinere verbum conuenirent pro carnali viri & mulieris copula, capiendum hinc esse. Nihil aliud Euangelistam dictum voluisse, quàm indicare Mariam grauidam factam absque viri copula. Sed miror cum verbum conuenire, varia habeat significata, quomodo eam, quæ peius sonat eligere maluerit. At non mirum, si virginitatis hostis ex abundantia loquatur cordis: cum conuenire, simul venire, congregari, concordare, & pacta facere significet, idque frequentius, quàm viri & mulieris congressum: cur illud conuenirent, non interpretatus est pro
eo,

eo, quod est simul congregarentur & habitarent? Tres erant apud veteres habenda vxoris modi, vt docet Boetius, scilicet per confarreationem quę sacerdotibus conueniebat solis. Vsu, quum mulier non in omnium fortunarũ, sed in lecti tantũ admittebatur participationem: & per coëptionem quę certis fiebat solemnitatibus: quę nuptiæ per coemptionem vocabantur, per quas mulier dicebatur conuenire in manu, vel in manũ viri, de qua cõuentione potuerat accipere verba Euangelistæ, ipse Eluidius, si non matri Dei iniurius esse maluisset. Sed nos fatemur Mariam non solũ sponsam, sed etiam vxorem fuisse Ioseph, non matronam, tamen quę vsu vxor illi esset. Conueniebant siquidem in simili proposito cõseruandę virginitatis: conueniebant quoque ad habitandum simul in eadem domo & familia, vt Iosepho velut materfamilias esset Maria virgo, postquã in illius conuenerat manu. Sed prior mihi magis responsio placet, vt accipiatur antequã exclusiuẽ, dicendo quòd antequã conuenirẽt, idem est, ac si dixisset, Absque eo quod conuenirent. Nam crediderim ego, antequã conciperet Dei filium, in manu eam fuisse sponsi, seu viri, in eadẽque cum eo habitasse domo, licet separatim. Nam nulla ratione

expediebat, vlla Mariæ stupri inureretur nota, ad quam depellendam Dei factum erat consilio, viro matrimonio iungeretur, simile cum illa, vt postea docebimus, habenti propositum, quatenus tutò grauida esse ex spiritu sancto posset. Tutò, inquam, quia absque vitæ & honoris. periculo, non poterat non nupta grauida esse, neque Mariæ creditum fuisset concepisse se ex Spiritu sancto asserenti. Definitum autem Dei consilio expectandum tempus erat, priusquàm illius propalaretur virginitas. Interim salua virginitate, vita & honore sub sacro matrimonij velo, cum sanctissimo Iosepho segura victura erat. Sic nempe fieri debere diuinæ visum sapientiæ fuit. Quæ dum non attendit Eluidius, nihil plus de matris Dei, quàm de cæterarum mulierum æstimare matrimonio potest, stultè, insanè, irreuerètérque putans, suscipiendæ ex viro prolis gratia beatam virginem in manû conuenisse Iosephi, cùm nihil tamè magis abhorreret, nihil impossibilius duceret, quàm virum cognoscere, matronàmque fieri. Verùm enim verò omnes nuptiarû & matrimonij solennitates, omnia pacta, conuentaque inter Ioseph & Mariam intercessisse, necessariò asserendum semper est, sine quibus grauidam eam videri scādalo fuisset: & ideo moueor

ueor ad credendum, simul eos cohabitasse, ut legitimos cōiuges decebat, priusquàm ab Angelo salutata, Spiritu sancto ingrauidaretur obumbrante. Si enim vel per vnū, vel per duos antea menses concepisset filium, numerassent à partu ad cohabitationem cum viro, menses vicini, dixissentque tot nō suffecisse ad formandum foetum, qui partui maturus in tali tempore foret: vnde in eius inuolassent famam, atque stupri ante nuptias cōmissi, eam inuisissent nota. Quod nunquā Deus, cui matris honor curæ erat, permissum voluisset. Qui enim postea pusillorum scandalum tantum detestaturus erat, an arbitraris maledictioni non subduxerit matrem, quam proximum scandalizantibus imprecatus postea ipse est? Cogor ergo asserere, & cohabitationē & nuptias, & quicquid aliud ad matrimonium requiritur, ante filij cōceptionem inter Iosephum intercessisse & Mariā, absque quibus citra scandalum grauida cerni non posset. Vfus tantum defuit nuptiarum, cetera concurrerunt omnia. Vnde factum est, ut dum usum defuisse nuptiarum aliqui considerant doctores, sponsam tantum dicendam eam esse arbitrati sint, alij verum matrimoniū absque copula carnali intercedere posse reputantes, vxorē coniugemque eam dixere Ioseph. De
tam

tam raro enim singularique matrimonio vocibus loqui communibus non sufficimus. Si sponsam dixeris, non satis est; Si vxorem vocaueris, plus æquo dixisse videberis: quare, & qui sponsam appellauere negātes fuisse vxorem, & qui vxorem, negantes eam sponsam tantum fuisse, in verbis quidem discrepant: in sensu autem cōueniūt omnes. Sed cū tale nūquam matrimonium nec fuerit antea, nec postea futurum sit in mundo, non sunt in cōmuni hominum loquendi vsu voces, quibus tales propriè, & dignè ipsa singularitate mysterij cōiuges appellaueris. Hæc dicta sint, ne contradicere sibi sanctos Ecclesiæ doctores quis arbitretur, dum vnum aliter atque alterum de hoc matrimonio scribentem legit. In sensu omnes vt dixi, cōueniunt. Omnes eam votum fecisse virginitatis, omnes perpetuò virginem fuisse, omnes nunquam cognouisse virum, & credidēre, & docuēre. Sed de his satis.

Accedamus autem ad secundum Eluidij euertendum argumētum, quod ex vocis Donec, significatione facere nitebatur. De qua dicimus, quòd si inueniret hanc vniuersalem propositionem veram, quotiescunque vox Donec, in oratione ponitur, indicat quem præscripserat ad aliquid faciendum vel non
facien

faciendum termino finito, necesse esse ad orationis veritatē, id statim fiat, vel nō fiat, quod per ipsam significatur propositionē: tūc certē rectē concluderet. Sed quia non semper includit ipsam consequentiam, immō sæpius exclusiue tantum in scriptura accipi reperitur: argumentum ex particulari sumptū est, & ideo non cōcludit. Facile enim fuerit aduersus generalem eiusmodi excipere propositionem, idque multis ex locis sacrae scripturae, quos ex D. Hieronymo petas licet. Vnum tantum exemplum ex illo huc adducemus. Christo dictū est à patre, Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Nunquid post deuictos hostes Christus amplius non est sessurus ad patris dexterā, neque amplius regnaturus, qui æternum regnaturus est? Nihil certē minus. At hoc dicendum tamen esset, si Eluidij argumentum validum, bonūmq; esset. Non semper igitur Donec, consequentiam necessariō infert. Dices, quid igitur tūm significat? Respondeo, quod propositio equipollens, seu exponens huius, Sede à dextris meis, donec ponā inimicos tuos, scabellum pedum tuorum, est hæc, Ponentur aliquando inimici tui, pedum tuorum scabellum, interim nihilominus volo sedeas à dextris meis. Quasi diceret.

ret, licet sedere in throno, & quiescere videatur nulli deberi, nisi post deuictos ad interuentionem hostes, tamē te volo asidere mihi à dextris; nō solūm pōst, sed etiam interim, dum integra expectatur ex hoste victoria. Videtur per hanc loquendi phrasim innuere Propheta, certum Christo cōcessum priuilegium. Dum enim per vocem Donec, terminum ostendit, post quem Duces regnare, quiescerēq; iure solerent, & antequām id illis non liceret, & tamē ait hoc Christo duci concessum, inimicis adhuc omnibus nondum deuictis, profectō speciale aliquid insinuat factum, & concessum illi, quod nulli alteri concessum antea vnquā esset. Itaque vox Donec, in proposito, non indicat Christum deuictis hostibus non amplius esse regnaturum: sed potius etiam ante deuictos totaliter hostes, id illi cōcedendum. Sic de verbis istis Euangelistæ, Non cognouit eam donec peperit filium suum primogenitū, sentiendum est. Vult Euangelista insinuare, quod licet nō cognouerit eam vir suus, peruenerit tamē ad terminum, ad quem sine eo quod à viro cognoscatur, nulli vnquam mulieri peruenisse datum fuit. Priuilegium ergo indicat Mariæ, non id quod stultē opinatus est Eluidius. Idem est ac si diceret Euāgelista, Donec co-

gnoscatur à viro, nulli parere datum est mulieri. Nihilominus Maria peperit filiū suum primogenitum, & à viro tamen cognita non fuit. Non itaque cognoscetur postea à viro dictum voluit, sed tantū, quòd nunquā ante partum cognita ab eo fuisset. Esaiæ 22. De obstinatis Iudæis dicit Propheta, Si dimittetur iniquitas hæc vobis, donec moriamini. Quod idem est, ac si dixisset, Nunquā vobis dimittetur. Loquitur enim de Iudæis vocatis ad pœnitentiam, ad cinerem, ciliciū, ieiunium, qui tamen pro ieiunio & pœnitentia epulari splendidè præelegerant, dicentes, Comedamus & bibamus, cras enim moriemur. His peccatum suum non esse dimittendum donec moriātur Propheta prædicit. An sequitur, quòd post mortem pœnitentiam facturi erant, qui ante mortem eam facere recusarant? Nihil minus. Quid ergo dictum Propheta voluit? Certè nunquam pœnitentiam facturos eos esse: quare neque peccatum eis dimittendum. Dicis suadenti tibi scelus aliquod, donec viuam, tale scelus non cōmittam. An postquam viuere desieris, sequitur tale te cōmissurum esse scelus? Modus hic ergo loquendi, negationem perpetuam perpetrationis eiusmodi sceleris, præ se fert. Cum Deuter. vlt. cap. dicitur, Neminē vsque
in

in hodiernū diem, vbi Mosis sit sepulchrum
 scire. Hodiernus dies ibi diem innuit, in quo
 id scriptum fuit. An postridie oportuit ad ve-
 ritatem talis orationis, homines scirent vbi e-
 ius esset sepulchrum? Phrasis illa loquendi
 Hebraica significat, hoc ignorandum perpe-
 tuò fuisse. Qualis modus loquendi, & in Ge-
 nesi 3. cap. habetur, dum dixit Adamo Deus,
 In sudore vultus tui, vesceris pane tuo, do-
 nec reuertaris in terram ex qua sumptus es:
 quia puluis es, & in puluerē reuerteris. Vtrū
 ne à morte pane suo vesciturus erat Adam,
 vel tunc demum incepturus sine sudore pa-
 rare sibi cibum? Itē illud 1. Reg. 6. Igitur Mi-
 chol filiæ Saul non est natus filius vsque in
 hodiernū diem. In Hebræo habetur, Donec
 mortua est, quod idem est. Num sequitur,
 quòd à morte pepererit filiū? Item Gene. 40.
 Non auferetur sceptrum de Iuda, donec ve-
 niat Siloh, id est Messias. An postquam ve-
 nisset Christus, auferendum erat sceptrū de
 Iuda, quando is venerat de tribu Iuda, qui
 æternum sceptrum regni moderaturus erat?
 Quod sic intellexerim ego, Veniet Messias,
 & quando venerit, nō auferetur amplius sce-
 ptrum de Iuda, quia regni leonis de tribu Iu-
 da nullus est futurus finis. Quasi diceret, Sce-
 ptrum de tribu Iuda non habiturū hoc pri-

uilegium, ut non sit mutabile, & auferibile, & alteri tribui dandum, donec venerit Christus, regnum, quod nunquam finietur incepturus, & sceptrum quod nūquam auferetur habiturus. Ablatū enim sepius fuit ante Christum sceptrum de tribu Iuda. Neque enim captiui, reges amplius fuerunt, postquam in Babylonem transmigrauerant. In exilio exules reges non sunt. Ante Christum natū, ad alienigenas sceptrū regni Iudæ transferat. Quare saluo meliori iudicio, existimarim prophetiā sic intelligendam esse, quod scilicet dicere velit, tempus in quo regnum Iudæ stabile futurum erat, non futurum vsque ad aduentum Messia. Interim aliorum regnorū more, mobile, instabilēque futurum. Nam omnis æternitas regni Dauid, vel Iudæ, seu stabilitas à Christo, & in Christo inceptura erat. Sicut illud, Non dimittetur iniquitas hæc vobis, donec moriamini, sic intelligendum puto, quasi dixisset, Moriemini, & tunc iniquitas vestra erit irremissibilis, quæ ante mortē remitti per pœnitentiam potuerat. Ita interpretor verba Euangelistæ, quasi dixisset, Peperit filium suum Maria, & non cognouit eam Ioseph in æternum, ac si dixisset, Quæ non fuit cognita à viro ante partum, multo minus cognoscenda est à partu. Quæ tantum habuit priui

priuilegiũ, vt pareret filium absque eo quod
 cognosceretur à viro , futurum quis arbitra-
 bitur, vt vnquam postea cognoscatur à viro?
 Sed hæc sublimiora forsã aliquibus vide-
 buntur. Quibus suffecerit, ostendisse nos, vo-
 cem Donec , non semper indicare id , quod
 non factum est ante terminũ quem designat,
 postea necessariò faciẽdum esse. Verũ enim-
 uerò, quia istam Gene. 49. prophetiam, Non
 auferetur sceptrũ de Iuda, & dux de femore
 eius , donec veniat qui mittendus est, id est,
 Christus: aliter exposui, quàm cõmuniter al-
 legari contra Iudæos soleat , huius rationem
 paucis afferre libet. Certum est quod ex solo
 literali scripturæ sensu, argumenta duci pos-
 sunt efficacia, ad conuincendos Iudæos vel
 hæreticos. Video autem quod prædicta ver-
 ba de temporali Iudæorũ interpretando re-
 gno, nulla ad probandum cõtra Iudæos Chri-
 sti aduentum accommodari ratione possunt.
 Nam sensus literalis manifestè docet, non
 prius auferendum esse sceptrũ de Iuda, quàm
 venisset Christus. Sceptrum autem , vt glossa
 interpretatur, authoritatem significat regiam.
 Non auferetur sceptrũ donec venerit, & nisi
 venerit Christus, idem dubio procul signifi-
 cant. Regnum tamen temporale, vel regimẽ
 populi Israel, non semper ad eos de tribu Iu-

da pertinuit. Moyses & Aaron de tribu Leui erant, neque Iosue de Iudæ tribu erat. Iudices quoque non omnes ex tribu fuere Iudæ. Primus Rex Saul non ex Iuda, sed ex Benjamin erat. Rursum per transmigrationem Babylo- nis, regnum cessauit Dauidis, neque quisquã amplius regiam eius sedem conscendit. Nam qui reduxit ex captiuitate populum, non vt rex, sed vt dux, vel iudex tantum, populum rexit. Successere Machabæi, qui sine dubio erant de tribu Leui. Christus autem erat de eiusmodi tribu, ex qua nullus vnquam altario seruiit, vt ait Paulus, id est, ex tribu Iuda. Tribus autem Leui altario seruebat. Postea ante Christum primùm Romani, deinde Herodes Romanorum beneficio sceptrum occupauit. Debuerat autem venisse antequàm auferretur sceptrum ex Iuda, non postquàm ablatum esset. Ante Saulem ergo nasci debuerat, vel ante transmigrationem Babylonis. Nam manifestè prædicta verba docent prius venturum fuisse Christum, quàm sceptrum auferretur. His rationibus nullum adhuc inuenisse licuit, qui mihi satisfaceret. Lyranus probare conatur Machabæos ex vtraq; fuisse tribu, Leui scilicet & Iuda. At hoc manifestè contrariatur Apostolo Paulo dicenti, neminem ex tribu Christi altario seruiisse. Cõstat autem

autem Machabæos altario seruiſſe, ſacerdotésque fuiſſe. Hæc me coegerunt, vt contra Iudæos iſta non eſſe afferenda in eo, quo communiter accipiuntur ſenſu, exiſtimarem, videlicet, de temporali regno Iudæorum, & alium quererẽ, quem ſuperius poſui ſenſum. Nam de ſpiritali Chriſti regno intelligenda ea eſſe arbitror, per quem regnũ illud Iudæ, cuius ſceptrum nunquam erat auferendum, & in quo Chriſtus ex tribu Iuda perpetuò regnaturus erat, incipiendum eſſe prædicebat propheta. Hic unicuique in ſuo abundare ſenſu liceat. Certè ſi per ſceptrum regiam poteſtatem externam, vel regendi populum officium intellexeris, ego ingenuè fateor, non inuenire me rationem, qua cuiusmodi expoſitionem ſuſtineam: quandoquidem manifeſtè patet, tempore Saul non fuiſſe ſceptrum in Iuda, ſed in Benjamin, & in captiuitate Babylonica nullum fuiſſe populi ducem, aut principem, vt habetur Danielis 3. vbi tres illi martyres Dei, in Babylonica fornace orantes, ipter cætera dicunt, Et non eſt in tempore hoc princeps, & dux, & propheta, neque holocauſtum, neque ſacrificium, neque oblatio, neque incenſum, neque locus primitiarum corã te, &c. Sed de his aliàs. Nunc autẽ mihi ſufficit oſtendiſſe, vocem Donec, non ſemper

includere consequentiam. Dicam præterea vocem **דו** quæ donec Hebræis, significat sæpius significare **דו** id est dum, vt docet Xantes Pagninus in suo linguæ sanctæ thesauro, in dictione **דו**, quæ significat vsque, vsquead, vsquequo, adhuc, dum, donec, ad, per, pro, super, de, &c. Latinis quoq; donec, sæpius pro dum accipitur, vt apud Ouidium,

*Donec eris felix, multos numerabis amicos,
Tempora si nubila fuerint, solus eris.*

Ita eleganter dixeris, Donec viuam, tui meminero, pro dum, vel quandiu vixero. Si in prophetia illa Iacob patriarchæ, Non auferetur sceptrum de Iuda, donec veniat, qui mittendus est, Donec pro dum acceperis, clarissimè indicabitur sensus, in quo superius illam exposui. Nam tunc sensus erit. Dum veniet Christus non auferetur sceptrum de Iuda, quasi dixisset, antequàm veniat Christus, sceptrum stabile non erit in Iuda, quia modo Iuda regnabit, modo non: at vbi venerit Christus, seu dum venerit Christus, tunc non amplius auferetur sceptrum de Iuda. Ita quoque sæpius exponendum erit, donec, pro dum, seu quando, vbi non indicat consequentiam, sicut **דו** Hebræis, quando dum, significat, vti sumitur psal. 146. Psallam Deo meo **דו** dum sum, vel quandiu, seu quando

do sum, quod Latinis eleganter diceret, donec vixero. Quo declarato facilis fuerit istorum locorum, quæ citauimus expositio, dicendo illa psal. verba, Sede à dextris meis, Donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum, sic intelligenda esse, ac si dixisset, Sede à dextris meis, dum pono, vel dum fuero ponens inimicos tuos &c. Ita diceret Latine, Donec ego lego, tu tace, pro dum lego, tace. Item illa, Non auferetur sceptrum de Iuda, sic exponas, ac si dixisset, Non auferetur sceptrum de Iuda, dum, vel quando veniet Christus. Et tunc contra Iudæos argumentum sumerem ad probandum Messiaæ aduentum ex hac prophetia, ostendendo nullius ex Iuda regis, stabile & æternum regnum fuisse, nisi solius Christi. Ostendat mihi Iudæus regnum vllum alicuius alterius regis ex tribu Iuda stabile, aut fixum, vsquam reperiri gentium, aut repertum olim fuisse, præterquam Christi. Hic itaque prophetiæ huius sensus, inutilis non erit, contra Iudæorum obstinationem. Illud quoque Euangelistæ, quod citat Eluidius, & non cognouit eam, donec peperit filium suum primogenitum, idem fuerit, ac si dixisset, Dum peperit, vel quando peperit, non cognouerat eam. Et hoc solum volebat Euangelista dictum. Qui cum Hebræus esset, Hebraicæque

Euangelium scripserit, si Hebraicę linguę sequutus est phrasim, mirum non est. Sed plus satis forsan huic inhęsisse vado videbimur, ę quo quandoquidem tandem fęlicitęrque emerimus, vltcrius nōstra procedat oratio, ę quę ex dictione Primogenitus, oritur, difficultatem explicemus, vt hoc quoque telum extorqueamus Eluidio. Quod facillimū fuerit, si ab ipsa prophetissa Maria (sic enim eā vocat Esaias) illius expositionem sumpsimus. Voluit ipsa legem de primogenitis Deo offerendis implere, ę seruare. Quare quadragesimo à partu die, tulit illum in Hierusalem vt sisteret eum Domino, ę faceret secūdam consuetudinem legis pro eo. Si non est dicendus primogenitus, nisi postquām alius natus est, certę non seruabat legem Moyfis Maria, vnicum filium offerendo Deo, antequām esset primogenitus. Expectandum nempe illi fuerat, iuxta Eluidij Theologiam, donec vnū adhuc haberet filium, vel filiam, cuius comparisone Christus primogenitus dici posset. Errare quoque Euangelistā dum asserit, Mariam fecisse iuxta legem Moyfis, filium quadragesimo die à partu sistēdo Deo. Pręterea abusus fuisset, non consuetudo legis, secundum quā fecisse eam dicit idem Euangelista. Quę omnia absurda cum sint, quām quęso absurda

absurda quoque est aduersarij virginitatis
 Mariæ allegatio? Non eget ergo ampliori
 tam manifestus error respōsione. Paucis ita-
 que dico, primogenitum non accipi hīc pro
 eo, post quem alius natus est, sed pro eo ante
 quem nullus. Hoc modo accipit vocē hanc
 D. Paulus ad Hebr. cap. i. cum vocat Christū
 primogenitū Dei patris. Et cum introducit,
 inquit, primogenitū suum in orbem terræ,
 ait, Et adorent eum omnes Angeli Dei. An
 sequitur ex hoc, quòd Christus vnicus Dei
 patris filius non sit? Nihil minus. Nam nulli
 dictū est à Deo, Filius meus es tu, ego ho-
 die genui te, nisi soli Christo. Lex Moysis pri-
 mogenitum vocat omne masculinū adape-
 riens vuluam. Hęc est diffinitio primogeniti
 à Deo data, nō illa, postquam alius, quam dat
 hæreticus homo. Sed forsā hīc mihi obie-
 cturus es, quòd Christus nō aperuit vuluam
 matris, quia ex Virgine natus est: vnde se-
 queretur, quòd non esset vocandus primoge-
 nitus iuxta legē Moysis. Fateor non esse eum
 propriè primogenitum, iuxta rigorem legis
 prædictæ loquendo, quia verè non aperuit
 vuluam, sed loquutus est Euangelista de eo,
 secundum quod hominibus esse apparebat,
 sicut quādo etiam vocat Ioseph patrē Chri-
 sti. Et reuerà, nec Christus, nec Maria huic
 legi

legi tenebantur. Et mira vsus est cautela, & prudentia Moyſes in hac ferenda lege. Timens enim ſi diceret omne maſculinũ, quod egredietur de vulua, aut primò naſcetur ex aliqua muliere, ne Chriſtum aut eius matrem ſub ſua concluſiſſe lege, ſubieciffẽque videretur, appoſuit cõditionem, quæ in illius non erat reperienda natiuitate, videlicet adaperitionem vuluæ. Videre mihi videor audire Moſen per cuiusmodi verba dicentem, Proteſtor nolle me ſubiicere, aut obligare huic meæ legi, niſi ea maſculina, quæ naſcendo matrum adaperuerint vuluas. Quare ita loqueris Moſes? Eſt vllum vnquam maſculinũ, ſine vuluæ apertione naſciturum? Vtrique, dicit ille. Nam is, à quo legem hanc accepi, futurus eſt homo, & naſciturus eſt in mundo, ſine maternæ apertione vuluæ. Præcauens ergo ne Dominum meum legi ſerui ſui ſubiicerem, ſic loquutus ſum. Non eſt iota vnũ, aut vnus apex in lege, quod præteriri debeat. Nihil ſine cauſa, à Spiritu ſancto dictatum, & à Dei prophetis ſcriptum eſt. In beatæ Mariæ perpetuam reſpiciebat virginitatem Moſes, cum diceret, Quia omne maſculinum adaperiens vuluam, &c. Non ſic loquutus erat, niſi tum ſciuiſſet futurũ aliquando maſculinum, quod ſine maternæ adaperitione vuluæ

vulvæ, nasciturum erat. Sciebat, qui Dei secreta in monte viderat Syna, futuram mulierem, quæ sine suscepto semine conceptura, & sine vulvæ apertione paritura erat. Ideoque vt hanc mulierem, eiusq; prolem à sua exemptos prædeclararet lege, dixit, Si mulier suscepto semine, &c. & omne masculinum adaperiens vulvam, &c. Excipiens per hunc loquendi modum à suæ obseruatione legis, tam matrē, quàm filiū, indicansq; simul, matrem in cōceptione, atque post partum, virginem semper esse mansuram. Hoc itaque quod dixit Moyses, non contra virginitatem, sed pro virginitate est Mariæ: & nomen primogeniti nihil facere potest ad Eluidij confirmandum errorem. Nam etiam si nullus matri nascatur filius nisi vnicus, is tamē rectè primogenitus dicitur. Restaret ergo ad quartum Eluidij euertendū progredieremur argumentum, quo ex nomine fratrum, quo in Evangelio aliquot Christi ornatur consanguinei, concludere nititur, eos ex eadem cum Christo genitos fuisse matre, & per consequens, non perpetuò Dei matrem virginem fuisse. At quia in sequenti, de perpetua Iosephi virginitate, disputatione, ostensuri ex historia sumus Euāgelica, eos, qui Domini in Evangelio fratres dicuntur, alium habuisse patrem quàm

quàm Iosephū, & ex alia natos matre, quàm Maria, huius solutionem argumēti in illum differemus locum. Nunc autem ad id, quod probatu difficilium esse videtur, nempe ex scriptura probare, votum quoque perpetuae beatum Ioseph emisisse virginitalis, nostra se conuertat oratio, quod suspensum animo iam diu expectare ex me attentum praesentio lectorem.

Quòd beatus Ioseph voto se perpetuae virginitalis consecrauit Deo, ex scriptura sacra probari qui possit.

QVandoquidem, quod aggressuri nunc sumus magnæ videtur esse difficultatis, imo verò impossibile multi existimabunt esse factu, vt ex scripturis beatus Ioseph probetur, votum quoque fecisse perpetuae virginitalis, praefandum hic mihi, antequam rem ipsam aggrediar, D. Bernardi verbis fuerit, quatenus lectoris praeparetur animus, ad rectè de tota hac pronuncian- dum disputatione. Nimis enim humiliter de eo multi sentiunt, & quia pauca de illo, in Euangelio dicuntur, non in ea virum habent admiratione, atque par est, neque quot & quantis ornatus extiterit virtutibus, pro suis meritis extimant. Ex paucis, quæ de eo scripta sunt, quanti

quanti apud Deum meriti, quantave fuerit æstimationis coniiicere certo licet. Sed præstat D. Bernardum audiamus loquentem.

*Bern. ho-
mil. 2. su-
per Mis-
sus est.*

Quis & qualis fuerit beatus Ioseph, inquit, coniiice ex appellatione, qua licet dispensatoria, meruit honorari à Deo, vt pater Dei dictus & creditus sit: coniiice & ex proprio vocabulo, quod augmentum non dubites interpretari, & memento illius magni quondam patriarchæ venditi in Aegypto, & scito ipsius istum nõ solùm vocabulum fuisse sortitum, sed & castimoniam fuisse adeptum, innocentiam assecutũ & gratiam. Siquidem ille Ioseph fraterna ex inuidia venditus, & ductus in Aegyptum, Christi venditionem præfigurauit. Iste Ioseph Herodianam inuidiam fugiẽs, Christum in Aegyptum portauit. Ille domino suo fidem seruans, dominæ noluit commisceri, iste dominam suam Domini sui matrem, virginem agnoscens, & ipse continẽs fideliter custodiuit. Illi data est intelligentia in mysteriis somniorum, isti datum est, conscium fieri, atque participẽ cœlestium sacramentorum. Ille frumenta seruaui, non sibi, sed omni populo, iste panem viuum è cælo seruandum accepit, tam sibi, quàm toti mundo. Non est dubium, quin bonus & fidelis homo fuerit iste Ioseph, cui

mater

mater despōsata est saluatoris, fidelis inquā,
 seruus & prudens, quem constituit Domi-
 nus suæ matris solatium, suæ carnis nutri-
 tium, solum denique in terris magni consilij
 coadiutorem fidelissimum. Ex his D. Bernar-
 di verbis artem mihi propositā video, quam
 hīc seruare imitarique debeam, ad id quod
 facturum me recepi perficiendum. Nam ex
 eorum, ad quæ electus est, magnitudine mu-
 nium, & paucorum, quæ de eo scribuntur
 consideratione, non solum conuicere sed e-
 tiam demonstratione certissima, ea tamen
 theologa, probare quoque nos posse virgi-
 nitatem eius perpetuam, diuino adiuti fauo-
 re confidimus. Sed ante omnia aduertēdum
 est, dupliciter aliquid dici esse in scripturis.
 Primò quando in propria forma ipsa vel do-
 ctrina, vel verba in ea expresse continentur.
 Secundò quando in consequentia necessa-
 ria, ex iis quippiam elicitur, quæ in scriptu-
 ra manifestè cōtinentur. Exempli gratia. Ba-
 ptismus formaliter in scriptura cōtinetur,
 quia Christus apostolis dixit, Euntes in mū-
 dum vniuersum prædicate Euangeliū omni
 creaturæ, baptizantes eos in nomine patris,
 & filij & Spiritus sancti. Confessionem auri-
 cularem faciendam esse necessariò sacerdoti,
 vt quis à peccatis soluatur, non ita formaliter
 &

& aperte continetur in Euangelio, sed elicitur in consequentia necessaria ex iis, quæ in scriptura manifestè continentur. Nempe ex illis ad Apostolos Christi verbis, Quorumcunque remiseritis peccata, remissa erunt &c. Per quæ verba, quia iudices Apostolos faciebat in causa peccatorum, cum authoritate ea retinendi vel dimittendi, asserimus à Deo confessionem institutam auricularem. Nam cum quæ peccata retinere, quæ remittere deberent, non habita peccatorum notitia cum omnibus eorum circûstantiis, vel peccata aggravantibus, vel eorum speciem mutantibus scire non possent. Hæc etiam, nisi ea illis peccator reuelauerit, confessusque fuerit, nosse omnino non possint, cum cordis, ex quo omnia, quæ hominem coinquinant, exeunt, scrutatores esse non queant. Altera ex parte peccator publicè seipsum diffamare non teneatur, palam peccata confitendo secreta, oporteat autem omnino nota ea esse iudici, cuius est remittere illa vel retinere, & alius non restat modus, nisi per secretam peccatorum exomologesim: inde sequitur ex iure diuino, & ex Dei verbo, confessionis auricularis probari necessitatē. Nam posito principali concessioque, accessorium sequatur oportet, sine quo cōsistere principale nequit.

Principale est potestas iudicandi, accessoriū est cognitio causæ, sed tale sine quo potestas ipsa exerceri nequit. Qui igitur quempiam iudicem in aliqua causa fecit, & causę illi commissę cognitionē concessisse censendus est, & subditis præcepisse causarum suarū qualitates, & conditiones notas illi faciant, aliās vt iudicat de coloribus cæcus, sic ei de incognitis iudicandum esset causis. Hac ratione necessariò cõcluditur omnino oportere peccatores sacerdotibus sua confiteri peccata, quandoquidem cõcessa illis à Deo potestas est remittendi & retinendi peccata. Ita dixim ego in proposito, Diuum Ioseph vorū emisisse virginitatis, expressè in scriptura nõ habetur, sed ex iis id elici, quæ in scripturis manifestè continentur, constantet asseruero. Id autem ostendi quomodo possit, dicturi nũc sumus. Sed quia solido eget fundamento, quod superstruere molimur, certa quædam principia iacienda prius, velut fundamenta quædam veniunt, quę tantæ moli ferendæ paria esse possint, ne nos prima surgens operis structura fallat.

SEQVUN

S E Q V V N T V R P R O -
P O S I T I O N E S.

P R I M A P R O P O S I T I O.

BEata virgo Maria antequàm desponsa-
retur Ioseph, votum emiserat perpetuæ
virginitatis. Hæc propositio ex sacra scriptu-
ra manifestissimè superius à nobis probata
est, antiquorùmque Ecclesiæ Doctorum sen-
tentiis, quibus addam duo adhuc ex Bernar-
do in 2. Homil. super Missus est, Dedit, in-
quit, Virgini partum, qui ei iam antè & vir-
ginitatis inspirauerat votum. Et in eadem
Homil. Missus est, inquit, Angelus ad virgi-
nem. Virginem carne, virginem mente, virgi-
nem professione, virginem denique qualem
describit Apostolus, mente & corpore san-
ctam. Ait ergo eam ex voto, & professione
virginem.

S E C V N D A P R O P O S I T I O.

Virgo Maria fuit inter omnes, quas vn-
quam mundus habuit virgines, pru-
dentissima. Probatio. Neque enim decebat
Dei matrem, ex fatuis illis eligi virginibus,
quæ ex socordia dormitantes, neque oleum
in vasis, neque vllam imminentiũ habebant
periculorum curam, sed ex quibus ornata

erat sapientia, & prudentia, super sui stabat
semper custodiam, pericula quæque præ-
uidens, eaque prudenter & sapienter præ-
cauens.

TERTIA PROPOSITIO.

BEATA virgo Maria fuit iustissima: cōstan-
tem suum cuique reddendi habens vo-
luntatem. Hæc propositio cuilibet Christia-
no per se nota est. Nam si de Zacharia & E-
lizabeth dicitur quod erant ambo iusti, qui
præcursoris seruique tantum parætes erant.
Si Ioseph iustus, qui putatiuus tantum futu-
rus erat pater, eligitur, quãto magis Domini
matrem, iustitia insignem electam fuisse, cre-
dendum est?

QUARTA PROPOSITIO.

BEATA Maria nunquam peccauit, neque
mortaliter neque venialiter, nullum vn-
quam mendaciũ, neque otiosum, neque of-
ficiosum aliquãdo dixit, nullumve verbũ lo-
quuta est, otiosum aut vanũ. Probatio. Pro-
phetissam namque hanc, quæ veritatem, quæ
ipsam paritura erat iustitiam & virtutẽ, non
cõueniebat quicquam in se haberet veritati,
iustitiæ, virtuti contrarium.

GENERALIA PRINCIPIA.

I.

Antecedente posito & concesso, ex quo aliqua necessario sequitur conclusio, ipsa quoque conclusio concedenda venit.

II.

Posito principali sequuntur accessoria omnia, sine quibus principale consistere nequit.

III.

A veris rerum causis, demonstrationes ducuntur necessario concludentes.

IV.

Finis necessario exigit omnia media, ad ipsum obtinendum necessaria.

V.

Finis exigit omnia remoueri impedimenta, quae illius impedire consequutionem possent.

VI.

Sapiens cum quippiam alicui fini destinat, & media prouidet ad finem obtinendum necessaria, & impedimenta submouet quaque.

VII.

Quo sapientior & potentior quis fuerit, eo aptiora disponit, & parababilia media, & potentius impedimenta quaque reiecit, & remouet.

Omnes istae propositiones per se notae

sunt, quare & principia rectè dixerim, quia primò & vniuersaliter vera sunt.

In Christiana quoque philosophia verissima sunt sequentia principia.

Deus est sapientissimus. Deus est iustissimus. Deus est potentissimus.

Diuina sapientia attingēs à fine vsque ad finem, omnia suauissimè prudentissimèque disposuit, disponitque semper.

Has propositiones omnes superius positas nemo sanæ mentis Christianus negare ausus fuerit. Ad has velut ad Lydium quendam lapidem, omnes quæ in hac examinâda occurrerunt disputatione, cõclusiones probandæ veniunt. Est enim ars etiam in rebus seruanda Theologicis, quæ seruata infallibiliter veras gignit conclusiones, & tam manifestam euidentièque reddit veritatem, illi vt resistere nulla hostium machinamenta possint. Hæc ars est, certas ab initio proposuisse propositiones, methodo quadam procedendo mathematica, cauendo postea, ne quid dicatur asseraturve, prædictis contrarium propositionibus, & diligenter aduertendo, an ea, quæ ab aduersario dicuntur, his quicquã inferant, aut cõtineant aduersum, repugnansve. Sic in hac de Ioseph virginitatis voto disputatione, processuri sumus, ex supradictis demonstrat

monstrationes eliciendo propositionibus, quæ quod intendimus necessario apud quemcumque æqui, sanique iudicij lectorem concludent.

Prima demonstratio à Virginis prudentia & sapientia.

Sapientia prudentiaque officium est, imminuentia prævidere, præcauerique pericula, & quando finem sibi aliquem quispiam præstituit, omnia remouere impedimenta, & aptiora quaque procurare, ad finem tutò faciliusque assequendum, media. At probatum iam est, virginem Mariam votum fecisse perpetuæ virginitatis, huncque sibi præstituisse finem, vt hoc votum integrum, cõstanter ad mortem vsque seruaret: cõsequens ergo est, quòd & præviderit prudentissimè imminuentia quæque virginitati suæ pericula, & ea sapientissimè deuitarit. Non est autem dubiũ, quin stultissima, imprudentissima, fatuissimaque fuerit virgo illa, quæ propositum votumque habens seruandæ æternũ virginitatis, viro nuberet, vel etiam cohabitaret, qui illius haberet violandæ virginitatis propositum, vel de quo certa non esset, quòd votum haberet suo simile, & de cuius continentia, virtute, castitate, fide, tantam, & tam cer-

tam haberet persuasionem, & certitudinem, quod tutò illi suam se committere posse virginitatem, perfectè sciret. Multo magis autè stulta esset, si contracto per verba de presenti matrimonio, potestatem, iusque in suum corpus, viro concederet, & solemnè matrimonij sponsione, in violatorem virginitatis, & in prioris transgressionem voti, cōtrario voto, solennique consentiret. Quid enim stultius facere virgo posset, quæ virginitatē seruare perpetuò propositū haberet? Quid magis virgine illa fatuū, quæ virginitatem seruare proponens, cum viris conuersaretur, contrarium votum, contrariam habentibus intentionem, qui noctes atque dies, illius insidiarentur pudori? Prudentia hæc est, non se committere periculo, & in fuga victoriæ collocare spem, ne amando periculum, perendum in eo illi sit. Ex hac demonstratione hanc elicio propositionem, & conclusionem, quod scilicet beata virgo certitudinaliter sciuit, vel per diuinam reuelationem, vel alia, quæ Deo visa est, ratione, beatum Iosephum tantæ esse sanctitatis, tantæ castitatis, & continentia, tantæ fidei, quod tutò illius curæ virginitatis suæ concredere custodiam posset, citra vllam illius iacturam, aut perdēdi illam periculū. Concludo præterea, quod
 fi

si beatus Ioseph aliàs alteri nupsisset, viduus-
 que mansisset, aut alteram viuentem adhuc
 haberet vxorem, quod nūquam beatā virgo,
 ea erat eius prudentia, in illius consensisset
 matrimonium. Habenti duas simul vxores,
 vel ad secundas transeunti nuptias, non po-
 terat tuto prudens se concedere virgo. Scie-
 bat ergo hæc prudētissima virgo, antequam
 in Iosephi consentiret nuptias, in manūmq;
 conueniret illius, nunquam ipsum antea a-
 liam duxisse vxorem, propositūmq; seruan-
 dæ habere virginitatis, tam firmum & con-
 stans, atque ipsamet habebat. Aliàs neque
 satis sapiens, neque satis fuisset prudens, im-
 mo neque prudens, neque sapiens, sed merè
 verèque fatua virgo. Et ecce quàm firmam
 virginitatis Ioseph, à sapientia virginis duxi-
 mus demonstrationem. Posito enim, quod
 votum emiserat, & quod sapiens, prudensq;
 erat, accessorium hoc, voti similis scilicet in
 Iosepho constantia, ponendum asserendūm-
 que necessariò est. In hac demonstratione,
 medium est sapientis, prudētisque diffinitio.
 Quæ autem à diffinitione ad diffinitum du-
 cuntur argumenta, infallibilem necessariam-
 que inferunt veritatem.

*Secunda demonstratio sumitur à Vir-
ginis iustitia.*

VIR potestatem non habet corporis sui, neque vxor pariter sui, sed alter alteri tenetur petenti reddere debitum, vti pluribus ad Corinth. scribens docet Apostolus, ne scilicet vnus alteri adulteriũ committendi occasionem, quantum in se est, dedisse videatur. Nam qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur. At si matrimonium cum Iosepho cõtrahens, per quod in suum corpus ius viro concedere mulier solet & debet, Iosephus cognoscendi eam intentionem haberet, illa autem firmum haberet nunquam cognoscendi eum votum, & habens hoc propositum illi nuberet, illi ius, & potestatem in se concederet: se verbo matrem familias illius futuram reciperet, factõ autem postea negaret, neque petenti, aut quod suum est accipere volenti consentiret, sed contradiceret, an non iniustè fecisset, & iniquè? An non iniuriam viro factura esset? Nonne fornicandi illi occasionem datura esset? An non constantem, perpetuamque habitura erat, non redendi proximo, quod suum esset voluntatem? An non consequenter violati iusti, & æqui rea? Aliena autẽ hæc sunt à iustissima, & sanctissima matre. Omnia

1. Cor. 7.

nia ergo antequàm matrimonium cum viro
contraheret, fecisse, dixisse eam necesse est
asseramus quæ faciendâ dicendâque erant,
ne proximo iniuriam fecisse videretur. Qua-
re concludo asserendum omnino esse, ipsam
antequam desponsaretur, si id prius ignora-
bat, de sponsi sui intentione votoque, dili-
genter inquisisse, Iosephoque seruandæ vir-
ginitatis voto obstrictâ se Deo esse indicaf-
se, atque declarasse; dixissèque illi hæc vel
huiusmodi verba, Chare Deo serue, ego me
perpetuæ voto virginitatis Deo dedicaui,
quod iure diuino matrimoniû impedit con-
trahendum, dirimitque cōtractum: iam Deo
cor, corpûsque voui, consecrauique: ne er-
go decipiaris. Nam si simile non habes voto
meo propositum, vel si non habes, habere
velis, nunc omni spõte iuri cedendo, quòd
in me per huiusmodi acquirere despõsatio-
nem posses, nunquàm tua futura sum spon-
sa, nunquam nuptura tibi, nunquã in tuam
conuentura sum manum. Nam etiam si An-
gelus è cœlo missus, mihi suadere vellet, vi-
rum aliquãdo cognoscerem, ne illi quidem
præbitura assensum essem. Cedas ergo viri
iuri, cedas mulierem cognoscendi proposi-
to, si quod vnquàm habuisti, solemnî firmâ-
que Deo te obstringas sponsione, nunquàm

te

te cogniturū esse mulierem, & tum demum consentiam, tua sim sponsa, tua cōiunx, aliās nunquam id factura. Quod & fecisse Iosephum, si id ante non fecerat, constanter asseuero, ne matrem Domini mei iniustam, deceptricem, proximique circūuentricem, aliquando fuisse asserere cogar. Quare toto errant cælo, qui cū proposito illam cognoscendi, Iosephum in sponsam accepisse eam opinantur. Nihil enim alienum magis à tam sanctis nuptiis, nihil tam sancta indignius virgine, dici, cogitariue posset. Neque quis hīc existimauerit suffecisse, quod Ioseph viduus, vel aliās incontinens, tunc tandem primū, castitatis votum emitteret. Prudēs etenim virgo religioni duxisset, tali nubere viro, de quo saepe, vt pauca erat scrupulosaque, timendum sibi esset, ne peccandi occasionem ex illius virginitatis proposito, habiturus ex fragilitate esset. Iustam hoc suspicandi, atque timēdi, præterita illi viri incontinētia præbuisse. Bonarū enim mentiū est, etiam vbi nulla est, timere culpā. Quare tuta nunquā illi consciētia futura erat, nisi simile omnino suo virginitatis seruandæ proposito votum Iosephum habere, fecisseque certo sciisset. Atque hæc æquo rerum æstimatori ratio, efficacissima demonstratio erit,

Iosephum

Iosephum virginitatis quoque voto, virginitatis voto simili, totum ab initio se Deo consecrasset.

A Virginis simplicitate, veritate, sanctitate, & sinceritate, Tertia demonstratio.

HAec peccatum nunquam fecit, neque dolus inuētus fuit in ore eius, sed simplex vt columba, prudens vt serpens semper fuit, abhorrens ab omni mendacio, fraude, deceptione, circumuentioneque proximi. Ab hac enim alienum est illud Ethnici, Iuravi lingua, mentem iniuratum teneo. Periuurus est, & dolosus, quacūque tandem verborum vtatur forma, quisquis aliud verbis promittit, quàm in mente facere decreuit. Si in sua virgo cum Iosepho desponsatione viro celauit, quòd de nunquam illum cognoscendo votū habebat, Ioseph, cum illam cognoscēdi proposito eam in sponsam sibi sumebat, nōnne virum circumuenisse, decepiſeque conuinceretur? Et si mentiri contra mentem ire est, aliud autem virgo in mēte decretum haberet, aliud verbis sponſo promitteret, an non mentita illi esset, dum verbis in illius conueniret manum, corde autem contrariū facturam se esse intenderet? An non periura, quæ Deo teste fidem viro daret, se in illius futuram

futuram potestatem, & tamen nunquam illi sui permissura potestatem erat? Quacunque enim arte verborum quis iurauerit, ait Isidorus, Deus, qui conscientia testis est, ita accipit, sicut is cui iuratur, intelligit. Dupliciter autem reus est. Nam & Dei nomen in vanum accipit, & proximum dolo capit. Næ ergo dupliciter rea Virgo fuisset, Dei scilicet sacramentum in vanum accipiendo, & proximum dolo capiendo, si cum proposito non cognoscendi virum nupsisset, & id tamen virum celasset, neque iuris quod in se per nuptias viro concedebat, voluntariam ab eo petiisset cessionem, condonationemque. Contraria omnino vota sunt, velle nubere, & nolle vnquam cognoscere virum. Votum transgressa est virginitatis, quæ ore iam in illius consensit transgressionem. Viro illudit puella, cui se in sponsam tradit, cum proposito nunquam illum cognoscendi. Duplicis animi virgo illa est, quæ sic imponit viris. At omnia hæc à virginis columbina, aliena sunt simplicitate. Impossibile erat, veritatis futuram matrem mentiri, periurare, aliis illudere, imponere, proximum circumuenire dolo. Quare ex hac intulero demonstratione eadem, quæ ex præcedentibus, Virginem scilicet nupturam Iosepho, voti sui declarasse
propo

propositum, quæsiſſeque ſi id ante ignora-
 bat, num idem vellet, quod ipſa, virgo nem-
 pe æternùm manere: aliàs nunquam erat in
 cuiusmodi conſenſura nuptias. Non facile
 conuenit inter diſpares, diſſimilísque pro-
 poſiti homines. Prudens ergo, ſapiensque
 virgo, quæ cum eſſet ſpiritualis omnia diu-
 dicabat, omnia diſpiciebat, ſecúmque repu-
 tabat, nunquam non virgini, virginittis ſue
 commiſſura cuſtodiam erat. Quare conclu-
 do ſimile, tam firmúmque ſeruandæ virgi-
 nitatis propoſitum habuiſſe Iosephum, atq;
 ipſa habebat virgo, Deo ſic omnia ſuaui-
 ter diſponente, & volente.

Quarta demonſtratio, à Dei ſapientia.

Sapientia Dei, quæ attingit, vt Sapiēs ait,
 à fine vſque ad finem, omniáque ſuaui-
 ter diſponit, indignum fuiſſet, filij matrē, quam
 virginem æternum cupiebat & volebat ſer-
 uatam, viro coniūgere, virginittis eius vio-
 landæ, propoſitum habenti. Quis enim niſi
 ſtultus, agnum lupo, accipitri columbam,
 ouem leoni, virginem raptori ſeruandam
 concediderit? Aut ſtultè Deus egiſſet, ma-
 trem Iosephi concedendo cuſtodie, aut Io-
 ſephus firmum habebat propoſitum nun-
 quam cognoscendi eam. Stultus autem non
 eſt,

est: ita itaque se res habuit, ut virginitatis æquè firmum habuerit Ioseph propositum, atque ipsa Maria.

Quinta demonstratio à Dei iustitia.

DEus tyrannus non est, neque despoti-
 co nobiles huius orbis ciues, sed ciui-
 li & politico regit homines imperio, non er-
 go inuito spòso ad suos vsus sponsam eius
 violenter rapuit. Quod certe fecisset, nisi in
 contrahendis, vel certè ante contracta spon-
 salia, prius spontaneo vir illius voto, quod
 in illam acquirebat, iuri cefsisset. Voluntario
 dixi voto, quia inuito, & reluctanti quod
 suum erat auferre, indignum Deo erat. Non
 sunt Deo grata inuitorum seruitia, virginea
 Ioseph castitas, si ab inuito & nolente extor-
 queretur vi, & imperio Dei, neque Deo gra-
 ta fuisset, neque Iosepho meritoria: sed om-
 ne eius seruitium triste semper ingrátumque
 Deo fuisset. Ea est Dei generositas, ut nihil
 inuoluntarium extorquere ab homine velit.
 Et si inuoluntaria grata illi esse seruitia pos-
 sent, non opus fuerat hominem creasse. Ita
 enim bene sic si esset, equorum, asinorum, &
 boum seruitio uti potuisset, atq; hominum.
 Quamobrem ex his cõclusero, necessarium
 omnino fuisse, Iosephi virginitatem ex vo-
 luntario processisse voto, quæ nunquam vir-
 tus

tus est virginitatis, quando non sanctificatur voto pietatis. Nupturus virgo, mente virgo non est, iam corde maritus factus est, iam proposito nuncium virginitati remisit.

Sexta demonstratio à prima finali causa, designandi Iosephum virginis sponsum.

A Finalibus efficacissimas deduci causis demonstrationes, iam ex primis huius tractatus superius positis principiis constat. Inter ceteras finales causas, ob quas virgini sponsus beatus designabatur Ioseph, hæc vna erat, vt virginitatis eius testis, custosque esset. Testis inquam, quia cum nūquam post nuptias ab eius fuerit seiunctus societate, (veras enim nuptias propter superius positas causas, antequam simul habitarent, intercessisse inter eos, credas oportet) quantum à nuptiis ad partum vsque tempus effluerit, numerare certo potuerit, obseruauerit autē nullos illam cum vlllo viro, toto illo temporis spatio suspectos habuisse congressus, testis profecto esse poterat omni exceptione maior, integri illius pudoris. Sane illi de rei veritate certo certius constabat. Custos autem, vt esset virginitatis illius, eligebatur, non violator. Sapientis verò est, quando aliquem operibus suis præstituit finē, & aptiora qua-

que procurare media, & impedimenta remouere quæque. At violaturo committere viro, aut certe eam cognoscēdi propositum habenti, medium aptum non erat seruandæ illius virginittatis, immo magnū continuūque impedimentū: sequitur ergo cum Deus sapientissimus, potentissimūque sit, talis nunquam viri matrem, custodiæ commisit, nisi prius istud submouisset impedimentum, quod ex eiusmodi, de sua natura nasci, conditione solet. Quid enim impediisset magis virginittatis cōseruationū, quàm virginem viro concedere propositū habenti, virginis proposito contrarium? Quare ex hac concludimus demonstratione, oportuisse omnino propositum impresserit Deus Iosephi menti, virginis simile voto, omnēque contrarium, si quod antea vnquam habuisset, abstulerit votum, priusquàm illius traderet ipsam custodiæ. Nec donec grauida oculis appareret sponsi expectandum, differendumque id erat. Siquidem antequam nuberet, illi de medijs prouidendum fuerat necessariis, congruentibusque. Sed dices forsā, quod occulta quadam diuinitatis vi, inuitum impediturus, nolentēque Iosephum Deus erat, ne licet in votis haberet, virginem tangeret. At hoc non fuisset suauiter omnia disponere, sed

sed vi vti, atque violentia, quod à Deo alienum est, cuius sapientia, potentia, atque bonitas, vna eademque res sunt. Quia ergo non solum sapiens, & potēs, sed etiam bonus suavisque est, nisi ex seipso, sponteque sua virginitatis propositum Iosephus concepisset, non dignatus illum fuisset pro matris habere custode, aut illi inuito abstulisse vxorem. Immo ingenuè dixerim, nisi spontè voluntarieque virginitatem suam Deo virgo ipsa consecrasset Maria, in matrem illam eligere nunquam Dei dignatus filius fuisset. Ideo impertinens admodum esset, si quis diceret, quod non sua Ioseph sponte, diuinis eius sponsa consecraretur vltibus, consensisset. Suavis ergo rerum à diuina sapientia dispositio, voluntarium in futuro virginis custode, exigebat virginitatis votum, quæ ab inuito, nolentèque extorta, nullam apud Deū gratiam habuisset.

Ab exemplo fulcitur postrema hæc demonstratio.

Similem ob causam moriturus in Cruce Christus, cum semper matrem dilexisset suam, illiusque curam habuisset singularem, insigne sui erga eam amoris argumentum, & quantæ illi mater curæ esset reliquit testimo-

nium, cum in fine vitæ inter ipsa mortis tormenta, sæuissimósque dolores, eam non nisi virginis summæque sibi chari, atque dilecti discipuli cõmendauit custodiæ, quem singularis priuilegio amoris, ob illius præclaram virginittatis virtutem, præ cæteris semper discipulis dilexit; vt hinc colligas, quàm fuerit Deo charus, & dilectus sanctus Ioseph, & quãta in eo virginittatis enituerit puritas, cui iuuenili adhuc ætate florentem adolescentulam matrem virginem, custodiendam commisit. Tam preciosus thesaurus, tam charũ & sanctum pignus, non nisi charissimis, sanctissimisque viris concredi à Deo debuit. Argumentum hinc ad probandum Iosephi virginittatem, à minori ducetur ad maius, sic arguendo, Si mater prouectæ iam ætatis, cum minus esset periculi, aut necessitatis, non nisi virginis cõmendatur custodiæ, multo certe magis faciendum id tum erat, cum adhuc iuuenis adolescentulæque erat, pluribusque ob futurum filij partum & educationem, familiarioribusque egebat obsequiis. Mirã in eo fuisse sanctitatem, & castitatem hoc arguit, maiorémque ea, quæ in patriarcha Ioseph eius quõdam eluxit typo, qui domino suo, in seruanda dominæ suæ castitate fidissimus, fidelissimúsque fuit. Si Phutiphar mortalis homo

mo talem sciuit eligere, cui domus suæ totius committeret curam; nonne sciuit quoque Deus castissimum eligere virum, cui domus suæ, in qua per tot habitaturus menses corporaliter erat, committeret custodiam? Sanctum ergo eum fuisse, quia sancta Dei domus Maria erat, virginē, quia virgo quoque erat, concludamus oportet.

*Septima demonstratio ab altera finali causa
electionis beati Ioseph.*

Altera finalis causa, ob quam Mariæ sponsus designatus Ioseph fuit, hæc erat, vt scilicet propriis contrectaret manibus, sacrum illud corporis Christi pignus; Accessurus quondam Moses prope rubum igne ardentem, nec tamen comburendum, è quo illi loquebatur Deus, iubetur ob reuerentiam ex pedibus calciamenta soluere, eo quòd locus in quo stabat, terra sancta erat; quàm pueros credis oportuit esse mentis ipsius Ioseph pedes, id est affectus, quàm solutos, & separatos ab omni impuritate, corruptione, & macula eos habere illum decuit, qui sacrum illud corpus (in quo tota diuinitatis plenitudo corporaliter inhabitabat, realiterque) propriis tractaturus erat manibus, idque visibiliter. Visibiliter dixi. Nam maio-

rem exigebat reuerentiam, & sanctitatem, vi-
 sibilis illa diuini corporis contrectatio toties
 repetenda, quam vlla alia, vbi quod fides
 credebat, oculus videbat, palpabatque ma-
 nus. Ad corporis huius sacri propius acced-
 suris umbras, sacerdotibus inquam veteris le-
 gis, dictum fuit, Sancti estote, quia sanctus
 ego sum. Nonne hoc idem, sacrum illud pi-
 gnus ipsi Ioseph, quotidiana continuaque
 loquebatur repetitione, dicens, Sanctus esto,
 quia sanctum sanctorum sum ego, quod in
 manibus habes, quod in gremio gestas, & fo-
 ues? Quamtam ergo mentis corporisque pu-
 ritatem te quaeso in Ioseph filio David eni-
 tuisse oportuit, qui ad tantum assumebatur
 manus, quale nullus vnquam regum habuit,
 aut prophetarum, sed neque habiturus olim
 quisquam alius est? Electus ergo fuit ob sin-
 gularem illius castitatem, mentisque & cor-
 poris virginitatem sanctus Ioseph filius Da-
 uid, qui filij Dei diceretur pater. Vere filius
 David, & velut alter David vir secundum Dei
 cor. Profus inquit, D. Bernardus, filius Da-
 uid non tantum carne, sed fide, sed sanctitate,
 sed deuotione, quem tanquam alterum Da-
 uid Dominus inuenit secundum cor suum,
 cui tuto committeret secretissimum atq; sa-
 cratissimum sui cordis arcanum, cui tanquam
 alteri

alteri David incerta & occulta sapiētīæ suæ manifestavit, & dedit illi, non ignarum esse mysterij, quod nemo principum huius seculi cognouit, cui denique datum est, quod multi reges, & prophetæ cum vellent videre, non viderunt, audire & non audierunt, non solum videre, & audire: sed etiam portare, deducere, amplecti, deosculari, & nutrire, & custodire. Hęc omnia, & sanctitatem, puritatemque summam, in eo exigebant, & sanctitatis, virginitatísque eius euidentia argumenta sunt, atque testimonia. Neque enim electus à Deo, ad tam familiaria sibi, & charissimæ matri suæ exhibenda fuisset obsequia, nisi præcellētis alicuius raræque fuisset integritatis ornatus virtute, & hîc hæc illius ad tantum munus electio, insignis eius virginitatís ingens est apud omnes rem bene ponderantes testimoniū. Ex hac conclusum demonstratione volo, sicut munus fuit rarum, & singulare, ad quod ex omnibus assumptus Ioseph fuit hominibus (propinquissime enim ad matris accedebat dignitatem patrem filij Dei, præterquam in generando fuisset) ita in omnibus eum cæteros mortales præcelluisse deuit virtutibus, & maxime in castitate, quæ perfectissima exigebatur in nuptiis, vbi mater virgo, filius virgo, pater virgo

est omniaque candidissimo virginitatis exornantur flore.

Duobus demonstratio hæc fulcitur exemplis.

SI beatus Ioannes Baptista futurus tantum Domini præcursor eligitur virgo, & tam sanctus, ut vix parem habuerit inter homines, qualem existimabis eum fuisse, qui ut pater filij Dei diceretur, electus erat patrisque illi exhiberet obsequia? An non virginem quoque fuisse hunc oportuit? Erat tantæ sanctitatis Ioannes, ut omnibus stupori, admirationique esset, atque sacro filij Dei ore laudari mereretur, neque tamen dignum se reputabat, qui vel corrigiam calciamentorum Christi solueret; & non adhuc mentem eriges ad sanctitatis beati Ioseph contuendam excellentiam, qui non solum calciamentorum Christi solueret corrigiam dignus inuentus est, sed etiam qui toties facrum eius corpus foueret in gremio, manibusque contrectaret? Si eligitur virgo Ioannes, qui vel semel tantum sacrum hoc corpus, sed renitens, contrecturus erat, an non maiori ratione virgo electus fuit Ioseph, qui toties & tam familiariter facturus idem erat? **Q**uantam existimas exigi in eo puritatem, qui purissimo & sanctissimo creatoris cæli, & terræ filio, imò ipsi rerum omnium creatori,

tori, & cœli & terræ domino dominaturus
erat aliquādo? Nam non solum matri, sed &
huic suo patri subditus olim Dei filius fuit.
Patrem dixerō, quem sic beata virgo vocare
dignata est. Ecce inquebat ipsa, pater tuus, &
ego dolentes quarebamus te. Non solum
autem matri, sed beato quoque Ioseph sub-
ditum fuisse Christum Euangelista testatur,
dum ait, & erat, inquit, subditus illis. Non illi
dixit, sed illis, vt quantum huic viro hono-
rem Dei deferre dignatus fuerit filius, ex hoc
coniicias, vt quanta polluerit puritate, atque
sanctitate, vel hinc elicias. Quis enim ange-
lorum Christi pater vocatus fuit aliquando?
Aut cui vnquam angelorum Deum subdi-
tum fuisse legis? Nostro tamē Iosepho subdi-
tus fuit. & nō credes illum fuisse in puritate
parem, qui angelos dignitate, officiōq; supe-
rauit? Cui enim angelorū dixit vnquā Deus,
Pater meus es tu, sicut Dei filium suum hunc
sapius patrem vocasse non dubito? & nihil
præclarum de viro hoc, vos modicæ fidei
homines credere adhuc poteritis? Auditis
Deum huic subditum fuisse, & nō creditis
maiori illū polluisse sanctitate quem maio-
ri Deus dignatus est honore? Aequus iudex
Deus, apud quem personarum non est ac-
ceptio, eo quod suis quemque meritis ho-

norat. Qui inquit, honorificauerit me, glori-
1. Reg. 2. ficabo eum. Qui autem contēnunt me, erunt
 ignobiles. Qui plus glorificat Deū, hic plus
 à Deo honoratur. Nunc ergo credas, eum
1. Cor. 6. qui plus ceteris honoratur à Deo, plus etiā
 ceteris glorificasse, & portasse Deum in cor-
 pore suo. Et in quo plus ceteris glorificasset
 eum aut portasset in corpore suo, nisi per vo-
Rom. 8. lunt imperpetuae virginitaris corpus suum ob-
 tulisset Deo, hostiā viuam, sanctam, Deo pla-
 centem, vt dignus esset, qui etiam corporali-
 ter suo Deum in corpore portaret, & glorifi-
 caret, ipsum Deum in manibus portando?
 Non ergo vile quid cogites cum beatū Iose-
 phum filij Dei patrem vocari, aut Dei filium
 subditū quondam illi fuisse audis. Maxima
 enim hæc sunt, & præclarissima virtutū eius
 testimonia, quas omnes scripto traditas si ha-
 beremus, non dubitō, qui ingentem librōrū
 haberemus molem. Ego dum hæc de eo le-
 go, non possum non admirari eorum socor-
 diam, qui tanta de illo ex Euangelio audien-
 tes, vix adhuc quicquam de illo magni cre-
 dunt, aut cogitant. Quantum ad me spectat,
 dum hæc attentius cōsidero, non solū sem-
 per eum virginem fuisse, sed etiam in vtero
 crediderim sanctificatum extitisse. Electionis
 eius raritas, singulariter admirabilis, & admi-
 rabiliter

rabilius singularis, id me credere cogit. Sed dicamus restat, quid ex hac ratione concludendum sit. Dico ergo, Sicut eligitur mater virgo, in cuius Christus utero conciperetur, in cuius gremio sacrum eius foueretur corpus, gestaretur sinu, manibus contrectaretur; ita electus est putatius pater virgo, qui similia illi exhiberet obsequia, sanctumque eius, & virginale corpus, in suis toties haberet manibus, & talis proculdubio eligi omnino debuit.

*Secundo exemplo eadem illustratur
demonstratio.*

A Similibus causis argumentum ab exemplo hic desumimus. Similes enim causas, similes concludunt effectus. Causam contemplamur cur continentia, castitatis, coelibatusque votum in noue legis requiritur sacerdotibus. Neque aliam inuenio, ob quam id in eis tanto exigatur cum rigore, nisi quod corporis huius, quod toties quondam virgo Ioseph suis portauit in manibus, ipsi consecrare, manibusque contrectare habent, idque illis incumbit ex officio. Quare & de iure diuino, prescriptus illis coelibatus est. Non enim accessero ego illorum opinioni, qui sacerdotum coelibatum ex iure tantum arbitrantur esse positiuo. Nam à Christo institutum esse

esse credo. Nunquam enim in eam veniam opinionem, ut Ecclesiam Romanam (quæ à duobus Apostolorum principibus totã hau- sit, & purissimam Euangelij & Christi do- ctrinam, quæ à Paulo didicit, vota, non ex præcepto, sed cõsilio & sponte fieri debere) continentia onus perpetuæ sacerdotibus imposuerit credam, nisi sic à Christo præcep- tum esse, à prædictis didicisset fidei suæ ma- gistris. Ego itaque Euangelicum credidero esse præceptum, donec aliud Ecclesia non determinauerit Romana, non ut quis efficiatur sacerdos, hoc enim sub præcepto nõ ca- dit, sed ut quicumque sacerdos esse velit, sub perpetui obligatione cœlibatus ad id admit- tatur munus. Sed in quo Euangelij loco ta- le continetur præceptum, scire forsan ve- lis. Apud D. Lucam 14. cap. illud contineri credidero, idque in istis Christi ad turbam verbis, Si quis inquit, venit ad me, & non o- dit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipu- lus. Hæc Christi verba literaliter suo sensu, cœ- libatum sacerdotibus præscribere, constan- ter asseruero. Quod si antiquorũ multi mo- rali ea sensu interpretati hoc non dixerunt, ni- hil contra veritatem obstat nostræ proposi- tionis,

tionis, qui scimus non omnia dixisse omnes, & aliqua semper in intelligentia scripturarum diligentia adici posse priorum, & qui generalem hanc habemus à patribus regulam, ut in probatione dogmatum fidei, vel cōtrariorum oppugnatione errorum, ex literali procedamus verborum Dei sensu. Conemur ergo literalem eruere, & genuinum horum Christi verborum sensum, Si quis venit ad me, &c. Ad quorum intelligentiam sciendum est, quòd licet Christiani omnes Christi possint discipuli dici, largè sumpto vocabulo, tamen in Euangelio certi quidam à Christo vocati & electi, discipuli vocantur eius, quibus multa præscribit, quæ ad reliquos ex turba Christianos non pertinet. Habuit autem duos discipulorum ordines Christus. Primus fuit apostolorum, qui omnes episcopi erant. Alter fuit 72. discipulorum, quorum ordinem habent & successionem ipsi sacerdotes, uti Apostolorum episcopi. Notandum præterea ad hos neminem suscipiendos ordines à Christo, præcepti vi cogi. Ideo dicebat, Si quis vult venire post me. Si quis meus vult esse discipulus, &c. Ac si diceret, Nemo venire tenetur, nemini veniat præcipio, nemo ad sacrum hunc ordinem inuitus asciscitur.

Tertiò

Tertiò, quædam præscribit leges, & conditiones, quibus non seruatis, non vult admittatur quisquam ad sacrû discipulatus ordinem. Et hæc sunt, quæ istis continentur Christi ad turbas verbis, cum ait, Si quis venit ad me & non odit patrem & matrem. &c. Non omnibus enim sed solis hæc præscribuntur discipulis. Licet in ea, quæ de necessitate sunt salutis, omnibus dicta sint à Christo, & præcepta, sunt tamen nonnulla, quæ aliis cum consulantur, tantum in discipulis Christi necessariò exiguntur. Non omnibus dictum est, Vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veniens sequere me, sed illi, qui perfectus esse volebat Christi discipulus. Neque omnibus dictum est, vt relinquunt omnia quæ possident, neque omnibus, vt relinquunt vxores, patrem & matrem: sed illis tantùm, qui ad sacros discipulatus Christi volunt ordines ascendere. Per hæc ergo verba, Si quis venit ad me, & nõ odit patrem suum & matrem, & vxorem, &c. assero Christum aliquid in discipulis exigere suis, quod non requirebatur in reliquis de turba Christianis, & discipulorum nomen certum designare, sibi adhærentium ordinem, à reliquis de turba distinctum hominibus. Restat inquiramus quid sit singulare istud, quod in discipulis requiri

quiri Christi per hæc indicatur verba, & à reliquis non exigitur Christianis. Non potest per id, quod omnibus conuenit, & commune est, distinctio inter homines inueniri; solportet ergo id per quod suos à reliqua turba distinguit hic Christus discipulos, illis conuenire solis, aut saltem in illis solis necessario exigi. At non amare patrem aut matrem plus quam Christum, omnibus præceptum est. Paratum esse, ut quis patri, matri, uxori, fratribus, sororibus, & omnibus mandis diuinis, citius quam Christo renuntiet, non solis præcipitur Christi discipulis; sed etiam omnibus de turba Christianis. Non hoc ergo est, quod particulariter exigit hic Christus in veniente ad eum, ut sit eius discipulus. Quid igitur sit illud diligenter inquiramus. Odisse patrem & matrem, uxorem, fratres & sorores, quoad mentis affectionem, omnibus prohibitum est, maxime autem Christianis, quibus præcipitur etiam inimicos diligere, quibus iubetur suas viri uxores diligant, sicut Christus dilexit Ecclesiam, Christus autem non oderat Ecclesiam suam. Quid ergo per odiū istud, quo discipulis præscribitur oderint patrem, matrem, uxorem, & fratres, Christus significatum voluit? Dicam quod sentio. In odio duo sunt, vnum est affectus, alterum est effectus

ctus. Affectus est, quo quis vellet, quem odit non esse aut male illi esse. Effectus est separatio, & fuga ab eo, quem oderis, seu derelictio illius, cui male vis. Sicut in amore affectus est quo ei, quem amas bene cupis, effectus est, illi adherere, illi vniri, vnum cum illo effici, illi coniungi. Per odium in hoc loco Christus non affectū, quo male parentibus, aut vxoribus velint, in discipulis exigit, sed effectum odij, qui ab ea re separatio est, quæ odio haberi iubetur, quod eam rem deserere est, & derelinquere, quam discipulos odisse præcipit. Vult Christus dicere, in eis qui veniunt vt sint ex eius discipulis, sic erga parentes, vxores, & fratres habere se debere, ac si eos odissent. Qui vxorem odit, ab ea fugit, ab ea separatur, non illi coniungitur, non illi cohabitatur, illam deserit, & relinquit. Ita facien- dum est futuro Christi discipulo, si vxorem habet. Nō sufficit spiritualiter ab ea separari, sed cum effectu & realiter, ita atque si eam verè odio haberes, relinquenda est. Omnibus Christianis permissum est generaliter relinquunt patrem, & matrem, & vxoribus adherent suis: in Christi exigitur discipulo, vt relinquat patrem, matrem, fratrem, sororem, & vxorem, vt soli adhereat Christo, vt totum se non diuisum, non sui tantum partem, Christi dedit

dedicet seruitio. Qui cum vxore est, ait Paulus, sollicitus est, quomodo placeat vxori, & quomodo placeat Deo, & ideo diuisus est. Qui autem sine vxore est, sollicitus est, quomodo placeat Deo, vt sit sanctus corpore, & spiritu, & sic vnitus est. Vnitas habet omnes suas vires, vt possit ex omnibus viribus suis, ex toto, & integro corde, nō diuiso & partito, Dominum Deum diligere, illi seruire, illi adherere. Et sic quod Paulus Corinthiis aliis verbis dicit, & consulit, hīc Christus per odiū istud in patrem, matrem, vxorem, & fratres, in suis exigere se discipulis, eleganti admodum declarat metaphora. Reliquis de turba Christianis dictū est à Paulo, De virginibus præceptum non habeo, consiliū autem do. Discipulis autem suis non consilium, sed præceptum dat Christus de vxore propter se deserenda, dum ait, aliās non posse eum qui venit ad se, discipulum suum esse. Quid enim sibi vult, non potest meus esse discipulus, nisi idem ac si dixisset, non licet illi discipulum meum esse. Qui ergo vxorem habet, & eam non deserit, Christi non potest esse discipulus, id est, illi hoc non licet. Omnes qui nos carnis attingunt consanguinitate, deserendi sunt, vt Christi simus discipuli. Deseratur pater & mater, deseratur vxor, frater, & soror;

adhuc autem & anima propria ἐμψυχίως dictum hoc est ad maiorem præcedentium declarationem, ac si diceret. Sic omnibus quæ quis possidet, perfectè renunciari iubeo, vt etiam animam suam, si fieri posset, deserere quoque vt discipulus meus sit deberet. Hoc est dictum, Tanta est discipulatus mei dignitas, tam sacer est ordo iste, tam altus honoris gradus, tantam requirit sollicitudinem, curam, & diligentiam, vt tanto rectè quis munere fungatur, vt etiam si fieri posset, animam suam, vitam suam negligere, & deserere eius gratia debeat. Tantum abest, vt graue illi esse debeat patrem, matrem, vxorem, fratres relinquere, ab eisque separari. Vnumquodque eorum, quæ hic memorantur, eo relinqui modo iubetur, quo relinqui potest. A patre, matre, vxore, fratre abire, eosque fugere, & deserere possumus, ab anima fugere non possumus, aut eam relinquere: attamen quod possumus faciendum est. Abnegare enim etiã nosmetipsos iubemur, vt simus Christi discipuli. Id est nullius alterius rei, præterquam Christi habere curã, non querere nostra, sed quæ Christi sunt. Vt non queramus nostra renunciandum illis est, quæ magis nostra sunt, quæ magis habemus chara, vt solum quomodo Christo placeamus solliciti simus. Nemo miretur ergo,

ergo, si Christus dixerit propter tam sacrum munus, deserendam vxorem esse: nam tam excellens est hic gradus, & tanti meriti, quòd etiam si fieri posset, anima quoque propria deserenda propter hoc munus esset. Quod dixerim contra eos, qui talem tantum derelictionem vxoris, exigì hìc in discipulo Christi dicunt, qualis debet esse, & animæ suæ. Vt scilicet spiritualis tantum intelligatur esse, & non corporalis separatio, quæ inter futurum Christi discipulum, & eius exigitur vxorem, qualis sola esse potest inter hominem & animam suam. Quibus dictum sit, Christum hìc tantam exigere separationem, quanta perfectissima esse potest secundum rei, quæ deserenda est naturam. Animam deserere, & esse non possumus, vxorem quidem sic. Anima ergo, quæ spiritualis est, spiritualiter relinquatur, vxor quæ corporalis est & carnalis, corporaliter, carnaliterque deseratur. Præterea, vt iam dixi, si spiritualis tantum separatio, inter virum hìc præciperetur & vxorem, nihil magis exigeret hìc Christus in futuro suo discipulo, quàm in quolibet requiritur de turba Christiano. Quibus omnibus præcipitur, sint semper animo parati, ad omnes deserendos, ad vitam quoque hanc perendam Christi & fidei illius causa. Quare nul-

lus alius posset esse verborum istorum Christi
 literalis sensus, præter eum, in quo expo-
 sita à nobis sunt. Atque hunc quidem genui-
 num esse eorum sensum, ex aliis Christi ver-
 bis luculenter satis ostenditur. Nam cum A-
 postolus Petrus, suo cæterorumque discipu-
 lorum nomine dixisset Christo, Ecce nos re-
 liquimus omnia, & sequuti sumus te, quid
 ergo erit nobis? Respondit illi Christus, Amen
 dico vobis, quod vos, qui reliquistis omnia,
 & sequuti estis me, in regeneratione cum se-
 derit filius hominis in sede maiestatis suæ,
 sedebitis & vos super sedes duodecim iudi-
 cantes duodecim tribus Israel. Eleganter di-
 xisset hinc Petrus, Ecce nos odio omnia ha-
 buimus, & sequuti sumus te. Quod idem
 fuisset, ac si dixisset, Iusseras odio haberemus
 patrem, matrem, uxorem, fratres, sorores pro-
 pter nomē tuū. Quod iussisti fecimus. Ecce
 reliquimus omnia, & sequuti te sumus. Quid
 ergo nobis repones pro hac nostra obedien-
 tia præmij? Quod autem istud reliquisse om-
 nia, comprehendat reliquisse patrem, matrē,
 uxorem, fratres, & sorores: audi Christum in
 consequentibus id declarantē. Et omnis, in-
 quit, qui reliquerit domum, vel fratres, aut so-
 rores, aut patrem, aut matrem, aut uxorē, aut
 filios, aut agros propter nomen meum, cen-
 tuplum

Mat. 19

Luc. 18

tuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Et apud D. Lucam 18. cap. Amen dico vobis, Nemo est qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios, propter regnum Dei, & nõ recipiat multo plura pro hoc tempore, & in sæculo futuro vitã æternam. Quod Christus alibi dixerat, neminem posse suum esse discipulum, nisi patrem, matrem, uxorem odisset, hîc dum præmiũ id faciẽtibz proponit: quomodo intelligendum sit odium illud declarat, cum id esse eos relinquere, vt sibi seruiant, ostendit. De isto quoque odio intelligendum est istud Matth. 10. Non veni pacem mittere, sed gladium. Nominẽ gladij odium significat: sed quid illud sit odium, quis gladius, statim declarat, cum ait: Veni enim inquit, separare hominem aduersus patrem suum, filiam aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrũ suam, & inimici hominis domestici eius. Qui amat patrem aut matrem plus quã me, non est me dignus. Et qui amat filium, aut filiam plus quã me, non est me dignus. Et qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus. Qui inueniet animã suam perdet eam, & qui perdiderit animam suam propter me, inueniet eam. Lucæ autem 12. pro gladio ponit separationem. Puratis, inquit, quod pa-

cem veni dare in terrā. Non dico vobis, sed separationem. Verba autem ista dixit Apostolis, cum eos mitteret prædicatum Euangeliū. Quod autem odium illud, de quo Luca 18. agitur, renūciationem & separationem significet, clarè docet ipsemet Christus apud D. Lucam 14. dum propositum suum de illo odio habendo erga matrem, patrem, uxorem &c. concludendo, post duo proposita exempla, vnū de ædificaturo turrim, qui prius computat sumptus, alterum de bellum commissuro cum aduersario se potentiori, ad quē ideo legatos de pace mittit, ita ait, Sic ergo ex vobis omnibus, omnis qui non renūciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus, ac si diceret, Sicut necessarium est homini ædificaturo turrim sufficiētes habere sumptus, & bellum gesturo cum aduersario potēti, exercitum habere aduersarij viribus parem, sic necessarium est ei, qui meus esse vult discipulus, omnibus renūciare quæ possidet. Quod per partes antea dixerat: quod oportebat odiisse patrem, matrem, uxorem, fratres, & sorores: nunc in vniuersali concludit exponendo, quid sit illud odium, dicens, Qui non renūciauerit omnibus quæ possidet, nō potest meus esse discipulus. Vides ergo, vt rectè exposuerim odio habere, pro renuncia

nunciare alicui, separari ab aliquo, relinquere aliquem. Vides vti ex horum variorum Christi verborum collisione ad inuicem facta, genuinum & literalem verborum Christi de odio habendo vxorem, & patrem, &c. concludimus eum esse, quẽ supra diximus. Quo habito cõsequenter quoque sequitur, sacerdotum cœlibatum ex Christi esse institutione, de iure esse diuino, & de necessariis conditionibus in futuro Christi discipulo. Adeò quòd qui habent vxores, nisi illis renunciēt, non possunt, id est, illis non licet esse sacerdotes. Hoc enim solum possumus, quod iure possumus, inquit Iurisconsul. Hinc quoque intelliges, quomodo vinculum matrimonij (de quo Christus dixit, Quos Deus coniunxit, homo non separet) per votum cœlibatus, & castitatis, quod emittunt discipuli Christi soluitur. Verum tamen est, quòd non ab homine, sed à Deo separatur, qui hanc in discipulis suis cõditionem posuit necessariam, & qui præmium ingens, tale quid facientibus promisit. Concludamus ergo cœlibatum in sacerdotibus de necessitate requiri, aliis autẽ sub consilio esse, sed ad illum, magnis propofitis à Christo præmiis, inuitari omnes. Dicimus itaque Christum cœlibatus sacerdotum institutorem, authorẽmque esse, quem exem

plo suo, præcepto, & ingenti proposito præ-
 mio, Apostolorum exemplo, Ecclesiæ suæ ca-
 tholicæ, quæ Romana est, praxi & vsu, mirū
 in modum cōmendauit, & cōfirmavit, idque
 ad eō firmiter, vt nullis conuelli potuerit hæ-
 reticorum machinamentis, nullis possit ho-
 minum dispensationibus tolli. Ego certè, vt
 verum fatear, vehemēter demiror, quomodo
 in tanta verborum Dei claritate, cœlibatū ex
 iure esse diuino, Christi que institutione tot
 viri, aliàs doctissimi nō viderint. Miror quo-
 modo ex solo positiuo iure, & Ecclesiæ con-
 stitutione introductum esse dixerint, cum ta-
 men res sit tanti momēti, quod introduci in
 Ecclesiam, sine expresso Dei non potuerit
 mandato, qui aliàs reliquis hominibus, non
 præceptum, sed consilium, de cœlibatu dari
 voluerit. Quod sub cōsiliij libertate relictum
 erat à Christo Christianis, nō crediderim ab
 Ecclesia redigendum vnquā fuisse sub præ-
 ceptum, sine expresso sui magistri mandato.
 Quod non dubito illam per fidei suæ lega-
 tos, & magistros, Apostolorum principes, fi-
 deliter accepisse, & diligenter custodisse, abs-
 que eo quod vlla vnquam interruptione le-
 gem hanc cœlibatus intermitteri, apud eos reli-
 querit, qui suis mandatis obediētes esse per-
 stiterunt. Immò crediderim non posse Eccle-
 siam

fiam hanc, etiam si vellet, tollere legem. Desistant ergo matrem suam Romanam mordere Ecclesiam, illique indignari rebelles eius filij, quasi ipsa hoc illis iugum humana imposuerit voluntate, & non diuino potius magisterio & mandato. Quod etiã si absque expresso Dei mandato illis imposuisset, Spiritu sancto agente & dirigente, hoc eam fecisse dicendũ esset, quandoquidem columna est, firmamentumque veritatis. Sed res bene se habet, quod tam manifestè ex Dei verbo per Christũ sacerdotum cœlibatum institutũ fuisse docuimus: quatenus illorum insipientia nota sit omnibus hominibus, qui de Dei verbo semper gloriãtes, illiq; soli credere se velle præ se ferentes, nihil minus tamen, quàm illud intelligunt, aut ad illius normam opiniones suas emendare, corrigereque volunt. Sed videamus quomodo Christus suo exemplo docuit cœlibatum.

Omnis enim Christi actio nostra est institutio. Non est dubiũ, quin Christus primus fuerit nouę legis sacerdos, qui ex virgine matre natus, virgo & cœlebs perpetuò vixit, ad cuius imitationẽ nouę legis sacerdotes, cœlibes omnes esse debent, castitatẽque perpetuo seruare voto, simulatq; ad munus hoc assumpti fuerint.

Secundò docuit verbo & præcepto, cum nullum posse suum esse discipulum dixit, qui uxori non renūciasset, vti superius diximus.

Tertiò hoc Apostoli, reliquique Christi seruauere discipuli, qui relictis patre & matre, domo, uxore, fratribus, sequuti sunt Dominum, de quibus dicebat Petrus Christo, Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te. Et istud, omnia, uxorem quoque significabat. Certè D. August. ex his verbis Petri sanctissimos Apostolos votum emisisse paupertatis asserit, & concludit. Ego autè eadem ratione qua ait eos fecisse paupertatis votum, colligo quoque votum eos fecisse castitatis, quandoquidem illud omnia, vxoribus nuncium illos indicat remisisse, ita atque diuitiis temporalibus. Nam vxores inter res sunt, quæ possidentur, & Christus exponens quid sit relinquere omnia, idque per singula interpretatus dixit, Et omnis qui reliquerit (vestro scilicet exemplo) patrem, matrem, vxorem, &c. centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Vbi vxorem numerat inter ea, quæ per istud relinquere omnia, intelliguntur. Fecerunt ergo quod Christus iusserat fieri debere, vt essent discipuli eius: odio habuerunt patrem, matrem, vxorem, & fratres propter regnum Dei, propter nomē Christi, vt toto illi adhæ

adhærerent corde, soli que illi seruiret, in ministerio ad quod assumebantur.

Quartò, approbat vehementer, commendatque cœlibatum, quando singulare illud præmiũ Apostolis pollicetur, qui primi eius iussa sequentes, cœlibatum vouerunt. Magnam enim quid erit, in vniuersali illo, & generali iudicio in regeneratione, cum sedere filius hominis in sede maiestatis suæ, cum congregabuntur ante eum mortui, viuique omnes, pusilli & magni, aderuntque omnes Angeli, quòd sessuri hi sint super 12. sedes, vt iudicent 12. tribus Israel. Prorogatur eorum iurisdictio in extremum vsque iudicij diem. Hęc singularis prærogatiua primis datur ducibus, qui suo exemplo sacerdotum cœlibatum confirmarunt. Aliis autem, qui eos imitabuntur, ipsisque simul promittitur centuplum in hoc mundo, & vita æterna in futuro. Quid amplius desiderare auara hominum mens possit? O quàm grata est Deo in suis virtus hæc sacerdotibus, ad quam tanto, imò tot propositis præmiis inuitat. Quãdo nihil aliud haberemus, nisi Christum voluntatem suam sic manifestè declarantem, & quàm gratus illi cœlibatus sit exponentem, debuerant discipulatus eius professores, sua virtutẽ hæc arripere sponte, quatenus Dei sic voluntati sese

sese accommodantes, gratiores illi esse possent.
 Hic facile soluitur eorum quaestio, qui an re-
 licta quis vxore, ad sacerdotiū vel religionem
 conuolare possit dubitant. Nam Christus
 ad illicita, tanto proposito premio, nunquā
 homines inuitaret. Licet facere quod Chri-
 stus consulit, ad quod faciendum proposito
 nos sollicitat premio. Verū id faciendum
 est, atque Ecclesiae, mentis sponsi cōscie sui,
 faciendū esse docuit, & praescripsit. Hic quo-
 que confusa iacet Lutheranoūm, & familiū
 Epicuri de grege porcorū imprudentia, qui
 sacerdotes non Christi exemplo ad cœlibatū,
 sed ad vxoratum, carnisque delicias sollicitāt,
 & vocant. O quam longē distāt à vera Euan-
 gelij Christi intelligentia! O quam contra-
 rio aguntur spiritu, spiritui Christi! Paulus
 dum cœlibatum consuleret, praeferretque ma-
 trimonio, spiritum Christi habere se puta-
 bat: isti autem cōtrarium consulentes & do-
 centes, de Christi tamen spiritu gloriari au-
 dent. Christus discipulis vxorum praescribit
 renunciationem; isti econtrā ad vxorum il-
 los vocant amplexus. Christus, patris, matris,
 fororum, filiorum, filiarum cura abdicent. se
 praecipit, isti ad rem familiarem curandam,
 ad vxorum, filiorum, filiarum, sollicitas an-
 xiāsque seuocāt à Christo curas. Paulus mi-
 litantes

litantes Deo à secularibus arcet negotiis : hi, vero secularibus eos negotiis, totos immergere vellent, atque conantur. & dubitabit adhuc aliquis in tanta rerum claritate, quo acti spiritu talia doceant, & suadeant? Credent adhuc eiusmodi homines, spiritu afflatos esse sancto? Sed de his alibi fufius dicturi sumus, hic contenti coelibatum docuisse sacerdotū, iure ex diuino esse, Christi que institutione, & non ex humana, vt illi ogganniunt, traditione aut inuentione.

Quintò, quod ex vsu, praxique patet Ecclesie Christi, Ecclesie inquam Romanę, que praxis, optima Christi legum & institutionū interpret, expositrixque est. Hęc vt ex historia Ecclesiasticę serie patet, nūquam permittit sacerdotes vxores ducerent, aut ad sacerdotium promouerētur vxores habentes, nisi ab eis quoad thorum separarentur. Quòd si Græcorū alleges exemplum, respondero tibi Græcos semper duræ ceruicis homines fuisse, & vt plurimum, malas bestias, & pingues ventres, carnis nimium curam in delitiis habentes, quorū proteruitia non concessit, sed tolerauit ecclesia, qui vxores habent ad sacerdotium promoueri possent, absque eo, quòd illis renunciarent nūquam autem, ne à Græcis quidem, iis qui iam sunt sacerdotēs,

tes, vxores ducere possent permissum fuit. Quare & iis qui vxores habentes ad sacerdotium promouentur, quando eas mori cōtingit, alias in earum locū ducere nulla ratione conceditur. Hæc fusius hīc declarare, præingressi sumus digressionem, quia nostro proposito, ad virginitatis ipsius Ioseph probationem, demonstrationisque nostræ vltimæ ad id probandum illustrationem, non parum seruit. Nam vbi Christi sacerdotibus ex diuino iure indictum esse castitatis perpetuæ votum probauimus, eo inter cæteras præcipuè causas, quod sacratissimū Christi corpus consecratur, manibúsque contrectatur, quia ad veritatem propositionis causalis, oportet eius vniuersalem affirmatiuam esse veram, istius autem hæc est vniuersalis. Omnes quotquot ad sacri Christi corporis contrectationem admittuntur, castitate perpetua deuinctos Deo esse conuenit, & oportet. Omnes dico, qui ad hoc officio vocātur, qualis erat beata Virgo primū, deinde beatus Ioseph, postea Apostoli & sacerdotes, sequitur consequenter Iosephum, qui ad simile ex parte eligitur officium (nam sæpè sæpius sacratissimū Christi corpus propriis erat contrectaturus manibus)

bus) castissimum quoque fuisse, & perpetuæ castitatis voto Deo consecratum. Neque ad tantum munus vidualem sufficere potuisse castitatē existimarim, quādoquidem non insensibiliter, & inuisibiliter, vti sacerdotes, sed sensibiliter, & visibiliter, tam sacrum erat palpaturus pignus, quod maiorem, vt puto, exigebat in illo puritatem. Vt castitas virtus est, tres eius ponit Theologus species, quarū duas tantum admittit ad sacerdotium, virginalem scilicet, & vidualem; coniugalem autem à sacerdotio reiicit, & submouet ex Christi mandato Ecclesia, indignum existimans eum qui cum vxore misceatur, & eius polluitur tractibus, ad sacri corporis admitti contrectationem. Bigamum autem ideo reiicit, quia illius non fides continentia. Qui enim per secundas iam nuptias suæ dedit experimentum fragilitatis & incontinentiæ, non ea dignus est reputatione, cui credat etiam promittenti, vel iuranti, se futurum perpetuò castum. Iosephum itaque dico non fuisse fornicatorem, quia iustus erat, non fuisse viduum; quia bigamus per Mariæ nuptias futurus fuisset, neque simul duas habuisse vxores, quia bigamus etiam fuisset, & magnæ incontinentiæ dedisset argumentū. Dico hoc prodidisset nimis illum mulierosum, & parum continentem:

nentem : quare prudenti Virgini suspectus vehementer fuisset. Relinquitur ergo, quod solam Mariam vxorem habuit, quam cum nunquam cognouerit, & nunquam, quia iustus erat, fornicator fuerit, consequens est semper virginem fuisse. Virginitatem autem quæ Deo non est dedicata, & per votum ei oblata, non esse Deo ita gratâ, atque eam, quæ ex voto est, ex Diuo iam ostendimus Augustino. Certè ex prudentia Virginis efficacissimè probatur, eum voto perpetuè virginitatis se Deo consecrassè. Idque ad hunc modum declaramus. Non fuisset satis prudens beata Virgo suam cõmittendo ei virginitatem, de quo non fuisset certa, quòd non esset fornicator. Viduo quoque illam cõmittere, tutum quoque non fuisset, qui post Veneris experientiam de fragilitate carnis, suspectus illi iure esse debebat. Transit enim velut in naturam, ex multis actibus contracta cõsuetudo & habitus, quare in Venerem inclinatio-rem futurum eum, si suspicata non fuisset, minus habuisset, quàm par erat prudentiæ. Quid ergo restat? Elegit virgo virginem, similis sibi similem. Sed adhuc requiritur in prudente virgine, virginitatem seruare proponente, quam suspiciosam, quã pavidam semper esse decet, antequàm viro se cõmittat, vt

cum

cum eo sola cum solo moretur & habitet, securitatem ab eo exigere quantā poterit maximam, eūque obstringere quanta maxima possit obligatione, de non cognoscēdo vnquam illam. Ideo non debebat Mariæ sufficere, quod Ioseph illi dixisset, Maria tutò mihi nubere potes. Nam ego proposui apud me, sicut & tu, virginem perpetuò esse, & ego hoc tibi promitto. Multa vt eas decipiant, puellis & virginibus promittere homines solent, quibus cōsultat impius quidam vir. Polliceas licet, pollicitis diues quilibet esse potest. Non fuisset satis prudens beata virgo, si simplici illius fidisset pollicitationi, vel simplici verbo. Et ideo quia inter omnes obligationes, quibus fidem alteri obstringere suam quis potest, ea quæ Deo per solemne fit votum, maior est, & indissolubilior, dixisse illi Mariam crediderim. Fac votum Deo cœli te perpetuò futurum, sicut ego, idque presentibus testibus, ne quis imprudentiæ & fatuitatis meritò me arguat, quòd virginitatem seruare volens, sufficientem à te de indemnitate mea non sumpserim cautionem, antequàm tecum cōsenserim simul habitare, in tuâque esse potestate. Maior autem cautio, quàm homo homini, de non fallenda sibi fide dare potest, est vouère Deo, idque presentibus testi-

bus, se promissis esse staturū. Si millies promississet Ioseph virgini, se futurum perpetuam virginem, non adhuc tanta fuisset ad id faciendum & seruandum obligatio, atque votum virginittatis faciendo Deo. Ex prædictis docuimus non licuisse virgini suum sponso celasse votū, & non illi dixisse palam & manifestè, se votum fecisse Deo, de nunquā cognoscendo virum, antequam illi desponsaretur. Votum enim virginis solemne fuisse ex eo colligo, quod impossibile sibi dicebat cognoscere virum, & ex eo, quod nunquam consensit Angelo filium promittenti, donec plenius edocta fuit, salua se virginittate, Spiritus sancti operatione concepturam cum esse. Vnde credo quod cum ad annos peruenit discretionis, in templo in manibus sacerdotum, prædictum emisit votum. Nam in simplici voto cadere potest dispensatio, quod impedit quidem contrahendum, sed non dirimit contractum matrimonium. Ideo quando de illius agebatur desponsatione, non dubito, quin prudens virgo, Theologorum petito consilio, & in tam graui materia, forsitan etiam summo consulto sacerdote, diligenter inquisierit, quid facto opus esset pro suæ securitate cōscientiæ. Votum suum solemne esse allegabat & perpetuum, non ad certum factū tempus,

tempus, vti Nazareorum erant vota, tale votum non cadere sub dispensatione sciebant omnes. Non dubito ergo quin inter legis, qui tum erant doctores, multum diuque de Mariæ actum fuerit desponsatione. Cum autem tradenda erat viro, idque omnino faciendum esse, legisconsultorum decreto definitum esset, virum elegit, diligenti de eius vita, & moribus facta prius inquisitione, vt certa fieri posset & secura, quòd nulla suæ immi-neret, aut ingrueret ab eo virginitati periculum. Imò dum ipsam penitus rem dispicio, aliud necessariò astruendum video, quatenus virginis prudentiã omni ex parte fuisse perfectam, sustinere valeamus. Non enim sufficit virgini, virginitatem perpetuò seruare vœnti, scire cum quo sit habitatura sola cum solo, virum simili atque ipsa Deo obligatum esse voto, nisi aliàs per veram & fidam reuelationem, certior à Deo fieret in suo seruando voto, talem perpetuò constantem futurum. Quis enim prudentẽ diceret adolescentulam religiosam, si ideo cum viro aliquo sola cum solo morari vellet, quia vir ille castitatis perpetuæ voto obstrictus Deo esset? In occasionum peccati fuga, certaminis castitatis consistit victoria. Ideo in Iosepho votũ non suffecisset virginitatis ad hoc, vt illius

se virgo cōmittere custodiae tuto posset, nisi antecessisset, & de illius perseuerantia, certa diuinitus facta reuelatio. Quæ omnia dicere cogor ad virginis saluandam prudentiam, quæ occasiones deuitare omnes violandi votum, magna cum sollicitudine tenebatur & cura. Et sic exegit eius prudentia, de viri certa esset volūtatē & voto, altera ex parte certa quoq; esset, de speciali cōcedēda illi à Deo perseuerandi gratia, constantiaque. Quibus habitis à nullo iustè reprehendi potuit, vt imprudēs, aut fatua, eo quòd virginitatē seruare proponens, sola cum solo cohabitare consenserit viro. Quod aliàs prudenti nulli faciendum erat virgini. Duas nobis dedit Deus matres, ambas prudentia, ambas sapientia, ambas Dei gratia, & Spiritu sancto plenas, beatam scilicet virginem Mariam (cui dum Christus in cruce dilectum discipulum tanquam filium commendauit, omnes in illo Christianos, fratres suos, matrīque suę filios fecit adoptiuos) & sanctissimam matrem Ecclesiam. Hæc prudenter summouit à sacri Christi corporis contactu coniuges bigamos, fornicarios propter incontinentiæ eorum & fragilitatis suspitionem vehemētem, illa virginitatis suæ sacratique Deo corporis, nullum, neque bigamum, neque suspectum de incōtinentia: sed solum virginem virgini-

tatis voto Deo consecratum, & perfectæ sibi notæ sanctitatis voluit esse custodē. Antiqui patres dum causas reddunt, cur sacerdotibus vxores ducere non liceat, argumenta fumunt efficacissima ab vmbra veteris legis & figura, ad veritatem, quæ nobis sub noui testamenti exhibita est gratia. Ex reuerentia, *1. Par. 13* quæ veteris debebatur arcæ testamenti, quanto maior noui testamēti debeatur arcæ optimum ducitur argumentum. Oza ne caderet hanc quondam tangens, cum ipsi arcæ laiciuientibus bobus periculum immineret, subita à Deo interemptus fuit morte, quam obrem Dauid in suam illam introducere domum ausus non est indignitatis suæ conscientia ductus. Et timuit, inquit scriptura, Deum tunc temporis, dicens, Quomodo possem ad me introducere arcam Dei? Cur autem Oza sic repentina fuerit morte percussus, ferunt communiter expositores, id ideo illi euenisse, quòd præcedenti nocte cum vxore dormisset. In Dauide quoque propositionis panes ex famis comesturo necessitate, mūditiā exigebat Abimelec, vt scilicet tribus antè diebus ab vxorum abstinentiis amplexibus, ipse eiusque pueri & serui. Hæc autem futurorum vmbra tantum erant. Quod si in futurorum bonorum tan-

gendis figuris, tanta exigebatur munditia & abstinētia ab opere, aliās populo illi licito: quanto maior requiritur ab omni pollutione in noui testamenti ministris puritas, qui ipsa futura bona, propriis contrectant manibus? Si panis propositionis cōtrectatio, trium dierum exigebat ab vxoribus abstinentiam, an non iure totius vitæ exigent castitatem, ipsa sine vlla comparatione maiora, vmbri illis figurata bona? Vide quantum inter corpus interfit Dei, & panes propositionis. Vide quantum inter manna & sacratissimū Christi corpus. Vide quanta puritas exigebatur in iis, qui veteris testamenti propius accedebant ad arcam. An non noui testamenti viua arca Maria, quæ verū manna, verum panem cœli & vitæ, in suo per nouem menses portauit utero? Quanta ergo exigebatur inhabitaturo cum ea Iosepho puritas, ipse tecū reputa. Quanta ab omni muliere cōtinentia, in ipsum vitæ panem toties attrectaturo requiritur? Duplex in illo causa tantam exigebat mētis munditiem, & corporis, quod scilicet noui testamenti arcæ cōtinuus designatus erat custos, cuius figuram Dauid quantumcunque vir secundum cor Dei, in suam introducere non ausus est domum. In domo Ioseph, apud ipsum Ioseph sub custodia Ioseph

Ioseph, custodienda seruãdãque arca hæc erat.
 Altera causa est, quòd ipsum manna de cœlo
 missum, propriis erat visurus oculis, propriis
 contrectaturus manibus. Vidère quondam
 viri Bethsamites arcam veteris testamenti nu-
 dam, introspicere ausi sunt, pollutisque ocu-
 lis, quod continebat cõtueri manna, rem ta-
 men mortuam, vmbraque tãtum Christi.
 Quid illis accidit? Quinquaginta hominum
 ex ipsa plebe millia subita à Deo occisi sunt
 morte, & ex principibus septuaginta. Et quæ
 causa tam terribilis Dei iræ, tam seuerè vindi-
 ctæ? Immundi & polluti propius accedere
 ausi sunt ad arcã illam, & eam intueri. Quid
 ergo Ioseph? Possent ne cum Maria viuere
 pollutus & immundus, fornicatione, adulte-
 rio, aut bigamia coinquinatus? Nihil minus.
 Zelus domus suæ fecisset, quòd Dei illum
 consumpsisset, & deuorasset ira. Et de vero
 Manna quid? Etiam citra certum vitæ pericu-
 lum non poterat nisi à mulieribus mundus,
 illud in sua habere domo, illud quotidie cõ-
 tueri, manibusque contrectare. Virgentia sanè
 argumenta, ad sancti Ioseph probandam ca-
 stimoniam, & sanctam virginitatem, atque
 perpetuam ab omni muliere abstinentiam.
 Idem nobis Deus, qui & tũc. Idem puritatis,
 castitatis, munditiæque amator, causæ autem

exigendarum harum maiores & vrgētiores. Hęc arbitror exempla illustrabūt, lucēmque magnam superius positis demōstrationibus afferēt, ad virginitatis perpetuæ ipsius Ioseph probationē. Ex quibus omnibus rectē consideratis, magnum sibi parabit vnusquisque iudicium ad rectē de iis pronuciandum, quæ apud antiquos patres magna & mirabilia de Mariæ & Ioseph dicuntur sanctitate, & coniugio. Certē dum Mariæ prudentiam sapientiāmque considero, & causas propter quas desponsata viro fuit, apud me reputo, credere cogor veras esse historias illas, quæ de miraculosa eius conceptione, oblatione, & dedicatione eius, à suis Deo facta parentibus, deque eius diuinitus facta desponsatione narrantur. Neque difficile persuaderi me sinam, huius arcæ singularem, specialēmque semper habuisse Deum curam. Quare, & quod narratur de frequenti angelorum cum illa cōuersatione, eorūmq; visionibus, & apparitionibus, eadē crediderim facilitate, atque pietate. Præsertim cū de his multa apud grauissimos sanctissimōsq; reperiātur authores, quibus in pia etiā causā, mentiri religioni erat. Ex quibus aliqua hīc dixisse & allegasse non abs re fuerit, quū ad rectē de iis sentiendum, lectoris disposuerimus animum.

Gregorius

Gregorius Nyffenus Basilij magni frater,
 sic de Mariæ natiuitate, oblatione in templo,
 & desponsatione scribit. Prius autem, inquit,
 quænam hæc, & vnde sit, ex iis, qui rem ge-
 stam de ea memoriæ prodiderunt audiamus.
 Audiui igitur arcanam & occultam quan-
 dam historiam, tales de ea memoriæ pro-
 dentem narrationes. Insignis quidam in illa
 exacta secundū legem viuendi ratione, & no-
 bilis propter summā virtutē, pater virginis
 erat: sed expers sobolis consenescebat, pro-
 pterea quòd coniunx eius ad liberorū pro-
 creationem apta non esset. Habebatur autē
 matribus ab lege quidam honor, cuius hono-
 ris steriles participes non erāt. Imitatur igitur
 hæc quoque ea, quæ de matre Samuelis nar-
 rantur, & sanctum sanctorū ingressa suppli-
 cat Deo, ne legū beneficio priuetur, quæ ni-
 hil in legem peccasset: sed vt mater fieret, ac
 Deo, quod gigneretur, consecraret. Confir-
 mata autem nutu diuino, donum quod pe-
 tit accepit. Quum autem nata esset puella,
 nomen quidē imposuit ei Mariam, vt etiam
 per nomen impositum, diuinitus datum
 munus significaretur, quum autem puella
 iam grandis euasisset, vt mammæ admoueri
 eam amplius opus nō esset, haud cūctata est
 eam ad templum adducere, ac Deo reddere,

atque promissum præstare. Sacerdotes autem exemplo Samuelis, in sacris puellam interim educare, sed cum creuisset, & adulta esset, consilium agitare, ne quid de sacro illo corpore statuentes, in Deum peccarēt. Nam subiugare eam legi naturæ, & addicere quasi seruam, si quis eam in matrimonium duceret, res longè absurdissima, minimèque decora videbatur. Sacrilegium enim prorsus existimabatur, si homo ius ac potestatem in donarium, quod Deo consecratum, ac dedicatum esset, haberet, quoniam legibus sanctum, & constitutum est, vt vir potestatem habeat in vxorem, vt autem intra templum vnà cum sacerdotibus mulier versaretur, & in sanctis conspiceretur, neque consuetum, & vsitatum erat: & simul grauitas & honestas rei, non aderat. Deliberantibus igitur eis super hac re, diuinitus incidit consilium, vt darent eam quidem viro nomine desponsationis: is autem ad custodiendam virginitatem eius idoneus esset. Inuentus est igitur Ioseph talis, qualem ratio consilij requirebat, ex eadem cum virgine familia, ac tribu, isque de consilio sacerdotum sibi puellam despondet. Coniunctio autem non ultra sponsalia progrediebatur.

In eodem quoque sermone testatur, ideo
Zachariam

Zachariam patrem diui Ioan. Baptistæ lapidatum inter templum & altare fuisse, quòd beatam virginem Mariam iam matrem factam, à cœtu virginum in templo separare noluerit. Sic enim ait, Quod si non longius à proposito rapimur, forlitã etiam eum, qui inter templum & altare trucidatus est, Zachariam, non intempestiuum fuerit in testimonium incorruptæ, atque integræ matris adhibere. Sacerdos hic Zacharias erat: non solum autem Sacerdos, verumetiam prophetiæ dono ornatus. Vis autem prophetiæ in libro Euangelij præscripta prædicatur, cum in diuina gratia viam hominibus parans, ad hoc ne incredibile putarent ex virgine partum edi posse, minoribus miraculis ante exercendo. Fidelis ad assentiendum, & credendum assuefacit: sterilis ac decrepita filium parit, id quasi præludium est, & principiũ existit miraculi, quod in virgine subsequutum est. Vt enim Elizabeth non potentia, ac virtute naturæ mater fit (quippe infœcunda ac sobolis expers consenuerat) sed ad diuinam voluntatem pueri natiuitas refertur, sic virginei partus incredibilitas per hoc, quòd ea res refertur ad diuinam volûtatem, probabilitatem in se continet. Quoniam igitur ex virgine natum, præcedit is, qui ex sterili natus est

est, qui ad vocem in vtero Dominum gestantis, priusquam in lucem prodiiisset, in vtero materno saltavit, simul ac natus est verbi præcursor; tunc protinus per inspirationem propheticam silentium soluitur Zachariæ, & quæcunque verba Zacharias proferebat, prophetia atque prædictio futuri erant.

Hic ergo qui spiritu prophetico ad arcanorum, & occultorum cognitionem ducebatur, quum virginitatis mysterium in incorrupto partu animaduertisset, expertem coniugij matrem, ab eo, qui iuxta legem virginibus in tēplo locus attributus erat, non segregavit, docens Iudæos, quod rerū vniuersarum creator, ac Rex omnis creaturæ, sicut res omnibus ita naturam quoque humanam sibi subditam habet, suā voluntate eam; quom visum fuerit ducens, ipse contrā potestati eius non obnoxius, adeò, vt in eius potestate sit, vel nouam instituere natiuitatem, quæ ab ea, quæ mater fuerit, hoc ipsum vt virgo sit, ademptura non sit. Quapropter eam in templo à choro, atque cœtu virginum non segregauit. Hic autem locus erat, id intervallū, quod inter templum, & altare intercedebat. Quoniam igitur audiebant regem naturæ certa ac mirifica quadam ratione, ad natiuitatem humanam prodiiisse, metu ne regi subditi fierēt, cum,

cum, qui hæc de partu illo testificabatur, interficiunt, iuxta altare sacerdotem sacrificantes. Hæc Gregorius.

Scio beatum Hieronymum Zachariam illum, qui occisus est inter templum & altare, alium à patre Diui Ioannis Baptiste fuisse asserere. Sed mihi videtur phrasis loquendi Christi (que est, à primo ad vltimū seruum Dei occisum propter veritatem, & iustitiam, ducere argumentum) cum Zacharias de quo Diuus agit Hieronymus, inter vltimos non fuerit à Iudæis occisos prophetas computandus, sed inter medios, plurimum, immò magis huic fauerē D. Gregorij, quàm Diui Hieronymi opinioni. Neque argumētum, quod in contrarium Diuus facit Hieronymus ab authoritate negatiuè procedens, quicquam efficaciter concludit, dum ait, Nusquam reperiri scriptū D. Zachariam beati Ioannis patrem, inter templum & altare occisum fuisse. Nam non omnia scripta sunt, & ex traditione patrum potuit D. Gregorius Nyssenus didicisse, quæ dicit.

Nicephorus lib. i. historiæ Ecclesiæ cap. 7. de beatæ Mariæ natiuitate, & desponsatione idem ferè dicit, quod & Gregorius Nyssenus. Posteaquàm enim, inquit, perfici, atque exhiberi debuit ingens illud, naturamq; omnem

nem superans mysterium, opus fuit proflus
instruere, & præparare vas, quod cum qui in-
compræhensibilis est cõpræhenderet. Inuen-
ta itaque est beata virgo Maria, dignum
Deumque decens verbi domiciliũ, etiã ante
natiuitatem Deo consecrata, atque ex mem-
bris senilibus, & longè à naturæ feruore alie-
nis, tanquam quidam diuinitus datus fructus
producta. Ioachim & Anna parentum erant
nomina, ambo accuratiore iuxta præceptum
legis, vita, præstantes & clari, nec non primis
quibusque & splendidissimis, nobilissimisque
genere cõnumerati. Vitam autem ad senectu-
tem sine prole edita produxerant. Erat enim
ad liberorum procreationem Anna aluo in-
fœcunda. Et cum ob sterilitatis causam non
haberet cõmunes cum matronis, & matribus
à lege tributos honores, exemplo matris Sa-
muelis ipsa quoque fit supplex Deo, & in
templo sedulò versatur, ne scilicet à benedi-
ctionibus legis excluderetur, sed vt ei matri
esse liceret orans: ac quod paritura esset, ipsi
Deo dicaturam se esse vouens. Sed enim di-
uino nutu ad eam, quam petierat gratiam,
Anna confirmata, atque roborata, postquàm
puella è maternis prædiit locis, Mariam eam
statim nominauit, ænigmate latenter à Deo
acceptam gratiam declarans. Vt verò infans
à lacte

à lacte materno iam abhorruit, & mammam attingere noluit, promissionem mater adimplet, & in templum ascendens, iuxta votum eam Deo consecrat, tertium iam ætatis agentem annum. Et sacerdotes quidem tum eam, tanquam sanctius quoddam donarium suscipere, & puellam in sacrario fouendam esse duxere, ad antiqui illius Samuelis similitudinem. Itaque illa, ut res diuina intacta, & sacrosancta in templi sanctiore loco, & adytis ipsis viuebat, Postquam autem adoleuit, cõsilium sacerdotes agitarunt, quid de ea statuerent, ne in sacrum eius corpus admittere quicquam viderentur. Sacrilegium namque prorsus se commissuros putabant, si viro eam coniungerent, atque in seruitutem coniugalis legis redigerent, quæ semel Deo dicata esset. E diuerso autem puellam eo ætatis flore, in sacratio templo versari, nec permissum lege putabant, nec rem satis honestam, & decoram esse videbant. Sæpè itaque, & multum re deliberata diuinitus eis per inspirationem ostenditur, ut eam alicui, qui ad templum sedulo esset, sponsæ nomine cõmitterent, eum verò talem esse debere, cui rectè virginitatis custodia demandaretur. Porrò non alius ipso Iosepho visus est esse magis idoneus, ad solorù sponsalium coniunctionem contrahendam: quippe
qui

qui propinquitate generis eam contingeret, eiusdem enim tribus erant, insuper verò & senio, & honestate morum iam pridem bonæ fidei existimationem consequutus est. Hæc Nicephorus. Atque hæc quidem antiqui isti Doctores ex patrum didicere traditione, quæ omnia vera esse facillè crediderim, dum mysteriorum contemplor magnitudinem, quæ de Maria, & per Mariam facta sunt. Crediderim quoque vera esse, quæ de miraculosa Iosephi, ut Virginis sponsus esset, & desponsatione eius in natiuitatis illius cõmuniter leguntur historia, scilicet quod circa tempus quo beata virgo ad quatuordecim annorum peruenerat ætatem, præceptum fuerit à summo Pontifice, virgines omnes in templo educatæ, quæ quatuordecim essent annorum, ad parētum redirent domum, matrimoniõque iungerentur. Cui præcepto cum reliquæ omnes obediissent, sola beata Virgo in templo remansit, asserens & allegans, integrum sibi non esse desponsari viro, quia ipsa mentali virginitatis seruandæ voto, parentum confirmando vota, obstrinxerat consecraratq; se Deo. Semel autem dicatum Deo, ad humanos non est transferendum vsus. Quæ Pontifex audiens, quid de ea faciendū esset statuere certo non poterat. Hinc enim metuebat voto-
rum

rum transgredi iura, si viro eam cogeret cōiungi, præceptumque sciebat Dei esse, quo cauētur, ne quis datam Deo falleret aut irritam faceret fidem. Altera ex parte, nouum introducere in Rempub. Israelis exemplum seruandæ perpetuò virginitatis, plurimū metuebat. Postquam enim determinatè prædictum à Deo erat Christum ex semine David esse nasciturum, nullis ex illius descendenti-bus genere, cælibem agere vitam integrum erat. Cum enim determinate dictum esset ex qua tribu & familia nasciturus Christus esset, ad nuptias omnes ex Davidis vrgebantur progenie, ne per alicuius cælibatum stetisse cōtigisset, ne citius Christus nasceretur, præter quod augendi populi Dei desiderio acti omnes, velut impiū existimabant nō nubere, & sterilem esse infamia apud eos, pœnâque reputabatur. Quare Pontificem tum ferunt sapientiores quosque consuluisse doctores, quid in re tam noua, atque insolita facto opus esset. Quæstione autē hac diu multumque inter eos agitata, tandem in hoc conuenere omnes in re tam difficili consulendum Deum esse, ab eoque ieiuniis, & orationibus impetrandū responsum, ex sacratori autem templi loco auditum ab omnibus oraculum fuisse, quo cūctis ex familia David matrimo-

nio maturis, ad Dei altare accederent præcipiebatur, singulis virgam in manu aridam ferentibus, & cuius virga floruisset, eum à Deo designari, qui virginis sponsus esset, tum autem Iosephi reffloruisse virgam, & super eam Spiritum sanctum in columbæ descendisse specie: quo portento certiores facti, Dei voluntatem esse illi virginem desponsari, illiusque eam custodiæ tradi, obedire oraculo, & solemnibus cærimoniis virginem in illius fecere conuenire manum. At, vt superius dixi, hoc ante quàm fieret, non dubito, quin beata Virgo certior de viri facta fuerit proposito, cautionemq; ab eo exegerit, ne quid virginitati suæ ab eo immineret detrimenti. Cautionem inquam, quantam excogitare potuit maximam, maior autem ab hominibus exigi nulla potest, quàm vt non solum hoc virgini, sed etiam Deo solemniter promitteret iuramento, & voto. Aliàs irrisuri eam omnes illi erant, ad quos de illius seruandæ perpetuò virginitatis voto peruenerat fama, si absque sufficienti securitatis argumento, vt sola cum solo habitaret, in viri consentiret matrimonium. Sciebat enim virgo illud Hieronymi verum esse, quod habetur 27. d. cap. vouentibus. Vouentibus, inquit, virginitatem, non solum nubere, sed etiam nubere

Hiero. in
caput 5.
priori ad
Timot.

re velle, damnabile est. Cur autem sit dam-
nabile palam est, quia scilicet matrimonium
cōsensum continet, in voti virginitatis trans-
gressionem. Quem cōsensum virgo nec in
mente habuit vnquam, nec in lingua. Ideo di-
cendum omnino est, votum suum ante con-
tractum manifestarit viro matrimonium, &
in eo contrahendo manifestis exceperit ver-
bis, omnia, quæ pudori votóque conseruan-
do contraria quouis pacto erant. Aliàs non
licuisset illi matrimoniũ cum viro contrahe-
re, aut sponsam se illius simulare. Spiritus
enim sanctus effugit fictum. Sapiētia i. Quæ
dum considero, videre mihi videor docto-
res, qui tum erant, theologiæ, omnesque iu-
ris peritos super Mariæ despōsatione dispu-
tantes, variè sentire. Nam alij huius erant o-
pinionis, quòd post votum factum de virgi-
nitate seruanda, non liceret illi desponsari,
aut nubere viro, eo quòd votorum obserua-
tio de iure esset diuino, alij autem econtra
non violandam esse suę consuetudinē syna-
gogæ allegabant, in qua nunquã visum fue-
rat adhuc, tale vouendæ virginitatis exem-
plum, neque introducendum inter eos esse
nouam hanc consuetudinem, cum non scia-
tur ex qua sit puella nubili nasciturus Chri-
stus: videretur namque puella illa nubilis, ad-

uentū populo suo inuidere Mefsię, & quantum in se est, ne veniret impedire, quæ præter aliarum omnium consuetudinē à nuptiis abhorreret, quibus consideratis impium esse afferebant tale virginis votum, ideóque rescindendum. Alij verò, qui sapientiores in lege erant, altera ex parte opponebant, omnes eos scire Mefsiam ex virgine nasciturum esse; imminere autem, ex Danielis hebdomadibus, multisque aliis prophetarum oraculis aduentus eius tempus afferebant. Quis ergo scit, aiebant illi, an à Deo inspirata votū hæc emiserit virginis? Quis scit an ex ea Mefsius nasciturus sit? Cum enim constet ex scriptura, virginem grauidam futuram, & parituram Mefsiam, afferendum necessariò est, licuisse huic virginis se voto Deo consecrasse. Alij dicebant impossibile esse virginē grauidam esse, & parere filium, & verba prophetarum in alium transferēda esse sensum, quæ de virginitate matris Christi prædicere videntur, & schisma erat inter eos. Tunc arbitror Simeonem surrexisse prophetam, & iis silentium imposuisse, qui ex virgine non nasciturum Christum afferere ausi erāt, narasseque tum illis historiam illam quam in suo illo libro Egesippus magnæ fidei author, Apostolorúmque temporibus vicinus, habet, quem

quem Euangelicæ veritatis supplementum
 inscripsit. Quam historiam eum sit pulcher-
 rima, & illius author magni in Ecclesia no-
 minis, authoritatisque sit, & huic mihi pro-
 posito congruere visa sit, his inferere non
 ab re fuerit. Refert ergo Egesippus, quòd
 Symeõ magnus fuerit in Hierusalem doctor,
 & quòd prælegebat in scholis sacram scri-
 pturam. Cum autem expositurus esset illud
 Esaia 7. Ecce virgo concipiet & pariet fi-
 lium, &c. & inueniens ibi **אמבין** quod vir-
 ginem significat absconditã viro, nunquam
 scilicet à viro cognitã. Id impossibile factu
 ratus deleuit vnã literam ex illa voce, scilicet,
א & sic remansit tantũ **מבין** quod iuuen-
 culam significat siue virgo fuerit siue non,
 sed rediẽs ad suum altera vice librum, reperit
 deleturam repletam vti erat ante deletum, **א**,
 quare iterum dictam deleuit literã, idem ter-
 tiò repetens, donec tandem reperit verbum
אמבין literis scriptũ aureis, & tunc credi-
 dit puerum ex virgine nasciturum, & positus
 in oratione Deum instantissimè rogauit, hãc
 illi gratiã facere dignaretur, vt videre posset
 ante quàm moreretur Christum Domini ex
 virgine natum. Et responsum tandem ha-
 buit à Spiritu sancto, non visurum se mor-
 tem, nisi prius videret Christum Domini.

Responsum enim cum relatiuè se habeat ad
 petitionē, præsupponit eum prius petiisse à
 Deo, quod per Spiritum sanctum respōsum
 illi fuit. Certe Nycephorus libro I. historię
 suę cap. 12. asserit illum hæsitasse, quomo-
 do virgo manens virgo concipere, & parere
 filium posset, & Angelū Domini tunc illi re-
 uelasse, quod antequā moreretur, ipsum vir-
 ginis filium videret, factique testis esset. Eius
 verba sunt hæc, Hunc Symeonem, fama est,
 ex his fuisse vnum, qui virtute, dignitate, vi-
 tæque sanctitate excelluerunt, qui cum ali-
 quando illi prophetæ Esaiaę oraculo legens
 incumberet quod ait, Ecce virgo vterum ge-
 stabit & concipiet filium, & de diuini eius
 responsi fide ambigeret, angelū ita fluctuan-
 ti ei astitisse ferunt, cum oraculo eiusmodi,
 Non illum prius vitæ huius vinculis solu-
 tum iri, quàm id, de quo credendo dubitasset
 pro foribus primo quoque tēpore appropin-
 quans, & oculis ipse suis conspectum, testi-
 monio suo confirmaret. Quam ob causam
 ad tantum senium prouectus, quum Christū
 Domini oculis suis conspexisset, eūdemque
 in vlnis gestasset, carnis mole protinus so-
 lutus, atque liberatus est. Hanc veram esse
 historiam credo, ob maximam, quam habet
 cum Evangelica historia conformitatem,
 cuius

cuius pulcherrima expositio esse mihi videtur. Egesypus sanè ex Apostolorum discipulis, quorum adhuc aliqui suo viuebant tempore, id quod ex eo attulimus didicisse potuit. Nycephorum autem, ex antiquorum historiographorum testimonio, ex quorum libris suam conflauit historiam, quæ hac de re scripsit accepisse, non dubito. Sed ad propositum redeamus. Existimo dictum Symeonem non tacuisse hanc sibi reuelatâ fidei veritatem, & scripturæ interpretationem, maxime cum tunc dubitaretur inter Theologiæ doctores an Messias ex virgine nasciturus esset, occasione ex voto virginis sumpto, & forsan illius consilio factum fuit, vt pro diuina impetranda reuelatione, ad orationem se omnes conuerterent, totamque causam virginis, diuinæ committerent prouidentia. Quicquid sit, quia virgo suum, sicut non licuit illi, votum non celauit Pontificè, dum de sua ageretur desponsatione, certum est, vt erant tum legis suæ zelatores Iudæi, magna cum maturitate & consilio, in tam noua re Pōtificem processisse. Ex magnitudine autē & raritate mysterij, & principiis suprapositis, pronuntian dum semper est, tum de his historiis, tum de reliquis, quæ de hac causa antiqui scripsere doctores. Ego certe credo,

etiam verum esse, beatū Ioseph in vtero sanctificatum fuisse matris, quod nonnulli asserunt doctores. Credo quoque ex matrimonio hoc cum virgine contracto, illiusque cohabitatione, noua Spiritus sancti gratia repletum eum fuisse. Si enim ingrediente in domum Zachariæ beata Maria, statim ad salutationis eius vocem repleta est Elisabeth Spiritu sancto, & Diuus Ioannes eius filius in matris sanctificatus vtero, quid quæso de Ioseph, in cuius domum non solum ingressa semel Maria fuit, sed eum quotidie salutare solebat, sentiendum esse putas? Si enim veteris testamenti arcae præsentia totam domum Obededom Dei benedictione repleuit, quid de Mariæ præsentia sacratissima noui testamenti arca, & Ioseph, eiusque domo credendum erit? Magnum itaque Iosepho sanctitatis ex Mariæ præsentia, & cohabitatione, accessisse ne dubites incrementum.

De ætate quoque illius aliter sentiendum est, atque nonnulli arbitrantur, qui octogenarium eum fuisse cum sibi Mariam desponsaret, ob id existimo crediderunt, quod vetulum eum, vt plurimum depingere pictores soleant, non recordantes illius omnium oræ iactatæ sententiæ. Pictoribus atque poetis multa licent. Pictoribus atque poetis, inquit

inquit Poeta, quodlibet audendi semper fuit
æqua potestas. Sanè vetulum eum nō fuisse,
ratione, authoritatēque probabo. Ratio sume-
tur ex suprā positis principiis, inter quæ hoc
vnum numeratur, finem inferre necessariò in
sapiente apta ad eum assequendum media, &
contrariorum quoruncumque remotionem.
Inter cæteros fines ob quos designabatur Ma-
riæ sponsus Ioseph, hi duo præcipui erant.
Mariæ seruire, laborumque eius socium par-
ticipemque esse: atque illius famam & hono-
rem apud perfidos incredulosque conserva-
re Iudæos. Propter vnumquemque horum
finium, iuuenem eum fuisse oportebat. Se-
nex enim oneri potius Mariæ fuisset, quàm
vllò iuamini, & Mariam illi seruire citius
conuenisset, quàm ipsum Mariæ. Famam au-
tem Mariæ suspectā reddidisset, vetulus atq;
frigidus senex. Onus ergo & molestiam in eo
habuisset, non molestiarum leuamen, ex adul-
terio namque non ex viro illam concepisse
dixisset credulus, inuidusque detractor. Præ-
terea diabolus sic nō latuisset filij Dei con-
ceptio, aut natiuitas. Quare prophetiæ cre-
dendum est, quæ de hoc matrimonio apud
Esaïã 62. c. habetur, quæ dicit, Habitabit iuue-
nis cum virgine. Vbi de Lyra sic interpreta-
tur, castè & sanctè sicut Ioseph cum Maria.

Nouum aliquid prædicere volebat propheta, in aduentu euenturum Messiaë. Neq; enim nouũ fuisset, adolescentulam non virginem viro iuueni nuptam, cum eo habitare. Hoc omni tempore, & inter ipsas quoque gentes visum semper fuit, sed quod virgo iuencula cum viro iuene habitate tuto posset, Messiaë tantũ tempore futurum seruabatur, & prædicebatur. Hinc ergo infero, & virginem Ioseph fuisse, & iuuenẽ. In frigido vetulo, aut decrepito sene, admirationem non parit castitas, in iuene autem viro cum puella virgine habitante, miraculosa est continentia, vitæque Angelica potius quàm humana fuerit, continentem hîc esse. Quis adolescentulam, senem sponsum eligentem non irrideat, suspectamque de mala aliqua habeat intentione? Senem autem adolescentulam vxorem querentem, quis non naso suspēdit adunco? Nihil enim, inquit, Eurip. voluptatis habet, & res est inimica mulieri vir senex. In diuino autẽ hoc matrimonio nihil esse debuit, quod hominum iustæ reprehensionis pateret, aut calumniæ. Cur igitur, dices forsã, in Ecclesiis decrepitis, & octogenariis describitur Ioseph? Præter eam, quam superius adduximus ex pictorũ licentia, quam sufficere non arbitror, rationem, ne sine causa quicquam
in

in Ecclesiis fieri arbitretur quispiã, dicimus hoc factum, propter seniles demonstrandos in Iosepho mores, & mentis maturitatem, & castitatem. Aetas enim senectutis, inquit Sapient. 4. vita immaculata. Et hanc rationem in sua Dominus Gerson adducit Iosephina, dum sic canit,

Ergo Ioseph reputasse senem, fecere seniles

In se virtutes: vel ne carnalis haberet

Suspicio de te, quicquam carnale Maria:

Donec virginitas tua, fixa fidelibus esset

Cordibus, inde minor est mentio de Ioseph acta.

Non subito rotam se monstrat gratia mundo,

Nunc secus esse decet: dum toto creditur orbe

Copula virginica, vobis sine labe fuisse

Munda, decens, casta, caelesti par, & honesta.

Hæc Gerson. Altera est ratio cur sic senem pingi permiserit, vel voluerit Ecclesia ab initio. Quia scilicet de perpetua Mariæ virginitate fides nondum in aliquorum cordibus satis altas fecerat radices, qui videntes iuuenem Mariæ depingi sponsum, carnale aliquid ex fidei infirmitate, de Mariæ coniugio suspicandi, occasionem accepissent. Immo inuenti sunt aliqui integritatis eius inimici, & aduersarij, qui eam ex Iosepho alios post Christum suscepisse liberos dicere ausi sunt. Vt ergo infirmis carnale quid de hoc matrimonio cogitandi tolleretur occasio,

volu it

voluit Ecclesia simili depingeretur Ioseph effigie, quæ visa statim in cor induceret cõtuētis ita se Iosephum cum Maria habitantem gessisse, ac si vetulus quispiam frigidus, aut decrepitus senex esset, ac si virginis pater, non sponsus esset. Hoc est, quod pictura ista senili, Ecclesia docere simplices quosque voluit. Quare neque corrigendum, aut mutandum esse morem hunc pingendi eum senem existimauerim. Immo aliter illum infirmorum subiicere oculis periculosum esset. Et simili ex causa desponsationis Mariæ festum, celebrari Ecclesia noluit, sciens quomodo sint faciles, & parati homines in nuptiarum mentione ad carnalia cogitandum, & suspicandum. Nihil enim nisi sanctum, piū, rarū, singulare, mundū, castum vel cogitare filios vellet, de tam sancto diuinōq; matrimonio, in quo cū virginitatis honore & integritate, super benedictę prolis bonum, natura mirante virgines habuere coniuges. Hæc de Ioseph dicta sint ætate, quæ neque nimium iuuenem, neque proeclatæ nimium ætatis fuisse, dicendum esse arbitror, virum scilicet annis maturum, moribusque grauem, qui adolescentiam & iuentutem suam, cum magna omnium admiratione, virgo transegerat castissimus, & magnū

gnum virtutis suæ experimentum iam dederat, & argumentum. Existimo enim in hoc matrimonio matris Dei, concurrisse omnia quæ ad honestum, consolabilèque requiruntur matrimonium, in quo mentium magis consensus, atque copula requiritur quàm carnis. Certè sanctæ & castæ puellæ, prolis tantum habendæ intentione, non explendæ autè libidinis gratia, nubere solent, & debent. Quare dicebat quondam Deo sanctus Thobias cum Saram filiam Raguelis duxisset uxorem, Et nunc Domine tu scis, quia non luxuriæ causa accipio coniugem, sed sola posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in secula seculorum. Vnde sancti coniuges si prolem absque carnali habere possent copula, nunquam coniungi carnaliter vellent. Et certè remissio legis naturæ, & indulgentia Dei est quod in remedium incontinentiæ grauidam uxorem viro cognoscere liceat, cum secundum cæterorum animantium consuetudinem, post imprægnationem ab inuicem mas & fœmina deberent. Et in statu innocentia nunquã vir & fœmina, nisi prolis habendæ causa indulgissent Veneri. In hoc itaque diuino matrimonio, habita proles est, absque vlla carnali coniugum copula. Fœlix plane &

& admirabile coniugium, cui bonum non defuit benedictæ prolis, singularis sanctorum cōiugum spes & solatium. Ab his ergo nuptiis alienum fuit illud D. Basilij, Nuptiæ steriles iurgia habent. Cætera ergo honesta solatia hic non defuisse quis dubitabit, cum præter naturam imo reclamante natura filiū haberi cernit? Concordiæ & amoris mutui causa in matrimonio, similitudo esse solet animorum, & morum conformitas. Quare vnus ex septem sapientibus dicebat, vxorem ducendam esse ex paribus. Et econtrà virum quoque ex paribus. Vnde poëta Ouidius,

Si qua vales aptè nubere nube pari.

Nam vt idem ait,

Quàm malè inæquales veniunt ad aratra iuuenti,

Tam premitur magno coniuge nupta minor.

C' robo-
In apud
Dioge.
Laer. li. 1

Quare Chrysoſtomus coniugem, inquit, fortiri, eisdem moribus viuentem, maximum bonum est. Ne igitur Dei mater tanto priuaretur bono, an non eisdem decuit a se ipsis sibi sponsum moribus? Nam si propter amicitiam contrahendæ sunt nuptiæ, similitudo autem morum hanc conciliet, dissimilitudo disiungat, non auderem in matrimonio diuinitus facto hoc defuisse bonum asserere. Quàm pudisset tantam virginem, cum nõ virgine perpetuo manere. Quis horror in tã puro & integro

integro animo, semper ob oculos habere virum, iam mulieris copula pollutum. Hoc perfectissimæ virginis nauseam, haud dubie generasset. Voluisset ne filius, qui omnia poterat, hac matrem consolatione priuare, ut cum viro habitare cogeretur dissimilium morum, dissimilis professionis, dissimilis propositi? Similis similem cum sibi querat, virginem virgo elegerit oportet, cum quo tam arcto amicitiae iungeretur foedere, ut eius sponsus, maritus coniux, virque esset & vocaretur. Mariam prudentissimam fuisse constat. Qui virginum Deo dicatarum perfectissimam dedere viuendi formam, qualis fuit data à Diuo patre nostro Francisco, beatæ Claræ, & suis sororibus, nullam nisi virginem earum profiteri vitam, aut cum illis habitare, prohibere. Idque plane sapienter, ne scilicet morum dissimilitudo, parum sibi inter se conueniendi, occasione præberet sanctimonialibus, vel viduæ, præteritæ recordatione, & narratione voluptatis, pias virginum mentes in sancto suo vacillare proposito quoquo modo facerent. Quoties enim apud se morantem viderent moniales viduam, occasionem præbitam sibi haberent, carnale aliquid cogitandi, ob quod sanctè sancitum est, ne nisi virgines virginibus cohabitent sacris. Simili prudentia, vltimam
beatam

beatam Mariam, non dubito, cui molestum fuisset cum viro nō virgine perpetuo solam habitare cum solo. Maxima enim inquit, quidam, existit salus, cum mulier à viro non diffidet. Cōcludimus itaque quod cum Ioseph iustus fuerit, non fuerit autem fornicator, aut adulter, neque viduū aut bigamum prudens elegisset virgo in sponsum, quod perpetuo virgo fuerit, & similis cum sponsa Maria propositi, & voti. Neque hoc cuiquam mirum videri debet, si cōsideret, ad quē & quāta electus munia fuit. In scriptura, rara Iosephi habetur mentio: post reditum enim ex Aegypto, & inuentionem Christi, dum duodecim esset annorum, in templo, nulla amplius eius habetur in Euāgelio mentio. Dei sanè factum hoc consilio crediderim, ne si frequens de illo haberetur mentio, carnale aliquid mens cogitaret pusillorum. Verum enimvero etiam si scriptura aliquid dixisset, vnde suspicio haberi posset vel persuaderi, eum non fuisse virginem, difficilius multo hoc credidissem, etiam scriptura id formaliter asserente, quam nunc absque expresso Dei verbo, perpetuam illius credo virginitatem. A deo vehemētes sunt, & vrgentes, quas adduximus ad id probandum rationes, considerationes, & demonstrationes, quæ licet in scriptu

scripturis non cōtineantur, ex iis certe, quæ in scripturis credenda proponūtur desumptæ, deductæque sunt. Stat ergo inconcussa apud me & firmissima de beati Ioseph perpetua virginitate fides, quam nullus contrariorum impetus ventorum mouere sufficit, aut vt vel minimum vacillet titubétve, facere. Nam quæcunque in contrarium adducuntur euersuri facile sumus, vel vt pro nostra faciant causa inuersuri. Quod nunc præstare conabimur.

Contrariorum confutatio.

QUæ aduersum ea afferūtur, que præsentis disputatione de beati Ioseph perpetua afferuimus virginitate, tria præcipue sunt. Primò adducunt illa Euangelistæ Matthæi verba, Cum desponsata esset Maria mater eius Ioseph, antequàm conuenirent inuenta est habens in vtero de Spiritu sancto. Ioseph autem vir eius cum esset iustus, & nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam. Hæc autem eo cogitante, ecce angelus Domini apparuit in somnis Ioseph, dicens, Ioseph filij David, noli timere accipere Mariam coniugem tuã. Quod enim in ea natū est, de Spiritu sancto est, &c. Hinc aliqui dicere voluerunt, Ioseph cum intentione co-

gnoscenti virginem, eam sibi desponsasse, & præterea suspectam illam de adulterio habuisse, neque quicquam de virginitatis illius sciuisse voto, donec edoctus ab Angelo in somnis fuit, ex Spiritu sancto illam concessisse. Sed antequam horum elidamus errores, aliquorum verborum enucleanda à nobis significatio venit, ut quo in sensu hic accipienda sint melius intelligatur. Et primo de verbo, conuenire, certo statuendum est, quod hoc in loco accipitur ad innuendum copulam carnalem, non autem solam conuentionem ad simul habitandum in eadem domo. Aliqui enim arbitrantur, quod nondum accepisset Ioseph Mariam in domum suam, sed quòd mera tantum inter eos intercessissent sponsalia, nō veræ nuptiæ, aut matrimonium per verba de præsentis. Ego autem argumentum à causa sumendo finali, dico antequam ab Angelo salutaretur Maria, nuptiarum præcessisse solennitatem, eosque ut cōiuges decet, simul habitasse. Nam aliàs infamia fuisset Virginis, grauidam esse ante nuptias & cohabitationem cum viro, ut in superioribus docuimus. Rectè Chrysostronus super Matthæum, Ideo autem inquit, & desponsata, & domi habitata. Nam quemadmodum in ea quæ in domo viri concipit, intelligitur conce

conceptio naturalis, ita in ea, quæ extra domum concepit, est suspecta coniunctio. Hęc ille. Erat autem designatus Ioseph sponfus, & maritus Mariæ, ad illius inter cætera saluandum honorem, ne scilicet vlla stupri macularetur suspicione. Vnde Bernardus, Dicquæso, quis videns eam desponsatam, & grauidam, non potius diceret corruptam, quàm virginem? Non autem decebat hoc dici de matre Domini. Tolerabilius atque honestius fuit putari ad tempus Christum de coniugio fuisse natum, quàm de fornicatione. Sed nonne poterat, inquires, Deus, apertum aliquod ostendere signum, quo videlicet fieret, vt eius nec ortus infamaretur, nec mater crimaretur? Poterat vtique; sed non poterat latere demones, quod scirēt homines. Oportebat autem à principe mundi aliquandiu celari diuini consilij sacramentum, non quod Deus si palam opus suum facere vellet, impediri posse ab illo metueret: Sed quia ipse, qui non solum potenter, sed etiam sapienter quæcunque voluit fecit, sicut in omnibus operibus suis quasdam rerum vel temporū congruentias, propter ordinis pulchritudinem feruare consuevit: ita in hoc quoque magnifico opere suo, nostræ videlicet reparationis, non tantum potentiam, sed & prudentiam osten-

dere voluit. Et quanquã illud aliter quomodo vellet perficere potuisset, placuit ei tamen eo potius, & modo, & ordine hominem sibi reconciliare, quo nouerat cecidisse, vt sicut diabolus prius seduxit fœminam, & postmodum virum per fœminã vicit, ita prius à fœmina virgine seduceretur, & post à viro Christo aperte debellaretur, quatenus malitię fraudi, dum ars pietatis illuderet, ac maligni fortitudinem Christi virtus contereret, diabolo Deus & prudentior appareret, & fortior. Ita quippe decuit incarnatam scientiam vincere malitiam, quo nõ solum attingeret à fine vsque ad finem fortiter, sed & disponderet omnia suauiter. Attingit autem à fine vsque ad finem, id est à cœlo vsque ad infernũ. Si ascendero, inquit, in cœlum tu illic es, si descendero ad infernum, ades. Vtrobique vero fortiter quando, & de supernis expulit superbum, & apud inferos spoliavit auarũ. Conueniẽs ergo erat, vt suauiter omnia disponderet, quatenus & illinc deiiciens inquietum, reliquos pace firmaret, & hic debellatũ inuidum nobis prius suę humilitatis, & mansuetudinis valde necessarium exemplum relinqueret, sicque miraculum fieret moderamine sapiẽtię, vt & suis suavis, & hostibus fortis appareret. Quid enim prodesset diabolũ à Deo vinci

vinci nobis manentibus superbis? Necessario igitur desponsata est Maria Ioseph, quando per hoc, & à canibus sanctum absconditur, & à sponso virginitas comprobatur, & virginis tam verecundiæ parcitur, quàm famæ prouidetur. Quid sapiētius quid dignius diuina prouidentia? Vno tali consilio secretis coelestibus, & admittitur testis, & excluditur hostis, & integra seruatur fama virginis matris. Idem quoque docet Ambrosius. Desponsata inquit, est, ne temeratae virginitatis adureretur in fama, cuius grauis aliis corruptelæ videretur insigne præferre. Maluit autem Dominus aliquos de suo ortu, quàm de matris pudore dubitare. Sciebat enim teneram esse virginis verecundiam, & lubricam famam pudoris, nec putauit ortus sui fidem matris iniuriis astruendam. Seruatur itaque Mariæ sicut pudore integra, ita inuiolabili opinione virginitas. Ex his constat eum finalis causa desponsationis Mariæ esset, eius verecundiæ consulere, atque honori, nec non & vitæ, oportere eius præcesserint grauidationē veræ nuptiæ, & reliquæ solennitates, sine quibus grauidam sponsam videri, fornicationis generaret suspicionem, & sine quibus in vitæ incidisset discrimen. Secundū leges enim diuinas virgo adultera si

Leui. 21.

de stirpe esset sacerdotali, cōburebatur viuar
 de reliquis tribubus lapidabatur, non solum
 illa, quæ iam desponsata erat, sed etiam illa;
 quæ in domo patris quādoque nuptura cu-
 stodiebatur vt virgo. Vnde Deut. 22. dicitur;
 Si non est in puella inuenta virginitas, lapi-
 dibus obruet eam viri ciuitatis. Quare, quod
 simul conuenerant in eadem domo, ac si ve-
 rē coniuges essent, omnino dicendum est.
 Ideo cum ex quotidiano sponsæ visu, illam
 deprehendisset vterum gestare, cepit (quod
 postea declarabimus) timere accipere eam
 in coniugem. Hoc declarato, quo scilicet, in
 sensu verbum, Conuenirent, accipiendum
 hic sit, restat verbum Traducere, expona-
 mus, quod hīc quoque legitur, nec ab om-
 nibus quid hic proprie significat intelligitur.
 Notādum ergo est verbū traduco, varias ha-
 bere significationes. Significat enim per lo-
 cum aliquem duco, vel de loco in locum du-
 co, dictum à trans & ducō. Inde Cæsar fre-
 quenter dicit traducere copias. Interdum
 idem quod traiecio. Aliquando transferre, &
 interpretari, & ex vna lingua in aliā cōuerte-
 re. Dicimus quoq; traducere vitā, & tempus
 pro eo quod est consumere, terere, transige-
 re. Vt vitam otiosam, & quietam inquit Ci-
 cero, sine labore, & contētione traducamus.

*Cicero de
Senect.*

Aliquando

Aliquando etiam significat sinistram de aliquo famam spargere, ludibrio exponere, ac deridendum omnibus per vicos, theatra, & plateas ducere. Martialis, Multoque magis traduceris Apher. Liuius li. 2. ab vrbe de Volscis publico consilio ac præconis voce à spectaculis exactis. Vos inquit, omnibus ciuibus peregrinis, populis spectaculo abeuntes fuisse, vestras coniuges, vestros liberos, traductos per ora hominum. Aliquando etiam significat traduces facere, vt apud Iurisconsultum Paulum in l. si duobus. ff. vti possid. Si vicinus, inquit, vites ex fundo tuo in suas arbores traduxit. Traduces autem, qui & rumpi dicuntur, brachia hic significant vitium, quibus ex arboribus in arbores traducuntur. Columella, Si tradux traducem non contingit, media virga inter eas deligetur. Hæc diligentius annotata sint, vt intelligamus metaphora rationem ob quam verbum traducere diffamare quoque significet. Id eleganter docet Tertul. dum ait. Famam quoque in aurium & linguarum traduces serpere, eo videlicet quod aurium & linguarum instrumentis propagetur, & breui temporis spatio infinitum propemodum capiat incrementum. In hoc autem loco Euangelij idem significat Traducere, quod Catami-

Tertull.
in Apol.

diare, & publice deridendum aliquem exponere. Augustinus in epistola contra Macedonium diuulgare interpretatur. Spartianus de constitutionibus Adriani loquens, Decoatores inquit, bonorum suorum, si suę authoritatis essent, catamidiari in amphitheatro, & dimitti iussit. id est, deridendos omnibus per theatrum præberi, à Græco, *καταμειδιᾶν* quod deridere, & ludibrio habere significat. de quo Budęus. Vnde inquit, id prope modum ludibrii genus esse suspicor, quo polygami afficiuntur, id est, qui multis vxoribus abutuntur, cum mittellati in scalario suggestu, lasciuientis plebeculę scurrilitates obaudire, perfricta fronte ad aliquot horas coguntur. Mitrare id appellant, cui nō dissimile est illud, quod traducere latinè dicitur. Hęc ille. Notandum autem est, pro pleniori huius textus intelligentia quod Græcè vbi nos habemus, nollet eam traducere, dicitur, *μη θέλων αὐτῶν ἀδειγματίσαι*. Est autem *ἀδειγματίσαι* Græcis in exemplum vertere, palam traducere. *ἀδειγματισμός*, exemplum, traductio, ignominiosa pœna illis dicitur, & *παράδειγμα* exemplum. Aduertendum quoque est, quod inter octo pœnarum genera à Cicerone numerata, ignominia quinto commemoratur loco. Octo, inquit

quit, sunt genera pœnarum. Damnum, vincula, verbera, talio, ignominia, exilium, feruitus, mors. Taurus philosophus pœnas per causas distinguens finales, earum tria genera fecit. Primum est, quod græcè dicitur *ῥοθισι* vel *κόλασις*, cum pœna adhibetur castigandi, atque emendandi gratia. Alterum quod *τιμορίαν* appellant, cum dignitas, auctoritasq; eius, in quem est peccatum, tuenda est, ne prætermisssa animaduersio, contemptum eius pariat, & honorem leuet. Ideo illi vocabulû à cōseruatione honoris, què Græci, *τιμω* vocant, factum existimant. Tertium *παράδειγμα* à Græcis nominatur, cum punitio propter exemplum necessario adhibetur, vt cæteri à similibus peccatis metu cognitæ pœnæ deterreantur. Idcirco, veteres quoque exempla pro maximis, grauissimisque pœnis vsurparunt. Vnde Terentius in Eun. Quæ futura esse debent exempla in eum indigna. Idem, vterque in te exempla edent. Vbi donatus, noua ac mira tormenta, quæ pro exemplis narrantur, aut quæ documenta sint cæteris ne delinquant, exempla dicuntur. Cicero ad Quintum fratrem li. i. Simile in superiore parte prouintiæ edere exemplum seueritatis tuæ voluisti. Cæsar lib. i. de bello Gallico, Obsides nobilissimi cuiusque liberos posce-

re, & in eos omnia exempla cruciatus edere, si qua res non ad nutum, aut voluntatem facta sit. Relinquitur ex his quod Græcis *παράδειγμα* & Latinis exemplū etiam pœnā significat. Sed *παράδειγμα* propriè significat ignominiosam pœnam, & *πῶδ' αἴμα* *πίσι*, per pœnam ignominiosam aliquem in exemplum aliis proponere, quod à simili eos deterreat scelere. Et hoc est quod Traducere significat in hoc loco apud Evangelistam. Moses Num. 5. vbi de mulieris secreti adulterij reæ pœna differuisset, ait, Eritque mulier in maledictionem, & in exemplū omni populo. Maritus, qui talem sacerdoti deferebat, vt in exemplū eam poneret omni populo, traducere vxorem eleganter dicitur. Cum igitur dicitur de Ioseph quòd nollet Mariam traducere, idem est, ac si dixisset, nolebat eam Catamidiare, seu ludibrij, & ignominia exemplum facere. Hæc fusius dicta sint ad eorum explodendam expositionem, qui per nolle traducere eam, hoc in loco positum, Mariam ex domo paterna, in suam domum Ioseph ducere noluisse, interpretantur, cum certum sit, eam quam volebat occultè dimittere, iam apud se habuisse domi, vti necessario dicendū esse in sequentibus ostendemus. Quod opprobrij, ignominia

minæ, infamiæque genus, mulierem occulti adulterij ream apud Hebræos maneret, habetur Numer. 5. vbi de modo eam traducendi apud sacerdotem, & occultum deprehēdendi adulterium, admirabilis describitur ratio, atque terribilis. Vir, inquit Moses, cuius vxor errauerit, maritūmque contemnens dormierit cum adultero viro, & hoc maritus deprehendere non quiuerit, sed latet adulterium, & testibus argui non potest, quia non inuenta est in stupro, si spiritus Zelotypiæ concitauerit virum contra vxorem suam, vel falsa suspitione appetitur, adducet eam ad sacerdotem, & offeret oblationem pro illa decimam partem sati farinæ hordeaceę, non fundet super eam oleū, nec imponet thus, quia sacrificium Zelotypiæ est, & oblatio inuestigans adulterium. Offeret igitur eam sacerdos, & statuet coram Domino, assumētque aquam sanctam in vase fictili, & paxillū terrę, de pauimento tabernaculi mittet in eam. Cum steterit mulier in conspectu Domini, discooperiet caput eius & ponet super manus illius sacrificium recordationis, & oblationem Zelotypiæ, ipse autem tenebit aquas amarissimas in quibus cum execratione maledicta congersit, adiurabitque eam, & dicet, Si non dormiuit vir alienus tecum, & si non pollu

polluta es deserto mariti thoro, non te nocent aquæ istæ amarissimæ, in quas maledicta congesi. Sin autem declinasti à viro tuo, atque polluta es, & concubuisti cum altero viro, his maledictionibus subiacebis. Det te Dominus in maledictionē, exemplūque cunctorum in populo suo, putrescere faciat femur tuum, & tumēs vterus tuus dirumpatur, ingrediantur aquæ maledictæ in ventrem tuum, & vtero intumescente putrescat femur. & respondebit mulier Amen. Amen. Scribētque sacerdos in libro ista maledicta, & delebit ea aquis amarissimis, in quas maledicta congesit, & dabit ei bibere. Quas cum exhauserit, tollet sacerdos de manu eius sacrificiū Zelotypiæ, & eleuabit illud coram Domino, imponētque illud super altare: ita duntaxat vt prius, pugillum sacrificij tollat, quod offertur, & incendat super altare, & sic potum det mulieri aquas amarissimas. Quas cum biberit, si polluta est & contempto viro, adulterij rea, pertransibunt eam aquæ maledictionis, & inflato ventre computrescet femur, eritque mulier in maledictionem, & in exemplum omni populo. Quod si polluta non fuerit, erit innoxia, & faciet liberos. Et in fine capitis, legem Zelotypiæ ferens quid suspectæ adulterij vxoris facere maritus, vt

culpa

culpa vacaret, teneretur, his docet verbis, Ista est lex Zelotypiæ. Si declinauerit à viro suo, & si polluta fuerit, maritúsque Zelotypiæ spiritu concitatus adduxerit eam in conspectu Domini, & fecerit ei sacerdos iuxta omnia, quæ scripta sunt, maritus absque culpa erit, & illa recipiet iniquitatem suam. Leuitici autem 20. cap. & Deuter. 22. inter capitalia crimina connumeratur adulterium. Iudæi lapidibus adulterum occidebāt, & adulteram. Quod lex Numer. 5. dicit maritum vacare à culpa, qui adulteram traduxerit vxorem, inuit non vacaturum eum culpa, si eam non traduxisset. Quod certe verum est, quando certo de adulterio marito constabat, licet deessent testes. Tunc enim ne alienæ participes culpæ foret, suam traducere tenebatur vxorem. Nam hic locum habet illud Chrysostomi Homil. 33. in Matth. Vxoris crimen celans, turpitudinis est patronus. Festo, contempto admodum nomine, Aqualiculi dicuntur, propriarum vxorum supra patienti æquóque animo ferentes. Est enim Aqualiculus proprie vas, in quo porci sorbent. Nihil apud omnes gentes ignominiosius, quàm maritum adulteriū dissimulasse vxoris. Hoc vilis abiectissimique animi indicium, atque argumentum est. Diuina itaque lege adu-

Leui. 20.
Deu. 22.

*Vbi erāt
testes, ali-
ter cōtra
adulterā
precede-
batur.*

rij vir conscius vxoris, eam traducere tenebatur. Ex his inquiramus quis sit horum verborum sensus. Ioseph autem cum esset iustus & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam. Quid autem sit, hîc esse iustum, ex Diuo Luca petere licet, qui cum dixisset Zachariam & Elizabeth vxorem eius iustos fuisse, in quo confisteret eorum iustitia, vel de qua loquutus esset iustitia, declarat his verbis, Erant autem inquit, ambo iusti coram Deo, incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini, sine querela. Iustum ergo coram Deo vocat eum, qui omnia Dei mandata seruat. Omnia dicit. Nam vt Diuus Iacobus ait, Qui offenderit in vno, factus est omniũ reus. Cum ergo Euangelista iustum vocat Iosephum, idem est ac si dixisset, quòd omnia Dei seruasset mandata, atque iustificationes. Seruauit ergo & legem Zelotypia à Deo latam. Si adulteram credebat Mariam, profecto traducere tenebatur illam, & si non traduxisset, non fuisset iustus, sed vt verbis vtar Chrysoptomi, turpitudinis illius patronus. Crimen enim celasset vxoris. Quid ergo vult Euangelista dicere, cum ideo Iosephum ait noluisse traducere Mariam, quia iustus erat? In quo consistebat hæc illius in non traducendo, absque eo, quod ab ipso cognita

cognita esset, grauidā vxorem, iustitia? Certo certius illi constabat, grauidam eam esse, tumens iam vterus, id diutius celari non permittebat. Certo quoque certius illi constabat, non ex ipso grauidam eam esse. Vnde necessario consequitur, quod si Mariam innocentem non credidisset, si illam nūquam virum cognouisse probe non nosset, adulterij ream prorsus iudicare debebat: aliās mente iudicioq; caruisset omnino. Status enim hic iudicialis est, non coniecturalis, non suspitionibus, sed certa diffinitione sciebat eā stupri ream esse: si ita de Maria iudicandum esse censuisset, atque de reliquis mulieribus. Si simile de ea iudicium atque de cæteris faciendum esse existimasset, adulteram sane credere tenebatur, neque ob hoc peccasset, aut iniustus fuisset. Credendo autem adulteram eam esse, traducere quoque debuerat, vt non esset iniustus, non esset legis transgressor, non esset turpitudinis patronus, aut mulieris aquariolus impudicæ. Iustus autem erat, & ob hoc quòd iustus, noluit illam traducere: non credidit ergo adulteram, & tamen videbat aluum tumentem, sciebat grauidam, & nō à se impregnatā. Quid hinc ergo sequitur, nisi manifestum innocentiae Mariæ testimonium? Nam in quo iustus erit, si Dei

legem

legem circa coniugem nõ ex se grauidatam, non seruasse reperitur, dum traducere illam non audet, nisi eum illam, quæ est de non traducendo innocentem, aut stando contra sanguinem eius seruasse dicatur? Innocẽtem ergo credidit. Nam si nocentem credidisset, non fuisset iustus, sed prorsus iniustus, non traducendo illam. Iustus autẽ erat teste Euangelista. Innocẽs igitur vel Iosepho teste Maria. Et hanc rationem habet D. Hieronymus in primum cap. Matth. Si quis, inquit, fornicariæ coniungitur, vnum cum ea efficitur corpus, & in lege præceptum est, non solum reos, sed & conscios criminum, obnoxios esse peccati. Quomodo Ioseph, cum crimen celauerit vxoris, iustus scribitur? Sed hoc testimonium Mariæ est, quod Ioseph sciens illius castitatem, & admirans, quod euenerat, celat silentio mysterium, quod nescit. Hæc Hieronymus. Cur itaq; voluit occulte dimittere eam? Cur eam in coniugem accipere timuit? Quid hæc timet Ioseph? Si traducere eam timet ne peccet, audacter dicã illi, Traducas Ioseph, si adulteram eam credis, quia non peccabis. Lex enim ait, quòd simili in casu, maritus culpa carebit, adultera autem suam portabit iniquitatem. Magis autem timendum tibi erat, ne non traduces, si peccatricem

catricem credebas, quia peccasses. Quis erat timor ille beati Ioseph, & qualis? Non est dubium quin fuerit timor Dei, timor pius & sanctus, qualis erat in sancto Simeone propheta, de quo ait Euangelista, quod erat vir iustus & timoratus, timens scilicet offendere Deum. Timens culpam, etiam ubi nulla est culpa. Timor enim Domini expellit peccatum. Per timorem Dei ait Sapiens, declinat omnis à malo. Vir erat, inquit scriptura, in terra Hus nomine Iob, & erat vir simplex ac timens Deum, & recedens à malo. Tali & tam sancto timore erat iustus, & timoratus Ioseph, erat bonæ conscientiæ, nolisset quicquam facere contra conscientiam. Timebat traducere Mariam, ne faceret contra conscientiam. Nam qui facit contra conscientiam ædificat ad gehennam. Noluit traducere eam, quia vir iustus erat, & timoratus, & recedens à malo. Amplissimum sanè virginitatis Mariæ testimonium, quod vir iustus & timens Deum, noluerit illam traducere, Sed quare timebat eam in coniugem accipere? Qui dimittere illam volebat occultè, utique in coniugem iam eam acceperat. Quod insinuat Euangelista, cum ait, Ioseph vir eius cum esset iustus. Iam vocat eum virum, non sponsum. Id indicant & angeli verba, dum coniugem suam vocat

*Prov. 15.**Iob 1.*

Mariam. Accipere ergo hic dictum est, pro eo quod est, retinere eam coniugem, vt contrarium ei, quod est dimittere vxorē. Ioseph volebat dimittere acceptam cōiugem, & per solemnes sibi traditam nuptias. Angelus iubet, nolit eam dimittere, iubet perseueret in tam sancto connubio, iubet eam iam cogitatione dimissam & proposito recipiat, & sibi, iuxta condicta & pacta, cōiugem retineat. Sic interpretatur D. Chrysofomus in homil. Dicit, inquit, noli timere accipere, id est, intus retinere. Iam enim mente dimissa erat. Hęc dixerim, quia nonnulli ex his angeli verbis, quibus iubet accipiat coniugem suam, arbitrati sunt nondum Mariā domi à Ioseph habitam, atque in cōiugem acceptam fuisse: sed extra Ioseph domum, nondum celebratis nuptiis, grauidam inuentam eam fuisse, cum tantum intercessissent spōsalia. Error hic est manifestus, vt patet ex præcedentibus. Nemo enim, inquit D. Ambros. quam nō accepit dimittit. Et ideo quam volebat dimittere, fatebatur acceptā. Chrysof. in homil. Quod autem sequitur. Antequàm cōuenirent, non dicitur, antequàm duceretur in domū sponsi. Etenim iam intus erat. Sed restat inquiramus, cur timebat accipere Mariam in coniugem, postquàm depræhenderat prægnantem; &

scie

sciebat innocentem, sciebátque absque eo, quod ab vlllo cognita viro esset, id illi euenisse. Magnam enim sanctitatis Mariæ certitudinem Ioseph habuisse constat, quando plus illius credidit virtuti, quàm vtero, castitati, quàm ingrauidationi. Vel hoc, inquit Hieronymus, testimonium Mariæ est, quod Ioseph sciens illius castitatē, & admirans quod euenerat, celat silentio, cuius mysterium nescit. Et Remigius. Videbat enim grauidam, quam nouerat castā, & quia legerat. Egredietur virga de radice Iesse, vnde nouit Mariā duxisse originem: & quia etiam legerat, Ecce virgo concipiet, non diffidebat hanc prophetiā in ea esse implendam. O inestimabilis, inquit Chrysosto. super Matth. laus Mariæ! Magis credebat castitati eius, quàm vtero eius, & plus gratiæ, quàm naturæ. Conceptionē manifestè videbat, & fornicationem suspicari nō poterat. possibilius esse credebat mulierē sine viro posse concipere, quàm Mariam posse peccare. & paucis interiectis, Frequenter enim, inquit, viri etiā si leuiter viderint mulieres suas aspicientes in alterum, mox excitantur in zelum, & quod non est, illud suspicantur, quia ex magno amore nascitur zelus. Hic autem & maritalem zelum, & vteri clamantis accusationem, sola præteritę con-

Ouidius.

uerfationis documēta vincebant. Hæc Chry-
 fostomus. De hac dici posset illud Ethnici,
 Facies ætâsq; iubebant credere adulterium,
 prohibebant mores. Video antiquos istos pa-
 tres in laudem conuertere Mariæ, istam Io-
 sephi iusticiam, certè, rarum quid & nouū,
 atque inauditum fuit hoc Ioseph factum &
 exemplum, cum sponsæ tumentem vterum,
 & indubitata conceptus signa videret, nec
 exostularet cum vxore, nec quereretur a-
 pud affines, nec zelotypia discerperetur, nec
 in ius iret, & pœnam sumeret, nec eam tra-
 duceret, tantùm in animo secum de secreto
 diuortio cogitaret. Nec solum grauidam no-
 luit damnare, sed nec publicare quidem, non
 conquestus est apud alios, aut in vulgi extu-
 lit sermonem. Quid enim impotentius ze-
 lotypia? Quod autem nihil horum fecerit,
 magna Marię laus est, Tales namque esse Ma-
 riæ mores compererat, vt nulla in eos cade-
 ret adulterij suspicio. Celabat ergo, quod
 admirabatur, silentio premebat, cuius cau-
 sam non assequebatur. Iustus in eo existens,
 quòd eam quam adulterij ream credere non
 poterat, traducere non audebat, ne vir iu-
 stus & timoratus, quicquam contra conscien-
 tiam ageret. Alioqui, inquit Diuus Bernar-
 dus, quando pepercisset iustus adulteræ.

Scriptum

Scriptum est autem, Ioseph autem vir eius cum esset iustus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam. Bene inquit, cum esset iustus noluit eam traducere. Quia sicut nequaquam iustus esset, si cognitam ream cōsensisset, sic nihilominus iustus non esset, si probatam innoxiam condemnasset. Cum ergo iustus esset, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam. Hæc mellifluus doctor Bernardus. Quia autem vera verborum angeli intelligentia, quibus Iosephum insinuat timore actum, Mariam accipere in cōiugem noluisse, ex solida & genuina horū verborum Euangelistæ, Ioseph autem cum esset iustus & nollet eam traducere, interpretatione dependet, libet antequam de timore illo qualis fuerit disseramus, rationem ex istis verbis subtilius inuestigare, qua contradictores quosuis ad eam, quā ex allegatis superius adduximus doctoribus admittendam expositionem cogamus. Hic mihi venia detur si pro matris Domini mei, & patris eius putatiui asserendo honore, quorumcūque aliorum aliter sentientium doctorū, reiecero sententiam. Clarum est Euāgelistam per hæc verba: Ioseph cum iustus esset, & nollet eā traducere, insinuare voluisse, Ioseph iniustū fuisse futurū si Mariam traduxisset. Reddit ergo hîc

causam cur eam non traduxerit. Et hoc ait illum non fecisse, quia iustus erat. Manifestè indicans iniustum futurū si traduxisset. Vult ergo Euangelista innuere per hunc suum loquendi modum, Ioseph aliquid nosse de Maria, & tam certam habuisse de eius innocentia notitiam, quòd si illam traduxisset, iniustus fuisset. Si Ioseph non credidisset absque vllò suo peccato & ratione aliqua omnem naturæ superantem sensum, gravidam factam Mariam, profectò violatæ virginitatis ream eam fuisse, credendum illi erat, quandoquidem certò illi constaret, quòd nunquam illam cognoerat. Oportebat ergo crederet vnum de duobus, cum gravidam eam vidit, videlicet, quòd conceperat, vel ex adulterio, vel diuinitus. Non est dabile medium. Si non credidit diuinitus gravidam factam, credendum illi necessariò erat, quòd ex adulterio conceperat. Credēdo autem illā ex adulterio concepisse, non fuisset iniustus illam traducendo, sed potius iustus legem obseruando, quæ, vt ait Hieronymus, non solùm reos, sed etiam criminis conscios damnat. Quod autem non fuisset iniustus illam traducendo, ex Moyſis verbis manifestè constat, quæ suprà ex 5. Num. allegauimus capite, de lege zeolotypiæ, in quibus expressè dicitur, virū vxorem adulterij occulti ream traducentē, & de-

ferentem sacerdoti, à culpa vacare. Si à culpa vacasset, non fuisset iniustus. Innuit autem Euangelista Ioseph si Mariam traduxisset, iniustum futurum fuisse, ergo aliquid sciebat esse in Maria, ob quod tenebatur non traducere illam. Si non permiseris, vt dicam illum diuinitus grauidam factam fuisse, certò sciuisse, saltem hoc vnum necessariò mihi permittere cogaris, ipsum ad minus credidisse caruisse illam culpa, neque vllius peccati reã fuisse, vndecunque tandem grauida facta esset. Credidit siquidem possibile esse virginẽ sine viro concipere. Firmissimã ergo de virginitate Mariæ habebat persuasionem. Quo autem solidior hæc nostra videatur ratiocinatio, Dialecticæ illi admoueamus regulas. Est enim Dialectica certa veritatis propositionũ indagatrix, & iudex. Cum Euangelista ait, Ioseph autem cum esset iustus, & nollet eam traducere, propositionẽ facit causalem. Nam huius propositionis, Noluit eam traducere, ætiologia est illa, Cum esset iustus. Causam enim reddit cur eam traducere noluerit. Propositio autem causalis plures inferat oportet propositiones, easque vniuersales, tum affirmatiuas, tum negatiuas, ad hoc vera vt sit. Exempli gratia. Ista est propositio causalis: Ideo homo est risibilis, quia est ani-

mal rationale. Ad huius veritatem sequentes omnes veras esse oportet propositiones. Ergo omne animal rationale est risibile. ergo omne risibile est animal rationale. ergo nullum animal irrationale est risibile. ergo nullum risibile est animal irrationale. Ita dixerim ad hoc, vt vera sit hæc propositio; ideo noluit Ioseph Mariam traducere, quia iustus erat. Sequentes has omnes veras esse propositiones oportet, videlicet, ergo omnis iustus nolisset eam traducere. Ergo quicumque nolisset eam traducere iustus fuisset. Ergo quicumque traducere eam voluisset, iniustus fuisset. Quæ omnes propositiones veræ sunt in omni iusto, in loco Iosephi existente, & ea sciente, quæ Ioseph sciebat de Maria. Si autem quicumque eam traduxisset, iniustus fuisset, & adulteram cognitam adulteram traducens culpa caret, iniustitiæque in eo non est, vel ipso Mose, immo Deo teste, proculdubio Ioseph, qui iniustus fuisset Mariam traducendo, sciebat adulteram eam non fuisse. Nam adulteram eam esse certo sciebat, aut non adulteram. Hic non datur medium, quandoquidem Ioseph certo certius sciret, eam à se cognitam nunquam fuisse. Suspicio hic locum habere non poterat, viro sciente intactam adhuc à se seruatum eam

eam esse. Relinquitur igitur eorum doctorum opinionē, cum verbis conuenire Euangelistæ, qui hæc eius verba, in laudem conuertūt Mariæ, & in virginitatis, & sanctitatis eius testimonium, & argumentum. Quare, & aliorum doctorum aliter sentientium, deferenda sunt castra, & sub horum militandum signis, qui Euangelistæ verbis, honorique Dei & matris eius, loquuti conformius sunt. Illorum autem sententias, qui cōtrarium sentire videntur, ex ipsis eorum verbis refellere facile fuerit, licet piè semper Euangelistæ interpretati verba, conati omnes fuerint. Vnus occurrit D. Augustinus qui in sermone de natiuitate Domini, de Mariæ dubitasse castitate beatum Ioseph asserit. Sic enim ait, Intellegens, inquit, Ioseph Mariæ vterum grauidari, turbatur, quòd Mariam, quam de templo Domini acceperat, & nondum cognouerat, grauidam sentiebat, secúmque æstuabat, disputans & dicens. Quid faciam? prodo, aut taceo? Si prodidero, adulterio non cōsentio, sed vitium crudelitatis incurro, quia secundum Moyfi sententiam, lapidandam eam esse cognosco. Si tacuero, malo cōsentio, & cum adulteris portionem meam pono. Quoniam ergo tacere malum est, adulterium prodere peius est, dimittam eam à coniugio, &c. Per

hæc verba D. Augustinus indicat in ea se esse
 sententia, vt credat beatum Ioseph, de Mariæ
 dubitasse castitate. At ex eius ratiocinatione
 sequeretur, quod Ioseph consenserit malo, &
 cum adulteris portionem suam posuerit,
 quod de viro iusto credere nephas est. Den-
 de quod ait adulteram proderet maius ma-
 lum esse, quàm tacere & non proderet, vide-
 tur contrarium verbis Moyfis, qui expressè
 ait, Num. 5. virum adulteram traducentem,
 vacare à culpa. Quod non solum non esse
 malum illam traducere ostendit, sed etiam,
 non vacare maritum illum culpa qui eam
 non proderet. Nos autē Iosephum omni in
 hoc negotio vacasse culpa credimus, quia iu-
 stus erat, Euāgelista teste. Tutius ergo est D.
 hîc Hieronymo quàm D. August. credere,
 quia ille conformius Dei verbis sentire vide-
 tur. Simili ratione aliis responsum sit, qui
 D. Augustini sunt opinionem sequuti. Re-
 stant adhuc duo in verbis Euagelistæ confi-
 deranda, quæ nostram mirum in modum
 confirmant sententiam. Videlicet quod ait
 Iosephum dimittere coniugem suam voluisse,
 & quod id occultè factū voluit. Hic mihi
 consideres oportet, beatum Ioseph, si nihil
 plus de beata sentiebat Virgine, quàm de
 qualibet alia simili in casu sentiendū est mu-
 liere,

liere, profus certo credidisse adulterā⁹ eam esse. Quomodo ergo vir zelotypus, & domus suæ dominus: habitabat enim in domo Ioseph viri sui tunc Maria, à visitatione Elisabeth cognatæ suæ (vt D. videtur Chryso-
stomo) reuerfa, non potius illam è sua eiecerit domo? Quis maritus adulterā saltem è domo non eiicit sua, si neque traducere eam, neque occidere decreuit? Ista dimissio deliberata, nescio quid singularis reuerentiæ in iusto Ioseph, erga suam ostendit cōiugem, eamque suam vt dominam habere, non autem illius esse se dominum, cum ipsam manere domi suæ, se autem recedere præligebat. Non est credendum de viro iusto & prudenti, & timorato, quòd maiorem peccandi licentiam adulteræ vxori permittere vellet concedere-
que. Quam maiorem peccandi occasionem atque libertatem habere vel desiderare, impudica posset vxor, quàm maritum nolle illam prodere, & per sui è sua domo absentiam, suæ illam permittere voluntati, & domus suæ liberum illi tradere imperium? Vir iustus si dimittere vult adulteram vxorem, saltem illam prodat, & traducat, nedum sancta putatur & innocens, liberius peccandi occasione habeat. Rursus quod occultè & non manifestè illam deserere voluerit, argumento
est

est Ioseph mirum in modum timuisse (qui prudens sapiensque erat) ne quouis pacto Mariam offenderet, quam neque facto, neque verbo vlllo aspero, exacerbare voluisse vides. Tantum reuerebatur eius mores, & sanctitatem probè sibi cognitam, quòd eam contristare nulla ratione ausus est. Dicebat namque intra se, Si illi quicquam de meo dixero discessu, mœtore & dolore cõficietur sancta, occultè itaque recedendum est, ne eam offendam. Neque enim fas est insipientibus & stultis viris Iosephum similem existimes, qui ex animi desperatione, solent propter vxorum adulteria in solas aliquas recipere se terras, vbi solitudine ipsa, animi consumant mœtorem, vel alio quopiam modo duriùs consulere sibi. Iustus enim erat, & timens Deum, & seruans omnia eius mandata. Et sic videmus, vt ipsæ scripturarum bene & diligenter consideratæ circumstantiæ, magnam secum ad verum scripturæ comperiendum sensum afferant lucem, attento dummodo adlit animo beneuolus, docilisque lector. Vides vti ex tribus, quæ in his Euãgelistæ continentur verbis, sententiam fulcierimus nostram, & non nostram, sed antiquorũ, quos citauimus patrum. Ex eo videlicet, quòd iustus dicitur Ioseph, ex eo quòd dimittere eã voluit

voluit, & ex eo quòd occultè. Sed antequàm Angeli ad Iosephũ exponamus verba, operæ pretium fuerit resumere, & per repetitionem exponere Euangelistæ integrum textũ. Christi inquit, generatio sic erat. Cum esset desponsata Maria Ioseph, antequam conuenirent inuenta est habens in vtero de Spiritu sancto. Ioseph autem cum esset iustus, & nollet eã traducere, voluit occultè dimittere eam. Quid sibi vult istud, Christi generatio sic erat? Exordium est eorum, quæ tũm de Christo dicere proposuerat, Declarauerat enim in præcedentibus quomodo maiorum eius vnusquisque ab Abraham vsque ad Ioseph, natus generatũsque esset, de quibus dicit ab Adam vsque ad Christum, à suo quemque carnali genitum esse patre. De Christo autem, nõ sic sentiendũ esse indicat, sed multũ differẽter. Quia Christi generatio sic erat. Id est, Christus generatus est, non vt Isaac genitus ab Abraham, vel ex Isaac Iacob, & sic de aliis, sed eo quo dicturus sum modo. Et quis fuit D. Matthee modus iste generationis Christi, sic à patrum differẽtis generatione? Dicam, inquit, Cum esset desponsata Maria Ioseph, antequam conuenirent, id est, absque eo, quod vir & maritus mutuò se cognoscerent, inuenta est habens in vtero.

Aptè admodum dicit, Inuenta est : quod de non excogitatis dici consuetū est. Ne autem molestares Euangelistam, qualiter sit natus ex virgine quærendo, breuiter expediuit se dicens, Inuenta est habens in vtero de Spiritu sancto. Quasi diceret, Spiritus sanctus est, qui hoc miraculum operatur. Neque enim Gabriel, neque Mattheus amplius dicere potuerunt. Ideo Ioseph cum vxorem grauidam vidisset, quam virginem esse sciebat, & omni incognitam viro, stupore ob rei percitus nouitatem & miraculi magnitudinem, neque vnde id procederet ratione vlla assequi valēs, dimittere illam occultè voluit, indignum scilicet se reputans, qui cum ea habitaret, circa quam tam insolitum quid euenisse cerneret. Vel potius, vt iis, quæ superius diximus conformiter loquamur, eum tradita illi esset, vt sacrum quoddam depositum custodienda, repræhendique à Pontifice timeret, vt violatæ fidei reus, stuprum autem intulisse eum virgini tumens clamaret vterus, neque qua ratione ab imponenda sibi culpa liberare se posse reperiret, occulta sibi fuga consulendum esse expedire magis arbitratus est. Ista enim cohabitatio cū eo virginis, absque eo, quòd eam cognoscere ausus vnquam fuit, dicere me cogit sub publica illam fide seruandam

dam, à summo concreditam ipsi Pontifice fuisse. Dum igitur grauidam videret, innocentemque se sciret, sicut & virginem, neque quo se purgaret pacto apud incredulos Iudæos inueniret, quos sciebat nunquam illi credituros, si absque vlllo viri cōgressu concepisse eam assereret, imminens tibi periculum occulta decreuit euadere fuga, timore actus in constantem cadente viro. Sed hunc deposuit timorem simulatque angelica visione confortatus, & de facti ratione edoctus à Spiritu sancto ingrauidatam cognouit, paratus deinceps pro hac asserenda veritate, quęcunque offerrentur subire pericula. Euitaturus autem erat reprehensionis Pontificę furorem, allegādo quę angelica relatione de virginis facta diuinitus didicerat impregnatione. Cui tunc aliqualis fides danda, ab aliquibus saltem erat qui Messiam, quem tūm ardēti omnes expectabāt desiderio, & cuius imminere sciebāt aduentū, ex virgine nasciturū esse vel credebant, vel opinabātur, qui suspēsuri ad minus, omne de hoc facto iudicium erant, donec de eo per euentū, quid tutius sentiendū esset, statuere postea possent. Quicquid sit de Iudæis, ipse certē Ioseph postquam edoctus ab Angelo fuit, à Spiritu sancto esse id miraculum, securus animo factus

ctus se ipsum consolabatur, & certo conclu-
 debat, quandoquidem à Deo hoc erat, nullis
 hominum conuellendum illud esse moliti-
 onibus, & Deum inuitis omnibus, quod
 inceperat esse perfecturum, sibi quoque nihil
 deinceps timendum, quandoquidem Deum
 pro sua esset & coniugis suæ habiturus par-
 te. Quare omnia Dei omnipotentis cõmit-
 tens prouidentia, læto constantique animo
 in hoc totus erat, omnia ad amussim com-
 pleret, quæcunque ab Angelo habuerat in
 mandatis. Atq; sic quidẽ exponenda esse hæc
 Euangelistæ verba, ex arte, quam dialectici
 obligatoriã vocant, dicere cogimur. Diximus
 ab initio vtrumque, Mariã scilicet & Ioseph,
 firmissimã de alterius sanctitate, & virginitate
 habuisse certitudinem. Et tunc temporis pro-
 phetia, quæ de Christo erant, in omniũ ferẽ
 versabantur ore. Adeò quod Christo nato,
 cum de loco, vbi Christus nasceretur quere-
 ret Herodes, statim dixerũt sacerdotes, & do-
 ctiores legis, quòd in Bethleem. Sicut de loco
 certi erant, ita & de matris illius virginitate
 ex Prophetis quoque quid credendum esset
 didicerant. Diximus autem à principio virgi-
 nem, & à parentibus, & à seipsa votam Deo
 fuisse, quare & à sacerdotibus, vt custodienda
 Iosepho; simili voto obligato Deo, tradita
 fuit,

fuit, unde obligatum me ex præmissis video ad dicendum, quod timuerit Ioseph reprehendi, ut infidelis tam sacræ rei custos, ut qui promissis non steterit, & datam Deo fefellerit fidem. Iustus autem vir cōscientiam propter Deum bonam habere studet, & propter proximum bonā famam, quam qui negligit, infideli deterior est. Timuit ergo etiam probi viri & fidelis perdere famam & nomē, quæ integra in illam vsque seruarat horam. Et quorsum tōr, dices super istis verbis Evangelistæ discursus & disputationes? Dicam. Si probare quis posset, Ioseph de beatæ Mariæ sanctitate dubitasse, quæ superius à nobis dicta sunt, de emisso ab utroque virginitatis voto, & de mutua sanctitate utriusque persuasionem & certitudine, omnia corruerent, nisi solidius verum asseruerimus horum verborum sensum, & Iosephum de sponsæ adultério docuerimus, nunquam vel suspicatum fuisse. Ut omnia sibi constent, nihilque ad vanam dicamus partem, quod alterā destruat. Sed his omisissis, ad declaranda ex mente antiquorū Angeli ad Iosephum verba, tempus est, conuertamur.

illi Angelus itaq; in somnis apparuit Ioseph. Credo enim ego Iosephum prophetam fuisse, & donum discernendi spiritus, si ex Deo

essent, & discernendi quoque quæ à Deo
somnia essent & quæ non, habuisse non mi-
nus quam illum alterum Ioseph huius figu-
ram, qui domus Phutipharis quondam ma-
gister, ob suam fidelitatem & castitatem, to-
tius deinde magistri sui domus, & regni tan-
dem Pharaonis regis & Domini sui, præfe-
ctus dominusque fuit, vnde factum est, vt fi-
dem statim angelo præberet, quam alia etiam
ratione tam cito præstitit, quia propter opi-
nionem sanctitatis Mariæ ad facile credendū
vel minimo alicuius authoritatis nuntio di-
spositus erat, qui illi ex Spiritu sancto ipsam
concepisse diceret, & assereret. Quod no-
stram quoque confirmat superius positam
sententiam. Nam quod tam facile, tam ma-
gnam quid de Maria, vnus tantum somni-
motus crediderit authoritate, argumentum
est euidentis quædam de illius sanctitate opinio-
nem haberet. Videbatur namque occasio-
nem expectare, vt tale quid de ea crederet, pa-
ratus scilicet, quæcumque dicerentur de tam
sancta credere, vt eūque sensui tandem con-
traria essent. Sed quid dixit illi Angelus? Io-
seph, inquit, fili David noli timere, &c. filium
vocat Davidis, vt subinde in memoriam illi
reuocet, quæ ad Davidem factæ erant de Chri-
sto, de semine eius nascituro, promissiones.

Quod

Quod autem ait, Ne timeas accipere Mariam
 coniugem tuam, timore actum indicat, ut de-
 ferere eam vellet. Non itaque zelotypia aut
 animi impotētia vel desperatione, sed timo-
 re ductus voluit occultē dimittere eam. Et
 quis aut qualis timor iste fuit? Certē in viro
 iusto nō nisi sanctus esse potuit. Timore er-
 go sancto, timuit coniugem esse Mariam, siue
 cū ea habitare sub nomine viri, ob obstupen-
 da scilicet, & admiratione plena mysteria,
 quæ circa eam fieri cernebat. Non dubito
 enim quin senserit sapius, visionibus spon-
 sam suam honorari Angelicis, sanctitas illius
 perspectissima illi erat, videbat sanctam gra-
 vidam, nesciebat unde hoc esset, sciebat non
 esse ex se, aut ex alterius alicuius viri opera.
 Quid ergo sequutū est? Timebat planē, quia
 nesciebat unde pregnans esset. Notemus be-
 ne verba Angeli. Ex remedio agrotanti dato,
 expertus iudicat medicus, quo laborauerit
 morbo. Sic faciendum nobis hic est. Ex reme-
 dio timoris, ab Angelo à Deo misso ipsi Ioseph
 dato, clarissimē, quæ illi causa esset ti-
 mendī facileq; dignoscitur. Remedium fuit
 timoris, docuisse Ioseph, ex quo sua grvida
 coniūx esset, qualem utero gestaret fructum,
 & ex parte Deilli præcepisse non eam di-
 mitteret. Vbi enim audiuit quod ex Spiritu

sancto concepisset, & quem cōceperat filium
 vocandum Iesum, eò quòd populum suum à
 peccatis esset saluaturus eorum, timorem de-
 posuit omnem, & cum Maria de cetero per-
 petuo manere, firmo statuit proposito, quan-
 doquidem mandatum de hoc faciēdo acce-
 perat diuinum. Non sine causa autem dico
 posuisse eum timorem, postquam sciuit vn-
 de Maria pręgnans facta esset, habito tamen
 prius mandato de nō eam dimittendo. Nam
 post tanta dē eius electione cognita myste-
 ria, quòd scilicet filij Dei mater esset, & per
 eā salus deberet incipi populi sui, multo ma-
 gis quàm antea cum Maria manere timuisset.
 Ex remedio timoris cognoscimus, quæ illi
 fuerit occasio timendi, quæ plane erat, vnde
 grauida vxor esset ignorasse. Si ignorantia
 eius, ex quo grauida esset, pauoris eiusmodi
 causa fuit, nōne euincitur manifeste, quod
 de vxoris non dubitauit adulterio? Nam si
 secundum cōmunem naturæ legem de Ma-
 ria iudicasset, nōne pro certo tenuisset, no-
 tūmque habuisset vlla absque hæsitacione,
 aut formidine de opposito, quod ex alio viro
 adultero scilicet, concepisset? Quis de hoc
 dubitauerit, nisi iudicij prorsus expertus? Igno-
 rantia ergo fuit causa timoris ipsius Ioseph.
 Ignorare autem non poterat, an de altero vi-

ro concepisset, si de Mariæ dubitasset castitate. De hoc itaque non dubitauit. Totali ignorantia erat, vnde impregnata Maria esset, certo tamen sciebat non secundum communem naturæ vsum gravidam factam. Hæc præcipua causa est timoris, & consilij de ineunda fuga capti. Vides vt ex circumstantiis verborum Angeli, veram de causa timoris ipsius Ioseph, habemus scientiam, ex remedio in morbi deueniendo notitiam. Eadem ratione, quo in sensu illud Angeli verbum, Accipere coniugem tuam, intelligendum fit, comperiemus. Opponitur enim ab Angelo, effectui timoris ipsius Ioseph, qui erat velle dimittere eam. Istud ergo, Accipere coniugem tuam, idem est, ac si dixisset, Noli deserere, noli dimittere coniugem tuam. Nunc enim plus tua eget opera, fidelique consortio, quam vnquam antea, atque deinceps magis indigebit ac magis. Non igitur dimitteret, sed perseveraret cum illa, per illud, accipere, dictum Angelus voluit. Sed restat vbi timoris Ioseph veram ex verbis Angeli cognouimus causam, de illius differamus qualitate. Timor, fuga quædã est appetitui nostro pro disconuenienti, seu pro non conuenienti, oblato obiecti. Et est specialis animi passio, cuius

sex facit Damascenus species, in orthodoxæ fidei libro cap. 15. Diuiditur autem inquit, in sex, εἰς ὀκνῶν, id est, in cunctationem, εἰς αἰσχύω, in verecundiam, εἰς ἀσχυῶ, in erubescēntiam, εἰς κατὰπληξω, in admirationem seu stuporem, εἰς ἐκπληξω, terrorem, εἰς ἀγωνίω in agoniam. Οκνή siue cunctatio, inquit, est timor futuræ operationis. Αἰσχύω, id est, verecundia, timor est ex expectatione futuri conuicij, & hic affectus optimus est. Erubescēntia, siue ἀσχυῶ, timor est ex re turpi perpetrata. Stupor, admiratio, siue κατὰπληξω, timor est ex magna imaginatione, ἐκπληξω siue terror, timor est ex imaginatione inconsumti mali. Agonia ἀγωνία, timor est casus & infortuniij. Timentes enim in operatione infortunitatem agonizamus. Vbi commentator ait, quòd agoniam est timor & sollicitudo mentem vexans ob malum extrinsecum iam iam perferendum, cui resisti non potest. Videndum nunc est, quæ timoris specie beatus timuerit Iosep, Mariam in coniugem retinere. Et dicendum certè est quòd κατὰπληξω, id est, admiratio siue stupor is timor fuerit, cum erubescēntia mixtus. Generatur enim stupor, vel ex vehementi & inconsumta imaginatione, vel ex magna rei insolitæ admiratione, cum rerum sensum admira

admirator non habet, fitque sui impositus, & velut extra se egressus, in rem quam admiratur, rapitur totus. Admiratio autem ex causa rei quam admiramur, generatur ignorantia. Quia ergo Ioseph videbat uxorem prægnantem, & causam tanti ignorabat miraculi: sciebat autem ex viri hoc non provenisse consortio, stupore percitus ex tam insolita rei admiratione, timuit ulterius cum Maria habitare. Et dum suam indignitatem cum tantæ virginis conferebat probè sibi nota sanctitate, erubescibat & verecundabatur illius coniugem amplius se esse. Indecens namque existimabat, si cum tam sancta virgine, in qua tam insolita conspiciebat fieri, & stupore plena miracula, moram deinceps traheret. Ita illam timebat, & reuerbatur, ut quid in animo agitaret, prodere Mariæ non auderet, occulte ideo eam dimittere cogitabat. Timebat vel signo, vel verbo, vel facto offendere illam. An si adulteram credidisset vir prudens, & iustus, & legis Dei zelator perfectus, sic reuenter sic verecundè cum ea se gessisset: & non potius verbis simul & factis, illam vehementius castigasset, reprehendissetque? Quod cum non fecerit, argumentum est infallibile, nunquam de Mariæ ipsum dubitasse castitate, sed admirationis, sed stuporis, sed reue-

rentiæ timorem fuisse illum, ob quem dimittere eam cogitauit occultè: talis scilicet, quali Angeli beati, diuinam contemplantes maiestatem, timere ad illius contuitum, pauereque dicuntur. Talis erat timor iste respectu arca noui testamenti, qui fuit in sancto Ioseph, vt in eadem cum illa non auderet manere domo, qualis in patre eius Dauide quodam extitit, cum veteris testamenti arcam in domum introducere suam, licet id perciperet, ausus non fuit, de quo sic scribitur, Et timuit Deum tunc tēporis, scilicet cum vidit Oza subita occisum à Deo morte, eo quòd indignus, bona licet intentione, veteris testamenti arcam, ne caderet, tetigisset, dicens: Quomodo possum ad me introducere arcam Dei? Et ob hanc causam non adduxit eam ad se, hoc est in ciuitatem David, sed auertit in domum Obededom Gethi. Arca (inquit D. Bernardus in quodam sermone, qui incipit Aue Maria) testamenti, typū tenet sanctæ Dei genitricis. Nam hæc fecit Bezeleel, istam condidit Emanuel. Bezeleel, Olyab in opere socium habuit, & virgo quoq; virginum, condita, prælecta, præseruata, præparata, & ornata per Spiritū sanctum, & eius omnipotentem filium, fuit. Hoc cum sciret Ioseph, timens simili ter ex indignitatis suæ conscientia

1. Para-
lip. 13.

tia, cum noui testamenti arca, in eadem ma-
nere domo fugam proprię meditatur do-
mus. An non si adulteram credidisset, ipsam
potius e sua expulisset domo? Ibi pater eius
Dauid indignitatis suę conscius, veteris te-
stamenti arcam in domum accipere suam
ausus non est. Sed iubetur hic Ioseph non ti-
mere Mariam accipere in coniugem, id est,
apud se retinere. Dauid autem nisi per tres
se prius præparasset menses, illam veteris te-
stamenti arcam, in suam accipere domum
non ausus fuisset. Talis quoque fuit timor
iste, qualis & D. Petri, quando Domino, cer-
to eius viso miraculo, stupore & admiratio-
ne plenus, dixit, Exi à me Domine, quia ho-
mo peccator sum. Stupor enim inquit Euan-
gelista, circumdederat eum, & omnes, qui cū
eo erant, in captura piscium, quam cæperant.
Talis quoque erat, qualis ille Centurionis fi-
delis extitit timor, qui Christum in suam ex-
pauit recipere domum, indignum se sciens
sub cuius tectum tantus Dominus, vel tam
sanctus ingrederetur propheta. Timor ergo
Iosephi reuerentię erat & admirationis, non
de Marię dubitatio castitate. Sed præstat hæc,
quę tam firmis sumptis ex Dei verbo asserui-
mus rationibus, aliquot antiquorum patrum
roboremus testimoniis.

Hic primus occurrit antiquitate doctri-
 que clarissimus doctor Origenes, hæc eadē
 ante mille 300. annos, ex prædictis Euan-
 gelij educens verbis. Ioseph, inquit in quadam
 homilia, virtutem mysterij in ea cognosce-
 bat, & ideo sibi appropinquare se indignum
 existimabat, & humilians se ante tantam &
 ineffabilem rem, se longe facere quærebat, si-
 cut & beatus Petrus Domino se humilians
 dicebat, Recede à me Domine, quia homo
 peccator sum. Ideo voluit eam occulte di-
 mittere, dicens, Maior est eius dignitas, su-
 perexcellit eius sanctitas, nec mea congruit
 indignitati. Hæc ille. Diuus quoque Bernar-
 dus in eadem est sententia, qui Homil. 2. su-
 per Missus est, sic de Ioseph scribit, Quare
 ait, voluit dimittere eam? Accipe & in hoc
 non meam, sed patrum sententiam. Propter
 hoc Ioseph voluit dimittere eam, propter
 quod, & Petrus Dominum repellebat à se di-
 cens, Exi à me Domine, quia homo peccator
 ego sum: propter quod & Centurio à domo
 sua eum prohibebat cum diceret, Domine
 nō sum dignus, vt intres sub tectum meum.
 Ita ergo & Ioseph indignum & peccatorem
 se reputans, dicebat intra se, à tali & tanta nō
 debere sibi vltra familiare præstari contuber-
 nium, cuius supra se mirabilem expauesce-
 bat

bat dignitatem. Videbat & horrebat diuinæ
 præsentia certissimum gestantem in signe, &
 quia mysterium penetrare non poterat, vo-
 lebat dimittere eam. Expauit Petrus poten-
 tiæ magnitudinem, expauit Cæturio præsen-
 tiæ maiestatem. Exhorruit nimirum & Ioseph
 sicut homo, tanti miraculi nouitatem, myste-
 rij profunditatem, & ideo occultè voluit di-
 mittere eam. Miraris quod Ioseph prægnan-
 tis sese consortio virginis iudicabat indignum,
 cum audias & sanctam Elizabeth eius non
 posse ferre præsentiam, nisi cum tremore
 quodam & reuerentia? Ait namque, Vnde
 hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad
 me? Ideo itaque Ioseph voluit dimittere eam.
 Sed quare occultè, & non palam? Ne videli-
 cet diuortij causa inquireretur, exigeretur ra-
 tio. Quid enim vir iustus responderet popu-
 lo duræ ceruicis, populo non credenti, &
 contradicenti? Si diceret quod sentiebat,
 quod de illius puritate comprobauerat, non-
 ne mox increduli, & crudeles Iudæi subsan-
 narent illum, lapidarèt illam? Quando nam-
 que veritati crederent in vtero tacenti, quam
 postea cõtempserunt clamantem in templo?
 Quid facerent necdum apparenti, cui postea
 impias manus iniècerint, etiam miraculis co-
 ruscanti? Meritò ergo vir iustus, ne aut men-
 tiri,

tiri, aut diffamare cogeretur innoxiam, voluit occultè dimittere eam. Ex his Diui Bernardi verbis infero ego Iosephum audiuisse bene virginem parituram Christum, & putasse forsitan hanc debere esse sponsam suam Mariam. Aliàs, cur illi virgo non ab eo cognoscenda datur in vxorem, nisi sub spe & expectatione futuri miraculi? Vt quid nuptiæ absque spe prolis? Cur ipse ab ipsa abstinet post nuptias, nisi diuinum quid circa eam futurum existimasset, aut saltem ex communi fama suspicatus fuisset? Sed vbi vidit factum quod futurum audierat, & re ipsa Mariã virginem iam grauidam esse, totus stupore, & admiratione correptus, non vlterius dignum se reputauit, qua cum habitaret, cum tam beatam factam eam vidit, vt perficerentur in ea, quæ dicta illi erant à Domino. Non crediderim ego absentem Ioseph fuisse, quando Mariã coniunx, Zachariæ ingressa domum cognatam suam salutauit Elizabeth, sed præsentem fuisse, audisseque tum Elizabeth dicentem Mariæ, Beata, quæ credidisti, quoniam perficietur in te, quæ dicta sunt tibi à Domino. An putas deserturum eum per tres menses illam fuisse, quam seruandam suæ commissam fidei Deo teste sciebat? Arbitraberis ne etiam vel Iosephum tam parum curiosum fu ille

fuisse, vt nihil de vxoris inquireret rebus, vel Elizabeth non fuisse illum edoctrum, quæ Spiritu sancto reuelante circa suam euentura esse sponsam didicerat? Quia autem iustus & sanctus, quia etiam propheta erat, omnia verba Elizabeth seruauit in corde suo, & conferebat, & meditabatur apud seipsum, & quando postea videt opere completum, quod futurum audierat, dixit intra se, Nunc scio verè, quia hæc virgo illa est, quæ Messiam paritura prædicitur à propheta. Quam sanctam, quam admirandam, hanc ergo esse oportet? Et quomodo ego homo peccator manere cum ea ausim? Hæc enim virgo Dei venit in domum meam, vt rememorarentur peccata mea in cōspectu Dei, & me occidat. Nonne scio ego quod quondam Ozæ euenit sacerdoti circa figuram & ymbra huius veritatis? Fugiam ergo, & occultè, ne me detineat, dimittam eam, vt imminens mihi, effugiam sic periculum. Ioseph itaque non fuit incredulus, vt Zacharias, sed credulus, & fidelis, vti & Maria, sed cum vidit factum quod futurum solo didicerat ex auditu, creuit eius fides, & reuerentia ipsa erga Virginem, & ideo fugam, propter eius sanctitatis & electionis raritatem meditabatur. Expauit ergo, timuit, conturbatus fuit, ad cōtuitum
tam

tam insolitæ rei, maxime cum nesciret, quo-
modo grauida facta esset. Sic beata virgo cre-
didit Angelo filium annuncianti, aliàs beata
nō diceretur quia credidit, sed de modo, quo
extra virginitatis id fieret dispendium, instrui
ab Angelo voluit, quæ ubi Spiritus sancti o-
peratione id futurum audiuit, omni abiecto
timore consensus, & ancillam humilem Dei
esse voluit. Ita idem Angelus, cum vidisset
turbatum sponsum Mariæ, eo quod graui-
dam eam videret, & quomodo id factum es-
set, ignoraret, simili modo eum instruit de
mysterio, & ait, Spiritus sancti operatione
id factum esse, quare, & ne timeret exhorta-
tus eum fuit. Et sic Ioseph ubi à Spiritu san-
cto factum hoc esse intellexit, & Dei volun-
tatem esse, vt cum Maria maneret, voluntati
sæc commodaui diuina, & matris Domini
sui, sponte suo & libenter dedicauit obsequium.
Vterque timuit. Vterque dixit Angelus, ne
timeret, vterque credidit, de modo tantum
instrui desiderabant, quod fienda aut facta my-
steria hæc erant, quo cognitio, vterq; diuinis
se dedicauit & obtulit seruitiis. Signū autem
est quod in fide excelluerit, dū statim ad pri-
mam Angeli vocem, credidit ex Spiritu san-
cto concepisse Mariam, nec miraculum vl-
lum, vnde id ita esse sciret, vti fecerat sacer-
dos

dos Zacharias, petiit ab Angelo, qui illi non in die, sed in nocte, non vigilantibus, sed dormienti, atque in somnis apparuit. Si non credidisset optima & maxima quæq; de Maria, & non zelotypiæ passione, sed admirationis & reuerentiæ timore actus, dimittere eam cogitasset, arbitraris tu tam facile illam visioni isti nocturnæ fidem adhibiturum fuisset? Solone somnio zelotypus maritus, tam vehementem & grauem positurus est animi passionem? Quid igitur tam faciliter credens indicat, nisi optimam habuisse se de Mariæ castitate opinionem, quæ sic illius disposuerat mentem, ut vel minima data occasione, ex Spiritu sancto grauidatam esse crederet. Quis enim unquam tam difficile creditum mysterium tam facile credidisse legitur? Alij signis, portentis, atque miraculis, ad res credendum arduas allekti & inducti à Deo sunt, vel manifestis, atque diurnis Angelorum visionibus, hic soli vni in somnis habitæ visioni, rem, omnem naturæ superantem sensum, statim nullo petito signo, nullo altero motus testimonio credidit. Quem mihi ex omnibus antiquis dabis patribus, tam incredibilem rem ita facile credidisse? Quodnam clarius afferri testimonium posset, ad quam superius asseruimus de Iosephi timore patrû confirmandam

dam sententiam? Non ex Zelotypia ergo timuit Ioseph, aut virginem vxorem deserere voluit, sed ex admiratione, ex stupore, ex reuerentia, ex verecundia, ex erubescētia, dum se indignum, qui cum tam sancta moretur virgine reputat, & credit. Vicimus itaque existimo, & aduersarij Mariæ vel Iosephi, talem quod in nos ex hoc Euangelij contorserat loco, retorsimus in illum, & contra illius errorem, suum à nobis inuersum, pugnare ostendimus argumentum, próque nostra militare parte. Vides quoque híc, beneuole lector, quot nobis argumenta conueritatis aduersarios, diligens, attentaque circūstantiarum verbi Dei suppeditauit obseruatio, atque rerū de quibus loquitur consideratio profunda. Hæc autem fusius à nobis tractata sunt, tum, vt quàm conformiter Dei verbis, & rationi, antiqui loquuti sint, quos pro confirmanda nostra adduximus assertione, doctores, clarius intelligatur, tum etiam, vt aliter sentientium funditus euertentur opiniones. Dum enim hæc scriberem, in quendam incidi librum, viri aliàs multum docti, qui cum eorum reiecisset opinionem, qui per verbum Traducere, diffamare in hoc loco significari docuissent, suam vt meliorem afferens, propriè per traducere, de domo patris

tris in domum mariti sponsam ducere, intelligendum esse asserit. Quod ex linguæ Græcæ ignorantia, euenisse illi credendum est. Nam licet Græcè scire, necessarium nunc post tot antiquorum doctorum labores, ad rectè scripturam intelligendam non sit: tamen vtile admodum est, quando sine aliorum magisterio, proprio quis ingenio latina interpretari conatur, ad Græcos recurrere fontes, tum maximè cum vox aliqua homonyma apud Latinos, pro vniuoca Græcis voce posita est, vti hic euenisse constat. Verbum enim Traducere Latinis, ὁμώνυμον æquiuocúmque est, verbum ὁμαλοποιεῖν Græcis non ita. Nam in exemplum aliquem ponere, ignominiosa cum aliqua puniendo pœna propriè significat. Quare constat vocem quoque Latinã Traducere, tantùm in vocis Græcæ significatione interpretandam hîc esse. Quod autem Mariam in Iosephi domũ nondum traductam fuisse, dum hæc euenissent, interpretatur, error est ex alio natus errore. Vbi enim in foribus quis deliquerit, nunquam bene ingredi in domum potest. Nam cum in significatione verbi Traducere, eligenda errasset, errauit quoque consequenter in tota interpretanda sententiã. Poterat tamen vel ex eo errare se cognoscere, quod Euangelista

ait voluisse Ioseph occultè dimittere Mariã. Nemo dimittit quod non habet, aut eũ cum quo nondum est. Hic satis ex superioribus explosus error est. Quare restat huic disputationi imponamus finẽ, & ad secundum confutationis præsentis progrediamur caput.

SECUNDA CONFUTATIO.

ALterum aduersarius argumẽtum ab auctoritate negatiuè, in nostram contorquet assertionem, in eum qui sequitur modum, Non legimus, inquit, beatũ Ioseph virginem fuisse, nullãque hac de re habetur in sacra scriptura mentio, ergo non fuit virgo. Hoc enthymema vniuersali propositioni innititur falsæ, huic scilicet, Quicquid verũ est, in sacris continetur literis, vel huic, Nihil verum est, quod non habetur in sacra scriptura. Quæ cum falsæ sint, argumentum fallax esse produnt. Quàm autẽ sit vitiosum, facile fuerit ostendere, si Diogenis imitemur exemplum, qui cuiusdam sophistæ probare volentis Diogenem hominem non esse, atque sic argumentantis, Quod ego sum, tu non es, ego autem sum homo, ergo tu non es homo: sophisma facetè elusit, atque inuertit, dicendo optimè eum conclusurum fuisse, si à se incepisset sic scilicet arguendo, Quod tu

es, ego non sum, tu autem es homo, ergo non sum homo. Hanc conclusionem admiffet Diogenes, qui sophiftam non habebat pro homine. Ita quoq; faciendum nobis est de hoc aduersarij argumento, cuius forma æquè nobis feruit, atque illi. Nam sic quoq; meam cõfirmabo ego fententiã, dicẽdo, Nõ legitur in fcripturis quod Ioseph non fuerit perpetuo virgo, ergo virgo femper fuit. Nõ legitur quod fuerit bigamus, ergo bigamus non fuit. Non legitur quod aliam habuerit vxorem, quod vllum habuerit filium, ergo femper virgo fuit, quia in hominem iuftum non cadit fornicatio. Vides vt ex eadem argumentandi forma, contraria concludantur, quod argumentum fophifticum effe conuincit. Talis formæ argumenta innumera apud hæreticos comperiuntur, quæ nifi apud artis dialecticæ ignaros, nullam habent vim. Quare non est cur diutius in eo immoremur refutando, ne in vanum traducamus tempus.

TERTIA CONFUTATIO.

Tertiũ argumẽtum ex eo fumitur, quòd fæpius fiat in Euangelio fratrum Chrifti mentio, ficut Matth. 12. legitur dictum fuiffe Chrifto, cõcionem ad populum habenti, Ecce mater tua, & fratres tui foris ftant, quæ-

rentes tibi loqui. Diuus quoque Paulus meminit Iacobi fratris Domini. Et frater hîc nō in eo capitur sensu, in quo sumitur, dum Apostolos fratres vocat Christus, aut Paulus omnes Iudeos fratres suos, cum ait cupiisse se anathema fieri à Christo pro fratribus suis. Arctiorem consanguinitatem significat nomen fratris, cum in Euāgelio quidam ex Apostolis singulariter fratres dicuntur Christi. Quia nomine fratris Latinis ij propriè significantur, qui ex iisdem geniti sunt parentibus, aut eodem saltē patre vel matre, factum est, vt cum audiunt nonnullos dictos fratres Christi, multi in errores inciderint diuersos, dum quomodo, vel qua ratione fratres fuerint isti Christi diuinant aut coniiciunt. ¶ In Hebræis non solum illos significat, qui ex iisdem nati sunt parentibus, verum & eos, qui ex duobus geniti sunt fratribus aut sororibus, quo in sensu accipitur, cum Abraham Loth fratris patris sui filium fratrem vocat. Non sit, ait, iurgium inter te & me, inter pastores tuos & meos, fratres enim sumus. Constat autem Abraham & Loth, non ex iisdem natos fuisse parentibus. Erat enim Loth fratris patris Abraham filius. Restat itaque hic inquirere, qua ratione, qui in Euāgelio fratres Domini vocantur, illius fratres fuerint

fuerint. An scilicet, quia eodem patre vel matre nati, an verò quia fratrum aut sororum filij essent, sic dicti sint. Erant quippe quatuor, qui specialiter fratres Domini dicuntur: scilicet, Iacobus minor, Ioseph, Simon Chananæus, Lebæus, qui cognominatus est Thadæus, aliàs etiam dictus Iudas. Hi dicti fuere fratres Domini, vt patet Matth. 13. cap. Vbi Iudæi dicunt de Christo, Nonne hic est filius fabri? Nõne mater eius dicitur Maria, & fratres eius Iacobus, Ioseph, Symon & Iudas & sorores eius? Nonne omnes apud nos sunt? Idem habetur Marci 6. De his quæritur quomodo illius fratres fuerint. Prophani aliquot virginitatis perpetuæ matris Dei inimici, ausi sunt polluto suo asserere ore, hos Virginis Mariæ & Ioseph filios fuisse, quos post Christum natum ex matre Dei suscepit. Sed tantam audire blasphemiam animus horret. Quæ enim Angelo è cælo à Deo misso, vt haberet filium nõ consensit, nisi prius absque eo quod virum cognosceret, fieri id debuisse intellexisset, post habitum citra dispendium virginitatis filium, quomodo à mortali persuasa viro aliquando fuerit, vt illius se permitteret vsibus? Vel quomodo Ioseph, qui cum nondum planè sciret, quæ in ea mysteria operatus Spiritus sanctus esset, timuerat

vel cum illa habitare: posteaquam Angelico
 didicit testimonio, & per innumera certior
 factus fuit miracula, filij Dei matrē eam esse,
 illam tangere, polluerēue, ausus vnquam fuis-
 set? Sed præstiterit hæc Diui Hieronymi di-
 xisse verbis. Qui ergo, inquit, somnio tan-
 tum credidit, vt vxorem non auderet attin-
 gere, is postquam pastorum voce cognoue-
 rat Angelum Domini venisse de cælis, & di-
 xisse ad eos, Nolite timere. Ecce Euangelizo
 vobis gaudium magnū, quod erit omni po-
 pulo, quia natus est nobis hodie Saluator,
 qui est Christus Dominus in ciuitate David,
 & cum eo laudes militiae concinnuisse cæle-
 stis. Gloria in excelsis Deo, & super terram,
 Pax hominibus bonæ volūtatis: qui Symeo-
 nem iustum inter amplexus paruuli viderat
 prædicantem, Nunc dimittis seruum tuum
 Domine, secundum verbum tuum in pace,
 quia viderunt oculi mei salutare tuum. Qui
 Annam prophetissam, Magos, stellam, He-
 rodem, Angelos viderat, qui inquam, mira-
 cula tanta cognouerat, Dei templum, Spiritus
 sancti sedem, Domini sui matrem, audebat
 attingere? Et certe Maria conseruabat omnia
 verba hæc conferens secum in corde suo. Ac
 ne imprudenter neges illa ignorasse Ioseph.
 Et erant, inquit Lucas, pater illius, & mater
 admiran

admirantes super his, quæ dicebantur de eo.
 Hæc Hieronymus contra Eluidium. Cum
 autem satis superque in superioribus proba-
 uerimus, æquè fuisse impossibile virgini post
 partum cognoscere virum, atque fuerat ante
 partum, ob perpetuæ virginitatis factum ab
 ea votum, non est quod in tam manifesto re-
 probando errore diutius insudemus. Pro ar-
 ticulo enim fidei tenendum est nullum nisi
 Christum, beatam Mariam habuisse filiū. Sed
 an isti Domini fratres, Ioseph filij ex alia fue-
 rint vxore, disquirendum nunc est. Atque
 hic plurimum premimur, ac grauamur an-
 tiquorum aliquot doctorum auctoritate, ali-
 ter quàm ipsa se res habet, vt postea docebi-
 mus, sentientium. Quales sunt Egesippus li-
 bro de excidio Hierosolymitano. Eusebius
 Cefariensis lib. 2. Ecclesiæ histo. cap. 1. Chry-
 sost. in quadam de annunciatione beatæ Ma-
 riæ homil. Et alij ex Græcis multi, qui istos
 Domini fratres, ex alia vxore Ioseph filios
 fuisse testantur. Verba annectam Chryso-
 sti. Hic Ioseph, fratres, claro prius iunctus
 matrimonio susceperat liberos, post autem vx-
 ore repudiata in castitate vixit, & liberos in
 disciplina & timore Domini educauit. Cùm
 autem Paulus Apostolus ad Euangelij pro-
 mulgationem proficisceretur, & vnum ex fi-

liis eius reperisset, alium inquit, Apostolorum vidi neminem, nisi Iacobum fratrem Domini, non ex Maria, sed ex Ioseph genitum. Eusebius autem sic de Iacobi fratre Domini scribit, Eodem fere, inquit, tempore, Iacobum, (qui frater Domini ideo appellatur, quod erat filius Ioseph, qui pater Christi fuisse putabatur, cui Maria virgo desponsata prius erat quam conuenirent, sicut sacrosancta Evangeliorum eloquia liquidò testantur, grauidam ex Spiritu sancto inuenta est) hunc inquam Iacobum veteres propter singularem virtutem, qua præter cæteros præstabat, iusti cognomine donauerunt, primùm sedem episcopalem Ecclesiæ, quæ est Hierosolymis, obtinuisse, memoriæ traditur. Theophilæus autem super Matthæum. ca. 12. licet alio modo quàm Chrysostomus fratres eos fuisse dicat Christi, tamen in hoc cum eo conuenit, quod Iosephi filios eos fuisse putauit. Eius hæc sunt verba, Fratres, inquit, habuit Dominus & sorores, Ioseph filios, quos genuit ex vxore fratris sui Cleophæ. Mortuo enim absque liberis Cleopha Ioseph iuxta legem vxorem eius accepit, & pueros procreauit sex, quatuor mares, & duas fœminas, Mariam, quæ dicebatur Cleophæ filia secundum legem, & Salomen. Gregorius quoque Nissenus

senus, oratione secūda de resurrectione Domini. Veros Iosephi filios eos fuisse asserit: sed ex alia vxore.

Nicephorus cap. 21. hist. Ecclesiæ. Iacobum filium Alphæi, & Iudam Iacobi germanum, vtrumque ait sponsi, Iosephi scilicet, filios fuisse. Horum opinionem ex Latinis sequuti sunt Diuus Hilarius Pictauiorum Episcopus super Matth. cap. 1. & Diuus Ambro. Mediolanensis episcopus, super epist. ad Galatas cap. 1. Qui quidem sic ait de Diuo scribens Paulo, Iacobum inquit, vidit Hierosolymæ, quia illic erat cōstitutus ab Apostolis Episcopus, qui & ipse prius fuerat incredulus, sicut dicit Euangelista. Quia nec fratres eius, inquit, adhuc credebant in eum. Hic Iacobus filius fuit Ioseph, qui ideo frater Domini appellatus est, quia & Ioseph pater eius, etiam Domini pater nūcupatus est. Sic enim dicit Maria ad Iesum in Lucæ Euangelio, Quid fecisti nobis fili? Etenim & ego & pater tuus mœsti & tristes quærebatimus te. Et in Euangelio Ioan. dicit Philippus ad Nathanael. Quem scripsit Moses in lege & Prophe-tæ, inuenimus Iesum à Nazareth, filium Ioseph. Hoc ergo modo dictus est Dominus frater Iacobi, & cæterorum, quo & filius nuncupabatur Ioseph. Quidam enim ducti infa-

nia hos veros Domini fratres de Maria natos, impia assertione cōtendunt, cū Ioseph non verum eius patrem dicant appellatum. Lib. de institutione virg. cap. 6. idem dicit, Potuerunt, inquit, & fratres esse ex Ioseph, non ex Maria. Quod quidem si quis diligentius prosequatur, inueniet. Vnde constat dictos patres abhorruisse quidem eorum insaniam, qui ex Maria hos Domini fratres susceptos à Ioseph fuisse arbitrati sunt, quod autem Ioseph ex alia vxore fuerint filij credidisse, & asseruisse. Sed quia manifestè ex Euangelio constat, quis horum Domini fratrum pater, quæue mater fuerit, bona istorum patrū venia, licebit ipsam in medium ex Evangelica historia proferre veritatem. Fit enim plerumque, vt dum vnus aliorum diligentia fudit, authoritatique innititur, non ita diligenter in omnibus veritatem inquirat, atque par esset. Certè hac in parte prædictos hallucinatos esse patres ex Euangelio docebimus, idque clarissimè.

Primum autem notabis morem fuisse Hebræis in genealogiis recensendis, aut historiis, patris nomen in genitiuo cum nomine proprio cognominis vice ponere. Sic Simonem Ioannis vocabat Christus Diuum Petrum, eo quòd Ioannis filius esset, qui alibi
Simon

Simon Bariona appellatur, id est, filius Ionæ siue Ioannis. Et semper vt plurimum obseruandum hoc est, nisi cum alio ex scripturæ loco de opposito constaret, vti de Iuda Thadæo, quem D. Lucas cap. 6. vocat Iudam Iacobi. Ipse autem Iudas in sua epistola se vocat Iudam Iacobi fratrem, vnde cõstat quod hoc in loco Iudas Iacobi pro fratre Iacobi ab Euangelista positum est. Sic & Marci 16. & Luc. 24. vocatur Maria Iacobi, mater Iacobi minoris, quam cap. 15. vocat Marcus Mariam Iosephi, quia paulò antè horum matrem illam appellauerat. Sed in omnibus aliis locis pro patris sumendum est nomine. Sicut Matthæi 10. cap. vbi Apostolorũ recensentur nomina. Quo in loco cum duos Apostolos Iacobi nomine vocatos discernere ab inuicẽ Euangelista vellet, vnum vocauit Iacobum Zebedæi, & alterum Iacobum Alphæi. Idem fecit Marcus cap. 3. & Lucas cap. 6. Non est autem dubium, quin primus ille Iacobus filius esset Zebedæi, & frater Ioãnis Apostoli. Eadem autem ratione secundus dicẽdus est filius Alphæi, quia vocatur Iacobus Alphæi. Sic quod de patre cõstat Iacobi minoris, qui Iacobus Alphæi vocatus est, quòd Alphæi filius fuerit, non Ioseph. Nam si filius fuisset Ioseph, sicut dixit de primo Iacobo, quòd esse

set Zebedæi, dixisset de hoc quod esset Ioseph, & dixisset Iacobus Zebedæi, & Iacobus Ioseph. Quod tamen non fecit, quare non Ioseph, sed Alphæi filius fuit, & sic de patre constat Iacobi minoris, & per cōsequens fratrum eius, quod non fuerit Ioseph, sed Alphæus. De matre quoque eorum, ex ipso etiã Evangelio quæ fuerit, satis manifestum est. Nam ea fuit Maria Cleophæ filia, soror virginis Mariæ. Quod sic declaramus. Nam Matth. 27. cap. quod ea Iacobi Iusti & Ioseph mater fuerit, apertè Euangelista testatur, dum ait, Erant autem ibi (nempe vbi crucifixus est Dominus) mulieres multæ à longè, quæ sequutæ erant Iesum à Galilæa, ministrantes ei, inter quas erat Maria Magdalenæ, & Maria Iacobi & Ioseph, & mater filiorum Zebedæi. Quòd autem Iacobi minoris mater fuerit, non Iacobi Zebedæi, apertè Euangelista innuit, dum postquam dixerat Maria mater Iacobi & Ioseph, ait, Et mater filiorum Zebedæi, qui erant Ioannes & Iacobus maior. Marcus autem, Iacobi minoris matrem eam vocat, ad differentiam Iacobi maioris filij Zebedæi. Erant autem, inquit ca. 15. sui Evangelij, & mulieres de longe aspiciētes, inter quas erat Maria Magdalenæ, & Maria Iacobi minoris, & Ioseph mater, & Salomæ. Vnde probatur

batur Mariam matrē fuisse Iacobi & Ioseph, qui fratres Domini dicti sunt. Sed ne quis arbitretur, Mariam hanc matrem fuisse Domini cum impio Eluidio (qui forsan hinc suum hausit errorem, dum quæ fuerit Maria hæc, non vult ex Diuo Ioanne discere) audiamus Euangelistam, asserentem sororem eam Mariæ matris Domini fuisse. Sic enim ait Euangelij sui cap. 19, Stabant autem iuxta crucem Iesu, mater eius, & soror matris eius Maria Cleophæ, & Maria Magdalenæ. Mariam Cleophæ dixit, id est, filiam Cleophæ. Quam alij Mariam matrem Iacobi minoris & Ioseph dixerunt, Diuus Ioannes Mariam sororem Dei genitricis, & filiam Cleophæ vocauit. Maria ergo Cleophæ, soror beatæ virginis, horū, qui fratres Domini dicti sunt, mater fuit, pater verò Alphæus. Et quia hoc ex Euangelio constat, pro certo habendum est. Sed ne sine antiquorum autoritate loqui videar, audi beatum Hieronymum in 12. cap. Matth. sic scribentem, Quidam, inquit, fratres Domini de alia vxore Ioseph filios suspicantur, sequētes delyramenta apochryphorum, & quandam Mecham vel Escham mulierculam cōfingentes, nos autem fratres Domini non filios Ioseph, sed consobrinos saluatoris, sororis Mariæ materteræ Domini, filios

filios intelligimus, quæ esse dicitur mater Iacobi minoris & Ioseph & Iudæ, quos in alio Euangelij loco, fratres Domini legimus appellatos : fratres autem consobrinos dici omnis scriptura demonstrat. Theodoretus quoque in primū cap. Epistolæ ad Galatas, idem testatur. Vocatur, inquit, (de Iacobo minore loquens) quidem frater Domini, sed non erat natura: Sed nec fuit Ioseph filius, vt quidam existimarunt, ex priori matrimonio natus, sed erat quidem Cleophæ filius, Domini autem consobrinus. Habuit enim matrem, matris Domini sororem. Sed in hoc fallitur Theodoretus, quòd Cleophæ filium dixerit, non Alphæi: forsan in eo deceptus est, quòd dum sororem Mariæ Mariam Cleophæ vocatam legit, existimauit sic ideo dictū, quòd Cleophæ vxor esset, cum potius filiam intelligere debuisset. Hieronymus contra Eluidium amplissimum vobis erit testimonium. Sic enim scribit, Ecce, inquit Eluidius, Iacobus & Ioseph sunt filij Mariæ matris Domini, quos Iudæi appellauerunt fratres Christi. Dicit autem Iacobi minoris ad distinctionē Iacobi maioris, quia erat filius Zebedei. Impium enim dicit esse Eluidius hoc sentire de Maria, vt cum aliæ fœminæ ibi fuerint, matrem eius abesse dicamus, aut alteram esse

Mariam

Mariam, nescio quam confingamus, præsertim cum Euangelium Ioannis testetur, eam illic fuisse præsentem. O furor cæcus & in proprium exitium mens vesana: audi quid Ioannes Euangelista dicat. Stabant iuxta crucem Iesu mater eius, & soror matris eius Maria Cleophæ, & Maria Magdalenæ. Nulli dubium est duos fuisse Apostolos Iacobi nuncupatos vocabulo, Iacobum Zebedæi, & Iacobum Alphæi. Iste autem nescio quis Iacobus, quem Mariæ filium scriptura commemorat, si Apostolus est, Alphæi filius erit, si non Apostolus, sed tertius nescio quis Iacobus, quomodo putandus est frater Domini, & quomodo tertius ad distinctionem maioris minor appellabatur, cum maior & minor non inter tres, sed inter duos soleant præbere distantiam, & frater Domini Apostolus sit, Paulo dicente, Alium Apostolorum vidi neminem, nisi Iacobum fratrem Domini. Ne autem Iacobum hunc putes filium Zebedæi, lege actus Apostolorum, iam ab Herode fuerat interemptus. Restat conclusio, ut Maria ista quæ Iacobi minoris scribitur mater, fuerit vxor Alphæi, & soror Mariæ matris Domini, quam Mariam Cleophæ Ioannes Euangelista commemorat. Si autem inde tibi alia, atque alia videtur, quod alibi dicatur Maria

Iacobi

Iacobi minoris mater, & alibi Maria Cleophæ, dicens scripturæ consuetudinem eundem hominem diuersis nominibus appellari, sicut Raguel focer Moyfi Ietro dicitur. Et similiter Maria Cleophæ vxor Alphæi, hæc eadem dicta est Maria mater Iacobi minoris, quæ si mater esset Domini, magis eam vt in omnibus locis matrem alterius voluisset intelligi, verum & si alia fuerit Maria Cleophæ, & alia Maria Iacobi & Ioseph mater, hoc tamen constat non eandem Mariam Iacobi, & Ioseph esse matrem quam matrem Domini.

Beda, Iacobum, autem minorem dicit, Iacobum Alphæi, qui & frater Domini, dicebatur, eo quod esset filius Mariæ materteræ Domini, cuius meminit Ioannes dicens, Stabant iuxta crucem Iesu mater eius, & soror matris eius Maria Cleophæ & Maria Magdalene. Mariam autem Cleophæ videtur eam dicere à patre siue cognatione. Vocabatur autem minor Iacobus ad distinctionem maioris Iacobi, videlicet filij Zebedæi, qui inter primos Apostolos vocatus est à Domino, Dionysius Carthusianus in 27. cap. Matthæi, sic etiam ait, de mulieribus Christi cruci astantibus. Inter quas, inquit, erat Maria Magdalene & Maria, quæ fuit Iacobi minoris & Ioseph mater, eratque soror virginis matris

matris Christi, quam Ioannes vocat Mariam Cleophæ, quoniam fuit Cleophæ filia. & in 3. cap. Matth. sic ait loquēs de fratribus Christi, De istis fratribus dictum inquit est suprà, quod fuerunt consobrini Christi, vt dicit Hieronymus contra Eluidium hæreticum. Sanctus Thom. in vno loco dicit, quòd hi, qui in Euangelio vocantur fratres Christi, fuerint filij Ioseph ex alia coniuge, alibi dicit quòd Ioseph virgo fuerit, quod Beda & alij communiter asserunt, & sic fratres isti, fuerūt Christi nepotes. Cum enim, ait, in cruce cõmiserit matrem suam virginem virgini cum esset adulta, credibile est quod iuenculam non commiserit nisi virgini spõso. Lyranus in 2. cap. Ioan. de fratribus Domini loquens, Alij dixerunt, inquit, quod fuerunt filij Ioseph ex alia vxore: dicuntur tamen hîc fratres Christi, eo quod Ioseph putabatur pater eius. Sed hoc est falsum, quia cùm Christus matrem suam in cruce non commendauerit nisi virgini etiam cum iam in ætate processerat, non est verissimile quod Ioseph qui fuit assignatus à Deo præcipuus custos eius, & in iuuentute virginis non fuerit similiter virgo, imo cum ea votum virginitatis emisit, quia erat in consimili proposito sicut ipsa, prout diffusius tractatur in 4. Sentent. vbi agitur de

coniugio Mariæ & Ioseph. De hoc etiam plenius dixi super Lucam cap. 1. Dicuntur igitur hîc fratres Christi cognati eius, quia illi qui sunt de eadem cognatione, in sacra scriptura nominantur frequenter fratres. Vnde Genes. 14. Dixit Abraham ad Loth, Ne sit iurgium inter te & me, fratres enim sumus. Hęc Lyranus. In primum autē cap. Matth. asserit Ioseph antequam desponsaretur, virginem fuisse, & post desponsationem vbi per reuelationem cognouisset Mariæ propositum, votum cum ea virginittatis emisisse.

Lyranus in cap. 1. Matth. Ex parte nostra inquit, rationabile fuit, quod virgo desponsata esset antequam conciperet. Quia sicut per Thomā palpantem cicatrices Christi certificati sumus magis de resurrectione Christi, ita per Ioseph magis certificati sumus de virginittate Mariæ, quia dolore iniurię motus fuisset ad vindicandum opprobrium, nisi in virgine cognouisset diuinum sacramentum.

Ioseph cum esset iustus.

Glossa ordinaria. Iustus per fidem, quia credebatur Christum de virgine nasciturum, & voluit se humiliare ante tantam gratiam. Vult Glossa dicere, humilitatis fuisse timorem illum, quo Ioseph timuit accipere Mariam coniugem

iugem suam, &c. Sequitur in eadem Glof-
 fa. Quòd iustus erat, hoc est testimonium
 Mariæ, vt qui seruat innocentem, iustus di-
 catur, sed & pius dum nollet propalare, ex
 conscientia castitatis iustus, ex timore pius.
 Sciebat illam esse inculpabilem, sed vnde vel
 quid esset ignorabat, & ideo mediam elegit
 viam effugiendi, vt neque innocentem pro-
 deret, neque rei incognitæ consentiendo, se
 reum faceret coram Deo. Vera virtus est, cum
 nec pietas est sine iustitia, nec sine pietate iu-
 stitia, quæ separatæ ab inuicem dilabuntur.
 Eadem Glossa super illa, Et nollet eam tra-
 ducere. Traducere inquit, ad pœnam in qua
 nouerat non esse infamiã, quia sciebat se eam
 virginem accepisse, intactam seruasse. Nota-
 bis inde eos errasse, qui existimarunt verum
 coniugium inter Ioseph & Mariam non in-
 tercessisse, quia desponsationis fiat mentio,
 & non nuptiarum, eo quod putent similiter
 processisse Iudæos in cõtrahendo matrimo-
 nio atque fit inter Christianos, inter quos
 sponsalia matrimonium cõtractum per ver-
 ba de præsentis & nuptias solemnes, præcede-
 re per multos dies solent. Apud Iudæos au-
 tem eadem erant sponsalia & nuptiæ, vt pa-
 tet in nuptiis Thobiæ & filiæ Raguelis. Lyra-
 nus. Cùm esset iustus, & nollet eam tradu-

cere, id est, propalare, quia non erat certus
 de crimine. Voluit occultè dimittere eam.
 Ne forte ex opposita parte faueret sibi in cri-
 mine. Et bene dicitur, quod occultè, ne si in-
 palam eam relinqueret, nesciret respondere
 determinate causam dimittendi eã hoc que-
 rentibus, cùm haberet argumēta insolubilia
 ex vtraque parte, vt visum est. Nota quo-
 modo Lyranus exponens istud, non cogno-
 scebat eam donec peperit filiũ suum primo-
 genitum, sic reiicit opinionẽ Eluidij oppu-
 gnantis perpetuam virginitatem Mariæ, ex
 eo quod dicitur Christum habuisse fratres.
 Sed hoc, inquit, non valet, quia sicut dictum
 est, Maria & Ioseph virginitatem vouerant.
 Item beata virgo Maria fuisset ingratis-
 sima, si tanto ac tali filio non fuisset contenta. Item
 Ioseph qui dicitur sanctus, sceleratissimus, ac
 præsumptuosissimus si templũ Spiritus san-
 cti speciale habitaculum Dei, violare ac pol-
 luere præsumpsisset. Deinde soluit argumen-
 tum, quod ex voce donec, sumebat Eluidius.
 Ad primum dicendum, quod hæc dictio,
 Donec, aliquando significat tempus deter-
 minatum, quo transacto fit aliquid, sicut
 dicitur, Ille non comedit donec esset hora
 sexta. Hoc est intelligendum, quòd comple-
 ta sexta, comedit, & sic non capitur hic. Alio
 modo

modo accipitur pro semper, sicut in psal. habetur de Christo. Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellū pedum tuorum. Non est sic intelligendum, quod quando inimici eius erunt positi sub pedibus eius tempore iudicij, quòd tunc dimittat sedere ad dexteram patris, immo æternaliter sedebit. Et hoc modo accipitur hic donec, cum dicitur, Non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum. Nota ad argumentum, quod sumitur ratione vocis primogeniti, quod egregiè soluitur, si ex Diuo Paulo adduxeris illa ex epistola ad Hebræos verba, Quum introduxit primogenitum suum in orbem terræ, ait, Et adorent eum omnes Angeli Dei. Ex quo non sequitur oportere Deum patrem plures habere filios, quia Christus eius dicitur primogenitus. Hos nūc doctores citasse suffecerit, cum eorum sententia manifeste ex scriptura sumpta sit. Vbi enim contrariæ doctorum aliqua de re inueniuntur opiniones, ea sequenda fuerit, quæ scripturæ sacræ cōformior esse videbitur, qualis absque dubio est Diui Hieronymi, Theodoreti, & Bedæ sententia, pro nostræ assertionis confirmatione, allegatorum à nobis. Nescio quid aduersum hæc excipere contradictor possit, nisi Alphæum fingat eū-

dem esse qui & Iosephus, dicendo scilicet binomium Iosephū fuisse, quales multi in scriptura leguntur, & altero nomine Alphæum dictum fuisse. Sed cum hoc ex scriptura nullam, aut patribus habeat auctoritatem, eadem reiicitur facilitate, qua & dicitur. Cum enim sapius & Ioseph & horum fratrum facta sit in scriptura mentio, nunquam neque Ioseph Alphæus vocatus est, neque ipsi filij Ioseph, vel eorum mater Ioseph dicta vxor. Quod fieri solet in scriptura de binominibus, vt scilicet aliquo loco indicet eum, qui est binominis, dum variè appellatur in ea, ratione duplicis eius nominis id sic fieri. Verū efficaciori, eaque ex scriptura sumpta ratione, hoc aduersarij elisurus sum telum. Dicōque paucis, quod Ioseph quia iustus erat, & legis Dei transgressor non erat, Mariam matrem Christi & sororem eius Mariam Cleopha, simul vxores habere nō potuit. At hoc fieri necesse erat, si Ioseph filios, eos qui fratres Christi dicuntur, fuisse contendas. Nam certo certius constat, eorum matrem, sororem fuisse matris Domini. Constat quoque simul eas ad mortem vsque vixisse Christi, quandoquidem ambæ Diuo Ioāne teste, stabant iuxta crucē eius, & Marię Cleophe filij, iam tum grandæui erant, eorūque duo ex
Aposto

Apostolis erant Christi, Iacobus scilicet minor & Thadæus. Ambas autem sorores habere simul in vxores sibi nō licuisse, ex Leuitici cap. 18. manifestum est, vbi sic præcipit Deus, Sororem vxoris tuæ in pellicatum illius nō accipies, nec reuelabis turpitudinem eius adhuc illa viuente. Quam autem stricte legem hanc cum reliquis, quæ illo præscribuntur capite seruari Deus vellet, ex iis, quæ post tales latas leges apposuit minis scire facile est. Omnis, inquit, anima, quæ fecerit de abominationibus his quippiam, peribit de medio populi sui. Sequitur itaq; cum Ioseph has transgressus leges nunquam fuerit, Mariam viuente sua sorore, vxorem eum habere non potuisse, nec vnquam, cum iustus fuerit, habuisse. Nam etiam si alteram eorum repudiasse eum dixeris, tamen vnā sororem altera viuente, vxorem habere non poterat. Viuebant autem ambæ adhuc dum Christus crucifixus mortem obiit. Ioseph autem antè obiisse ex eo cōstat, quòd virginis matris custodia non illi, sed Diuo committitur Ioanni, qui si in viuis adhuc fuisset, coniugis suæ custodiam nulli alteri credidisset Christus. His ita stabilitis, quod scilicet Ioseph matrem istorum, qui fratres dicuntur Domini, habere in vxorem nū potuit, credendum est Euan-

gelio, quod eorum patrem Alphæum fuisse testatur. Et per consequens funditus contraria ruit opinio, quæ Ioseph, fratrum Domini patrem fuisse suspicatur. Sequitur autem cum sororis matris suæ filij fuerint, consobrinos tantum fuisse eos Christi qui communi, & vsitato Hebræorum loquendi modo fratres quoque dicuntur. Quare concludo verbis beati Hieronymi contra Eluidium, virginem Ioseph semper fuisse. Tu dicis, inquit, Eluidio loquens, Mariam virginem non permansisse. Ego plus mihi vendico, etiam ipsum Ioseph virginem fuisse per Mariam, ut ex virginali coniugio virgo filius nasceretur. Si enim in virum sanctum fornicatio non cadit, & aliam eum uxorem habuisse non scribitur, Mariæ autem, quam putatus est habuisse, potius sponsus fuit, quam maritus, relinquitur virginem eum mansisse cum Maria, qui pater Domini meruit appellari. Ante beatum Hieronymum idem docuit D. Abdias Babyliorum Episcopus, ab Apostolis Symone & Iuda constitutus, qui Domini fratres dicti fuere, quorum & discipulus fuit, qui in eorum vita, quæ in libro Apostolicæ historiæ ab eo descriptæ habetur, exerte asserit D. Ioseph semper virginem fuisse. Diuus Augustinus sermone 14. de natiuitate Domini ita quoque

quoque dicit. Habe ergo, inquit, Ioseph cum Maria coniuge tua communem virginitatem membrorum, quia de virgineis membris virtus nascitur Angelorum. Sit Maria spōsa mater Christi, in carne sua virginitate seruata; sis autem & tu pater Christo cura castitatis, & honorificentia virginitatis, & de virgineis membris genitricis secus Christianis nulla sit zelotypia. Et paulò post, Gaude itaque Ioseph nimiùmque congaude virginitati Mariæ, qui solus meruisti virginalem affectum possidere coniugij, quia per meritum virginitatis ita separatus es à concubitu vxoris, ut pater dicaris saluatoris. Rupertus quoque Abbas Tuitiensis super Matth. ca. i. vbi citasset D. Hieronymum contra Eluidium hæreticum dicentem Ioseph virginem fuisse, monstrum istud Eluidium execrandum ab omnibus esse asserit, ob tam impium ipsius dogma.

Dominus Ioannes Gerson totus est in sua Iosephina in asserendo perpetuo virginem eum fuisse. Hugo de sancto Victore in annotationibus super epistolam ad Galatas. q. 3. Idem asserit. Sed & Beda venerabilis hæreticos plane pronunciat, qui Iosephi filios fratres Domini asserere ausi sunt. Idque super 6. cap, Marci, vbi sic ait, Fratres & sorores Domini Iudæi secum esse testabantur, qui

tamen non liberi Ioseph aut Mariæ, iuxta hæreticos putandi sunt, sed potius iuxta morem sacrae scripturae Christi cognati sunt intelligendi, quomodo Abraham & Loth fratres appellantur, cum esset Loth filius fratris Abrahamæ. Et multa habes huiusmodi: & in 8. cap. Lucae, fratres Domini, inquit, non filij beatæ semper virginis Mariæ iuxta Eluidium, nec filij Ioseph de alia vxore iuxta quosdam putandi, sed eius potius intelligendi sunt esse cognati, sicut & supra differuimus. Hæc Beda. Quare mihi videtur antiquos illos, quos contra nos adduximus patres, non ex propria loquutos fuisse sententia, cum Ioseph ex alia vxore filios, fratres fuisse domini asserunt. Sed hoc ab hæreticis eorum insertum fuisse libris, quale quid factum fuisse ab Arrianis in operæ imperfecto diui Chrysoctomi super Matth., à doctis deprehensum est viris, vel certè humanum quid passos eos esse, dicendum est. Nam quâdoque bonus dormitat Homerus, & Opere in longo phas est obrepere somnum. Hæretici autem non fuerunt, quia non ex malitia errarunt, sed ex parum diligenti historiae Euangelicæ obseruatione. Quod in rebus fidei, quas sub periculo salutis æternæ scire, aut credere tenemur, nunquam illis euenire

euenire solet. In his enim concordēs omnes,
 vnanimēsque sunt. Sed cum magnis nos
 extendentes itineribus, huius disputationis
 tandē perfecimus cursum, restat iam huic
 coronidem imponamus operi, quas ex eo
 retinere mente debeat lector conclusiones
 breuibus perstringentes. Concludimus ita-
 que primo, quod cū diuina virum hunc e-
 legerit sapientia, qui matris redemptoris cu-
 stos esset, & cui altissima incarnationis filij
 Dei committerentur mysteria, quæ tum ne
 Angeli quidem cognouerant adhuc: soleat
 autē Deus, vt ait D. Thomas in 3. parte sum-
 mæ, q. 27. art. 4. quos ad aliquod elegit mu-
 nus, ita præparare & disponere, vt ad illud in-
 ueniantur idonei, Vnde ait Paulus, Idoneos
 nos fecit ministros noui testamenti. Nihil in
 Iosepho defuisse credendū est, quod ad sua-
 uissimam finis assecutionē, propter quem ele-
 ctus est, requirebatur. Si enim secundū Iuris-
 consultum, sacrilegij crimē est dubitare, an is
 quē princeps ad aliquod elegerit officiū, di-
 gnus eo sit, multò grauius fuerit crimē, de di-
 uina id dubitasse sapiētia. Cum itaque elige-
 retur Ioseph, vt beatissimæ virginis, & pueri
 Iesu custos esset, vt filij Dei officio pater &
 esset & diceretur, matrisque eius coniunx, &
 sponsus, vt Spiritus sancti sponse, curā habe-
 re

ret, vt in sua domo cum cœli cohabitaret regina, illius socius esset & gubernator. Cum electum cōsidero, vt in eius domo arca noui requiesceret testamenti, cum pretiosissimo Manna & pane cœlesti Sacramēti corporis Christi, in animū inducere nō possum, quicquā huic defuisse, quin in omni genere virtutum perfectissimus fuerit, matrique Dei in omni puritate, sanctitate, & castitate quam simillimus. Quare & semper virginem fuisse illum credere cogor. Quī enim aliās suauis inter perfectissimam virginē, & nō virginem coalescere societas potuisset? Quām fuerit fidelis & prudens vel ex eo cogita, quòd dominus super charissimam quam vnquam hoc in mundo familiam habuit, constituere eum dignatus est. Is enim, de quo pater dicit, Hic est filius dilectus, in quo mihi complacui, huius committitur curę. Illa qua sanctiorem nullam vnquam tulit mundus, qua chariorem nullam vnquam habuit Deus, huius viri à Deo fidei conceditur. Et adhuc vile quid de eo existimabis, aut quicquam illi defuisse putabis, quod ad summam exigitur sanctitatem. Hic dico dignus erat, qui etiam totius mūdi curam haberet. Considero hunc Dei filio charum & dilectum, huic Dei filium subditū fuisse, hunc matrem Dei tenerime

rime dilexiffe, vt sponfum agnouiffe, coluiffeque vt Dominum: & nihil me de illo plusquam de cæteris cogitare sanctis credereve permittes? Hic fide superaffe vel saltẽ æquaffe patrem suum Abraham asserere cogor, dum leui monitum somnio, in spem contra spem credidisse illum confidero. Neque enim minus fidem spemque omnem superat, ex virgine quemquam nasci, quàm ex lapidibus filios suscitari Abraham. Laudatur Moyses eo quòd cum Deo, ex rubo vel nube illi loquenti, aliquoties facie ad faciem, vti amicus cum amico, colloquutus fuerit. Quanta ergo maiori dignus est Ioseph noster laude, qui non semel tantum aut iterum, sed toties, sed quotidie, sed tot per annos, facie ad faciem Deum vidit hominem factum, cum eo familiariter loquutus est, & conuersatus, non solum vt amicus cum amico, sed vt pater cum charo filio? Laudatur Moses quòd Deo aliquando velut præcepisse legitur, cum ab eo irascendi in populum suum veniam petere visus est, dicens, Dimitte me, vt irascatur furor meus in populum istum, & faciam te crescere in gentem magnam. At Ioseph nostri mandatis, cœli terræque creator Dei filius, per multos subditus obediensque annos fuit. De illo namque dicitur, Et erat subditus

subditus eis. Ab hoc, vt bonus filius à patre,
 sapius veniam aliquid faciendi petere Deus
 visus fuit. Laudantur à Diuo Paulo antiqui
 patres hospitalitatis suæ ratione, quòd tam
 grata Deo fuerit vt etiam, qui angelos hospi-
 tio recipere mererentur, digni facti fuerint.
 At quanto magis laudandus noster est Ioseph,
 qui angelorum creatorem, Dominumque, sua
 per tot annos in domo hospitem vi-
 dere, habereque meruit. Et si apud Deum
 optimum Max. sacra sunt & inuiolabilia ho-
 spitalitatis iura vt, etiam Ethnici credidè-
 re, quanta apud hospitem suum Christum
 posse beatum nunc Ioseph credendum, affe-
 rendumque est? Quondam Cicero Cæsare
 pro Deiotaro orans, per dexteram obtesta-
 batur illum, quam hospes hospiti porrexe-
 rat, viro parceret, & obtinuit. Quanto arbi-
 traris efficacior fuerit apud Christum ora-
 tio, fiducia hospitij huius facta, quod vetus
 Christo cum beato Iosepho intercessit &
 fuit? Laudatur patriarcha Ioseph à castitate
 & continentia, eo quod sollicitanti ad stu-
 prum dominæ, ne cum vitæ quidem & ho-
 noris periculo, consentire vnquam voluerit.
 At quanto magis noster laudandus Ioseph,
 qui cum virgine coniuge, perpetuam coluit,
 seruauitque virginitatem? Cômendatur ille,
 salua

saluatorisq̄ue mundi sibi nomen acquisiuit, eo quod prudentia, prouidētiaque sua, ne mūdus fame periret cauit, frumenta in horreis suis diligenter asseruans. Nōne magis commendandus Ioseph hic noster, qui verum frumentum, verum vitæ panem, qui totius famem depulit mundi, sua per tot annos diligentissime fidelissimēque seruauit in domo? Celebratur Diuus Ioannes quod ad præcursoris Baptistæque Christi munus electus à Deo, illius vel semel tetigerit verticē, & nō virum hunc illi prætulerimus, qui filij sui officio pater à Deo designatus, toties Deum puerum gestauit in brachiis, manu conduxit, fouit in gremio? Quanta cura filiis suis pedagogos & custodes prudentes seligunt patres, & non credes vel eadem saltem vsum Deum in hoc eligendo viro prudentia, cui filij sui dilecti, nutriendi, educandi, seruandique cōmitteret curam? Quanta quæso maiestas est, illius gerere curam, qui omnium curam habet? Laudatur Martha quod circa frequens Christi satageret ministerium, illūmq̄ aliquoties exceperit cōuiuio. Quid de viro hoc dicturus es, qui lectum, qui cibum, qui mensam, qui vestes Christo per tot parauit dies, menses & annos? Gloriantur Apostoli quod comederint, & biberint cum verbo vitæ, illudque

ludque contrectauerint manibus suis, quod
 fuit ab initio, & per quod omnia sumpserunt
 initiū. At quanto iustius de hoc noster glo-
 riabitur Ioseph, qui toties Christum portauit
 in manibus, contrectauit, palpauitque verbū
 vitæ, nec solum cū eo comedit, sed illi quod
 comederet parauit & apposuit? Quotquot
 celebrat antiquitas sanctos, serui omnes dicti
 fuere, & ministri Christi. Hic autem pater di-
 ctus est illius. Omnes subditi fuere Christi,
 huic subditus Christus fuit. Cui autem An-
 gelorum aut Archangelorum dixit aliquādo
 Deus, Pater meus es tu: aut cui Angelorum
 subditus vnquā Deus fuit? Ego & pater tuus,
 dicebat beata Virgo filio suo, dolentes qua-
 rebamus te. An filius patrem vocare dedi-
 gnabitur suum, quem sic sua vocat mater?
 Per omnia enim fratribus suis hominibus
 similis Christus, vt ait Apostolus, peccato
 dempto, factus est. Honorabat ergo patrem,
 & matrem, illisque obediebat, vt vnus de re-
 liquo populo puer. O te foelicem beate Ioseph,
 cui datum est, quod nulli vnquam ho-
 minum concessum est, aut Angelorum. Beati
 oculi tui, qui vident & viderunt, quod mul-
 ti reges & prophetæ videre voluerūt, & non
 viderunt. Voluisti videre, & vidisti. O quan-
 ta tua erat consolatio cum puerum Iesum in
 tua

tuas accipiebas vlnas, dulciâque illi figebas oscula? Hunc Symeon propheta vt videret, importunis à Deo precibus mortem differri suam, inuita impetrauit repugnantéque natura, & cum in vlnas accepisset puerum, tanta repletus fuit lætitia, vt mori postea dulce illi esset, qui vitam tenuerat in manibus. Quæ ergo lingua dicere sufficeret, quot, quantis, & quàm inenarrabilibus expletus eras consolationibus, qui illius quotidie copiam habebas, quem semel tantum vidisse, seni illi sancto concessum fuit? Quàm arbitraris magno Deus pater, hunc vicepatrem filij sui dignatus est in cœlis honore? Audi Christum dicentem, Si quis inquit, mihi ministrauerit, honorificabit eum pater meus, qui est in cœlis. At quis vnquam Christo post beatâ eius matrẽ ministrauit tantùm, & seruiuit, quantum hic fidelis eius seruus & prudens, quem constituerat Deus super charissimam familiam suam? Et si iuxta proprium laborẽ mercedem accipiet vnusquisque & honorem, ad quantum existimandum est honorem hunc suum vicepatrem euexit Christus in cœlis? Hunc itaque debito veneremur in terris honore, quem Deus pater honorificat in cœlis, quem Deus filius vt patrem, vt hospitem agnouit in terris, honorat in cœlis, quem eius

mater vbi que veneratur vt maritum. Neque vanus nobis fuerit, aut inutilis, quo illum co- luerimus honor, qua venerati cum fuerimus deuotio. Si serui, & amici multa apud Deum possunt, eorumq; Deus voluntatē facit, quan- ta hic vt pater, quāta vt fidus charusque pote- rit hospes? Quanta ergo cum fiducia, orato- ris Romani verbis dicere Christo potero, Per dexteram te Christe obtestor illam, quam ho- spes quōdam hospiti porrexisti Iosepho, mea mihi cōdones peccata, gratiē tuē recipias sub alas, mēque hospitis tui chari indignum licet seruulum, protectionis tuæ digneris benefi- cio. Tu autē beate Ioseph, beate Christi pa- ter, beatæ matris eius virginalis coniunx, me honoris tui zelatorē, & propugnatorem, filio hospitiq; tuo, tuęque charę cōmendato con- iugi, & munusculum hoc lucubrationis hu- ius, quod tibi pauper offert amicus, immo ve- ro dedititius seruus, placido benignoq; acci- pito vultu, & contra Zoilum, aliōsque quos- cunque æmulos, & aduersarios defendito.

Hæc paucis in beati Iosephi encomiū ef- fusa hic voluimus. Ad insaniam enim quasi me cogunt laudum eius aduersarij, cum tam difficiles eos video ad magnum quid de eo sentiendum. Et certē quid eos detineat non video, nisi sit focors quædam, & crassa diui-
narum

narum rerum ignorantia, & exile nimis, quod de illis habent iudiciū. Quid quæso de illius viri æstimandum est cōtinentia, qui cūm virgine cōiuge castitatē, virginitatēque profiteretur. Non negas enim tu Christiane, etiā si Eluidianus esses, quin saltem à nuptiis ad partum vsque solus cum sola habitās Iosephi adolescentula, ab eā abstinuerit. Si suscipiēde prolis gratia in itum matrimoniū fuisset, tandiu ne eam nō cognouisset. Hic nisi vota intercessissent virginitatis, & inter vtrūque coniugem pacta, nihil inueniri tale potuisset vniquam. Neque velim existimes, ignoratē, inuito, vel non consentiente Ioseph, quicquā hic factū fuisse. Spōtanea fuēre Ioseph, ita atque virginis vota. Carnalis hominum mens, licet diuinitus factum tale cōiugium audiat, nunquam supra se erigitur, vt dignas diuinitate cogitationes de singulari hoc habeat mysterio. His consuluerim personā parumper induāt Dei, & quid, si Deus fuissent, facturi fuerant, apud se reputēt, quatenus nihil Deo indignum factū hic existimēt, aut vel cogitent. Sed de his fatis. Ex vtraque autē tum eius quæ de sponse, tum illius, quæ de sponsi perpetua habita est virginitate disputatio, quæ sequuntur cōsideranda prolicimus, proponimusque. Primum obseruandum est quātē puritatis &

sanctitatis homines elegerit Deus, per quos eius filius ingrederetur in mundū, vel ingresso familiari illi seruirent ministerio, aut conuersationis vterentur consuetudine. Videte quā sit grata Deo virginitas ex voto facta. Non voluit Dei verbum homo fieri donec, inq̄ta est inter mulieres adolescentula, quę virginitatis voto diuinis se consecrasset v̄sibus, v̄r̄q; similis illi propositi. Vnde & cœlibes dicti sunt, quasi cœlo beati, quia in terris positi cœlestiū sunt imitatores. In carne enim præter carnem viuere angelicū est non humanum. Videte etiam quanta in iis exigitur puritas & mundities, abstinentiæque nō solum ab illicitis, sed ab alijs licitis, qui Christi sunt corpus tractaturi, illiusque cōsecrandi, & alijs distribuendi, ministri designati sunt. Videte quoque quā rationabili de causa institutus est à Deo in Ecclesia Christiana, sacerdotum cœlibatus & cōtinentia. Videte quāta sit, & quā inuiolabilis votorū religio, & obligatio, quādoquidem ne violetur virginitatis votū, voluit Deus contra naturā, & repugnante natura ex virgine nasci: quādoquidem naturā maluit prætergredi leges, quā in diuina & sacra votorū impingere iura. Noluit talis transgrediēdi voti, vllū in Ecclesia sua relinquere exemplū, ne sacrilegis suis, incestuosisq; matrimonio

trimoniis, futuris vllū tēporibus patrociniū
 habere heretici possent. Videre quoque est,
 quā se obligatam voto cognosceret virgo
 beata, quæ ideo impossibile sibi esse cogno-
 scere virum angelo asserebat. Oportuit ante-
 quā consentiret matrem fieri Domini, osten-
 deret angelus id citra virginitatis illius futu-
 rum detrimentum, aliās nunquam erat con-
 sensura, nunquā angeli verbis assensum præ-
 bitura, licet à Deo, licet ex cælo missus esset.
 Nam etiam si angelus de cælo euangelizaret,
 emissum virginitatis votū nō esse seruandū,
 anathema esset. Næ ergo tu omnium homi-
 num miserrimus, scelestissimūque es o Lu-
 there, qui sacratis Deo virginibus sacrilego-
 rum connubiorum pessimus consultor, per-
 suasorque es. Non è cælo non à Deo, sed ex
 inferno, sed à diabolo, pestifera ista, epicureā-
 que doctrina processit. Vah qui sacra Dei
 destruis templa, quæ sancta esse debebant
 spiritu & corpore. Vos autem sacræ Dei vir-
 gines, charę Christi sponse, Marię potius imi-
 temini exēplum. Estote constantes, state pro-
 missis, fidem seruate Deo, vt non damnatio-
 nem, sed vitā consequamini, quam Deus da-
 turus est iis, qui fidem non mutant ab
 eo. Quā nobis omnibus conce-
 dere dignetur. Amen.

AD LECTOREM.

¶ I sequitur de sancto Ioseph sermo,
 ex nocturnis meditationibus nostris
 excerptus est, quas post lecta in ma-
 tatinis precibus ista Angeli verba
 Ioseph fili David noli timere accipere
 Mariam conjugem tuam, dum me profundius in ea in-
 sinuarem, concipere, datum a Deo nobis diebus istis
 fuit, quibus libri de perpetua Maria & Ioseph virgi-
 nitate, editioni incumbereamus. Huius cum in schedas ef-
 fidissimus, & deinde relegeremus, ne mihi perirent,
 in sermonis formam redactus, dicto libro addendus ex-
 stimauimus. Nam etiam ex earum lectione in Iosephi
 admirationem attentum lectorem excitandum
 esse existimo. Certe deuotis illius seruis gra-
 tus sermo iste erit. Eum quoque
 Lector, ne te ergo legere
 pigeat. Et vale in
 Christo.

DE

co. Quae nobis omnibus conce-
 dere dignetur. Amen.

DE EO QVOD IOSEPH OCCVLTE CONIUGEM MA-

riam dimittere voluit, & de ipsius Ioseph laudibus

Homilia.

Queritur cur occultè dimittere coniugem suam Ioseph voluerit?

VI aliquid clam altero facere meditatatur, timere eum illum offendere, cui id occultatum cupit, indicat. Ioseph coniugem gravidam videbat, quam nunquam cognouerat. Nonne potius Maria meditari fugam, & clam marito fugere debuisset? Nonne illa magis maritum timeret, quam maritus illam, æquum erat? An non vbi deprehensam se gravidam sensit, à marito sibi cauere, ne eam ex zelotypia occideret, vel populo lapidandam exponeret, merito debuisset? Quid est quod hic maritus timet, qui nullam habet culpam, qui Mariam non offendit? Magnam profectò, de ea existimationem habuisse eum oportet, quam offendisse timuit. Si de coniugibus his iudicare, vti de cæteris faceres, velis, quid stultius, vel incredibilius dicere Euāgelista poterat, quam maritum vxorem gravidam, nunquam à se cognitam timuisse, ab eaque fugere occultè

voluisse, quasi ipse eam non illa eum offendisset, cum in hac causa, vxor potius dicenda erat timuisse maritum, ab eoque fugere occultè voluisse? De Maria enim scribendum erat, si humano de istis loquamur more, cum grauida depræhensa esset, neque amplius coniugis oculos latere posset, quod tum occultè maritum dimittere voluerit. Hoc de ea facilè creditum fuisset, imo mirum est quod non fugerit, non se occultauerit, non dimiserit virum occultè, vt vitæ se periculo subduceret. Sed quid? Hoc argumento est Mariam certo sciuisse virum suum nullam malam, de ea habuisse opinionem, neque de illius dubitasse castitate, etiam si grauidam videret, sed firmiter credidisse, innocentem illam esse, & ideo Maria non fugiebat, non sibi à viro timebat, sed econtrà vir timebat Mariam, & fugere meditabatur occultè. Si credidisset adulteram, an timuisset offendere ingratisimam sua opinione, coniugem & sibi infidelissimam? An tantam patienter tulisset iniuriam? Certè istud occultè velle dimittere eam, magna indicat mysteria, multum Ioseph coniugis nimirum detulisse virtuti, atque in maxima illum habuisse eam opinione. Ad hæc bene intelligenda, consideremus oportet magnam admodum
 fuisse

fuisse Iosephi fidem. Quod nos ne Dei credamus verbis impedit est, quod vix aliquid magni de Deo credere volumus, vel illum plus posse, quàm rerum natura patitur. Ideo qui Deo aliquid secundum naturam incredibile dicenti statim credit, maxime gratus, atque acceptus illi est. Hinc tatum Deo placuit Abraham, Isaac, & Iacob, & similes promptè ei in difficultibus credentes, displicuere autem Moyses, Aaron, Zacharias, quia non statim crediderunt Deo. Cogitato quæso tecum attentiùs quantæ fuerit fidei Iosephi: certè inuenies vix cuiusquam cum illius comparandã esse fidem. Magna fuit, quæ magna de Deo credidit, magna, quia constanter & perseveranter credidit, magna, quia magna ex ea sequuta sunt opera, magna, quia inter innumeras tentationes semper firma perstitit & perseveravit. Quæ tentatio, videre uxorem gravidam non à se cognitam? Quàm difficile creditu, quod sine virili complexu grvida facta esset. Et quantum quæso tentatio hæc duravit? Quandiu vixit ex ipsa rei qualitate tentatio hæc duravit, tentationis materiam atque occasionem habuit.

Iubebatur fugere in Aegyptum, statim à partu virginis, & puerum secum tollere, cuius cunæ & vagitus quantum hominem osten-

debant, tantum Deum abscondebant. Qui factum est, vt tantam curā filij haberet, quem sciebat non esse suum, tot pro eo labores, tot pericula subiret, tot pro eo pateretur, tantum illi timeret? An non si adulteram credidisset, non gratū illi fuisset adulteri filium ad mortem à rege quēri? Nōne Herodi illum libenter prodidisset? Rursum, an non tentabatur ad credendum non eum Deū esse filium, qui sic hominem fugere iubebatur? Rursum videre vagientem in cunis, videre infantium ceterorum more, viuere puerum Christum, nihilque in eo maghi cerni aut apparere, vnde filius Dei credi aut agnosci posset, idque per multos annos, an non maxima fidei eius tentationis materia erat? Nōne præterea multum fuit semper in hac perseuerasse fide, & cum tot laboribus, & periculis seruasse Christo? Abrahæ tētatio illa qua filiū immolare iubebatur, tres tantum dies durauit, hæc ad minus duodecim annos.

Quot præterea opera bona produxit hæc eius fides, quæ matri pueri ipsique puero fecit? Vnde tanta alieni filij cura? Vnde quæso quàm facilè credidit. In somnis loquitur illi Angelus, & statim credidit Mariam virginem concepisse. Zachariæ sacerdoti vigilanti, & in templo oranti apparet Angelus, futuram filij

filij miraculosam & annuncians conceptio-
 nem. Non credidit Angelo, mutitate ob in-
 credulitatem punitur. Dormienti non vigi-
 lanti, in lecto, non in templo oranti, loqui-
 tur Angelus, & statim Iosephus credit. Qui
 fieri poterat, ut ita cito crederet, nisi antea
 Mariam innocentem, virginemque credi-
 didisset? Nonne suspiciosus maritus huc di-
 xisset, Somnia ne cures, nam mens huma-
 na, quod optat, dum vigilat sperat, in som-
 nis cernit. id ipsum, illusionemque demo-
 num apparitionem istam fuisse existimasset?
 Quod autem fides hæc per dilectionem for-
 mata & operata fuerit, ex eo facile colliges, si
 tecum reputes quantum puerum, quantum
 eius matrem amauerit, dilexerit, quibus tam
 diligenter tot annos, sine vilo premio præ-
 senti, omnia abdicata voluptate seruiuit. Chri-
 stus in quantum homo, post matrem nulli plus
 quam huic, tenebatur, quem sciebat sui cu-
 ram, & suæ matris tot annos habuisse, licet
 certo sciret ipsum, non esse filium suum,
 eiusque matrem, quoad ysum, non esse con-
 iugem suam. Nihil matri debebat consueto
 hominum more loquendo, nihil eius filio.
 Imo si humano more de cōiugibus istis atq;
 de Christo puero loquamur, plus Christus
 Iosepho, quam matri debebat, qui licet certo
 sciret

sciret nec matrem de facto coniugem suam esse, nec puerum filium suum, vtriusque tamen tantam curam habet, ac si sui essent filius & eius mater. Nihil autem Christo, nihil eius matri, ut dixi, debebat, ambos autem magnis in eos collatis obsequiis & officiis, sibi demeruit & deuinxit. Sed dices, At sciebat illum esse filium Dei. Fateor: hoc est quod te ducere volebam, quod ex te extorquere hac disputatione conabar. Nam hoc ad fidei eius laudem spectat & testimonium, quoniam dum vnica tantum & nocturnæ angelicæ apparitioni, ex Spiritu sancto conceptum Christum credidit, in hac fide perseverans, semper cum Maria mansit, semperque illi, ut dominæ suæ, & filio eius seruiuit. Quam sanctè superbire & gloriarî Ioseph poterat, cum se rex totius mundi hominibus ad nutriendum Dei filium, electum videbat & secum reputabat.

Quanta contentione ambiunt hodie homines, regis alicuius filij nutritios esse.

Quantum gloriantur illi, quibus id honoris à rege defertur, quantum se faciunt. Hinc conice, quid de Iosephi gloria sentiendum est & dignitate. Rursum & istud diligenter attende, cum reges filiis suis maximè primogenitis & vniceis, nutrices quærunt & nutritios, quam magno vtantur consilio & di-

ligentia ad quærendum tales qui bonæ sint
cōditionis, bonorum morū, bene nati, bene
morati. Hinc conice cum Deus ex tot ho-
minibus, quos mundus habebat, vt primo-
geniti & vnicū filij sui nutritius esset, hunc
elegit, quantum, & quā magnum sanctita-
tis, virtutis, prudentiæ, fidei, continentia ip-
sius Ioseph, testimonium id sit & argumen-
tum? Hoc, qui apud se considerarit attentius,
maximam profectō de ipsius virtute habi-
turus est opinionem, imo firmissimè maxi-
ma quæque de illo credet & asseret. Vide fi-
lij regum pro suis quanta nutritiis faciant
& nutricibus, & quanta apud eos pro suis
possunt amicis impetrare. Non credas Chri-
stum vnquā obliuioni daturum quātum Io-
sephus pro eo laboris sustinuerit, quantum
illi debeat. Atque ideo multa pro eo & fecit
semper olim, & in illius gratiam, deuotis
eius facere paratus eternū erit. Leoni Chri-
stus comparatur inter cetera, propter animi
generosiratem & nobilitatem. Leone nihil
magis est gratum & memor, nihil quod ac-
ceptum beneficium maiori cum diligentia &
animi gratitudine repēdat. De Leone, de tri-
bu Iuda non est quod dubites, quin maiori
sit generositate, quā ferox istud animal,
quod illius est figura, præditus. Quamob-
rem

rem perpetua apud eum susceptorum à Ioseph obsequiorum, memoria perseverat, & cum perenni memoria constans quodque, atque perpetua, non dicam paria, sed infinita, uti & liberalitas atque generositas eius infinita sunt, referendi. O beatum ergo virum hunc, cui contigit talis filij esse nutritium, patrem dici. O beatos eos quos iste dilexerit, quos sub sua suscepit sanctus iste protectione. Nam hunc Mariæ filius, imo hunc Dei filius nihil illi negans honorat. Hunc si ceteris prioris ætatis comparaueris, sanctis eos cum omnes superasse, vel certè equiparasse comperies. Cuius castitatem cum huius virginitate contuleris & continentiam? Hic per tot annos iuuenis cum adolescentula, solus cum sola viuens, virginitatem seruauit. An nõ Angelum, hunc potius fuisse dixeris quàm hominem? Hunc cõstantissimis contulero martyribus, qui inter tot labores, & mortis pericula, constantem Christo fidem seruans, multa pro eo, & cum eo passus est. Qui compassus est, & socius passionum, tentationum, & periculorum Christi fuit, an non & cum eo regnaturus & conglorificandus erat? Sicut socij passionum estis, ita eritis & consolationum, si compatimur & conregnabimus, inquit Paulus Apostolus. Hinc

conijce quanta sit eius in cœlis consolatio, quanta gloria, quàm amplum regnum. Neque enim tantam reges iis, qui tibi iam regnantibus & glorificatis seruiunt, gratiam habent, atque iis, qui illis in minoribus constitutis, cum nulla futuræ spes appareret gloriæ regni, seruiere ac fideliter constantèrque adhæserè. Quod martyres pro Christo iam regnante, passi sunt, laudem quidem magnam merentur, sed maiorem noster Ioseph, qui pro Christo puero, nulla futuri regni in se adhuc signa habenti, tanta pati & subire pericula, tanto cum amore & constantia voluit.

Martyrem fuisse virginem Mariam, licet sanguinem pro Christo non fuderit, omnes asserunt doctores, eo quòd gladiis doloris pro Christo transfixam animam sapius habuit. Certè & Ioseph similibus doloris gladiis ob Christum transfossus cor pluries fuit. Audi matris eius super hoc testimonium. Ego (inquit ipse Christo per tres dies amisso) & pater tuus dolentes quærebamus te. Dolebat Ioseph de puero Christo amisso, ex vno dolore quanti & quot cæteri fuerint iudicato. Tenerrimè puerum diligebat, cum quidquam illum pati cerneret, statim compassionis gladio cor eius discrutia-

batur

batur transfodiebatur, adeo vt quicquid
 Christus afflictionis pateretur, in se, ex com-
 passione Iosephus reciperet, cū eo pateretur.
 Martyr ergo fuit, quia cum Christo, & pro
 Christo passus est. Dices, sed nō effudit san-
 guinem pro Christo. Respondeo id me clam-
 esse, at voluntatem ad hoc faciendum ha-
 buisse illum promptam, paratus semper mil-
 lies mori prius quā Christus quicquam
 vitæ discriminis subiret, constanter asserue-
 ro. Sed hic notandum est, Christi amicos &
 deuotos, qui illo mortem in cruce patiente
 presentes adfuere, & compassionis gladiis
 ex eius passione corda vulnerabantur, atque
 transfodiebātur, sine proprij postea sangui-
 nis effusione mortuos esse: eorum autem, qui
 calicem tunc bibere Christi, eius assistendo
 morti noluerunt, sine cæde & sanguine aut
 sicca morte nullus è viuis excessit. Quare
 Apostolorū sicca morte nullum, Diuo Ioan-
 ne Euangelista dempto, occubuisse legimus.
 At qui eius adfuere morti, vti beata virgo
 eius mater, Maria Magdalena, Ioannes Euan-
 gelista, beata Martha, sine cæde & sanguine,
 in pace obiere mortem. Quod enim simul
 cum Christo per dolores passi sunt cōpas-
 sionis, pro calice reputatum illis passionis
 fuit mortēque cruenta. Idem de nostro dixe-
 rim

rim Iosepho, qui cum Christo quamplurima passus est, vti multorum exilium in Aegypto annorum, & non paucas in dicto exilio afflictiones & egestates. Quoties quippe Christo aliquid deerat, affligebatur, disrutiebatur, agebatur animo. Et ideo si hæc illi à Christo pro martyrio reputentur, mirū non est, si Ecclesia eos, qui pro fide in exilio mortui sunt, in martyrum numero reponit & reueretur. Abraham laudatur, quòd Deo iubenti de domo egrederetur & cognatione sua, statim obediuerit, & in alienas terras peregrinatum abierit. Non minus profectò laudandus Ioseph, qui in Aegyptum Angelo iubente, per multa rerum discrimina, statim nullas nequendo moras, noctu fugit, & peregrinatus est. Sed in immensum nostrā cresceret oratio, si quæ de illo dici verè possunt, omnia persequerem & exponere vellem. Vnde si ex tam paucis, quæ de eo in Euangelio scripta sunt, tantā dicendi & eum laudandi materiā habemus, quanto maiorem habituri eramus, si quæ Christo exhibuit obsequia, omnia quæ pro eo passus, & omnia quæ dixit & fecit, scripta haberemus, aut si ipsius cum beata Virgine sanctissimam cōuersationem quispiam scripsisset, & posterorum memoriæ diuina amborum colloquia cōsecrasset. Quan-

ta tum, quæso, & quàm ampla dicendi de eo materia fuisset, quanta seges? Quid si à pueritia, ad nuptias vsque virginis, integram vitæ illius haberemus historiam? Non dubites, cum Deus ex alto suos in hunc coniecit oculos, vt eum filij sui eligeret nutritium, quin magna tum vitæ sanctitate poleret, quin Deo inter omnes quotquot tum mundus viros habuit, gratissimus esset, magnamque in eius oculis gratiam inuenerit. Magna, quæ illi communicanda erant regum Sacramenta, chara Deo pignora, quæ illius committenda curæ & fidei erant, vt nihil exile de eo cogitemus, sed maxima & præclarissima quæque faciunt. Hæc inter cætera virginitatem, & perfectissimæ castitatis puritatem, in eo floruisse arguunt, idque credere attentum diuinarum rerum æstimatorem cogunt. Sed hæc de eo nunc dicta sufficiant. Ex nostro de perpetua Mariæ & Iosephi virginitate libro, qui plura hac de re discere voluerit, petat licebit. Eos autem, qui ista legerint, maiori de cætero in honore & deuotione sanctum hunc habeant, rogatos velim, mæque & seipsos illius precibus commendent. Vtilissimum enim hoc nobis fuerit. Qui autem hunc cõtempserint, contemnentur & ipsi à Christo. Qui quod minimo ex
seruis

seruis suis fit, sibi factum reputat, multo id magis sibi factum reputaturus est, quod vni ex maioribus & præcipuis suis seruis & amicis, factum à nobis fuerit. Ideo qui sapit sibi caueat. O foelices autem illos, qui Christum in hoc suo sancto, in hoc suo patre nutritio, & seruo fidelissimo atque charissimo glorificauerint, laudauerint, honorificauerint. Non dubium quin innumera à Deo beneficia, ob illius merita habituri impetraturi que sint. Quàm vellem huius inter seruos me Christus in tremendo illo iudicij die dignosceret, atque eo pro me precante diceret rex optimus, Pro isto Iosephus orat, transfer hūc hædum mihi, sit dexter agnus, induatur vellere, atque inter benedictos patris mei filios æternū numeretur. Amen.

Amen.

HYP ERASPISTES

LIBRI REVEREND. PATRIS F.
CHRISTOPHORI DE CAPITTE-FONTIVM,

De perpetua B. Mariæ & Ioseph eius sponſi
virginitate, Dialogi forma conscri-
ptus, qui quæ contineat se-
quens pagina demon-
strabit.

AD LECTOREM.

S Equitur Dialogus, *Hyperaspistes*, id est, pro-
pugnator dictus, in quo author cur in aliqui-
bus exponendis scriptura locis, à communi in
suo de B. Maria & Ioseph virginitate libro, opinione
recesserit, & nonnullis vsus sit loquendi modis, quos
aliqui Erasimianos falsò putant, rationẽ reddit. Hunc
beneuole Lector, ne de prædictis temere ex igno-
rantia quicquam pronunciare te contin-
gat, legas oportet. Et vale
in Christo.

* *
*

Quæ in hoc dialogo tractantur hæc sunt.

Longa & subtilis super his Patriarchæ Jacob verbis, Non auferetur sceptrû de Iuda, donec &c. disputatio.

An in illis Christi verbis, Si quis venit ad me, & non odit uxorem, non potest meus esse discipulus, sacerdotum cœlibatus præscribatur.

An rectè dicatur, Deum quicquam contra naturam facere.

An sacram scripturam instrumentum vocare, Erasmiianum sit, an verò ab antiquis ortum patribus habeat.

An Deum seruatozem vocare, prophana sit nouitas & Erasmiianum, an verò sacra vetustas.

An Latinè dicatur, Abhorreo hanc rem, Non sufficio loqui, Fides persuasa est.

Interlocutores sunt, Doctor quidam Authoris amicus, & ipse Author, per literas

D. A. significati.

D O C T O R.

VVM de perpetua beatæ Mariæ, ac sponsi eius Iosephi virginitate librum, magna cum animi mei voluptate legi, relegi, & quid in eo reprehendendum à Censoribus foret (vti facerem rogaras) diligenter obseruavi: nunc autem, vt veri amici officio fungar, super iis te admoniturus accessi quæ hominû repræ-

hensione patere posse, animaduerti, sciens ob animi tui candorem, rem me tibi gratam esse facturum.

A. Nullo me sibi officio magis demereri amici possunt, quam dum quid nostris in libris correctione dignum compererint, libere mihi indicant, & exponunt. Ideo pergas, amabò, quæ obseruasti, nullo præuio procemio aut excusatione, ne vllam temporis iacturam nos fecisse contringat, referre.

D. Primum, quod præclaram illam patriarchæ Iacob prophetiam, Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est, alio in sensu, atque ab aliquamultis, tum antiquis, tum modernis Ecclesiæ doctõribus, aduersus Iudæos allegari soleat, interpretatus es, multorum piorum animos, statim vt id viderint offensurum est, maxime cum nullum vnquam ante te exposuisse sic illam existimem. In concilio autem Tridentiũo cautum sit, ne cui in rebus fidei & morum sacram scripturam ad suos sensus contorquendo, contra eum sensum quem tenuit, & tenet sancta mater Ecclesia, aut etiam contra vnanimem patrum consensum, interpretari integrum sit. Præterea à communi opinione recedis, quod non faciliè aut temere vnquam faciendum

faciendū est. Hæc obiecturi tibi sunt, tum pij
multi, tum verò, etiā & si quos habes, æmuli.
Verum equidē est, tales te rationes in mediū
attulisse, quibus, meo iudicio, satisfacere dif-
cile fuerit, quas cum euertere non posses,
ad alium verborum patriarchæ & prophetæ
sensum quarēdum, velut coactus, accessisse
mihi videris. A. Ita plane res se habet, nam
vt ingenuè fatear, nullum adhuc inuenire
licuit, licet cum multis viris doctis, in Gallia,
Hispania, Italia, Flandria, super his contule-
rim & disputarim, qui quas rationes contra
communem afferro hic opinionem, soluere
aut enodare potuerit. Nihil enim in me-
diū afferebant, aduersus quod non statim
quod exciperem occurreret, ita vt post lon-
gas disputationes, confessas mihi tandem
manus extenderent, falsi non inuenire se
vnde, aut qua via nodus hic explicari, aut
allegatis per me rationibus satisfieri posset,
neque tamen inuenire se, quo alio in sensu
exponi deberent, aut possent. Cum autem à
communi recedere opinione, in iis, quæ fi-
dei, aut morum non sunt, tum iura permit-
tant Ecclesiastica, cum pro contraria est tex-
tus, vel ratio, cui non potest à communi satis
bene responderi, vt patet per textum cum
glos. & communi, in cap. Capellanus. de fe-

riis, coaactum me fuisse (vti recte arbitratus es) fateor, ad nouam aliquam istis verbis excogitandam expositionem, aduersus quam nihil excipi posset, & dum diu multumque, noctes atque dies hoc saxum verso, verba prophetiæ ruminando, meditando, ponderando, velut vadum aliquod tentans, tandem de qua agitur, noua occurrit expositio, quam ideo in medio positã volui, vt quid super ea, & tota quæstione, Doctores quique sentirēt, audire quirēt, interim dum quid de tota controuersia sancta mater Ecclesia Romana, cuius correctioni quæcunque dico: aut dixi, seribo aut scripsi, semper summitto, sentiendum sit, iudicauerit & diffinierit. Neque in hoc contra concilij Tridentini, quo nullum vnquã præclarius, aut absolutius in Ecclesia ab Apostolorum temporibus celebratũ fuisse crediderim, statutum fecisse me arbitror, quandoquidem non relatũ est adhuc ab Ecclesia, inter fidei decreta, verba ista prophetę, in eo exponenda sensu esse, in quo cõmuniter contra Iudeos allegantur, maximè cum sustineri sensus hic, absque eo, quod quamplurimis scripturæ sententiis & historiis manifesta vis inferatur, non possit. Tunc autem maximè, si vsquam aliàs, à cõmuni recedere scripturæ alicuius expositione licet, cum in

contrariū est manifestus scripturę textus, quo cum dicta expositio cōciliari nequit, neque hoc est scripturas ad proprium contorquere sensum, sed verū & genuinum illarū, per aliarum collisionē extorquere, & velut excutere sensum. D. Si communem expositionem prædictam alicui manifesto scripturę textui cōtraire ostenderis & euiceris, nemo est, qui contra Concilium fecisse te, à dicta opinione recedendo iudicauerit: quandoquidem prima & generalis Concilij intentio & decretum est, omnes scripturę reiicere interpretationes, quæ alicui scripturarum sententiæ manifestè contradicunt. Restat ergo vt qui cōmunis opinio & interpretatio prædicta, manifestò alicui scripturę textui contraria sit ostendas. Hoc si feceris, qui te hic ob nouitatem accusamus interpretationis, causa ceciderimus omnes. A. Ad hoc me opus accingo, propositiones quasdam meo more, velut fundamenta quædam præiacturus, ex quibus quod asserimus in consequentia necessaria sequatur. Propositiones autē istæ in duplici erunt differentia. Quædam enim aduersam opinionē sustinentibus, per obligatorię artis leges, vt suam opinionē tutentur, asserendę prorsus erunt. Reliquæ verò tales erunt, de quarum veritate vel per manifestam

scripturæ sententiam, vel per euidentem rationem constabit.

Prime classis propositiones.

Per sceptrum in dicta prophetia, regiam potestatem externam & visibilem intelligendam esse. Hanc asserere habent quicumque communem opinionem sequuntur. Dum enim ideò prophetiam istam completam affirmant, quòd regia dignitas à Iudæis ad Herodem alienigenam translata erat cum Christus natus est, clarissimè ostendunt, credere se per sceptrum prædictum, similem regiam intelligendam esse dignitatem, qualem tunc Herodes habebat, & qualem tum Iudæi amiserant, & ab eis Romani abstulerant. Præterea cum pro signo datur, signum aut sit quid manifestum, in absconditæ & incognitæ rei cognitionem nos ducens, de visibili sceptro & regno, hæc accipiât oportet, siquidem pro aduētus Christi signo, sceptri ablationem ex Iuda, datam arbitrantur. Et certè vt plurimum Rabini omnes Iudæorum, maximè ij, qui Christum præcesserunt, per sceptrum prædictum, regiam intellexerunt dignitatem. Quod & omnino sic exponendum esse existimo.

Hoc

Hoc statim ab initio annotatum hic oportuit, ut eorū errorem reiicias, qui cum rationes quas in nostro prædicto libro, contra communem opinionem adduximus, soluere nequirent, ad Sanhedrim, ut vocant, id est, quendam sapientum senatum confugiunt, ex Tamuldicis Cabalistarum fabulis confictū, in quo semper aiunt aliquos ex tribu Iudæ sedisse, quem etiam aiunt per sceptrum prædictum intelligendum esse, clarissimam de Christi regno prophetiam, Iudaicis fabularum tenebris obnubilando. Clarum autem est ex euangelio, nullum habuisse Iudæos senatum, à quo regerentur, & cui obedire tenerentur præter eum qui erat scribarum & Phariseorum, de quibus Christus ait, Super cathedram Moyli sederunt scribæ & Pharisei quæque ergo dixerint vobis seruate & facite &c. Erant autem Scribæ & Pharisei omnes: ut arbitror, ex tribu Leui. Et hi in spiritualibus tantum regebant populum, in iis scilicet, quæ legis iudicia, & obseruationem concernebant, & post natum Christum, & multo tempore post eius mortem, magnam habuere in populo illo auctoritatem. Atque in nullo authentico, ut existimo, authore, reperire est, populum Iudaicum ab alio aliquo Sanhedrim iudicatum, aut gubernatum

tum

tum fuisse. At in isto Sanhedrim, cum ex qualibet tribu aliqui esse Senatores possent, non poterat ad solam Iudæ tribum Sanhedrim istud appropriari. Sed ista, quæ de isto Sanhedrim dicuntur, cum nullam ex scriptura habeant auctoritatem, eadem facilitate reiciuntur, qua & dicuntur. Quare ad reliquas ponendum propositiones, reuertamur.

I I.

Omnes communis interpretationis prædictæ assertores, adverbium, donec, in comuniori sua significatione pro eo scilicet, quod est, vsquequo, hîc accipi, sustinere tenentur, vt videlicet tempus denotat, ante quod aliquid fieri non debet. Vnde sequitur sic donec sumendo, huius prophetiæ exponentes, & æquipollentes sequentes propositiones esse.

Antequam venerit Christus, non auferetur sceptrum, id est dignitas regia, de Iuda, vel, quod idem est, nisi prius venerit Christus, vel ante Christi aduentum, non est auferenda potestas regia de tribu Iuda. Et ista, Vsque post Christi aduētum, non auferetur sceptrum de Iuda. Et nota prophetiæ sensum non esse, tum venturum Christum, cum de Iuda ablatum sceptrum esset, neque etiam tum cū venisset, auferendū statim sceptrum de

de Iuda esse. Neuter horum sensuum ex istis concipi, aut elici verbis potest, sed solum iste, Non auferendum ex Iuda sceptrum esse, nisi prius Christus venerit. Sic tamen à cōmuni allegantur opinione, quasi dictum sit, tunc venturum statim Christum, cum ablatum è Iuda sceptrum fuerit, aut postquam venerit, auferendum statim de Iuda sceptrum esse, quorum tamen neutrum ex verbis educi prophetæ, vlla ratione potest.

D. Subtiliter admodum in huius opinionis fundamenta inquiris. Certè non video, quem alium sensum ex istis eruere verbis quisquam posset, quàm quem supradictæ eorum continent æquipollentes, & exponentes propositiones. Sed tu cœptum prosequere opus.

SE QVINTVR PROPOSITIO.

nes secunda classis, qua sunt ab omnibus concedenda.

PRIMA PROPOSITIO.

Rophetiæ huius verba, ad solum Iudam, & eius posteros referri, & dirigi. Hoc enim clarissimè ex scripturæ contextu patet, filiorum Iacob vnus post alium particularem, & propriam

priam benedictionē describentis, & dicentis, ad filium suū Iudam prædicta verba patrē Iacob dixisse, dum quid singulare in sua tribu euenturū erat Spiritus sancto afflatus, prædicebat. Et ideo Moyses post descriptas patriarchę benedictiones, sic suā narrationē concludit. Hęc locutus est eis pater suus, benedixitque singulis benedictionibus propriis. Vnde manifestè patet benedictionem hanc Iudæ illius propriam esse, nō cæteris cōmunem tribubus. Præterea nulla verba hæc ratione, ad quicquam de Christo probandum allegare quispiam possit, nisi ad solam Iudæ tribum dicta essent. Nam aliàs, statim atque quicquam de his contra Iudæos allegares, illud reiicerēt, dicēdo, sufficere in aliqua alia à tribu Iuda hæc quæ dicuntur impleri, & sic vis omnis huius prophetiæ prorsus euanesceret. Communis ideo opinio, cum tum, quando à Iudæis ad alienigenas translatum sceptrum & ablatum erat, Christum venire debuisse asserit, & non ante, huic scripturæ vim afferre videtur, cum sufficeret ad prophetiæ impletionem, ex tribu Iuda in aliam tribum ablatum regnum, vel translatum esse. Ideo si Dauidi in regno, quispiam ex Saulis posteris successisset, tum ablatum à Iuda sceptrum vlllo absque dubio fuisset.

I I.

Tempore Mosis, Aaron, Iosua, Iudæorum regimen in alia, à Iudæ tribu sine dubio fuit, itidem & tempore Iudicum.

I I I.

Ex scriptura clarissimè patet, nullum Iudæos habuisse regem vsque ad Saulem, qui de tribu erat Benjamin.

I I I I.

Constat quoque primum ex tribu Iuda, qui Iudæorum sceptrum tenuit, & regali fuit honore insignitus, Dauid regem fuisse.

V.

Non ergo potuit ante Dauid regem, sceptrum è Iuda tolli, quâdo quidem nullum positum antea in ea tribu regale sceptrum erat.

V I.

Manifestum ex scripturæ sacræ historia est, nullum vnquam de tribu Iuda, præter Dauidis posteros, regia ornatû dignitate fuisse.

V I I.

Constat ex sacra scriptura Nabuchodonosor Babyloniorum regem, sceptrû ex tribu Iuda abstulisse, in captiuitatem omnibus de tribu Iuda principibus abductis, regnôq; priuatis.

V I I I.

Nabuchodonosoris successores, & deinde
Persarum

Perfarū reges in Iudæa, & super Iudæos per septuaginta annos regnasse quoque constat, nullōsque eos, tēpore captiuitatis prædictæ, duces, principes, aut reges habuisse. Hoc ex Danie. cap. 3. manifestè probatur, vbi Azarias Dei martyr, in Babylonica fornace orans, sic inter cætera ait, Et non est in tempore hoc princeps, & dux, & propheta, neque holocaustum, neque sacrificiū, neque oblatio, neque incensum, neque locus primitiarum coram te, vt possimus inuenire misericordiã tuam. Et Iudæorum Rabini illud Osee 3. Dies multos sedebunt filij Israel, sine rege, & sine principe, & sine sacrificio, tunc impletum fuisse dicūt. Certè ad ista Osee verba alludere Azarias, in sua præcatione videtur.

I X.

Post captiuitatem Babylonicã nullos habuere Iudæi ex tribu Iuda reges, neque ex vlla alia sua tribu, vsque ad Aristobulum. Nam vt 18. de ciuit. Dei cap. 45. Diuus August. testatur, ex illo tempore, illa gens multis cladibus afflictã est ab alienigenis regibus, ipsiſque Romanis. Non multò enim post, adueniente Alexandro subiugata est: deinde Ptolomæus Lagi filius post Alexandri mortem, captiuos inde in Aegyptum transtulit, quos eius succëssor Ptolomeus Philadelphus beniuo

beniuolentissimè inde dimisit, deinde cõtriti sunt bellis, quæ in Machabæorum libris explicatur. Post hæc capti à rege Alexandria Ptolomeo, qui est appellatus Epiphanes, inde ab Antiocho rege Syriæ multis & grauissimis malis, ad idola colenda compulsi, templumque ipsum repletum sacrilegis superstitionibus gentiũ, quod tamen dux eorum strenuissimus Iudas Antiochi ducibus pulsus, ab omni idolatriæ contaminatione mundauit. Non multò post Alchimus quidam, per ambitionem cum à genere sacerdotali alienus esset, quod nephas erat, pontifex factus est. Hinc iam post annos fermè 50, in quibus eis tamen pax non fuit (quamuis aliqua & prospere gesserint) primus apud eos Aristobulus assumpto diademate, & Rex & Pontifex factus est. Antea enim ex quo de Babylonica captiuitate reuersi sunt, templumque instauratum est, non reges, sed duces, vel principes habuerunt, quãuis & qui rex est, possit dici princeps à principatu imperandi, & dux, eo quòd sit ductor exercitus, sed non continuo quicumque principes, vel duces sunt, etiam reges dici possunt, quod ille Aristobulus fuit. Cui successit Alexander, etiam ipse rex & pontifex. Post hunc vxor eius Alexandra regina fuit Iudæorum, ex cuius deinceps

tempore mala sunt eos grauiora sequuta. Filij quippe huius Alexandræ, Aristobulus & Hircanus, inter se de imperio dimicantes, vires aduersus Israeliticam gentem prouocauere Romanorum. Hircanus namque ab eis contra fratrem poposcit auxilium, Pompeius ergo Iudæam cum exercitu ingressus, ciuitatē capit, confirmatōque Hircani pontificatu, & subiugata genti posito custode Antipatro, quos tunc procuratores vocabant, vinctum secum Aristobulum ducit. Et ex illo die Iudæi, etiam tributarij Romanorum esse cœperunt. Postea Cassius etiam templum spoliavit, deinde post paucos annos etiam Herodem alienigenam regem habere meruerunt, quo regnante natus est Christus. Hæc omnia August. in dicto lib. & cap. Ex cuius verbis manifestè patet, nullos post captiuitatem Babyloniam reges de tribu Iuda Iudæorū gentem habuisse, & ideo tum ablatum ex illa tribu sceptrum fuisse, id est regiam dignitatem, de qua intelligendam esse dictam prophetiā Augustinus ipse fateatur oportet: quādoquidem eam aduersus Iudæos ad Christi ex eo probandum aduentum allegare soleat, quod Herodes alienigena Iudæorum ante Christū natum regnum vsurpauerat, & sic de Iuda ablatum sceptrum erat. De tali enim scepro loqui

loqui intelligatur oportet, quale tum Herodes habebat.

Notabis quoque non idem secundū eum esse, regem esse, & principem vel ducem, quia licet omnis rex princeps sit & dux, non tamē sequitur quod omnis princeps vel dux, rex quoque sit. Inhærendo sensui, in quo propheta hæc cōmuniter allegatur contra Iudæos, oportuisset regiam dignitatem visibilem in tribu Iuda, vsque ad Herodis tēpora durasse: neque duces aliquos aut principes tantum, ex dicta tribu populum rexisse suffecisset. Ex Richardo de sancto Victore lib. 4. exceptionum, constat à captiuitate Babylonica summam rerum penes summos pontifices fuisse, quos cap. xj. dicti lib. ordine numerat, & describit qui fuerint, qui sub regibus Persarum populum vsque ad Alexandri magni tēpora regebant, quorum successores sub Alexandri successoribus regibus & ipsis alienigenis, quibus tributa pendebant, idem fecêre.

Nota ex verbis Augustini sequi, ipsos Iudæos multos alienigenas reges ex tempore captiuitatis habuisse Babylonica, dum sub alienigenis regibus & Romanis, multis sæpius cladibus afflicto, eos fuisse asserit. Quis autem dubitare potest sub Antiocho rege per aliquot annos, sine vlllo ex sua gente rege,

principe, duce eos fuisse? An non magis, tum
 ex Iuda ablatum sceptrum, quàm sub Hero-
 de fuit, sub quo nec sacrificium, nec summus
 pontificatus desinere, nec Scribarum aut Pha-
 risæorum sublata in totum authoritas fuit? Sed
 de regni Iudæorum exterminio quando fa-
 ctum fuerit, audiamus quid historia scholasti-
 ca dicat. Vbi enim quomodo Nabuzardam
 tribum Iuda in captiuitatem Babylonicam tra-
 duxisset, declarasset, subinfert, Hic fuit exitus
 regni Hebræorum. Et regnatum est secundum
 Iosephum annis 514. mensibus 6. & diebus
 10. secundum lib. Reg. verò non plene 500,
 & fuerunt in eo Reges à Dauid 21. Et post
 pauca de morte Sedechiæ vltimi ex tribu
 Iuda regis agens, sic ait, In diebus Sedechiæ
 factum est exterminium regni Iudæorum, &
 exordium habuit sexta ætas. Ex 4. Reg. vltimo
 patet, reliquias tribus Iudæ quæ remanserant
 ad colendam terram, occiso Godolia illis à
 Nabuzardam prefecto, omnes à maximo vs-
 que ad minimum in Aegyptum fugisse, & sic
 principatus Iuda euersus funditus fuit. Cum
 ergo expressissimè ex sacre historię testimo-
 nio constet, tum regium sceptrum ex Iuda
 ablatum fuisse, si secundum eum sensum ver-
 ba Prophetæ sumimus, in quo à cõmuniter
 ea allegantibus cõtra Iudæos adducuntur, ad
 osten

ostendendum, scilicet quia Iudæorum sceptrum Herodes rex alienigena teneret, ideo aduentus Christi venisse tempus: eadem certè ratione, & extincta sub Nabuchodonosor regia Iudæ dignitate & funditus euerfa, aduentus Christi tum venisse tempus dicendum esset. Si autem secundum sensum, quem prophetia ipsa secundum verborum rigorem, & literalem sensum habere videtur acceperimus qui est, Non auferendum fuisse sceptrum ex Iuda, donec veniret Christus, omnino dicendum est, Christum ante regni Iudæorum exterminium per Babylonios factum, venisse debuisse, quod tamè nullus Christianus concesserit vnquam. Et mirum certè est, quomodo cum tot alienigenas reges post captiuitatem Babylonicam Iudæi habuerint, nullius eorum tempore natum fuisse Christum dicere ausi sint? Hic vellem post longam istam de regni Regum Iuda exterminio narrationem, qua ratione comunem opinionem sustinere soleant, in medium afferres. D. Sine dubio si per sceptrum regiam potestatem intelligendam esse sustinemus, talem scilicet, qualem Dauid, qualem Herodes habuere, quin comunis opinio prorsus corruat fieri non potest. Neque enim post Sedechiam ad Christum vsque quenquam de tribu Iuda super

Iudæos regnasse comperiemus. Sed aiunt, in captiuitate Babylonica duces eos habuisse & principes ex tribu Iuda, vt erant iudices illi, qui Sufannam morti condemnarunt, & post captiuitatem Babylonicam habuisse quoque aliquos ex tribu Iuda duces, vti Zorobabelem & Esdram. A. Quod ad captiuitatem spectat Babylonicam, certum est ex superius probatis propositionibus, ea durante, nullos eos duces aut principes habuisse, vti ex Dan. 3. cap. constat, iudices autem illi, qui Sufannam condemnarunt, non erant de tribu Iuda, vt ex verbis patet Danielis ad eos, & quando ex tribu Iuda eos fuisse probaretur, non tamen principes aut duces illos fuisse, consequeretur, quandoquidem annui tantum essent, singulisque annis mutarentur, principes autē aut duces nullos certè habebant. Sed quid in hoc refutando immoror, cum nullos ex Iuda habuisse eos reges, ad probandum ablatum ex Iuda sceptrum fuisse, ostendisse suffecerit? Meminisse artis obligatoriæ debent talia dicentes, ex cuius præceptis eodem in sensu sceptrum à nobis accipere tenentur, in quo id, dum aduersus Iudæos ad probandum Christi aduentum prophetiæ huius verba afferunt, accepisse conuincuntur. Sicut enim dum Romanis Iudæi seruiebant

seruiebant, regem se, præter Cæsarem, nullum habere fatebantur, ita & dum Babylonis seruiebant, regem præter Babyloniorum regem, nullum se habere, dicere quoque debebant. Præterea inuisibiles & ignotos duces, quales fingunt habuisse Iudæos in Babylone, fingere quoque & nos habuisse eos sub Romanis & Herode possumus, sub quibus benignius tractati legibus suis viuere, sub summis suis pontificibus permittebantur. Notandum ulterius est, ad propositionis copulatiuæ veritatem, oportere omnes eius partes simul veras esse, prophetia autem Iacob copulatiua est. Ait enim, Non auferetur sceptrum de Iuda & dux de femore eius: nō dixit, vel dux, vt esset propositio disiunctiua, ad cuius veritatem alteram partium veram esse ostendisse sufficeret. Hic autē simul iunguntur sceptrum & dux, oportet ergo ytrumque simul in Iuda inueniri, donec veniret Messias, ad sensus prædicti verborum prophete veritatem asserendam. Nam in scriptura, ne iota quidem, aut apex præteriri debet, tantum abest vt ex copulatiua disiunctiuam facere propositionē in ea interpretāda liceat, Maximè autem dum aduersus Iudæos vel hereticos quippiam ex scriptura allegamus, cauendum omnino est, ne iota vnum, aut api-

cem prætereamus, aut voculam vel propositionum scripturæ qualitatem, mutemus. Tum enim excipiendi aduersus allegatam scripturam occasionem illis præbemus.

D. Sed meminisse debes, ex Richardo allegasse te, rerū summam inter Iudæos post Babylonicā captiuitatem, penes summos sacerdotes fuisse, ex quibus aliquot numerantur ex Machabæorum progenie, qui simul reges & pontifices fuere, vt Aristobulus Alexander, & vltimus regum Iudæorum, alter Aristobulus à Romanis postea captus: Christus autem ex vtraque, sacerdotali scilicet, & regia Iudæ tribu originem trahit, sicut est rex & sacerdos in æternum, quia istæ tribus mixtæ fuere. Id ex eo patet, quod Elizabeth, quæ ex filiabus erat Aaron, Mariæ matris Christi cognata fuit, vt patet ex Euangelio.

A. Hoc errorem errori addere est, contra expressum scripturæ sacre testimonium. Nam Diuus Paulus expresse docet in epistola ad Hebræos, nullum de Christi tribu altario seruisse. Omnia autem Apostoli argumenta, quæ ad probandum Christum esse Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech & non secundum ordinem Aaron, faciunt & ad probandum translatum esse sacerdotium in Christo de tribu in tribum, nulla essent

essent, si id asserimus. Sic quippe de Christo scribit. In quo enim hæc dicuntur de alia tribu est, de qua nullus altario præsto fuit. Manifestum enim est, quod ex Iuda ortus sit Dominus noster, in qua tribu, nihil de sacerdotibus loquutus est Moyses, deinde non licebat cuiquam de vna tribu vxorem ex non sua tribu & cognatione ducere, vt patet Num. 36. Vnde cum antiqui doctores, aduersariis Euangelij respondentes quærentibus, quomodo ad Christum generationis ordo pertineret, ad Ioseph non Mariam terminatus hoc se clypeo tutantur, consequens scilicet esse Mariam quoque ex tribu David esse, quandoquidem lege cautum esset diuina, vt vnusquisque ex familia sua & cognatione vxorem duceret. Quæ responsio nulla est, si indifferenter, Christum ex sacerdotali & regia tribu, originem trahere dixerimus. Præterea Christus secundum ordinem Aaron, non secundum ordinem Melchisedech sacerdos diceretur, si ex tribu Aaronica originem habet. Quod ad Mariam attinet, quæ Elizabeth filiam Aaron cognatam habuit, fieri potest vt Elizabeth mater, ex tribu Iuda fuerit. Mariam autem ex tribu Aaron fuisse, aut vllum eius auum, aut proauum asserere, error esset grauissimus, Quia ergo cum Pau-

lo affirmare & tenere debemus, nullum de tribu Christi altario seruiisse, consequens est errare eos, qui ex sacerdotali & Leuitica tribu, ortum quoque eum esse dicunt. Quare concludendum est, toto eo tempore, quo rerum Iudaicarum summa penes sacerdotes erat, ablatum ex tribu Iuda sceptrum fuisse, & cum Aristobulus & Alexander vel Alexandra regnarunt qui ex tribu sacerdotali erant, omnino fatendum est sceptrum, in alia tum quam tribu Iuda fuisse. Ad probandum enim ablatum ex tribu Iuda sceptrum esse, id in aliqua alia ex tribubus Israel fuisse, ostendere sufficit. Nā siue ad alienigenas, siue ad aliquem alium, qui de alia sit, quam Iudæ tribu, sceptrum translatum probetur, certe à Iuda ablatum quoque id esse continuò sequitur. Nescio an aduersus ista quicquam afferri potest.

D. Nihil prorsus occurrit, quod aduersus tam clara excipere testimonia, & argumenta possem: quandoquidem ex clarissimis sacræ scripturæ fontibus hausta sint. Vnde mirari soleo, qui factum sit, ut tot patres vnus post alterum verba prophetiæ huius ad probandum Christum Herodis alienigenæ regis tempore nasci debuisse allegarint, cum tot ante eum alienigenas habuerint Iudæi reges, & tanto antè tempore ablatum ex tribu Iuda sceptrum foret.

foret. Præterea cum huius prophetiæ sensus, accipiendo vocẽ, donec, in significatione sua communiore, prout ab eis accipitur, sit, non prius auferendum esse sceptrũ de Iuda, quàm Christus venisset, cõstetque per 30. ad minus annos Herodem ante Christũ natũ regnasse, oporteret faterentur Christũ prius venisse, & natũ fuisse, quàm Herodes rex esset. Et ideo non amplius miror si aliũ his verbis sensum quærere coactum te asseras, recedendo cum debiti honoris præfatione, à communi eorum opinione & expositione. A. Equidem si quemquam inuenire licuisset, qui hos mihi scrupulos eximere potuisset, libentius cõmunem sequutus expositionem fuissẽ, quod faciendum semper est, cum textus aut ratio cui responderi nequit, in contrarium non reperitur. At cum hic tot scripturæ textus, tot rationes contra communem expositionem concurrant, ingenuè fateor, diutius me perplexum & anxium fuisse, atque hoc saxum versasse noctũque diũque, dum hinc me patrum trahit auctoritas, inde ratio transuersum atque inuitum aliò capit, donec tandem totum sui iuris effecit. Neque tamen omnino auctoritate patrum nostra expositio caret, aut destituta est. Quandoquidem Origenes Hom. postrema in Genesin, quali

quasi eodem modo exponi dictam prophetiam posse doceat, atque nos eam exposuimus, uti postea dicemus. D. Si vnum ex antiquis proferre potes, dictam prophetiam sic exponi posse asserentem, non dici poterit tua expositio, contra vnanimem patrum expositionem facta. Sed quibus tua expositio fundamentis innitatur, ex te intelligere vellem. Hoc enim in tua docendi methodo & disputandi more, mihi placet, quod solida semper fundamenta, quibus tuas assertiones superstruas, quærere te videam.

A. Id lubens effecero. Cum viderem hunc prophetiæ sensum, Cum regnũ ad alienigenas translatum à Iudæis fuerit, tum vëturum esse Messiam, sustineri non posse, eo quod Christus nõ tum venerit, cum primũ à Iudæis ad Babylonios & Persas regnũ translatum fuit, rursus neque hũc quoque sensum, non prius auferetur de Iuda sceptrum, quàm Messias venerit, existimaui in hoc errandi causam sumptam, quod quo tẽpore sceptrũ illud ponendum in Iuda esset, quod non auferetur, obseruatum ab initio non fuit. Nam sine dubio, si in ipso Dauid sceptrum illud incipiebat poni in tribu Iuda, de quo propheta agit id ablatum per Babylonios, ex dicta tribu fuit, habitis tantum in ea 21. regibus,

& tamen

& tamen Christus nondum venerat. Attentius ergo capitulū illud vnde prophetia ista sumpta est, legendum esse putavi. Atque in illius principio, ex verbis, quibus ante prophetiam istam propheta præfatur, inuenienda; dictæ expositionis occasionem sumpsi. Sic enim introducit Moses patriarchā Iacob ad filios loquētem, Congregamini vt annunciem quæ ventura sunt vobis in nouissimis diebus: congregamini & audite filij Iacob, audite Israel patrem vestrum. Hoc exordio pius pater ad filiorum attentionem sibi conciliandam vsus est, antequam vnicuique benedicendo, futura prædiceret. Quia autem, quæ prædicat, non in diebus illis, in quibus sic loquebatur, sed in nouissimis diebus euentura dixit, ad quærendum qui sint illi dies nouissimi, me eiusmodi verba excitaue-
 re. Quærenti autem qui sunt nouissimi illi dies, en cōmodum, Diuus Petrus Apostolorum princeps primus occurrit, ita de Christo scribens, Non corruptilibus auro vel argēto redempti estis, sed precioso sanguine, quasi agni immaculati Christi & incontaminati, præcogniti quidem ante mundi constitutionem, manifestati autē nouissimis temporibus propter vos, qui per ipsum fideles estis in Deo. Quibus verbis ostendit tempus aduentus

aduentus & manifestationis Christi, nouissima esse tēpora, de quibus & Apostolus Paulus 1. Cor. 10. ait, Hæc autem omnia in figuram contingebant illis : scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines seculorum deuenerunt. Et alius Apostolus, Charissimi nouissima hora est. Vnde & Leo Papa ferm. 4. de Epiphania. In vno, inquit, eodemque, Domino nostro Iesu Christo, & vera deitas & vera credatur humanitas. Deitas, qua ante omnia secula in forma Dei, æqualis est patri, humanitas, qua nouissimis diebus in forma serui, vnitus est homini. Per quæ verba, quid per nouissimos istos dies, de quibus meminit patriarcha prædictus, intelligere debeamus nobis indicat. Rupertus quoque Abbas lib. 9. Com. in Gen. ista patriarchæ verba sic interpretatus est. Audiui-
 mus, inquit, his diebus nouissimis, quæ tunc ventura erant, nūc autem iam venerunt, & facta sunt, in diebus istis, diebus vtique nouissimis testante Paulo, quia nos sumus in quos seculorum fines deuenerunt. Et ideo, cum cap. 27. dicti libri, ea quæ in benedictione Symeon & Leui dicta sunt à propheta, vno modo interpretatus esset, ad tempus illa vitæ dictorum fratrum accommodando, tandem corrigit se ipsum, sic dicens, Verum
 quia

quia de diebus nouissimis se prophetare dicit, dicens. Congregamini, & annuntiabo vobis, quæ ventura sunt vobis diebus nouissimis, rectè de Pharisæis prophetiæ dictum intelligitur, & deinde de Pharisæis, qui Christi mortem procurarunt, prophetiæ verba interpretatur. Vnde factum est, vt & ista benedictionis Iudæ verba, Non auferetur sceptrum &c. ad nouissimos dies, in quibus Christus venit, ac commodanda esse existimarim, de quibus ad Hebr. Apost. scribens, ait, Multiphariam multisque modis, olim Deus loquens patribus in prophetis, nouissimè diebus istis loquutus est nobis in filio suo, &c. Quare & ad tentandum, quomodo ad tempora tantum verba ista coapta retur Christi, animum studiumque applicui, & dum vocis Hæbraicæ וַי, quæ idem quod latinis donec, significat, varias significationes considerarem atque despicerem, visum mihi est, quãdoquidem idem, quod, Dum sæpius significaret, seu Quando, quemadmodum & donec latinis, vti apud poetam dum canit,

Donec eris felix multos numerabis amicos.

Id est dum, aut quando eris felix: si in istis prophetæ verbis, donec pro dum, acciperemus, vel pro quando, quod sensus appareret aduersus quem nihil excipi posset. Vt scilicet intelligamus prophetam dictum voluisse

se quod quando, vel dum Christus venerit non vltra auferetur sceptrum de Iuda, & dux de femore eius. Ita vt in diebus Christi sceptrum positum in tribu Iuda stabile & æternum futurum, prædicere eum voluisse dicamus, quod dum antea in Dauide semel in dicta tribu positum fuisset, stabile non fuit, sceptro in Sedechia deficiente & ablato ex Iuda. Et visus mihi est sensus iste multum scripturis iis conformis, quæ de Christi regni æternitate, ingentia testantur. Si donec venerit Christus non auferendum sceptrum ex Iuda dixeris, vtique postquam venerit auferendum insinuas. Hoc autem verbis contrarium est scripturæ, quæ passim testatur tunc regnū æternū incipiendum esse, & Christum regnaturum in domo Iacob in æternum, & sessurum super sedem David patris sui. Magnus mihi videretur error, si post aduentum Christi, auferendum esse sceptrū de Iuda diceremus, cū omnia prophetarum testimonia eò tendant, vt tunc ostendant sceptrū ponendum in tribu Iuda esse, quod nunquam inde vltcrius moueretur, vel in aliam gentem aut populum transferretur. Ita enim de isto regno Daniel scripsit, his, vt credo, prophetę verbis alludendo. In diebus autem regnorum illorum suscitabit Deus cœli

cœli regnum, quod in æternum non dissipabitur, & regnum eius alteri populo non tradetur. Cōminuet autem & consumet omnia regna hæc, & ipsum stabit in æternum: quasi diceret, anteauentum regis, cuius erit tale regnum, non erit sceptrum regni stabile in aliquo populo aut tribu, agebat enim Propheta de regnorum aliorum variis mutationibus, sed adueniente Christo & rege isto, incipere debebat regnum, cuius sceptrum nunquam erat alteri tribui, aut populo tradendum. Cum tanta de sceptri Iudæ stabilitate, per Christi aduentum futura prædicentur, certè mirum videtur, quod per eius aduentum ex Iudæ auferendum sceptrum regni quisquam dicere aufit, cum tum maxime regnum illud Iudæ incipere deberet, quod æternum duraturum erat. His bene consideratis, videre mihi videor, quod in hanc nostram expositionem, pij quique consensuri sint, maxime cum nihil fidei, aut bonis moribus contrarium habeat, & communis expositio sustineri nulla ratione possit. Vides quomodo ista expositio, Non auferetur sceptrum de Iudæ, nisi prius venerit Christus, quæ literalis verborum prophetæ expositio aliàs esset, si omnia illius verba secundum significationis eorum naturam exponamus,

sustineri non potest. Deinde ex istis verbis haberi sensus hic non potest, Tunc scilicet, venturum Christum, cum sceptrum ex Iuda ablatum esset, neque iste, Postquam venerit Christus auferendum sceptrum ex Iuda est, relinquitur ergo sensum verum esse, dum seu quando Christus venerit, non amplius auferendum esse sceptrum de Iuda, neque ducem de femore eius. Nam hæc expositio, cum reliquis scripturæ, de regno Christi testimoniis, mirum in modum quadrat. Præterea, cum nouissimi illi dies, de quibus patriarcha agit, non in David, sed in Christo incipere debebant, videtur dicendum esse, quod in Christo incipiendus terminus erat, post quem sceptrum auferendum ex Iuda ulterius non erat. Ecce quibus expositio nostra fundamentis, & scripturæ sententiis nititur. D. Fateor equidem præclara illam, & multum probabilia fundamenta habere, inter quæ maximè considero nullam aliam, quæ ex istis erui verbis potest, cum cæteris scripturæ sententiis, quæ contra communem allegantur, stare simul posse: verum hoc vnum tibi semper æmuli obiicient antiquorum te doctorum nullum pro ista tua expositione habere. A. Libenter huic renūtiauerō, si quæ aduersus cōmunem ex scriptura allegauī in-

con

cōuenientia, soluantur, & talis detur quæ nul-
 lam exceptionē patiatur expositio. Sed quod
 dicere antè inceperam, Origenē pro hac me
 opinione habere puto. Postquā enim hac ex
 cogitata expositione, mecū ipse reputarē, re-
 iiciendā eam ob nouitatē suā esse, & emulos
 me ob eā calūniaturos cum librorū daretur
 copia, quid super istis prophetæ verbis, anti-
 qui dixissēt, perquirere cœpi, & inter cæteros
 occurrit Origenes, qui prophetiam hanc, de
 Christi regno, vsq; ad secundum eius in fine
 mūdi aduentū duraturo, exponi posse docet,
 adeo vt terminus à quo duratio inceptura
 regni Iudæ erat, primus Christi aduētus esset,
 & terminus ad quē eius secundus aduentus.
 Licet autem vocē, donec, non ita, atque nos
 exponat, tamen eius cum nostra, expositio
 mirum in modum concordat. Illius hic ver-
 ba subiiciam. Si verò quis, in omnibus cupiat
 cursum vtriusque expositionis aptare, potest
 extorquere fortassis, vt de Christo hæc, hoc
 modo videantur intelligi. Quia non defi-
 ciet princeps ex Iuda, id est, hic, qui post re-
 surrectionem eius, Ecclesiarum princeps or-
 dinatur, & dux de femoribus Christi, hoc
 modo exponet. Mēbra Christi esse dicit Apo-
 stolus fidelium populum, sine dubio intelli-
 gendo spiritualiter eos, qui pro firmitate &

constantia fortitudinis, omne corpus Ecclesie sustentare videntur & ferre, vel quia humani seminis indicium, solet femorum appellatione figuraliter dici. Apud nos autem qui seminat verbum seminat. Poterunt ergo, qui ministerium verbi, Ecclesie exhibent, de Christi femoribus intelligi duces. Usquequo veniant, quae reposita sunt? Et videbitur ita posse intelligi, quod usque ad consummationem seculi non deerunt isti duces, donec veniant ea, quae reposita sunt, quae parauit Deus his, qui diligunt eum. Et ipse erit expectatio gentium. In die scilicet iudicij, cum omnes gentes & populi, Christum iudicem in pauore cordis, & tremore conscientiae expectabunt. Haec Origenes. Ex cuius verbis idem, quod nostra expositio affert, eum dicere, & dici posse asserere constat. Nos enim sic verba prophetiae istius intelligimus. Quod scilicet dictum propheta vellet, in Christo Ecclesiae regnum incepturum in quo ipse aeternum regnatus est, cum iis principibus & ducibus, qui ex eius semine & femoribus progignendi sunt, & propagandi usque ad consummationem seculi, donec veniat ad iudicandum viuos & mortuos. Et de hac generatione & principum aeterna successione, Psalmista cantat, Pro patribus tuis

tuis nati sunt tibi filij: constitues eos principes super omnem terram. Archiepiscopos & Episcopos Apostolorum successores designans, super omnem terram, hodie Christi authoritate & nomine regnantes. Atq; de hac generatione apud Esaiam præclarum quoque testimonium habemus, cap. 59. suæ prophetiæ, vbi Deum patrem, sic Christum regem alloquentem inducit, Hoc fœdus meum cum eis, dicit Dominus. Spiritus meus, qui est in te, & verba mea, quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore seminis tui, dicit Dominus, a modo & vsque in sempiternum. Quibus verbis de Christi regni sceptro agere mihi videtur, quod est verbum Dei, quo verbo velut gladio quodam & sceptro, Ecclesias suas Christus, & eius successores moderantur, & hoc verbi Dei, quod pater in Christi ore posuit, sceptrum nunquam de successorum eius auferendum esse Ose. propheta prædicit, quos Christi semine, id est generationem & successionem mysticè vocat. Ex Christi autem & successorum eius, summorum scilicet pontificum, lateribus seu femoribus, cæteri Ecclesiarum principes & duces nascuntur, à quibus nisi mittantur, & verbi sceptrum accipiant, durare non possunt, imo ad Christum non pertinent, nec ad

eius regnum. Eligo ergo in istius patriarchæ verbis intelligere, Ecclesiæ Romanæ quæ domus Iacob, quæ patris David sedes, quæ Christi regnum est, sceptrum, id est auctoritatem & potestatem, & principum eius successiōem, aternū duraturam esse prophetam dictum voluisse. Atque hoc est, quod Origenis indicat expositio. Vocat autē femora Christi, firmiora eius Ecclesiæ membra, quæ velut femora totū corpus, sic ipsa totum Ecclesiæ mysticū corpus ferunt & sustinēt, vel quia ipsi verbi Dei semine per Evangelium in Christo Iesu alios Ecclesiæ duces generant, & Ecclesiarum principes. Pulchra sanè meo iudicio expositio, & iucunda metaphora, ad Ecclesiæ Catholicæ regni stabilitatem, & successiōem perpetuam præsignificandam & declarandam. Vides ergo, amice, Origenis expositionem, præclaram nostræ, lucem & auctoritatem afferre.

D. Certè mirum in modum, quæ pro tuæ expositionis corroboratione in medium ex Origene, Esaia, & Psalmista attulisti mihi placent, & tua expositio fidei contrarium nihil continet, imo ad regni Christi stabilitatem intelligendam multum confert, neque quenquam deinceps reiecturum eam, qui hæc tua, quibus innititur fundamenta legerit,

gerit existimo, maximè cum ex tam antiquo doctore antiquitatis illi authoritatem conciliaueris. A. Quòd si quis eam reiicere obstinato animo pergat, nihil amplius audiet à nobis, nisi illud Horatij, Si quid nosti rectius istis, candidus imperti, si non, his utere mecum. Ego quod habui in medium attuli, alij meliora præstet, & soluendi difficultatis propositæ nodum, rationem inueniant cõmodiorem.

D. Alia ne adducere in huius tuæ expositionis confirmationem, potes?

A. Multa sanè adhuc dici possent, sed in immensum tractatus hic creuerit, si omnia, quæ super scripturæ huius interpretatione afferre ex antiquis possem, persequi velim. Inter cætera, D. Augustinum comperio partem prophetiæ huius, videlicet illud, Et ipse erit expectatio gentium, ad tempus illud retulisse, quod post primum Christi aduentum nuntiat, dicens non futurum Christum expectationem gentium, vsquequo post illius resurrectionem in eum credituræ gentes, ipsum in fine mundi venturum ad iudicium expectabunt. Quam prophetiæ partem, dum ad nouissimos dies refert, videtur indicare, & reliqua ad eosdè referri posse. Hic de varietate, secundum quam prophetiæ huius verba ab antiquis leguntur doctoribus, vel de lectionis,

& interpretationū varietate, ad quas Rabini recurrunt, & Talmudistæ, dicere supersedeo, aliò properas. Neque enim in hac apologia, alium propositum scopū habebamus, quam ostendere iusta nos ratione, à cōmuni prophetiæ huius expositione recedendum esse iudicasse, imò coactos prorsus ab ea recessisse: si quid autem hic à me amplius dictū desideras, quo me apud pios quosque & doctos viros, excusem & purgem edicito, rem sanè gratam mihi feceris. **D.** Mihi satisfecisti, & meo iudicio, æquo cuique lectori.

A. Nō abs re fuerit, si quomodo quidam modernus Doctor, quoddam superius à me contra cōmunem expositionem adductum argumentū soluat, hic retulerō. Quærit enim in hūc modū. Cum prophetia inquit ista dicat, quòd regia potestas duratura sit apud tribum Iuda, ad id vsque tēpus, quo Sylo venturus erat, cūque potestas hæc post Iani Hircani mortem ad Machabæos, ac postea tandem ad Herodem deueniret, cur sceptrum apud posteros Dauidis, in tribu Iuda nō manferit, vsque ad Mariæ patrem. Nam Machabæi ex tribu Leui sunt, non Iuda. Quomodo igitur sceptrum in eorum manus peruenit? quo iure illi potestatem regiam vsurparunt, & exercuerunt? Et respondet, Hanc prophetiam
certè

tertè sic impleri oportuit, vti huic Sylo Christo, iuxta priorem ipsius in mundum hunc aduentum, conueniebat, & sic, ne aliis prophetiis de Christo & cõditione regnõue eius repugnet. At propheta Zacharias dicit priorem aduentum Christi, futurum Eni, hoc est, pauperẽ, egenũ, & humilem, cõtemptibilem, ac despicabilem. Iam si Christus natus fuisset tum cum adhuc stirps Davidis regię maiestatis fastigium obtinuit, atque ita Ioachim, Maria & Ioseph potẽtia clari, regiõq; sceptro potiti fuissent coram mũdo, vbi tum esset illud pauperimũ præsepe in Bethleem? Vbi fuga in Aegyptũ? Vbi aliã notã ac signa humilitatis Christi, & miseræ ærũnosãq; conditionis in tẽpore dispensationis ipsius, de qua prophetae sunt vaticinati? Quapropter breuis illa Machabæorũ in regno Iudaico potestas aut regimẽ, impletioni huĩus prophetiẽ non repugnat. Hoc fortassis fieri voluit diuina prouidentia, ob suas causas, primũ vt Christus pauper, sine strepitu & pompa mundani regni, vti spiritualis rex è tribũ Iuda & Davidis nasceretur, ideo tribũ illã annos aliquot ante dignitatis multum amittere, vilem ac humilem despectamq; fieri, ac fere cõciderẽ, nulloq; in honore corã mundo haberi oportuit, quemadmodũ id Esa. 12. describitur, vbi

quit, Egredietur virga de radice Iesse, & flos siue ramus, de radice eius ascendet, siue fructificabit. Hebræus textus vtitur vocula Gesa, eam vocem Aquila, Symmachus, & Theodotio rediderunt Græcè *νεφελον*, id est truncum, stipitem, baculum vt significarent quod longo tempore post captiuitatem Babylo- nicam, cum iam nemo ex stirpe Dauidis regiam sedem occuparet, quod tum Maria veluti è trunco quodam arido, & Christus è Maria exierit, quemadmodum & Hierony- mus scribit.

Hanc prophetiam quoque impleri neces- se fuit, ideóque tribum Dauidis, eo tempore, quo Christus nasci debebat, antè omni regia gloria vacantem & contemptibilem iacere, & veluti infrugiferum, annosum, aridūque truncum, & stipitem, reputari oportuit, id quod & factum est iis centum & viginti no- uem annis, quibus post Ianum Hircanum, Asmonæi, id est, Iudas cum suis cognatis & nepotibus posterisue, sacerdotium & secula- rem etiam potestatem vnà admistrauerunt. Ibi tum profapia Dauidica in eam pauper- tatem ac contemptum deuenit, vt videretur fieri non posse vnquam vt tantus rex, ex ari- do hoc & vetustate, quasi plane corrupto & emortuo trunco, proueniret. Cum autem

tribus

tribus Iesse extremo contemptu laboraret, tum Sylo Christus, in forma humili, vili, abiecta que, in Bethleem ciuitate Davidis nascebatur. Ideo que Iudæi tum, cum grauis iis immineret Antiochus, cum que Amosnæi sacerdotalem & regiam dignitatem in se suscepissent, tum facile diuinare & non obscuris his signis admoniti intelligere potuissent, instare tempus illud, quo Sylo venturus esset. Ex istius doctoris verbis, quam sit difficile communem prophetiæ istius expositionem sustinere, manifestè patet, dum quam se torqueat, vt occurrentes soluat difficultates, videmus, ex quibus dum extricare se conatur, non potuit euadere, quin sibi cōtradicientia diceret: fatetur quidem prophetiæ sensum esse, quod regia potestas ad Christum vsque in tribu Iuda perseueratura erat, fatetur tamen prædictam potestatem per 129. annos ante Christum natum ad tribum translata sacerdotalem. Rursum quod ait oportuisse, (vt impleretur altera prophetia quæ de Christi humilitate & paupertate prædixerat) non perseuerare ad Christum vsque sceptrum in tribu Iuda: idem est ac si diceret, prophetiam prophetiæ contrariam esse, scripturam scilicet vnã, alteram destruere. Oportuit inquit, vt tribus Iuda per aliquot antea annos
fine

sine vlllo esset honore & dignitate, velut truncus quidã siccus, ex quo nulla spes apparet, ramos vlllos, flores aut fructus aliquando nascituros, quatenus Christus pauper & humilis, ex Parentibus nullo regali honore aut diuitiis ornatus, nasceretur in mundo, vt impleretur prophetia Zachariæ dicentis, priorem Christi aduentum futurum Eni, hoc est, pauperem, egenum, humilem, contemptibilem, ac despicabilem. Nostra expositio cum nulla alia scripturæ sententia aut prophetia pugnat. Imo nostra mirabilem habet cum aliis, de Christi regno prophetiis, concordiam. In hoc totius difficultatis huius enodatio consistit, si bene perpendimus in quod tēpus propheta ista collimabat & respiciebat. Neque enim viuente filio patriarchæ Iuda, vllum in eius domo & familia regium sceptrum fuit, neque dum in Aegypto essent neque in egressu, neque post egressum ex Aegypto vsque ad Dauid regem quisquam ex illa tribu. Iudaicarum rerum summam tenuit. Quæritur ergo, an sceptrum istud (quod Schultam, id est imperium, Tharghum interpretatur) de quo agit propheta sceptrum esset Dauidis, an verò Christi. Non potest dici sceptrum esse Dauidis, cum per tot antequam Christus veniret secula ex tribu Iuda

bu Iuda ablatum, per transmigrationem Babylonis fuerit, in qua nullum regem ducem aut principē præter alienigenas Iudæi habere, vt patet ex Dan. Neque est quod quisquā mathematicos mihi hinc reges, ab omni regno & subditis abstractos, effingat, dicendo regium ius semper in posteris perseuerasse Dauidis, licet eo non fruerentur. Nam iusto Dei iudicio propter sua, & patrum suorum peccata, priuati regno à Deo fuere, & eorum regnum Nabuchodonosori datum, de quo Danielis 4. legimus, quòd ideo punitus diuinitus fuerit, quòd regnum se à Deo habere non cognosceret. Septem, inquit illi Daniel, tempora mutabuntur super te, donec scias quòd dominetur excelsus super regnum hominum, & cuicumque uoluerit det illud. Et post pauca, Regnū tuū tibi manebit, postquam agnoueris potestatem esse cœlestem. Quare & dictus propheta sciēs à Deo regem suum factum esse Nabuchodonosor, licet ex tribu Iuda esset, eum tamen Dominum suum regem uocat, cui sic ibi loquitur, Hæc est interpretatio sententiæ altissimi, quæ peruenit super Dominum meum regem. Et non dubium, quin ita eum omnes alij principum quondā Iuda filij, salutarēt, & alloquerētur. Hoc ergo pro certo
habeatur

habeatur, & confesso, Deum abstulisse regnum à Davidis posteris, & dedisse illud Nabuchodonosori, & eius per aliquot annos successoribus, & deinde Persarum regibus, qui dominati illis fuere, & à Deo potestatem regiam super eos habuere, quare & Cyrus quoque rex, à Deo datū sibi regnum fatetur, cū Iudæos ad ædificandum illi templum, in patriam suam ex captiuitate remisit. Ablatum sine dubio fuit, iusto Dei iudicio ex Iuda regnum, & sceptrum, & datum Nabuchodonosor, neque tamen Christus anteaquam auferretur, venerat, neque tum statim cum ablatum fuit, venit: alius ergo quærendus est verborū prophetæ sensus. De alio sceptro quàm Davidis in illis agitur. De sceptro scilicet agitur, quod in nouissimis diebus tribus erat habitura Iudæ, de quo sceptro somnium quoddā diuinitus Nabuchodonosor habuit, quod interpretatus illi Daniel dicebat, Est Deus in cœlo reuelans mysteria, qui indicauit tibi rex Nabuchodonosor, quæ vêtura sunt nouissimis temporibus. Et quid esset id, quod sibi indicatum esset futurum in nouissimis temporibus exponens, vbi de quatuor regnorum mundi vicissitudinibus egisset, tandem subiungit, In diebus autem regnorum illorum, suscitabit

bit Deus cœli regnum, quod in æternum non dissipabitur, & regnum eius alteri populo nõ dabitur. Quasi diceret. Erit regnum & sceptrum, quod non auferetur de tribu & populo in quo positũ semel fuerit, neque ad similitudinem aliorum regnorũ, vllas mutationum vicissitudines sentiet. De istis ergo nouissimis temporibus agebat etiam patriarcha Iacob, præsentia tangens & futura, vt Augustinus ait, prospiciens, dum dicit, Non auferetur sceptrum de Iuda, donec veniat qui mittendus est. hoc est, Nõ auferetur amplius regnum de Iuda, quando venerit Christus, quod sic interpretari cogimur, quia idẽ quod Daniel de Christi regno prædixisse videtur. Dicendo ergo quòd sceptrum illud, de quo agit Iacob, sceptrũ esset Christi, quod in nouissimis diebus in tribu Iuda ponẽdum erat, facilis erit prophetiæ interpretatio, siue eam, vt nos, siue vt Origenes interpreteris, qui illud, donec veniat, ad secundum Christi aduentum refert, cuius secundi aduẽtus respectu, Christum ait, expectationem dici gentiũ. Nos autem illud, donec, pro dum, vel, quando interpretamur, & expectationem pro spe accipi posse dicimus, quia Christus spes est vnica gentium, non esse aliud præter Christi, nomen sub cœlo credentiũ, in quo se saluos fieri

fieri oporteat. Habes itaque amplam satis rationū expositionis nostrę explanationum, & eorum quę pro cōmunis afferuntur sustentatione cōfutationem. His diebus dum cum viro quodam docto super his disputarem, eūque argumentis, quibus supra expositio nem cōmunem oppugnaui, vrgerem, & inter cętera, negare in Machabæos regnum à Iuda translatum fuisse non posset, eò tandem recurrit, Christum quoque vt diceret ex Machabæorum tribu propter vtriusque per matrimonia commixtionem descendisse, quod cum allegato Diuo Paulo exerte asserente, nullum de Christi tribu altario seruiisse, refutasse, vim tum eludere conatus est argumenti, dicens Machabæos regnum sine iure vsurpasse, quod iure ad tribum Iudæ spectabat. Ergo, intuli ego, iniusti Machabæi fuere, ergo ad impletionem prophetiæ sufficiebat ius habere regnandi, adeò vt si nullus vnquā ex ea tribu regnasset, quia tamen ius regnandi semper habebant, dici sceptrum habuisse semper nihilò fecius possent. Ergo etiam & Herodē regnante, sceptrum erat adhuc in tribu Iudæ, quia Herodes non legitimus regni hæres, sed violentus vsurpator erat. Tum ille ne victus videretur, eò confugit, vt diceret Herodem iure regnasse, quia ita Deus volebat,

bat, vt Iudæorum ad alienigenas regnū deuolueretur. Igitur dixi ego, inuito & nolente Deo, Machabæi regnauère, & post eos Romani à quibus precario regnum Herodes accepit, quorum beneficiarius rex & tributarius erat, quare & in eius regno, Cæsaris de vniuerso dinumerando orbe, parebatur edictis. Ergo & Nabuchodonor, cui Deum cœli regnum dedisse propheta testatur, inuito etiam Deo, Iudæorum habuit & obtinuit regnum. Quas illationes cū reiicere nō posset, confessas porrexit manus, ingenuè fassus, non inuenire se, qua ratione reiici ea & solui, quæ contra communem expositionem adducta à nobis sunt possent.

D. Neque ego quoque qua via quis, quin iis capiatur, elabi possit video, quare & in tuam totus sententiam, eo, ob quam nemo te iure repræhenderit nisi istis refutatis, meliora dederit. Certū est, vbi multis & manifestis scripturæ sententiis, expositio aliqua palam repugnat, & contradicit, aliam, quæ cum illis conueniat quarendam esse, & erraret toto cœlo qui Concilium Tridentinum aliter sensisse diceret. Si in aliis quæ in dicto tuo libro obseruauī, mihi ita atque in hoc fecisti, satisfeceris, quod alicuius repræhensiones timeas non erit. A. Vnanimem non vi-

deo patrum in hac prophetia interpretanda consensum. Nam cum Augustinus & plerique alij, tum ablatum ex Iuda sceptrum dicant, cum Herodem alienigenam regem Iudæi habuere, qui ante Christum natum per triginta ad minus annos regnarat, Diuus Hieronymus vsq; ad passioni Christi tempus, non ablatum ex Iuda fuisse sceptrũ, asserit. Nam de passione Christi exponens illud Sophoniæ I. cap. Et erit in die hostiæ Domini, visitabo super principes & super filios regis, sic ait, Viuificabit Dominus in Aduentu de passione Saluatoris, id est in die hostiæ filij sui, super pontifices & sacerdotes populi Iudaici. Et super domum regiam. Vsq; ad illud enim tempus, perseuerarunt reges Iudæ de stirpe Dauid secundum prophetiam Iacob, Non deficiet princeps ex Iuda, neque dux de femore eius, donec veniat, cui repositum est, & ipse erit expectatio gentium. Post hostiam enim Domini, ablatum est regnum à Iudæis. Hęc Hieronymus. Quæ verba dum lego mirari soleo, quomodo Diuus Hieronymus dicat reges de tribu Iuda perseuerasse vsque ad passionis Christi tempus, cum ex Augustino & Iosepho constet, Aristobulum ex genere sacerdotali & Alexandrum, & Alexandram eius viduam regnasse multo antea

tempore

tempore super Iudæos, qui non erant de tribu Iuda, & ex Euangelio constat, nato Christo Herodem Iudæorum regem fuisse & tempore passionis Christi, nullum eos, præter Cæsarem, regem agnouisse, dicentibus illis ad Pilatum, Non habemus regem nisi Cæsarem. D. Ego quoque non video, quid D. Hieronymum in scriptura, atque historia doctissimum, ad tale quid scribendum & dicendum mouerit. A. Non mirū si bonus quandoq; dormitat Homerus. Nā opere in longo fas est obrepere somnū. Videtur forsitan, ad illud Christi ad Phariseos respexisse, Auferetur à vobis regnū Dei, & dabitur gēti faciēti fructus eius. Nā post Christi passionē hæc Christi verba impleta fuere, ablata vinea peruersis colonis, & crudelibus homicidis, qui hæredē vineæ extra vineam trucidarunt. Sed non de tali regno, de quo hīc Christus agebat, prophetiā Iacob intelligendā esse reliqui Ecclesię patres arbitrati sūnt. Nam de regno tēporali visibili, non de spirituali interpretati ea sunt, dū ad probandum Christi aduentū, eam cōtra Iudæos allegant, tunc ablatū ex Iuda regnū & sceptrum asserentes cum Iudæorum Herodes regnum vsurpauit.

D. Præterea, Christus ad Scribas & Phariseos sacerdotes & legis doctores, verba ista

dicebat non particulariter ad eos, qui erant de tribu Iuda, ad quos tantum prophetiæ Iacob verba diriguntur.

D. Nodus iste difficilior est, quàm qui à me solui possit. A. Mihi certè, velut Gordius nodus videtur. Conatus quidem sum verba prophetiæ prædictæ occasione ex Diui Hieronymi verbis sumpta de regno illo (de quo Christus in supradictis ad Scribas & Pharisæos verbis agebat) interpretari, at optatus non succedebat effectus. Neque enim, quæ commentabar secum, & cum reliqua scriptura consentiebant. Hoc vnum præcipuæ expositionis, quam moliebar filum succindēbat, quod expressè scriptura dicat, prophetiam istam propriè ad eos de tribu Iuda pertinere, oporteret autem sic eam caperemus, atque si ad vniuersos in genere Iudæos dicta esset, antequam ad regnum illud eam coaptemus, quod Iudæis auferendum esse Christus prædixit. D. At Diuus Augustinus & quotquot eam ad probandum Christum tum cū natus est venire debuisse, ex eo quod regnum ad alienigenam translatum à Iudæis esset, dicere consequenter tenentur, non ad solam tribum Iuda, sed ad vniuersum generaliter Iudæorū genus, ista prophete verba dicta esse. At hæc dixisse, est reliqua prophetiæ
 istius

istius vaticinia, quæ de Christo dicta esse tum ipsi, tum reliqui Ecclesiæ doctores ideo asserunt, quod ipse ex tribu Iuda & non ex aliqua alia duodecim tribuum esset: vana red- dere nulliusque vigoris ad redemptionis nostræ mysteria probanda. D. Verum utique est. Et ideo qua ratione de regno illo post passionem Christi Iudæis auferendo, prophetiæ istius verba intelligi possint, non video.

A. Si ad yniversos Iudæos ista prophetiæ verba referri possent, facillimè successisset expositio, qua de regno illo Iudæis post Christi mortem auferendo, interpretari ea conatus sum. Tunc enim dixissem per sceptrum & duces de femore Iudæ, intelligendo s eos esse qui regnum Dei spirituale, quo su per Iudæos regnabat ante Christum natum, eius vice & nomine regebant, quod regnum, vinea quoque Domini Sabaoth dicebatur, quæ locata erat agricolis, iis scilicet, qui super Cathedram Moyse sedere, Scribis & Pharisæis, quos malos post Christi passionem, male Deus perdidit, vinea aliis locata agricolis, qui fructus in tempore debitos redderent, ablato ab illis regno Dei, & dato Iudæis secundum Spiritum, scilicet Christianis, qui sunt domus Iacob secundum Spiritum, Israel secundum Spiritum, filij Abraham.

secundū spiritū penes quos est nūc regnum
Dei super quos Christus regnat, & in æter-
num regnabit. De tali regno verum est quod
non ablatum fuit Iudæis, donec venit. Chri-
stus, donec venit dies passionis eius, qui erat
dies hostiæ, de qua per Sophoniam loqueba-
tur Deus. D. Facillima esset ista expositio,
& maximè quadrat cum prophetæ verbis, si
illius verba ad omnes Iudæos referri possēt.

A. Posset hîc dici, quòd sicut propter no-
bilitatem tribus Iudæ, ab ea populus Israel
in nouissimis diebus Iudæorum nomen ac-
cepit, ita aliqua ad Iudam dicta, ad vniuersos
Iudæos pertinere potuisse, ideo prophetam,
præsentem Iudam tangentem, in ea quæ
vniuersis Iudæis ab eo nominandis euentu-
ra erant, quoad ablationem regni Dei ab il-
lis, respexisse. Hæc dixerim vt melius super
his aliquid cogitandi ista lecturis occasionē
præberem. Plura quidem dici hic adhuc pos-
sent, sed huic disputationi coronidem impo-
nere, ne cui sua fastidio longitudine sit, per-
cupio. D. Sacræ scripturæ studiosis nihil
gratius esse potest, quàm obscuriora ipsius lo-
ca scrutando, genuinum illarū sensum inue-
stigare & comperire. Ideo quòd longiori di-
sputatione difficultatem hanc à nemine ante-
teà satis explicatam, enodare conatus es, gra-

tum illis erit, & æqui bonique consulent.

A. Equidem sudores nostros aliis candidè impertimur. Sed restat, alia quæ dicto in libro obseruasti reprehensione digna, vel certè digna reprehensione apparentia, exponere pergas. D. Sed prius vellè varietatem lectionum huius prophetiæ breuiter annotares, quemadmodum variè apud doctores reperitur. A. Lubens id fecero. Diuus Augustinus lib. 16. de ciuitate Dei, cap. 41. & lib. 12. contra Faustum cap. 42. sic prophetiæ huius verba legit, Non deficiet princeps ex Iuda & dux de femoribus eius, donec veniant, quæ reposita sunt ei, & ipse erit expectatio gentium. Quam prophetiam, de Christi aduentus tempore exponens, sic ait, Ipse igitur est, in quo reposita erant promissa Iudæ, quæ donec venirent, nunquam principes, hoc est reges Israel, ab illa stirpe defuerunt. Idem tamen lib. 18. de ciuitate Dei cap. 45. ait aliquos ante Herodem ex stirpe sacerdotali super Israel regnasse, vt Aristobulum, qui fuit rex & sacerdos, & aliquot eius successores, vt ex præcedentibus patet, neque legit, vt nos donec veniat qui mittendus est, sed donec veniant, quæ reposita sunt ei. Origenes homilia 17. in Gen. sic prophetiam hanc legit, Non deficiet princeps ex Iuda, neque dux de

femoribus eius vsquequo veniāt ea quæ reposita sunt ei vel vt in aliis exemplaribus habetur, veniat is, cui repositum est, & ipse erit expectatio gentium, de qua sic ait, Hic locus manifestè refertur ad Iudam. Constat enim vsque ad natiuitatem Christi, non defecisse principes ex genere Iudæ nec duces de femoribus eius vsque ad Herodem regem &c.

Diuis Hieronymus in 3. cap. Osee exponens illud propheta, Dies multos sedebunt filij Israel sine rege, & sine principe, & sine sacrificio & sine altari, & sine Ephod, & sine Teraphim. vbi per regem intelligi Christum dixisset, allegat prophetiam hanc patriarchæ Iacob in alio sensu, quàm in prius adducta à nobis eius sententia, eam interpretatus est. Sic enim ait, de hoc rege, & Iacob in benedictione Iudæ patriarchæ loquitur, Non deficiet princeps ex Iuda, neque dux de femoribus eius, donec veniat, cui repositum est, & ipse erit expectatio gentium. Ergo postquam defecit princeps ex Iuda, & dux de femoribus eius, & Herodes alienigena & profelytus suscepit imperium, intelligimus venisse, cui regnum repositum est, & ipse erat expectatio gentium.

Hic Diuis Hieronymus principem ex Iuda defecisse tum ait, cum Herodes rex factus

ctus est Iudæorū. Et prophetiam in eo allegat sensu, quasi dixisset propheta, tum venturum Christum, cum Iudæorum regnum ad alienigenam translatum esset. In loco autem prius à nobis ex eo allegato, ait, vsque ad Christi passionem perseuerasse reges ex tribu Iuda, & non nisi post Christi passionem ablatum à Iudæis regnum fuisse.

Interlinearis verò glosa super prædictum Osee locum, sic dictam allegat prophetiam, quasi dixisset propheta, non prius venturum Christum, quam defecisset princeps ex Iuda. Nam interpretans illud, sine principe, ait, De Iacob, sine ipso Christo Salvatore & sacerdote, quia non veniet Christus, donec deficiet princeps de Iuda, & regnet Herodes alienigena. Hæc dicta glosa, quæ certè contrario in sensu atque prophetiæ verba habent, ipsam allegauit. Nam propheta ait. Non deficiet princeps ex Iuda donec veniat Christus: glosa autem prædicta inuertit eius verba ipsum allegans, ita ac si dixisset, Non veniet Christus donec deficiet princeps ex Iuda, cum prophetæ verba expressè significant, si aliter quam nos exposuimus, interpretanda esse dicatur, non prius defecturum principem ex Iuda, quam Christus veniret, id est, vsque post Christi aduentum, non defectu-

rum principem ex Iuda, seu non esse auferendum sceptrum ex Iuda, nisi postquam Christus venerit.

Quid Rupertus super hac prophetia scripserit, hic quoque inferere non abs re fuerit. Is lib. 9. comment. in Genes. cap. 29. sic super istis prophete verbis scribit, iam quasi quæretur, quando ille veniret, & quod signum aduentus eius, continuò sequitur, Non auferetur sceptrũ de Iuda, & dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium. Hoc omni homini oculos habenti, certum & præclarum est. Quãdo enim, vel ex quo ablatum est sceptrum de Iuda, & dux de femore eius? videlicet ex tũc, quando regnum Iudæorum Romanis tradentibus adeptus est. Herodes alienigena, patre Idumeo, matre ortus Arabica. Et quidem reges defecerãt à tẽpore captiuitatis Babylo-nicæ, duces tamẽ qui essent de gente illa perseuerauerunt vsque ad contentiones Hircani, & Aristobuli, qui ex commixtis tribubus sacerdotali scilicet & regia orti, regnũ & sacerdotiũ discordibus sibi diuidẽtes animis, contẽdendo, & inuicẽ pugnãdo, tandem occasione porrexere Romanę potestati, locũq; aperuerunt alienigenæ Herodi. Ita paulatim deficiẽte, & claudicãte femore Iudæ, tandem potestas

potestas omnis ab eo sublata est. Vnde prudenter non tantū dictum est. Non auferetur sceptrū de Iuda, sed additū est, & dux de femore eius. Tūc primū ergo sublatum est sceptrum de Iuda, quando tulit illud Herodes, qui utiq; Iudæus non erat. Quis autē nesciat, quia tunc venit qui mittēdus erat? Tunc enim Iesus Christus Dei filius in Bethleem Iudæ, de virgine nasci dignatus est. Hæc Rupertus. Nicolaus de Lira sic prophetiā istam exponit, Non auferetur sceptrum de Iuda, id est, dignitas regia, & dux de femore eius. Quia deficiente regno, interfecto rege Sedechia in captiuitate Babylonica, extunc gubernatus fuit populus Iudæorū per illos, qui erant de tribu Iuda, quia in reditu dictæ captiuitatis Zorobabel fuit dux eorum, vt patet Zacha. 4. & Aggei 2. & postea sacerdotes gubernabant populum, vt patet tempore Machabæorum, qui etiam erant de tribu Iuda, quia tribus sacerdotalis, & tribus regia erant cōmixtæ, vt patet 4. Reg. II. vbi dicitur, quòd Sofabath soror Ochozię regis Iudę tulit Ioas, & erat cum ea sex annis in domo Domini: quia ipsa erat vxor Ioiadæ pontificis. Et istorum regimen durauit vsque ad tempus Herodis, qui fuit alienigena, scilicet de genere Idumeorum. Ex huius doctoris verbis, con-

stat

stat regnum & reges de tribu Iuda per captiuitatem Babylonicam defecisse penitus, saluat autē veritatem sensus, quem dat prophetiæ, per hoc quòd fuere duces saltem, licet non reges, de tribu Iuda, qui populum vsque ad Herodis tempora rexere, sed eius expositioni obiicitur, quòd prophetia propositio copulatiua est non disiunctiua. Ait enim copulatiuè, non auferetur sceptrum & dux. non autem non auferetur sceptrum vel dux. Vnde ad illius veritatem oporteret ostendere vtrunque, regem scilicet & ducem vsque ad Christum, habuisse posteros Iudæ. Quòd si propheta disiunctiue loquutus fuisset, optimè sensum in quo exponit eius verba, saluasset, dummodo duces ex tribu Iuda vsque ad Herodem, Iudeos habuisse probasset. Licet enim habuisset quidam pontifex vxorem sororem regis, hoc tamen fecit contra legem Dei, id prohibentē, vti supra docuimus. Neque probari potest Machabæos ex pōtificibus descendisse. Mathathias enim Machabæorum pater, non erat pontifex, sed simplex sacerdos de vice Ioachim, nec fuit summus Pontifex. Iudas fuit primus summus pontifex de Asmoneorum progenie, assumptus ad talem dignitatem à populo, post debellatos ab eo Antiochi duces. Præterea licet pōtifices accepissent
 ex alia

ex alia tribu vxores, tamen quia per patres, auos & attauos, non per matres ex qua quis tribu esset censebatur, non adhuc inde seque retur, quod Machabæi essent ex tribu Iuda, licet aliquam ex illa tribu matrem habuissent. Neque sequitur, licet Ioiada pontifex contra legem Mosis agendo, vxorem habuerit ex tribu Iuda, quod cæteri omnes sacerdotes & Leuitæ idem fecerint. Christus autem cum non habuerit patrem hominẽ, sed solùm matrem, ex ea tribu censendus est, ex qua eius auus, matris suæ pater descenderat. At Apostolus hanc Nicolai de Lira euasionẽ reiicit, dum ait, nullum ex tribu Iuda altario seruisse, vti suprà diximus. Et tãto cum rigore exigebatur, ne quis ex alia tribu, quàm sacerdotali, seu Leuitica altario seruiret, quod quidam rex ex tribu Iuda lepra olim percussus fuit, eo quòd incensum adolere Domino præsumpserat, vt patet 2. Para. 26. Quare & in suis Burgen. ad Nicolai glosam, additionibus, hanc ipsius euasionem reiicit, dicens, Iudæorum cauillationibus rectè à Nicolao responderi, vno excepto, scilicet, quòd Machabæi qui sacerdotes fuerunt, & gubernarunt populum, essent ex tribu Iuda, quod ipsi, inquit, negant, nec planè contra eos hoc probatur. Quare alium quærit modum euadendi vim
argu

argumenti, quod ex eo quod Machabæi, qui non erant ex tribu Iuda Iudæorum per tot annos duces fuere, ad cōmunem expositionē oppugnādū sumitur. Et adducit ex quodā libro cuiusdā Rabini, pugione vocato, fabulā illam, de quodā collegio seu cōsistorio Iudæorum, Sanhedrim dicto, quā sibi mirē placere ait, ad quem, inquit, omnes difficultates seu dubia legis, & fidei perueniebant, & omnia summa iudicia, & controuersiæ, qui sub regibus & ducibus Iuda in Hierusalē habitabant & in reditu ex captiuitate Babylo-nica, apud Hierusalem durabat eorum potestas, prout potestas alicuius capituli vacāte se de durat, quorū potestas, inquit, durauit etiā tempore Machabæorum, & vsque ad certum tempus ante destructionem templi secundi, quod concurrat cum tempore passionis Christi. Hæc fabula scripturæ contraria est, quæ fidei dubia ad summum sacerdotē spectare docet Deut. 17. Et de legis scientia & de illius controuersiis iudicare ad sacerdotes, non ad eos de tribu Iuda spectabat, vnde oporteret dicere dictum Sanhedrim Iudæorum, ex tribu sacerdotali collegium fuisse, non autem eorum, qui erant ex tribu Iuda, qui militiam, & ciuilia negotia sectabantur. Præterea collegium istud dici non poterat

rex vel dux, qui non ad democraticum, aut aristocraticum, sed ad monarchicum regendi populum genus spectat. Et ideo author replicarum correctorij Burgenfis Matthias Thoring Saxo, hanc ipsius fabulam reiicit, sic scribens. Fingit, inquit, Burgenfis cum suo pugione, quoddam consistorium habens similem vim, sicut habet capitulum sede vacante, per quod putat concludere Iudæis malè hunc passum exponentibus pro tempore Machabæorum, quando de tribu Iuda nec erat sceptrum, neque principatus. Deinde refutat opinionem Burgenfis primò, quia fictum istud consistorium durauit inquit, secundum eum, vsque ad destructionem templi secundi, factam anno 83. post Christi natiuitatè. Nam Christus vixit annos 33. & 50. anno post illius passionem templum à Tito euersum fuit, qui iuncti faciunt annos 83. & secundum Burgen. sensus istius passus, inquit est, quod ante ablationem talis consistorij, non venit Christus. Vnde esset error in 83. annis. Secundò non probat istud consistorium fuisse de tribu Iuda semper, imò secundum communem opinionem, Scribæ & Pharisei, qui hoc consistorium constituebant, fuerunt de tribu Symeon & Leui, vt dicit hâc glosa interlinearis. Verum mihi videtur

detur potius dicendum istos Scribas & Pharisæos ex tribu fuisse Leui. Nam illud Deut. 17. Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris, surge & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, veniesque ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem (id est pontificem, inquit glosa interlinearis) qui indicabunt tibi iudicij veritate ad id asserendum nos agit, quandoquidem Burgenfis ait ad collegium istud, causas fidei defferri solitas. Et prætera Christus eos ait, super Moyfi cathedram sedisse, qui quidem Moyfes Leuitica ex tribu erat. Dicitus Matthias licet consistorium istud Burgenfis euerterit, non tamen attulit ipse rationem, qua argumentum ex eo, quod Machabæi, qui duces & pontifices fuere, de tribu Iuda non erant, sumptum solui possit, neque refutat in eo Burgensem, quod Machabæos esse de tribu Iuda, probari non posse dixerit.

Diuus Augustinus libro 12. contra Faustú 42. cap. inquit, Vellem scire, imo melius nescierim, qua cæcitate animæ legerit Faustus, vbi vocauit Iacob filios suos, & dixit, Congregamini vt annūciem vobis, quæ occursum sunt vobis in nouissimis diebus. Congregamini & audite filij Iacob, audite Israel patrem vestrum. Hic certè nemo dubitat prophetan

phetantis personā esse dilucidatam. Audiamus ergo quid dicat filio Iudæ, de cuius tribu Christus venit ex semine David secundum carnem, sicut Apostolica doctrina testatur. Iuda, inquit, te laudabunt fratres tui, manus tuæ super dorsa inimicorū tuorum, adorabunt te filij patris tui. Catulus leonis de germinatione, fili mi ascendisti, recumbēs dormisti vt leo, & vt catulus leonis, quis fuscitabit eum? Non deerit princeps ex Iuda, & dux de femoribus eius, donec veniant, quæ reposita sunt ei, & ipse erit expectatio gentium. Et paucis interiectis exponit hæc vltima verba sic dicens, Si defuit princeps ex Iuda, & dux de femoribus eius donec veniret opportuno tēpore, quæ promissa tāquam reposita fuerant? Sunt enim literæ certissimè historiæ ipsorum quoque Iudæorum, quibus ostēditur primū alienigenā Herodem regē fuisse in gente Iudæorū, quo tēpore natus Christus est. Ita non defuit rex de semine Iuda, donec venirent, quæ reposita erant illi. Idem lib. 22. cap. 84. & 85. dictam quoque prophetiam allegat & exponit, licet aliam habeat lectionem ab ea, quam adducit libro 12. præallegato. eius verba hic inferam. Eo sanè tempore, quo iam Iudæa cœperat reges ex tribu Iuda nō habere, non est computandus

Herodes maior in regibus eius, tãquam maritus Thamar. Erat enim alienigena, nec ei Sacramento illo mysticè vnctionis, tanquam coniugali fœdere cohærebat, sed tanquam extraneus dominabatur, quã potestatem à Romanis, & à Cæsare acceperat. Et paucis interiectis, illo ergo tempore, quo iam de tribu Iuda regnum defecerat, veniendum erat Christo vero Saluatori Domino nostro qui non ob esset, multúmque prodesset. Sic enim fuerat prophetatum, Non deficiet princeps ex Iuda, neque dux de femoribus eius, donec veniat, cui repromissum est, & ipse erit expectatio gentium. Iam isto tempore omne quippe magisterium Iudæorum, & mystica, vnde Christi vocabãtur, vnctio ipsa defecerat secundum prophetiam Danielis, tunc venit, cui repositum erat, expectatio gentium, & vnctus est Sanctus Sanctorum oleo exultationis præ participibus suis: Natus est enim Herodis maioris tẽpore: passus est autẽ Herodis minoris tetrarchia. Huius itaque venientis ad oues, quæ perierãt domus Israel, figuram gessit ipse Iudas, cum iret ad tondendas oues suas in Thamma, quod interpretatur deficiens. Iam enim defecerat princeps ex Iuda, & omne magisterium atque vnctio Iudæorum, vt veniret, cui repositum

repositū erat. Augustinus in vno loco eiusdem sui libri, aliter verba Prophetæ allegat, atque in altero. Nam in primo legit, donec veniant, quæ reposita sunt ei: in altero, donec veniat cui repromissum est. Hesechius presbyter Hierosolymitanus, in quadam de beata virgine homilia legit, donec veniat, qui repositus est. Quæ dicta sint vt videatur, quam non sit in horum prophetæ verborum interpretatione, allegatione & expositione, vnanimis patrum consensus.

D. Ista proculdubio varietas & contrarietas obscuritatem indicat prophetiæ, & de illius sensu explicando, certam non esse inueniam adhuc rationem. A. Me, vt verum fatear, torsere semper & affixere, occurrentes, quas in superioribus tractauimus difficultates, dum vt cum reliquis scripturæ sententiis, & historiis, conciliari expositio communis non posset, mecum reputarem: imo cum nullam omnino conciliationis eiusmodi in eundæ, inuenire rationem possem, & nulla ex inuentis & adductis ab expositoribus, quærenti verum intellectui satisfaceret. Sed multo plura à me, super quæstione hac dicta sunt, quàm me dicturum ab initio proposueram.

D. Id necessarium erat faceres, quatenus intelligerent omnes quàm iustis de causis ad

aliam à communi quærendam huius prophetiæ expositionem, coactus accesseris.

A. Cum neque vllus fidei articulus super hac prophetiæ obscuritate, neque morum doctrina superstruatur: deinde cum vnanimis in eius expositione, & patrum & doctorum non reperiatur consensus, id mihi licuisse existimaui. Præterea in eo sensu scripturâ aduersus Iudæos allegare, qui sustineri nequeat, & aduersus quem habent ex scriptura quod excipiant, fidem nostram non ædificare, sed irrisioni exponere mihi videtur.

D. Iam satis superque hac de quæstione disputasti, restat ad alia pergamus.

DIALOGVS SECVNDVS.

A.

Vod longiores hac in quæstione tractanda fuerimus, illius difficultas in causa fuit, in cæteris breuiiores futuri sumus. Tuum autem erit, quæ adhuc in schedis tuis ex nostro libro obseruasti, proponere. D. Quod nunc obiecturus sum, nulla poteris, vt puto ratione eluere. Annotaui enim & obseruaui, te sæpius atque iterum dicere Deum maluisse facere, vt virgo contra naturam pareret, quam vt violandi voti virginittatis exemplum in Ecclesia relinqueret. Deus autem nihi lfacit, aut facere potest

potest contra naturam, sed bene, præter, & supra naturam. A. Rationes & auctoritates, si quas habes ad hoc asserendum, vellem in medium afferres. Ego verò & ratione & auctoritate, non absurdè loquutum me sic esse, postea docebo. D. Auctoritas est D. Augustini qui lib. 21. de ciuit. Dei ca. 8. sic ait, Omnia quip pe portèta contra naturam dicimus esse, sed non sunt. Quomodo enim est contra naturam quod fit Dei voluntate, cum voluntas tanti vtique cōditoris; cōditæ rei cuiusque natura sit. Et lib. 26. contra Faustum, dici, inquit, humano more solet, cōtra naturam, quod est contra naturæ cursum mortalibus notum. Deus autem creator & conditor omnium naturarum; nihil contra naturam facit. Id enim erit, vnicuique rei naturale, quod ille fecerit, à quo est omnis modus, numerus, & ordo naturæ. Et eodem lib. Contra summam illam naturæ legem à notitia remotam siue impiorum, siue adhuc infirmorum, tam Deus nullo modo facit, quàm contra seipsum non facit. Idem docet lib. de vera innocentia cap. 183. Vides hic simul, & tanti doctoris auctoritatem, & rationes, ob quas ait, nihil Deum contra naturam facere posse. Scholastici doctores rationem afferunt August. rationibus similem, dicen-

tes, quia omnis creatura in potentia est obedientiali respectu creatoris, ut lutum respectu figuli, quod id erit cuiusque rei natura, quod ipsum esse voluerit. Hic te auctoritate atque ratione constrictum teneo. Præterea intellexi dum Romæ essem, doctis quosdam Theologos, & canonistas, quibus corrigendi certos libros demandata cura erat communi consensu, ubi quidquam Deum fecisse contra naturam in dictis libris continebatur, id abrasisse & deleisse, quorum auctoritati cedas oportet.

A. Virges me vehementer, at euasurum meo me cum honore ex hac disputatione spero, modò tu neque rationem ullam vitiosam, pro tua tuenda assertione adducas, neque fallacia vlla sophistica utaris, æquiuocè, naturæ vocem in eadem oratione accipiendo. Et nisi id sponte feceris, ego te, ad motis examinandæ propositionum & rationum veritatis regulis, id ut facias vel intuitum coegero.

D. Noui hac te arte in tuis uti disputationibus, quare & à te quantum potero mihi cauebo, ne me sophisticè disputasse, deprehendas aut comperias.

A. In tuæ assertionis fundamenta nunc inquirere libet, & an solida sint expendere. Ais enim Deum nihil facere contra naturam, sed bene præter vel supra naturam.

Quæro
num

num in eodem hîc sensu & significatione, naturâ vtrobique sumas. D. Vtique aliàs fallacia vti me æquiocationis dicturus esses.

A. Quas causas affers cur sic dicendum sit, hæ sunt. Prima, quia id esse, vniuscuiusque rei naturam asseris, quod Deus fecerit, Secundò, quòd voluntas tanti conditoris, cuiusque rei natura sit. Tertiò quia non plus Deus potest facere contra naturam, quàm contra seipsum. Quarto quia omnis creatura in potentia est obedientiali respectu Dei. D. In summa, rationes omnes conclusisti, quas pro nostra opinione adduximus. A. Volo nûc experiri, an vitiosas eas esse ostendere possim. Id enim argumentum vitiosum est, quod æquè seruit vtrique parti. Tam mihi rationes istæ, ad probandum Deum nihil præter vel supra naturam facere seruiunt, quàm tibi ad probandum eum nihil contra naturam facere posse. D. Id quomodo ostendi queat non video. A. Cû secundum te, id sit cuiusque rei natura, quod Deus facit, cû dicis Deum aliquid facere præter naturam, aut supra naturam, idem est ac si diceres Deum aliquid facere præter, aut supra id quod facit. Rursum cum dicis cuiusque rei naturam conditoris Dei voluntatem esse, & nihilominus Deum dicis præter na-

turā & supra naturā aliquid facere, licet non cōtra naturam, idē est, ac si diceret Deum aliquid præter & supra voluntatē suam facere posse, deinde cū eum dicis, ideo nihil cōtra naturā facere, quia nihil cōtra seipsum facere potest, & nihilominus præter & supra naturā eū aliquid posse fateris, idē est, ac si dicas, eum aliquid præter, & supra seipsum facere posse. Demū, quādo ideo non facere eū quicquam cōtra naturā dicis, quia creatura omnis in obedientia eius potentiali cōstituta est, & nihilominus præter & supra naturā, aliquid eū posse fateris, idē prorsus est, atq; si diceret, præter & supra potentialē rerum creatarū obedientiam, aliquid eū posse. Vides ergo, vt rationes istæ contra te militent, & ideo vitiosæ sint.

D. Nondū id planè video. A. Sicut enim cōcludis ideo Deū nihil cōtra naturā facere, quòd natura vniuscuiusq; rei cōditoris eius volūtas sit, ita cōcludā ego, nihil eū supra aut præter naturā facere, quòd natura vniuscuiusq; rei Dei sit volūtas. Sicut enim nihil cōtra voluntatē suā facere potest, ita neq; præter aut supra voluntatē suam. Itē nihil supra aut præter id, quod facit, facere potest, nihil supra, aut præter seipsum, nihil supra aut præter potentiā rerum obedientialē. Ergo per cōsequens, nō plus quidquam potest supra aut præter

præter naturã, quàm cõtra naturã posse eum
asseris. Et ideo quas adduxisti rationes, tantũ
cõtra te, ad probãdũ Deũ nihil supra, aut præ-
ter naturã posse, militãt quantũ pro te facere
arbitratus eas es, ad probãdũ Deũ nihil cõtra
naturã facere. Vides itaq; vt rationes tuæ vi-
tiosæ & sophisticæ sint, dum iisdẽ ego ratio-
nibus Deũ nihil præter aut supra naturã fa-
cere posse ostẽdo, quibus tu eum nihil con-
tra naturã facere posse, probare conabaris.

D. Ita te video in meas insinuasse te ra-
tiones, vt quia via elabar (vt ingenuè fa-
tear) penitus ignorem. Nam omnino se-
quitur, sumendo naturam pro Dei volun-
tate, aut pro eo, quod Deus facit, aut pro
eo, quod est obedientialis rerum potentia,
quòd non plus Deus supra aut præter natu-
ram facere quicquam potest, quàm contra
naturam facere eum non posse diximus.
Non potest enim quidquam præter suã vo-
luntatem, aut præter obedientialem rerũ po-
tentiam aut præter vel supra id, quod facit.
Hoc enim manifestum est, negareque non
possum. Sed quid ad D. Augustini dicturus
es auctoritatem, dicentis Deum naturæ au-
ctorem, nihil contra naturam facere?

A. Respondeo, sumendo naturam vti
beatus Augustinus eam sumit, verũ quidem

est Deū nihil contra naturam facere posse, at eam sic sumendo, verum quoque est, nihil eum supra aut præter naturam facere posse. Et ideo D. Augustinus, dum dixit Deum nihil contra naturam facere, non subiunxit aliquid cum præter, aut supra naturam facere posse. Hoc tua vel tuorum, non Diui Augustini additio fuit. Nam sumendo vocem naturam, ea significatione, in qua Diuus eam Augustinus dum Deum nihil contra naturam facere docet, accepit, æquè falsum est, Deum aliquid supra, vel præter naturam facere, atque est eum aliquid contra naturam facere. D. At scholastici omnes, ista, qua ego vsus sum distinctione, vtuntur & ipsi, afferentes & docentes verū esse, Deum aliquid cōtra naturā facere nō posse, sed bene supra aut præter naturam. A. Apud nullum scholasticum legi, Deum nihil contra naturam facere posse, docent quidem quando contra naturam, quando præter aut supra naturam miracula faciat. Sed si aliqui ex eis dicunt Deum contra naturam nihil facere, sed bene præter vel supra naturam, in alia atque alia, naturam, significatione sumunt. Nam cum eum contra naturam aliquid facere negant, pro eo sumūt naturā, pro quo eam Augustinum in superioribus sumpsisse docuisti,

at cum

at cum Deum aliquid præter, aut supra naturam, facere posse docent, naturam, in ea sumunt significatione, in qua à D. Paulo sumitur ad Romanos primo, cum de peccato contra naturam dicitur. Et Rom. ii. cum oleastrum contra naturam, in bonam oliuam inferi ait. Et i. Corinth. ii. cum naturam ait non docere, quod viri comam nutriant. Et eo modo, quo naturam accepit Diuus Ambrosius lib. i. offic. cum ait, ignominiam esse viro, si comam nutriat, quum cõtra naturam est. Hoc est, sumunt eam pro communi & vsitato naturæ cursu, secundum quem in suas res naturales, actiones exeunt, quam naturam quoque rectè dici etiam Diuus Aug. lib. 26. contra Faustum docet. Quia autem hoc non animaduertisti, in tuis cœpi te verbis. Strangulant enim se ipsa ista tua verba, dum ais Deum non facere contra naturam, sed bene præter, vel supra naturam. Nam si naturam, in eodem sensu accipis, quum dicis Deum nihil facere contra naturam, atque quum dicis, eum bene aliquid facere supra vel præter naturam, sumendo scilicet naturam ita atque August. eam sumit, dum dicit Deum non agere contra naturam, profectò simili ratione cogeris dicere, eum nihil præter aut supra naturam facere. Nam nihil po-

test

test supra aut præter voluntatem suam facere, vel supra aut præter potentiam obedientialem creaturarum. Si autem dixeris, te naturam accipere in principio tuæ propositionis, pro potentia obedientiali creaturarum, vel pro voluntate Dei, & in secunda eius parte, pro communi cursu naturæ, sophisticè loquutum te esse conuincam, fallacia vtendo æquiuocationis. Et tamen nisi æquiuocè acceperis, naturam, altera propositionis tuæ pars falsa est manifestè. Rursum, si naturam vtrobique pro communi & vsitato rerum ordine, secundum quæ in suas exeunt actiones acceperis, quo in sensu à Diuo Paulo sumitur, falsum erit, Deum nihil contra naturam facere posse, & modum loquendi Diui Pauli absurdum esse dicas oportet, dùm ait oleastrum contra naturam in bonam oliuam inseri. Nam dùm homo inserit oleastrum in bonam oliuam, utiq; illi cooperatur Deus qui est in ea actione principale agens. Et præterea sumendo naturam, uti sumit D. Aug. cum ait Deum non facere contra naturam, dicit etiã de homine nihil eum facere contra naturam nisi dum peccat. Ita enim ait li. 26. cõtra Faustum, in eodẽ loco & cap. vnde tu Aug. contra me citasti. Sed nec ipse homo, inquit, quicquam contra naturam facit, nisi dum peccat, qui tamen supplicio

plicio redigitur ad naturam. Ad naturalem quippe iusticiæ ordinem spectat, ut aut peccata non fiant, aut esse impunita nõ valeant. Hæc August. Secundum hunc modum loquendi August. dum homo oleastrum inferit in bonam oliuam, non diceretur facere contra naturam. Et tamen Diuus Paulus hoc ait esse contra naturam. Vtri plus credam? quem potius imitabor in loquendo, Diuum Paulum an Diuum Augustinum? Sed non est, ut deinde ostendam, Paulo contrarius Augustinus. Et certè Diuus Augustinus dum naturam pro Dei voluntate sumit, in ea illam significatione accipit, in qua nunquam ante eum quisquam voce ea vsus erat, & contra vsitatum loquendi hominum modũ. Quod & ingenuè in eomet loco fatetur quem contra me citasti, lib. scilicet 26. contra Faustum, dum ait, Dici humano more solet contra naturam, quod est contra naturæ cursum mortalibus notum. Et lib. 21. de ciuitate Dei cap. 8. Omnia quippe portenta contra naturam dicimus esse. Et lib. 29. contra Faust. ca. 2. de miraculis agens. Quæ quidẽ contra naturam plerumque appellantur, non quòd naturæ aduersentur, sed quòd naturæ modum, qui nobis est vsitatus, excedant. Vides ut dictus doctor fatetur hominum more
 miracula

miracula dici, contra naturam, & quo sensu
& quomodo id verum sit exponere.

D. Verè me constrictum & captum in ver-
bis meis sentio, dum ab initio, me non esse
æquiuocè in eadem oratione voce naturæ
vsurum recepi, & dum me dixi vtrobique in
in eodem sensu vocem naturæ capere, dum
Deum assero nihil contra naturam, sed bene
præter aut supra naturam facere. Certè non
fatis animaduerti, contradicentia & sibi repu-
gnantia me dicere, loquutus sum, vt cõmu-
niter apud nos ij loquantur, qui Deũ contra
naturam nihil facere aiunt, & miracula non
esse contra sed supra aut præter naturam.

A. Vides propter nimiam subtilitatem
communem relinquere hominum loquendi
modum, aut condẽnare, quid sit. Quidã Ro-
mæ me quoque reprehendit, quòd in libris
meis miracula contra naturam fieri dixissem,
allegans quæ tu ex Diuo Augustino à dispu-
tationis huius initio adduxisti. Ego tum re-
spondi, me modum loquendi sequi, quem
Diuus Paulus Romanis scribens seruauit,
& Romanos nunquam modum loquendi
magistri & doctoris suæ fidei, condẽnatu-
ros esse, & licere nobis sumere vocem, naturam,
in ea significatione, in qua talis doctor fidem
Christi Romanis auribus ingerens ea vsus
erat,

erat, quo in sensu eam sumendo, verissimum est miracula rectè contra naturam fieri dici. Ad quod nihil respondit, nisi in quadam Doctorum cōgregatione istum dicendi modum condemnatum, & reprobatum fuisse, & ideo cauendum mihi esse ne eo vterer. Ego autem eo me vsurum dixi, donec ecclesia Romana nō eum reprobasset. D. At, quid de D. August. dices, asserente miracula non esse contra naturam, & modum istum loquendi reprobante. A. Nego D. August. modum istū loquendi reprobare, & præterea sumendo naturam, vt ipse eam sumit, verum eum dicere, sumendo autem, vt D. Paulus eam sumit, verum esse, miracula contra naturā fieri. D. August. in lib. de vera innocentia cap. 183. aliam dat distinctionem, dicens, quòd miracula nobis videntur contra naturam, non autem Deo. D. Miror quomodo D. August. reprobare modum istum, dicendi miracula esse contra naturam, negaueris. A. Si in suis fontibus integras D. August. sententias legisses, vidisses D. August. modum istum loquendi non reprobare. Nam in eomet loco & cap. lib. 26. contra Faustum, ex quo à principio arma contra me sumpisti, eum approbat manifestè, sic subiungēs iis, quæ hactenus ex eo loco allegauimus. Sed cōtra naturam, inquit,

inquit, non incōgruè dicimus Deum aliquid facere, quod facit contra id, quod nouimus in natura. Hanc enim etiam appellamus naturam, cognitum nobis cursum solitumque naturæ, contra quam Deus cum aliquid facit magnalia vel mirabilia nominantur. Contra illam verò summam naturæ legem, à noticia remotam, siue impiorum, siue adhuc infirmorū, tam Deus nullo modo facit, quàm contra seipsum non facit. Hæc Augustinus. D. Ita ne scribit Diuus Augustinus? Vellem locū istum in ipso auctore legere. A. Adest præ manibus dictus August. liber, eum legito. D. Verum est ita eum scribere, atque allegasti, ideo manifestè patet ipsum, modum istum dicendi miracula esse contra naturam, non reprobare, sed approbare, dum ait id non incongruè dici. Sed ego in suo fonte integram Diui Augustini super hac quæstione sententiam nunquam legeram, contentus ea allegatione truncata quæ in scholasticorum aliquorum libris reperitur, idque mihi sic temere reprobandi modū ipsum loquendi, occasionē dedit. A. Idem tibi in ea allegatione cōtigit, quam ab initio ex 21. de ciuitate Dei fecisti. Nam si totum octauum caput legisses, quomodo non reprobet modū istum loquendi,

quo

quo D. Paulus vsus est, vidisses, nobis tamen inquit, ista, quæ velut contra naturam fiunt, & contra naturam fieri dicuntur (quo more hominum loquutus est Apostolus, dicendo contra naturam, in olea insitum oleastrum, factum esse participem pinguedinis oleæ) & monstra, ostenta, portenta, prodigia nuncupantur, hoc monstrare debent, hoc ostendere, vel præostendere, hoc prædicere, quod facturus sit Deus, quæ de corporibus hominum se prænunciavit esse facturum, nulla impediēte difficultate, nulla præscribente nature lege. Hæc ille. Certe nos, qui hominibus loquimur, more hominum cum illis loquendum esse arbitramur, & dum ea quæ fidei sunt hominibus exponimus, vsitato hominibus sermone, loqui debemus, vti & Diuus Paulus fecit: imo Deus ipse cum hominibus, hominum quoque more loquitur, ita ac si ipse homo esset. D. Vt video, non reiicitur modus iste loquēdi à Diuo Augustino, quo nos dicimus Deum facere aliquid contra naturam. At scholastici eum reprobare videntur. A. Nihil minus. Eorum coryphæos Diuum Thomã & D. Bonauenturam consulo, sic loquitur enim D. Tho. in 2. d. 18. Contra naturam, inquit, dicitur miraculum fieri, quando in ipsa re est aliquid contrarium ei,

quod fit, sicut si graue sursum moueretur & quod virgo peperit. Idem in Epistolæ ad Hebræos cap. 2. docens quæ differentia sit inter signa & portenta. Portentum, inquit, est quod est contra naturam, vt est partus virginis, suscitatio mortui. Diuus Bonauentura in 2. d. 18. legatur, vbi docet quando dicitur miraculum esse contra naturam, quando verò supra naturam. Allegabo & magistrum sententiarum omnium scholasticorū patrem & vt ita dicam, antesignanum. Is in 11. cap. ad Romanos, sic hac de re scribit. Non incongrue, inquit, dicitur Deus aliquid facere contra naturam, quando facit contra id quod nouimus in natura. Hanc enim etiam naturam appellamus, cognitum nobis cursum & solitum naturæ.

Idem docet D. Anselmus in 11. cap. ad Hebræos. Id enim, inquit, non incongrè dicimus Deum contra naturam facere, quod facit contra id quod nouimus in natura. Hanc enim etiam naturam appellamus, cognitum nobis cursum naturæ, contra quam quum Deus aliquid facit, magnalia vel mirabilia vocantur. Hæc ille. Vides ergo nec scholasticos, nec Augustinum, nec quemquam alium ex antiquis Ecclesiæ Doctoribus, modum istum loquendi reiicere, sed docere quod
non

non incōgruè sic loquamur. Non ergo sine causa negavi, Augustinum modum istum loquendi reprobasse, qui vsitatus & communis est hominibus, & verissimus in eo sensu, in quo naturæ voce utitur. Si de his plura nosse velis, apologiam primæ actionis nostræ cōtra sacramentarios, legas licebit. Existimo enim sat superque per hæc me purgasse tibi, & modum istum loquendi sufficienter defendisse. D. Utique ita esse fateor, & confessas tibi manus extendo. Et certè miror, si verum est quod correctores illi quorum superius meministi, modum istum loquēdi reprobauerunt, vnde id vt facerent moti fuerint, cum doctissimi viri sint: quandoquidem neque D. Aug. neque quisquam antiquus doctor, vel scholasticus, cum reiecerit, aut absurdum dixerit. Sed quid dico? non miror: quandoquidem eadem qua ego ratione moti & autoritate, id fecerint, & præterea philosophi etiam verbis, dicentis monstra non esse contra, sed præter naturam. Ego quidem firmissimè, ante hanc tuam disputationem tenebam, incongruè eos loqui, qui Deum contra naturam aliquid facere dicerent. Et ideo, est vnde tibi gratias agam, qui ex hoc me errore liberaisti. A. Quod ad doctores correctores prædictos spectat, non crediderim,

nisi id videro, eos talem loquendi modum è
 suis libris, velut incongruum erasisse & ex-
 punxisse. Et si id fecissent, ex non lectis in
 suis fontibus Augustini authoritatibus supra
 allegatis, errandi eos occasionem sumpsisse,
 vti & tu fecisti, dicendum erit. Quod ad phi-
 losophum spectat, aliter ipse naturam quam
 tu, accipiebat: & nos Theologi non ab eo,
 sed potius à Paulo, quæ fidei sunt loqui di-
 scimus. Et vt verum fatear, mirum apud ex-
 teros videretur, quod Romæ modus loquen-
 di fidei Romanorum magistri, Diui scilicet
 Pauli, tanquam incongruus & absurdus rei-
 ceretur. Vnde non dubito quin in congrega-
 tione indicis corrigendi sint per Theologos
 doctores prædicti, si verum est quod de illis
 audisti, & modus loquendi Apostoli Pauli
 relinquendus in vsu, vti & semper hætenus
 fuit. Scis enim doctissimos habere congrega-
 tionem prædictam viros, tum illustrissi-
 mos Cardinales, tum Doctores Theologos,
 qui antiquum & consuetum loquendi mo-
 dum seruatum apud Romanos curabunt.

D. Aliud à doctissimis viris expectari non
 potest, nec debet. Quare vt video, tuto & tu
 de cætero ita loqui poteris, & dicere cum
 Diuo Thoma, partum virginis esse contra
 naturam, & quod plus est, cum Diuo Hiero-
 nymo

nymo in Epistola ad Demetriadem, de virginitate seruanda dicere, quod virginitas etiam ipsa, sit contra & vltra naturam.

Sed restat aliud à me obseruatum, quod te nulla existimo ratione defēdere posse. In tui namq; libri prologo ad lectorē, veteris & noui testamenti mentionem faciens, vtrumque instrumentum, pro vtroque testamento dixisti, quem modum loquendi, vt nouum, vt Erasmanum aliquos viros doctos Romæ reprobare, imò abhorrere, & exhorrere vidi, cum in eam in tuo quoq; de libero arbitrio lib. vocē incidissent. A. Scio quēdā Romę magnę authoritatis magistrū, vocem illā vt Erasmanā in nostro lib. exhortuisse. Nam vt vir est pius, & fidei zelo ardēs, prophanas quasque vocū nouitates detestatur, & ideo cum vocem istam, instrumenti, nouam ad significandum sacram scripturā arbitraretur, eam abhorruit. Ego quidem ab initio probandæ tantum patientiæ meæ causa, eam reiicere illum existimauerā, verū quū orationē quandam, de Domini Trāsfiguratione in capella coram pontifice dicendam, pro quodam patre composuissem, atque in ea de industria vt an seriò vocem istam nouam arbitraretur probarem, verba Diui Leonis Papæ, tacito tamen eius nomine, in quibus vetus testa-

mentum veterum protestationē instrumenta, idque in eo sermone, qui in festo transfigurationis in Ecclesia Romana ex breuiario per bonæ memoriæ Pium quintum correcto legitur, vocat inseruissimam, eamque postea dictus pater illi corrigendam obtulisset, ex phrasi meam esse prædictam orationem sensit, atque protinus verba ista Leonis Papæ deleuit, dicens Erasmianam esse phrasim istam loquendi. Quod cum mihi pater ille retulisset, non potui non aliquantulum commoueri, cum & ipse Erasmus omnesque prophanas eius nouitates, ita atque quispiam alius detester. Fateor equidem mihi puero aliquot eius libros, discendæ linguæ latinæ gratia, à præceptoribus meis prælectos fuisse, & illius dictionem & eloquentiam mihi placuisse semper, at nouitates vocum, & dogmata eius, Ecclesiæ catholicæ fidei contraria abhorruisse me semper, & abhorrere etiamnum in hodiernum vsque diem. Quare veritus ne quis forsitan, dicti magistri autoritate motus, quicquam cum prophanis Erasmi nouitatibus commune habere me arbitretur, vel etiam suspicetur, cum dicti magistri pace & bona venia, hic non nouum esse, neque Erasmianum, sacram scripturam instrumentum vocare, ostendere me oportet ne tacendo,

cendo, & dissimulando, Erasmanum me esse, non christianum & catholicum, ipsa mea taciturnitate fateri videat. D. E re tua est, id fecisse. Nam aliquamultos ista voce offensos fuisse noui, vbi dicti magistri super eius nouitate & Erasmeitate, vt ita dicam, relationem audissent. Non enim ferre debes, vt Erasmanus dicaris. Male quippe nomen istud apud pios quosque catholicos, & Romæ & alibi sonat. Sed vellē Leonis Papæ verba in medium afferres, nam non memini legisse me vnquam apud eum, vel alium antiquum Ecclesiæ doctorem, vetus testamentum instrumentum appellatum. A. Id lubens fecero. Cum enim piissimus iste pontifex & eloquentissimus, rationē redderet, cur Moyse & Helias in Christi transfiguratione, cum eo apparuerint loquentes, qui legem, inquit, & prophetas significabant, atq; id ideo factum dixisset vt verissime in illa quinque virorum præsentia, completeretur quod dictum est. In duobus vel tribus testibus stat omne verbū. (quinque virorum dixit, quia cum Moyse & Helia numerat tres Apostolos, qui & ipsi præsentés aderant) sic deinde loquitur, Quid hoc stabilius, quid firmitus verbo, in cuius prædicatione veteris & noui testamēti continet tuba, & cum Euangelica doctrina, anti-

quarum protestationum instrumenta concurrunt? Adstipulant enim tibi inuicem, vtriusque foederis paginae & quem sub velamine mysteriorum praecedentia promiserant signa, manifestum atque perspicuum, praesentis gloriae splendor ostendit. Hæc ille. Vides quæ, veter. testamenti cum nouo conuenientiam dicere cupiens, nouum testamentum, Euangelicam doctrinam vocet, & veteris, antiquarum protestationum instrumenta. Nam cum ait, cum Euangelica doctrina veterum protestationum concurrunt instrumenta, nihil aliud dictum volebat, quam vetus cum nouo, testamentum conuenire. D. Id ita esse liquet, sed instrumenta dixit, non instrumentum. A. Quid refert: idem etenim est, siue instrumentum, siue instrumenta veterum protestationum dixeris. Et in breuiario Romano, Romæ impresso, ista istius Romani pontificis verba continentur. Et quis, quaeso, nisi demens, sanctissimum istum pontificem Erasmanum fuisse dixerit? D. Ac solum istum proferre potes, qui isto nomine sacram scripturam appellet. A. Ex antiquissimis doctoribus latinis Tertullianum, proferam quem magistrum Diuus Cyprianus vocare Hieronymo teste solitus erat. Is in apologetico contra gentes, tribus ad minus

in locis, vetus testamentum sub nomine instrumenti citat. Capite siquidem 17. cum naturaliter omnes vnum Deum nosse, & inuocare in afflictionibus suis consueuisse docuisset, subinfert, Sed quo plenius & imprefius, tam ipsum, quàm dispositiones eius, & voluntates adiremus, instrumentum adiecit literaturæ, si quis velit de eo inquirere, & inquisito inuenire, & inuento credere, & credito deseruire. Cap. autem 19. de veteris testamenti libris agens, instrumenta eos vocat his verbis, Primam inquit instrumentis istis fidem, summa antiquitas vendicat. Idem facit & Cap. 21. sic scribens, Sed quoniam ædidimus antiquissimis Iudæorum instrumentis, sectam istam suffultā esse (loquitur de christianismo) quam aliquādo nouellam, vt Tyberij temporibus plerique sciunt, &c.

D. Maxime antiquitatis viri testimonium protulisti. At quia iste ab Ecclesiæ vnitatem, & fide defecisse legitur, opus est ex Catholicis Ecclesiæ Doctoribus, vnum saltem aut duos ostendas, sic sacram scripturam appellasse. A. Hic mihi primus in memoriam incurrit, acerrimus ille hæreticorum insectator, Diuus Hieronymus, qui pluribus in locis voce ista, sacram allegans scripturam vtitur. Vti in Commentariis super Esaiam prophetam, expo-

nens istud prophetæ ca. 8. Liga testimonium, signa legem in discipulis meis. Vbi dicit verba ista vocem esse Dei loquentis ad Prophetam. Quia, inquit, factus est Dominus in petram scādali, & lapidem offensionis, duabus domibus Israel. Et missum ad se Emanuel suscipere noluerūt. Liga testimonia veteris instrumenti, & trade illa discipulis meis. Et in 14. cap. Matthæi idem facit, sic scribens, Audi Manicheæ, bonæ margaritæ sunt lex, & Prophetæ, & notitia veteris instrumenti. Idem in Epistola ad Dardanum de terra promissionis. Et mihi inquit, in Euangelio promittuntur regna cœlorum, quæ instrumentum vetus, omnino nō nominat. Idem in præfatione in quatuor Euāgelia ad Damasum Papā. Neque verò ego de veteri disputo instrumento, quod à 70. senioribus in Græcā linguam versum, tertio gradu vsque ad nos peruenit. Et post pauca, Præmitto eos codices, quos à Luciano & Esichio nuncupatos, paucorum hominum asserit praua contentio, quibus vtique nec in toto veteri instrumento post 70. interpretes, emendare quid licuit, nec in nouo profuit emendasse. Vides vt iste, qui non fuit Erasmius, vtrunque testamētum vetus & nouum, instrumentum vocet. En quinque tibi loca ex eo adduxi, in quibus
instrum

instrumenti nomine, sacram scripturam appellat. Annon hæc tibi sufficiunt ad ostendendum me Hieronymianum potius, quam Erasmusianum esse, dum sacram paginam instrumentum voco? D. Sufficere certè, tum mihi, tum æquo cuique lectori debent. Verùm an Augustinus ea quoque voce utatur scire vellem. A. Utitur & ipse ista voce uti & Hieronymus, & testamentum vetus melius dicit vocari instrumentum quàm testamentum. Audi quid lib. 3. cap. 4. eorum quos contra duas Epistolas Pelagij scripsit dicat. Aliter, inquit, dicitur iam obtinente loquendi consuetudine, vetus testamentum lex & Prophetæ, qui vsque ad Ioannem perseverarunt, quod distinctius vetus instrumentum, quàm vetus testamentum vocatur. Audis ut distinctius vetus instrumentum, quàm vetus testamentum, sacram veteris foederis paginam vocari dicat, & asserat. D. At de nouo testamento vellem scire, an & illud instrumentum vocet. A. Hoc etiam instrumentum appellat. Nam in Epistola ad Casulanum de Priscorum ieiuniis disputans, sic tandem concludit. Ego in Apostolicis scripturis, totoque instrumento (quod appellatur testamentum nouum) animo id reuoluens, video præceptum esse ieiunium. Hæc Augustinus. Ab his ego
 doctor

doctoribus, non ab Erasmo, sacram vtriusque fœderis paginam instrumentum vocare didici. Et vt verum fatear, non memini apud Erasmus comperisse me sacram scripturam instrumentum vocatam. Et hodie in manus eius nouum testamentum Græcum & Latinum sumpsi, & non instrumentum nouum, sed testamentum nouum, pro titulo eius liber habet. D. Satisfecisti mihi, & egregiè te à nouitatis præsumptione Erasmanæq; curiositatis nota abluisti, dum duos tam insignes antiquorum Ecclesiæ doctorum coryphæos, pro tua in medium adduxisti parte.

A. Equidem D. Hieron. legenti, vix quicquam frequentius occurrit, quàm instrumenti voce sacram scripturam appellari. Legatur in proœmio lib. 16. in Isaiam, vbi ait epistolam Pauli ad Romanos, omnem pene de veteri structam esse instrumento, & regulæ suæ meminit, super trãslatione veteris instrumenti. Legatur in cap. 1. Esaiæ, vbi hæc verba habet, Beatus qui seminat in eloquiis scripturarum, tam veteris quàm noui instrumenti. Et paulo antè, In veteri quoque dicitur instrumento, quòd populus vocem viderit. In 2. cap. Esaiæ, monet vt recipiamus vetus instrumentum. In prologo Bibliæ, libros Paralipomenon, Epitomen dicit esse veteris instrumenti.

strumenti. In dialogis aduersus Pelagianos, Da, inquit, testimonium noui instrumenti. Item in Epistola ad Amandum, tom. 3. Multa inquit huiusmodi, in veteri reperies instrumento. In Epistola ad Algasiam de ii. quæstionibus. Vbicunque, inquit, de veteri instrumento Euāgelistæ & Apostoli testimonium protulerunt. In eadem Epistola q. 7. In nouo autem instrumento, in quo bonitas & clementia est, innumerabiles extitère martyres. Et quæst. 10. Multis, inquit, veteris instrumenti testimonius probari potest. Et paucis interiectis, Legislatio, inquit, ad vtrunque respondet, & noui & veteris instrumenti. Et alibi in eadem quæstione. Per elementa mundi, lex Moyfi & omne vetus instrumentum intelligendum est. Et in Epistola ad Suniam & Fretelam, Recurrimus ad fontem Græci sermonis, quo nouum scriptum est instrumentum. Et lib. 2. in Epistolam ad Galatas. Hunc morem habeo, vt quotiescunque ab Apostolis de veteri instrumento aliquid sumitur, recurram ad originales libros. D. In stuporem me vertis, tot ex vno Hieronymo loca proferendo, in quibus libros sacræ scripturæ, vetus vocat & nouum instrumentum. Vnde magnam nostram fuisse temeritatē, ne dicam ignorantiam, video, dum vt Erasmiānam, vo-

cem istam reiecimus. Hoc parum diligenter nos in antiquorum doctorum lectione versatos esse arguit. A. Magnam certè id mihi mirabilitatem facit, cum in primo Bibliorum prologo, quod communiter omnibus Bibliis præponitur, & in primo etiam noui testamenti prologo, voce ista scriptura appelletur. Et glosa in primum Bibliorum prologum, quæ nihil refert Erasmanū, rationem reddens cur instrumentum scriptura vocetur, ideo id esse dicat, quòd nos in doctrina fidei & morum instruat. Nullos autem frequentiores in manibus libros habere, Ecclesiasticus doctor debet quàm Bibliorū librum & Breuiarium, in quibus cum scriptura instrumentum vocetur, non sine causa permittor, vnde factum sit, vt nouam & inusitatam Catholicis vocem, quisquam eam dixerit.

D. Ne plura in nos dixeris, me etenim nostræ in legendis scriptoribus ecclesiasticis socordix pudet. A. Is qui commentarios illos in Epistolam ad Romanos scripsit, qui inter D. Hieron. opera habentur, ea quoque voce utitur, sic in 7. cap. ad Roman. scribens, Deus nonnunquam in veteri instrumento bonus, & in nouo dicitur iustus. Ex posterioribus autem Ecclesiæ Doctoribus Ruper- tum etiam adduxero, qui plus quàm à 500.

annis

annis doctissimos in aliquam multos scripturæ libros commentarios conscripsit. Is in prologo super Cantica Canticorū ea quoque voce utitur. Sunt, inquit, in scriptura veteris instrumenti Cantica nota & insignia sex, istud autem est septimū & nouissimum. Hęc ille. Ex modernis quoque multos adducere etiam possem ea voce indifferēter, dum sacræ scripturæ meminerūt vtētes. Inter quos Catharinus de ordine S. Dominici vir egregie doctus & Pius, librū scripsit de scripturis canonicis. Romæ anno domini 1551. impressum, de quibus sic ait, Dicuntur enim, inquit, scripturę veteris & noui testamenti, quia pacta & fœdera Dei, inita cum hominibus continent, quæ appellatio nulli alij scripturæ tribuenda est. Vnde & ad eandem significationem, dicuntur instrumentum vetus & nouum, quia scripturę quæ pacta continent, instrumenta vocari consueuerunt.

Idem in libro, quem inscripsit Clauis sacræ scripturæ, de primæ clauis vsu differens, sic ait, Denique cum ipsa scriptura, vt suo loco dicetur, nihil aliud cōtineat, quàm legem, & pactum, & testamentum, quæ dignatus est nobiscum disponere Deus, & in hominum instrumētis nullus ferat vel minimum mendacium, sed vniuersa reddantur suspecta, si
quid

quid à veritate comperiat alienum, quanto id magis, obsecro, in instrumentis diuinis? Ob hoc enim instrumenta vocata sunt à priscis patribus, vetus & nouum testamentum. Hoc idem in eodem lib. tit. de prima diuisione scripturarum asserit & dicit.

Driedo quoque Louaniësis doctor in eo libro, quem de Ecclesiasticis scripturis inscripsit & dogmatibus, rationem reddit, cur sacra scriptura instrumentum appelletur. Earundem inquit, scripturum canonem, eruditissimi viri instrumentum vocant, quia illic instruitur quisque pro sua salute, quid sperare, quid agere debeat. Deinde, & non absurde forsan sortitur nomen instrumenti, ob id, quòd sit scriptura authentica, probatissimis scribis ac testibus obsignata, non suspectis de falsitate vlla. Hæc ille. Georgius quoque Ederus libro i. partitionum theologicarum tab. 8. in qua de diuinæ scripturæ diffinitione, variisque appellationibus agit, eandem quam Driedo, cur ab antiquis instrumentum vocata sit, rationem affert. In catholicorum doctorum nostræ ætatis libris passim obuiam reperire est, scripturam sacram instrumentum vocari. Sic Alphòsus de castro in suis cõtra hereses libris, sic Melchior Canus episcopus Canarien. & ipse dominicanus, in doctis
illis

illis suis de locis theologicis libris indifferenter sacram scripturam, modo testamentum, modo instrumentum vocant, qui certe optimi sunt catholici, & nullo pacto Erasmi. Idem mihi post tot & tantos doctores facere licuisse, arbitratus sum. Et quod ego vnus inter tot doctores, ob hanc vocem Erasmius dicar, & nouitatis vocū sectator, quo id iure fiat, videto. D. Ex his manifeste apparet sine causa hanc tibi notam inuri, & non dubito, si dictus magister ista legerit, quin (vt est pius) palinodiam canat, & Hieronymianū, vel Augustinianū te de catero, nō Erasmiū sit vocaturus. Sed vnum illum mouisse ad vocem hanc explodendam puto, quod scilicet ea Erasmus quoque vsus sit. A. An ea vsus sit nescio. Hoc vnum scio me non ab Erasmo, sed à patribus eam didicisse. Sed ista eius reiiciendi hanc vocem causa friuola est & nulla. Nam si ideo, quia Erasmus ea vsus est, debet nobis prophana esse, sequeretur omnes latinas voces, & vocē etiam testamentū, quibus vsus est, prophanas nobis esse debere. Sed hīc verbis respōde bō August. Oues non debere pelles suas deponere, si aliquando eis lupi se contegant Ita dixero, etsi lupi hæretici vocibus aliquan

do vtantur aut abutantur, quibus vsi sunt Ecclesie doctores, non propterea ita nos desipere debere, vt eas abiiciamus, illarumque nos vsu priuemus. D. Iam nihil superest, quod hic tibi obiicere queam. Vicisti. Erasmusiana vox ista non est, prophana non est nouitas, sed sacrata & sancta vetustas. D. Aliud in tuo libro obseruauit, vnde Erasmus te aliqui suspicabuntur. A. Quid illud est? D. Deum nempe saluatorem, etiam seruatores vocas. Et quia Erasmus sic quoque Christum vocare solitus est, piis aliquot viris, ab ea voce velut prophana nouitate, abstinere nos debere visum est. A. Si primus ipse Deum seruatores vocasset, profecto abstinendum ab ea appellatione censuissem, maxime si ipse saluatoris vocem vt parum latinam, qua passim scriptura Deum honorat, repudiauit. Quod an fecerit, ignoro, sicut vbi vel quo in loco Seruatores Christum appellet, adeo parum in librorum eius, quos de theologia scripsit, lectione versatus sum. Quod ad vocem seruatores spectat, non negabis id, quod per eam significatur Deo conuenire. Seruator enim est, qui seruat aliquem. Seruare autem significat liberare, saluare custodire, tueri, etiam inhabitare, vt apud Virgilium

lium Georg. 4. Centum quæ sylvas, centum
 quæ flumina seruant. Hæc omnia Deo patri,
 & filio eius Christo maxime conueniunt.
 Ipse est, qui nos saluat, liberat, custodit, tue-
 tur, inhabitat. Vnde in oratione, quam Chri-
 stus ad patrem in cœna habuit, sic patrem
 pro discipulis suis precatur, Pater sancte, in-
 quit, serua eos in nomine tuo, quos dedisti
 mihi, vt sint vnum, sicut & nos. Cum essem
 cum eis, ego seruabam eos in nomine tuo.
 Quos dedisti mihi ego custodiui, &c. Quæ
 verba exponit Diuus Hieronymus lib. 2. ad-
 uersus Pelagianos, in hunc modum, Nō di-
 xit, inquit, dedi eis liberi arbitrij potestatem,
 vt ipsi se suo labore saluarent, sed ego custo-
 diui, ego seruauui, denique infert, non peto vt
 auferas eos de mundo, sed vt custodias illos
 à malo. Quæ verba sic communis interpre-
 tatio habet: non rogo vt tollas eos de mun-
 do, sed vt serues eos à malo. Ergo seruare
 Deo optimè conuenit. Et cū seruator sit, qui
 seruat, perfectio qui saluat, qui custodit, qui
 liberat, qui tuetur nos, optime seruator dice-
 tur. Quum ergo sit verum quòd sit seruator,
 non solum saluator, nescio Deum saluato-
 rem nostrum, seruatorem quoque appellare
 cur timere debeas. D. De re per hanc vo-

cem significata, quin Deo conueniat non dubitamus, sed quia ab Erasmo primùm Deus seruator vocatus est, ideo piæ aures in ea offenduntur. Ob id maxime quod dedignetur cum scriptura & antiquis Deum Saluatorem dicere. A. Ego vtrumque iunxi, vocans simul Deum saluatorem & seruatorem nostrum. Quod autem in ea aliqui offendantur, id etiam noui. Nam Romæ cum conciones latinas in quadragesima publice, in Ecclesia nostræ dominæ de Ara cæli nuncupata, haberem, contigit vt semel Deum saluatorem, & seruatorem nostrum appellarem. Hęc duo simul epitheta illi tribuens, vnde me quidam amicus admonuit, ea voce offensos tum aliquos fuisse, & in ea scandalum passos, atque apud aliquem Cardinalem ob id de me conquestos, qua de re non parum tum admirabar: neque enim vocem illam pro Erasmiã & prophana nouitate, à quoquam tum haberi existimabam. D. Imò maxime Erasmiã esse cõstat, cum ante Erasmum nemo Deum seruatorem vocãrit, & scriptura tale epithetum Deo nunquam tribuat: talia enim eos dicentes audiui, qui vocem istam vt Erasmiã abhorrent. A. Hoc parum eos in sacra scriptura versatos ostendit, & temere

mere quæ ignorant condemnare. Ego enim à Salomone, omnium retro hominum, scriptura teste, sapientissimo voce ista Deum honorare didici, idque ex iis libris, quos omnes pro canonicis habent. D. Mira mihi dicis, & inaudita. Nam & ego in eorum hætenus sententia fui, qui vocem hanc vt nouam, vt à scriptura alienam, reiici debere arbitrati sunt, quam si à Salomone non ab Erasmo accepisse te probaueris, nihil mihi reliquum erit, quod tibi super eius obüiciam vsu. A. Legas 24. Prouerbiorum eius caput, & vt Deû seruatorẽ animæ nostræ vocet, iuuenies. Eius hæc sunt verba, Erue eos qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses. Si dixeris. Vires nõ suppetunt: qui inspector est cordis, ipse intelligit, & seruatorẽ animæ tuæ nihil fallit, reddetque homini iuxta opera sua. Vides quomodo eum, quem nihil fallit, qui cordis est inspector, qui vnicuique iuxta opera sua redditurus est, seruatores animæ nostræ vocarit. Quis enim magis animæ nostræ seruator, quam Christus Dei filius, Deus de Deo, qui constitutus est omnium hominum iudex, vt reddat vnicuique iuxta opera sua? Huic enim optimo dicere iure, reginæ Austri ad Salomonẽ ver-

bis possumus. Diligit dominus Israel, & vult seruare eum in æternum, & ideo posuit te super eum regem, vt facias iudicia atque iustitiam. De quo & regius psaltes Dauid cantat. Deus iudicium tuum regi da, & iustitiam tuam filio regis. Iste enim est rex constitutus super Syon, super Israel secundum spiritum, vt seruet eum in æternum. D. Non dubito quin optimo illi titulus iste iure conueniat, nouitas tãtùm displicebat vocis, at nunc cùm scriptura ea Deũ appellet, Christus autem Deus noster sit, non video cur non, & ista nos voce, eũ ornare debeamus. A. Cum linguæ Hebraicę Parisiis operam darem, mihi præceptor dicere solitus erat, Hebręos nullo modo vocem satis eloquentem in sua lingua, aut pure Hebręam arbitrari, nisi quam in sacra scriptura inuenire possunt. Ego pariter iis libenter vocibus & loquendi modis vt elegantissimis vtor, quibus sacram scripturam vti comperio, etiam si Latinis parum Latina aliqua vox, vel phrasis videatur. D. Sic Christiano cuiuslibet faciendum est. At hinc forsitan aliquis tibi obiiciat Christum antequam esset factus homo, recte seruatorem vocari potuisse, non autem deinceps. A. Nihil amisit eorum, quæ vt Deo illi conueniebant,

ex eo, quod homo factus est, & ideo non minus nunc, quàm antea seruator est animæ nostræ. Eadem enim ratione diceres, neque eum saluatorem dicendum esse, quando quidem & sapissime in veteri testamento Deus saluator dictus est, antequam factus esset homo. Sic enim iurabat quondã rex Saul 1. Reg. 15. *Viuit Dominus saluator Israel.* Sic David rex Deum laudat, cantans 2. Reg. 22. *Dominus petra mea, & robur meum, & saluator meus.* Et Danielis 6. liberatorem & saluatorem vocat rex Babylonis Deum Israel. Num ideo postquam Deus homo factus est, non erit amplius liberator & saluator? D. *Aequum id non esset.* A. *Sicut ergo Deum saluatorem, seruatorem, liberatorem, & rectorem antiqui fideles antequam homo factus esset vocabant, nunc postquam homo factus est, ita quoque vocetur, æquum est.* D. *Non habeo quod super hoc tibi amplius opponam.* A. *Postquã enim scriptura sic Deum appellat, & vocis significatio reuera Deo cõuenit, vel cui maximè, non debeo, quia Erasmus ea usus est, prophanam vel nouam eam reputare, neq; enim reiicere nostra debemus, si quando alieni ea vsurpârint, sed ab iniustis ea repetere vsurpatoribus, utque nostra*

seruare, atque iis cum opus fuerit vti. Et ideo cum nunquam Ecclesia vocem hanc aut eius vsum reprobauerit, & fidem, & spem, quam in Deum habemus excellēter exprimat, non est quod quisquam, propter aliquorum scandalum qui ex ignorantia sacræ scripturæ vocem hanc non sacram, sed prophanam arbitrati sunt, ab eius abhorreat vsum. Scandalum namque tale acceptum ab eis est, non illis datum, sed facile scandalum tolletur eorum, si doceantur vocem hanc sacrā esse. Et Sapientissimo Salomoni in vsum fuisse. D. Est aliud à me in tuo obseruatū libro, quod me in admirationem rapuit. Ais enim per certam demonstrationem de veritate fidei nostræ, de perpetua Mariæ virginitate, scientiam habere nos posse. Hic scire vellem quomodo ea, quæ fidei sunt per sciētiam, vera esse cognosci queant. A. Nonne Theologiam scientiam esse credis? D. Aliqua, quæ in Theologia tractantur per scientiam, alia per solam fidem cognosci possunt. A. Ego hoc generaliter mihi assumo, de totius scilicet fidei catholicæ veritate, scientiam habere nos posse. D. Id quomodo intelligas explicato. A. Nonne credis omne ens creatum siue absolutum fuerit, siue respectiuum in aliquo reponi

reponi prædicamēto, & genus suum habere atque differentias, per quæ illius diffinitio conflari possit? D. Vtique credo, & scio ita esse. A. Deinde, nonne fateris omne ens creatum habere causam efficientem & finalem sui esse? D. Et hoc quoque concedendum est. A. Nonne etiam fateris, scire, esse rem per causam cognoscere? D. Concedo, fateor. A. Et fidei nostræ veritas, nonne ens creatum est de prædicamento ad aliquid?

D. Id itidem concedo. A. Cum igitur causas habeat sui esse, & sciri potest quænam sint illæ eius causæ, consequens est, scientiam de ea haberi posse. Et quia quo magis incredibilia sunt, quæ fides docet, eo evidentius cognoscitur persuasionis fidei nostræ causam Deum esse, idcirco eo firmitus, & evidentius, ex eo, quod de incredibilibus est, vera esse demonstratur. Fateor quidem materiam fidei pro maiori parte, incredibilia dogmata esse, quæ nulla possunt naturali ratione probari, tamen istud ens, quod fidem dicimus, & pro obiecto incredibilia secundum naturam habet, dico scibile esse, de quo haberi scientia potest. Nam probato propter naturalem eorum quæ creduntur incredibilitatem, persuasionis fidei nostræ causam Deū

esse, primam & infallibilem veritatem, inde argumentū educitur necessariò concludens fidem nostram verissimam esse, & impossibile prorsus esse quod falsa sit. Quia autem de hoc fusius in quodā tractatu, quem ad istius demonstrationis illustrationem conscripsi, disputo, si plura de hac quæstione nosse velis, ad eum te remitto. Ostendo enim in eo vnde demonstrationem istam sumpserim, & quomodo eam, quæ sine artis manifestatione in libris reperitur doctorum, sub artem redegerim, quo facilius de illius efficacia iudicari possit. D. Libenter tractatum illum tuum legero. Non aliud quo ad dogmata restat, quod reprehensioni patere meo iudicio possit, præter id, quod de sacerdotum cœlibatu doces. Ais enim eum diuino iure, non positivo, ex solius Ecclesiæ mandato, sacerdotibus præscriptum esse. A. Ita se res habet. Neque enim Ecclesiam Romanam matrem nostram crediderim, tam graue iugum gentibus imponere ausam fuisse, nisi hoc à Christo, & eius legatis Apostolorum principibus, magistris & fundatoribus suis, accepisset. Et ideo in illis Christi verbis, secundum suum literalem sensum acceptis, ex quibus dictum cœlibatum à Christo fuisse
insti

institutum in nostro libro diximus, istum
 cœlibatum manifestè cõtineri arbitror. Scio
 multos ex Ecclesiæ doctoribus verba ista sic
 interpretatos esse, Si quis venit ad me, & non
 odit vxorem, ac si generaliter ad omnes per-
 tinerent Christianos, quod verum non est,
 nisi sensum sequendo mysticum moralem.
 Nam quoad literalem sensum, ad solos refe-
 runtur eos, qui Christi esse discipuli cupiunt.
 Quòd iste sit literalis sensus, in quo ea expo-
 sui & allegaui, ex sequentibus principiis pro-
 batur.

Primò. Nunquã in Euangelio Christum
 vel Euangelistas nomen discipuli, nisi ad si-
 gnificandum distinctum quendam à reliqua
 turba hominum cætum, gradum, & ordinem
 accepisse reperio. Mathæus quindecies, Mar-
 cus octies, Lucas nouies, Iohãnes ter decies,
 discipuli nomen in suis Euangeliis habent,
 nec tamen vsquam ad significandum gene-
 raliter omnes Christianos, sed certum tan-
 tum ordinem, Christo, vel Ioanni Baptistæ
 adhærentium hominum, vfos esse eos com-
 peries.

Secũdò. Si nomine discipuli omnes Chri-
 stianos, Christus comprehendisse in hoc lo-
 co dicatur, ergo etiam & mulieres Christi
 disci

discipuli dicentur, relinquere tamen vxores
solis viris conuenit.

Tertiò, Christus in istis verbis certa quæ-
dam præscribit, ad quæ neminẽ, nisi sub con-
ditione cogit, quæ est, si velit esse discipulus
eius. Amare Deum plus quàm patrem, aut
vxorem, renunciare potius vxori quàm fidei
Christi (qui spiritualis sensus horum verbo-
rum est) omnibus generaliter, siue velint, siue
nolint Christi esse discipuli, præceptum est.

Quartò, Exigit in futuro discipulo quæ-
dam, quæ reliquis de turba Christianis non
præcipit. Distinguit enim hos à reliqua turba.
Et ex philosophia hoc habemus generale a-
xioma, Per id, quod omnibus commune est,
nulla inter omnes fit distinctio. Si quod
Christus hîc in futuro suo requirit discipulo
dixit, ita exposueris, vt omnibus id necessa-
rio faciendum sit, profectò à Christi inten-
tione, & finali eius sic loquendi causa, longis-
sime aberraueris & recesseris. Ideo cum ali-
quid hîc discipulis præscribatur, ad quod nõ
omnes tenentur de turba Christiani, & non
possit dici quid id sit, nisi ea secundum lite-
ram acceperis, quemadmodum & secundum
literam de discipulis Christi Apostolis, quòd
vxores, patrem, & matrem, vt Christi disci-
puli

puli essent, reliquerant, verum est, idcirco necessario mihi videtur, literalem istorum verborum sensum eum prorsus esse, quem in dicto libro posuimus Et hunc sensum, vt quærerem, Ecclesiæ catholicæ, Romanæ scilicet, hostes, hæretici coegerunt, dum atrocissimis verbis in eam inueherentur, dicentes sine expresso Dei verbo, tale iugum suis imposuisse illam sacerdotibus, & traditionem hoc esse humanam, dei verbo & Euangelio contrariam, & ideo rescindendam & reiiciendam esse. Hæc quidem illi. At vbi tam clare & manifeste ex istis verbis coelibatum à Christo præscriptum ostendissem, filebant, & confestas mihi multi ex eis porrigebant manus. Certe expositio nostra cum fidei & morum doctrina, quam Ecclesia Romana de suo sacerdotio tradit, quammaximè conuenit, & diuinam suis, quæ putabantur illius tantum esse, traditionibus authoritatem conciliat. D. Iam non superest, de quo admonendus sis, nisi de eo, quod non satis benè latine, aliqua dixisse, visus mihi es. Dicam ingenuè quod nonnullis elegantia sermonis candidatis displiciturum arbitror. Primo verbum, abhorreo, vt plurimum semper accusatiuo iungis, cum Laurentius valla exerte affirmet, latine non

non dici Abhorreo hanc rem, sed abhorreo ab hac re. Secūdò, fidem mundo persuasam dicis, quod improprie dictum existimo, cum homines dicantur proprie persuasi, non fides. Tertiò, quodam in loco ais, nos communibus verbis de Ioseph & virginis matrimonio loqui non sufficere, quod etiam improprie dictum videtur, & duriuscule sonare. Quartò, etiam displicet modus iste loquendi, quo ais Apostolum consilium seruandi virginitatem dedisse. Aliud non obseruauit quod latinorum aures offendere iure queat. A. In hoc me libro fateor, parū de polièdo sermone habuisse curæ, sed omnia fere vt in schedas, à festinante, & multis negotiis intricato effusa sunt, reliquisse, præter quod data opera, stilum demittere, & quasi frangere conatus sum, vt incultus sermo appareret. Nam tūc temporis, cum hæc scriberem, vitio mihi aliqui vertebant, quòd in nostris tum concionibus tum libris, Erasmiānam sequeretur phrasim. Tunc etiam temporis, ob vocum illarum vsum, de quibus superius dixi, vt Erasmiānum me nonnulli Romæ, apud pios aliquot viros traducebant. Quare tum apud me statui de rebus decætero certa & soluida methodo tractandis tantum

tum me curā habiturum, de vocibus autem eligendis, quibus eas explicem non ita, sed hoc solum mihi suffecturum, si congruè latine loquerer, & meos conceptus sine barbarismo & solæcismo exprimerem. Verum enimvero ingenue fateor, elegantioris me sermonis lectione delectari, & ideo nunquam sine Lactantio, & aliquo Ciceronis libro iter ingredi, quos iucundos comites, velut pro vehiculo, in quotidianis peregrinationibus semper mecum habeo. Sine autem epistolarum diui Hieronymi libris, si voluminum magnitudo permetteret, nunquam reperirer. Adeo eius me dictio, & vehemens catholicæ fidei zelus oblectant. Quod ad voces istas spectat, quibus me impropriè, vel incongruè usum existimas. Primum de verbo, Abhorreo, respondeo, Lactantium, & Ciceronem, necnon & Titum Liuium, atque Suetonium, (qui latine loqui ita bene atque Laurentius Valla sciebāt) illud cum accusatiuo iungere. Sic nanque loquitur Lactantius libro 3. di. Inst. Non est sapientia si cætum hominum abhorret. Cicero pro Cluentio dixit, Hoc tantum facinus abhorrere videatur, & omnes eum abhorrebant. Liuius, Parum abhorrens famam ampliatam. Suetonius de Augusto

gusto, Pumilios atque distortos vt ludibria naturæ abhorruit. Quò ad secundum, dico Ciceronem sic quoque loquutum esse, vt in Tusculanis, Opinio, inquit, mali quo viso & persuaso ægritudo insequitur. Hic malum visum & persuasum, pro malo, de quo aliquis persuasus est, quod sibi immineat, dixit. Quintilianus ideo persuasibile passiuè dixit, pro eo, quod alicui persuaderi facile potest, & persuasibiliter dicere, finem ait, esse Rhetoricæ. Rhetoricæ, inquit, vis est inveniendi omnia in oratione persuasibilia. Et ideo sicut non solum Latine dicitur, induo tibi vestem, sed etiam, vestis induta tibi est à me. (Plinius nanque dicit indutum pedibus aurum. Et Verg. vestes indutæ) sic non solum Latinè dicitur, persuadeo tibi hanc rem, sed etiam, res hæc tibi persuasa à me est. De tertio dico Vergilium me imitatum esse, qui Aenei. 5. sic loquitur, Nec nos obniti contra, nec tendere tantum sufficimus. Sicut dixi non sufficimus loqui, ita dixit ille, Non sufficimus obniti, nec tendere contra. De quarto, Cicero in libro ad Herennium diffinit consilium dicens, quod est aliquid faciendi non faciendive ratio excogitata. Sicut ille dixit, est ratio faciendi, dixi ego consilium
seruan

seruandi virginitatē Apostolum dare. Quod Ciceronis verbis ita aliter dixissem, rationem eum excogitatam seruandi virginitatem Corinthiis dedisse. Sed in istis immorari, theologum tædet.

D. Scias aliquos tanto studio ad inueniendum, quod carpant tuis æditis incubuisse libris, & incubituros ædendis esse, vt nihil intentatum, reliquerint, nec relicturi deinceps sint, vnde detrahi laboribus tuis, vel famæ queat. Pascitur enim in viuis liuor, vt Ouidius poëta ait, post fata quiescit. Tunc suus ex merito quemque tuetur honos. Quare feras non culpes oportet, quod vitari non potest. Non quòd propriam famam neglectui habeas consulam, id enim foret infideli deteriorem esse, sed vt ferendo inuidorum malitiam superes, interim piis quibusque de iis quæ famam lædere possent, quoad eius fieri potest rationem reddens,

D. Vnum adhuc in mentem venit, de quo forsitan risuri emuli tui sint. Et est, quòd noua efficta latina voce Zachariam mutitate percussum dixisti, qua voce nunquam Cicero aut aliquis auctor latinus, quod equidem sciam, vsus est aliquando.

A. Cicero in quæstionibus Academicis

D. Verbis tibi respondebo Hieronymi.
Si superbum est respondere, magis super-
bum est accusare. Ut ipsi superbi sunt in
falsò criminando, ita tibi licet sanctè su-
perbire, te modestè defendendo. **A.** Id fe-

cerro quòd Deus inspirarit, quem pre-

cor pro ista tua in me animi

propensione mercedem in

cælo tibi reponat.

Amen.

A D L E C T O R E M.

*Errata quæ subsequuntur, quia sensum manifestè
peruertunt, obseruare curabis: scilicet,*

Pagina 43. lin. 10. pro causa, lege causam. pag. 44.
deest post verbum Persuaderet, Dubitandum
non est. pag. 45. lin. 2. pro finitum, lege finem.
pag. 48. lin. 18. pro versa, lege vsa. pag. 295. lin.
20. pro ose, lege ore. pag. 344. pro ac, lege At.
pag. 352. pro scripturum, lege scripturarum. In
prologo fo. 4. pag. 2. lin. 20. pro quã, lege quẽ.
fo. 6. pag. 2. lin. 20. pro vobis, lege verbis. fo. eo.
pag. 1. lin. vlti. post primum cõma pone, a.

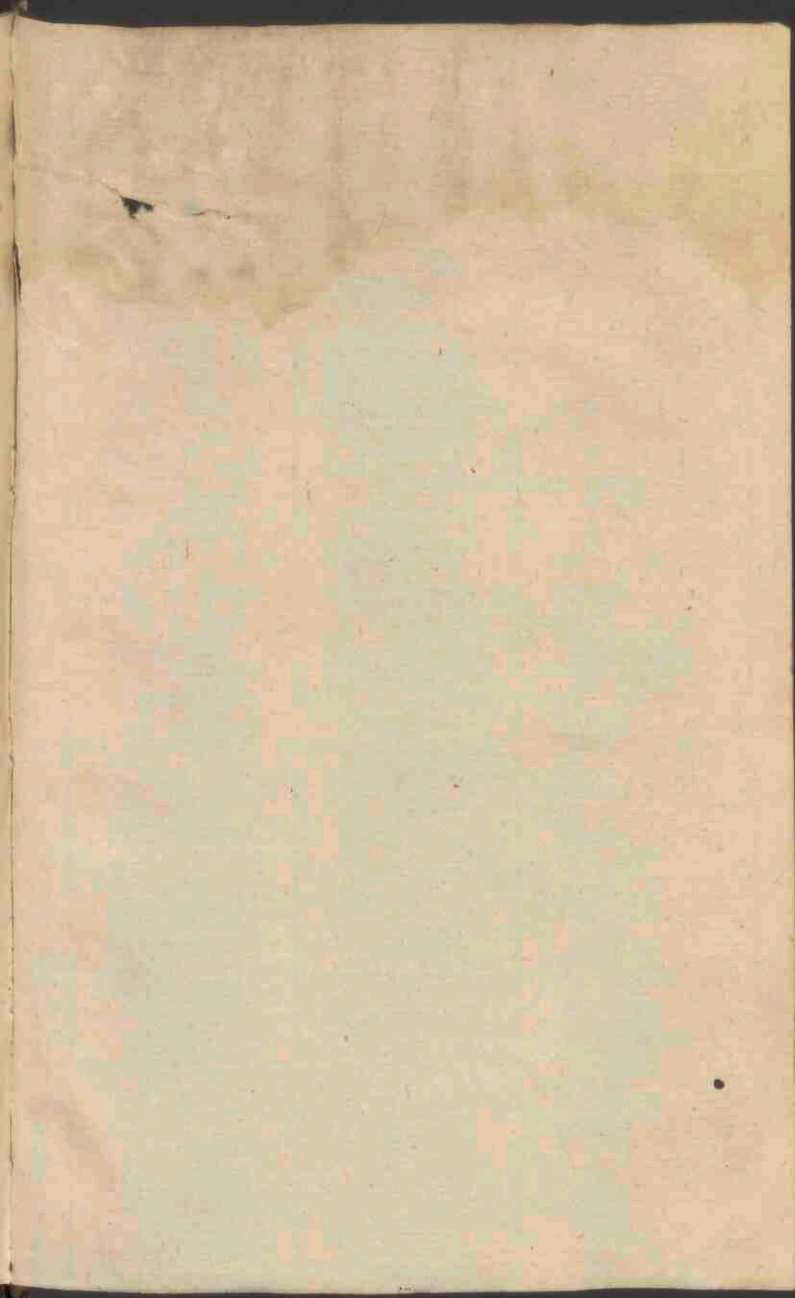
U N D E C I M O R U M

Excudebat Jacobus Roussin.

M. D. LXXVIII.

Excudebat Jacobus Roussin.

M. D. LXXVIII.

2224203

in persecutione in manus prima turbati
nec tam permittendo deserit. Hanc
uando dñs tenet et non concutit.
o tenet et concutit. quomodo eam
a pace fidei possidet. modo comoueri
secutionis iube. Bene aut cum dicitur
tenisti concuties extremam tre illico
Et excussisti impiorum exca. N prefante
oplongis intasunt qui confitent se nosse
aut negant. Impior ergo exca dñs exant.
ios nunc ultima uita possident. tunc
e aperte in fidei uis cadent. Atq, in a
iustitiam in pouit. In iustitiam in
iustitiam in pouit. In iustitiam in

